ANUL IX. — No. 395

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 1 Iulie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Literatura modernă franceză

De vorbă cu Eduard Herriot

Eduard Herriot, fost președinte de consiliu, actualmente ministru al departamentului instrucției și artelor, leader al celui mai mare partid politic din Franța, e întâi de toate om de litere și numai incidental politician. Vorbește adesea de planuri educative ca acele ale unei „école unique", în care să se dea elevilor o educație liberă, universală și anti-sectară — ceeace constitue de altfel unul din punctele principale ale programului partidului său; dar se simte la largul lui când discută despre literatura franceză.

Nu prea de mult s'a comemorat a 25-a aniversare a morții lui Zola printr'o întrunire la Sorbona. D. Herriot a fost însărcinat să țină un discurs ocazional. A fost o strălucită evocare a lui Zola și a epocei sale. Ceva mai târziu, d. Herriot a luat cuvântul la o solemnitate la fel în onoarea lui Edmond About. D. Herriot n'a ținut o cuvântare de formă, așa cum ar fi făcut mulți miniștri. A recitit opera lui About, scotocind revistele și ziarele, unde și-o publicase în parte scriitorul; iar apoi și-a pregătit conferința, care a fost o capodoperă.

Vorbind despre literatura franceză, Herriot a spus următoarele, răspunzând întrebărilor noastre:

— Paul Valery, Proust și André Gide sunt, după părerea mea, cei mai mari scriitori contemporani. Paul Valery e în marea tradiție cartesiană. Essayul lui despre Lafontaine *„Au sujet d'Adonis"* e minunat. Are pagini admirabile de estetică, biografie literară și istorică.

Consider *„l'Imoraliste"*, *„La Porte étroite"* și *„Issabelle"* ale lui Gide — adevărate capodopere.

Studiul lui asupra viitorului Europei m'a impresionat. Socot această lucrare ca o analiză profundă a maladiilor Europei. Mi se pare că țin minte o frază din acea operă, care corespunde convingerilor mele: Adevăratul spirit european se împotrivește nebuniei naționalismului; dar se împotrivește deasemeni acelei depersonalizări pe care o implică internaționalismul. Consider „Les nourritures terrestres" — o carte de valoare.

Eduard Herriot

Proust joacă în istoria zilelor noastre rolul pe care l-a jucat Balzac în epoca lui. Nu tăgăduesc că un îndrăgostit al veacului XVIII-lea, un devotat voltairian, precum sunt eu, se pierde uneori în frazele și în gândurile încâlcite ale lui Proust; dar asta nu împiedică să-i apreciez înalta valoare literară.

Dintre scriitorii mai tineri, îl pun pe primul plan pe Joseph Delteil, autorul „Jeannei d'Arc. Prefer „Jeanne d'Arc" volumului „Les Poilus".

Un loc de frunte îl ocupă deasemeni Montherlant cu opera „Chant funébre pour les morts de Verdun" și frumoasa nuvelă „Bestiaires"; apoi Champson cu „Les hommes de la route", Pierre Mac Orlan, atât de precis și de pitoresc; Carco, cel plin de vervă... André Salmon pe care nu-l cunosc personal, dar care mă interesează foarte mult; Morand, Girandoux, Henri Pourat, al cărui „Gaspard des Montagnes" e o carte minunată. Jolinson cu „Le meunier contre la Ville; Roupnel cu „Nono" — dar o astfel de listă e poate nedreaptă, atât de felurite sunt talentele acestor scriitori.

— Dar când aveți timp să cetiți?

— Două nopți pe săptămână, fu răspunsul, sunt consacrate lecturii. Aș muri, de n'aș ceti. Niciodată n'am apreciat cărțile mai mult decât acum, când sunt în politică.

Ele sunt o recreație din cele mai plăcute.

Intrebat asupra unei cărți pe care o prepară, Herriot a răspuns:

— E o lucrare vastă, vai! Tratează despre renașterea franceză, văzută din Lyon.

In momentul de față mulți Americani se ocupă cu acest subiect. Tocmai acum am primit dela Universitatea din Colombia o lucrare foarte interesantă despre activitatea Evreilor în timpul Renașterii.

Numai din Lyon — și nu spun aceasta din patriotism local — cineva poate avea o imagine generală a epocii cuprinse între 1494—1550. Lyon era pe atunci de fapt capitala Franței. Din ziua în care regii Franței au întreprins campaniile în Italia, au fost nevoiți să facă din Lyon centrul de gravitate al acțiunii lor. Pe atunci Lyon era un fel de oraș internațional al comerțului și avea norocul să nu posede nici un fel de instituție feudală. Deasemeni nu avea nici parlament, nici universitate. Italienii și Germanii veneau acolo și se simțeau ca la ei acasă. Printre scriitorii adăpostiți la Lyon au fost Marots Rabelais, Bonaventure des Periers, Etienne Dolet, fără a mai vorbi de acea incomparabilă femee, care a fost Marguerite de Navarre. Machiavelli a fost timp de câțiva ani ambasadorul Florenței la Lyon. Erasmus, care pentru mine e un om mai mare decât Voltaire, era un oaspe frecvent al Lyonului.

A fost deci pe atunci în acel oraș cu astfel de oameni, o adevărată Ligă a Națiunilor. Erasmus a fost un mare european. Relațiunile și corespondența lui erau internaționale. Tot acolo au fost și Englezul Tomas More, Spaniolul Michel Servet și Neamțul Luther. In comparație cu acești bărbați, noi nu suntem decât niște sălbateci, cu puțină spoială ca să ne arătăm civilizați. Dacă Renașterea ar fi continuat, noi am fi câștitgat veacuri pentru o liberă cultură a spiritului.

D. Herriot a scris peste 700 de pagini despre Renaștere, văzută din Lyon. Se ocupă deasemeni cu un studiu despre Beethoven și spiritul epocii sale în Germania.

ANGLO-AMERICAN U. S.
Copyright

Nostalgie

Afară plouă ca și toamna și-i urât
Mă uit pe geam ca după tine, și atât

In mine toate amintirile te-așteaptă
De-aceia mi-i privirea stranie și dreaptă.

Ca 'ntr'un copil ce-a adormit plângând
In mine nu mai este nici un gând.

Vreau să citesc și-mi cad din mână cărțile,
Mă împresoară chipul tău din toate părțile.

Mâna ce mi-a 'nprăștiat părul și gândurile
Imi amestecă pe carte toate rândurile.

Rămân uitându-mă pe geam ca după tine,
Și tot aștept pe cineva ce nu mai vine.

DEMOSTENE BOTEZ

CUGETĂRI

Când o operă pare că e înainte asupra epocei sale, asta inseamnă doar că epoca aceea e îndărăt față de ea.

* * *

In creator, se găsesc, firește, un om și o femee; și femeea e mai întotdeauna insuportabilă.

* * *

Frumusețea pare ușoară, de aceea publicul o disprețuește.

* * *

Chiar când vrei să critici, nu te ocupa decât de lucruri de prima calitate.

* * *

Inchidem, încetișor, ochii morților. Tot așa, încetișor, trebue să-i deschidem pe ai viilor.

* * *

Socrat întreabă:
„Cine e omul care mănâncă pâine chioară ca și când ar mânca un fel gustos, sau care mănâncă un fel gustos ca și când ar mânca pâine chioară?"
Răspuns:
Melomanul neamț.

* * *

Un artist original *nu poate copia*. Așa dar, e de ajuns ca el să copieze, pentru a fi original.

* * *

Nu faceți niciodată artă după artă.

* * *

Muzica e singura artă despre care mulțimea admite c.. nu reprezintă nimic din lumea reală. Și totuși, adevărata muzică e aceea care seamănă.

Muzica cea bună ne mișcă prin acea asemănare misterioasă cu lucrurile și sentimentele cari au motivat-o.

Asemănarea, în muzică, nu constă într'o reprezentare, ci într'o putere de adevăr mascată.

* * *

Débussy a jucat în franțuzește. Dar a pus pedala rusească.

* * *

Artistul care are sentimentul realității, nu trebue să se teamă de a fi subiectiv; nu trebue să se teamă de lirism. Lumea obiectivă își păstrează puterea într'o operă bună, oricare ar fi metamorfozele pe care i le-ar aduce lirismul autorului.

* * *

Opera doar schițată măgulește publicul pentru că găsește de făcut ceva într'însa. Detestă operele desăvârșite, de care se isbește și din care se simte dat afară ca un nenorocit.

* * *

Există un moment când o operă pornită pe drum capătă prestigiul schiței. „Nu vă mai atingeți de ea!" — zice amatorul. Dinpotrivă. Atunci abia începe adevăratul artist să-și încerce norocul.

* * *

Există opere a căror importanță stă toată în adâncime, indiferent de dimensiunile orificiului.

* * *

In muzică, linia se chiamă melodie. Reîntoarcerea la desen va atrage în chip firesc o reîntoarcere la melodie.

* * *

Muzica bună nu-i nici aceea pe care putem dansa, nici aceea în care putem înota, ci aceea pe care putem umbla.

Destul atâția nouri, valuri, aquarium-uri, undișoare și parfumuri; ne trebue o muzică pe pământ. O muzică de toate zilele.

Destule hamacuri, și ghirlande, și gondole. Vrem să ni se zidească o muzică în care să putem locui ca într'o casă.

JEAN COCTEAU

CONSIDERAȚII ABSTRACTE

Probleme de circulație

1

Inmulțindu-se peste măsură automobilele, într'un oraș oarecare, alături de problemele curente ale vieții aglomerate: valută, restaurare, mizerie, apă, electricitate, pavaj, furt cu efracție, învățământ, etc., se ivi problema de lux a circulației generale.

Cum fiecare își poate da lesne seama, există două circulații sau mai multe, din care totuș reținem pe cele două mai importante: circulația particulară și circulația generală. In circulația particulară fiecare din noi, la domiciliu sau pe stradă, cu condiția să se deplaseze fără vehicul, umblă după putere și necesitate și oarecum în desordine, fără să infulențeze caracteristic circulația generală, dar integrat în circulația generală, ca o frunză și ca o frânghie ... în curgerea vântului total. Această circulație săvârșindu-se public pe trotuare, ea nu vine în contact apropiat cu circulația general(de cât atunci când pietonul, subt imperiul unei nevoi comerciale sau de orientare, trece de pe un trotuar pe celălalt, dela stânga la dreapta, dela dreapta la stânga, participând din punct de vedere circulatoriu la diametral opus și la neprevăzut.

Din circulația particulară fac parte câteva profesii neînzestrate cu automobil sau brișcă: studenții, ofițerii până la gradul de locotenent-colonel, marinarii care circulă în vehicul numai dela Constanța înainte (spre Smirna, Palermo, Marsilia și Rotterdam), scriitorii de versuri și proză, până la romanul în mai multe volume, profesorii de limbă latină și funcționarii subt nivelul secretariatului general, plus lucrătorii plătiți cu ziua și săptămâna. La aceștia se adaogă, pe lângă fetele grimate, cu buzele roșii până la urechi, a cărora profesiune este strict înlănțuită de circulația pe jos și pe la colțuri, în zigzag și curbe, șofeurii fără angajament. E, poate, cea mai tristă situație din câte există: să treci dela 120 de km. pe oră la 4, să nu mai poți tampona și strivi nimic, să devii geamantan când ai fost accelerat, să te vezi degenerând într'o săptămână din rinocer și crocodil în cârtiță și poponeț, păstrând în amintirea unei activități divine și dictatoriale, de sfărîmător de fluiere și destrăbălător de viscere, un carnet cu fotografie într'un buzunar.

Nu trebuie lăsată de o parte din circulația particulară, categoria pietonilor, cu una din tălpi de 50 de ori mai groasă decât părechea ei, a trecătorilor cu un baston și o umbrelă sau răsuciți cu fantezie din șold și din genunchi. Nici subdiviziunea ei, una din cele mai artistice în ce privește albumul viu al circulației: domnul elegant și curtenitor, care la 50 de ani, trece dela un pas la celălalt, fără să-și deslipească pingelele de pe asfalt, procedând prin frecare pe loc, ca un dansator, magnetizat către centrul planetei și osândit la chinul prometeic, cu excluderea Caucazului, a lanțului și a vulturului adăpat în ficat.

Există prin urmare, ca în trupul omenesc, o circulație mică și o circulație mare. Relativ la trup, circulația mică a fost descoperită de Michel Servet. Relativă la oraș, descoperirea constituie titlul de glorie al Prefecturii de Poliție. Toți prefecții de poliție ai tuturor cetăților administrative și politice, au pus mâna lor binefăcătoare pe aceste două căi de răzbire înainte, trotuarul și drumul dintre trotuare: vinele și artera, derivându-le în așa fel încât s'a putut obține o circulație generală, aproape fără alt accident decât aruncarea cu capul de ziduri a câte unui membru, din când în când, al circulației mici. Ceeace este mic prezintă comparativ cu interesele esențiale, o importanță redusă: șurubul nu împlinește funcțiunile roții și roata puțin lucru însemnează față de motor.

Problema circulațiunii consistă în a se afla mijlocul de a călători cu viteza de 100 km. pe oră în plin oraș, pentru toată lumea, nu numai pentru câțiva privilegiați care răstoarnă felinarele și intră cu radiatorul în vitrină. Desigur că pe unele porțiuni ale străzii celei mai circulate, care despică orașul în două, ca o cărare bine făcută de un frizer dibaci, șoseaua vehiculelor se îngustează până la jumătate. Capriciul însă face că tocmai pe acele porțiuni se găsesc situate magazinele cu marfă de prima necesitate: automobile, roșu de buze, cravate, mânuși, pantofi de dans și pulverizatoare — vizitate de familiile directe, adiacente și colaterale ale marilor cetățeni, milionarii și miliardarii. Problema era cu atât mai delicată cu cât vehiculele staționate dinaintea acestor magazine intens frecventate, trebuiau lăsate pe loc, două, trei ore și o jumătate de zi, și circulația marelui kilometraj efectuată pe lângă ele.

S'au propus numeroase soluțiuni, care toate au fost încercate, rând pe rând. Comisiunea cuprindea, pe lângă autoritățile cele mai competente și câțiva geometri și matematicieni. Observându-se însă că suprema competință rămânea totuș un deziderat, s'au luat măsurile dictate de împrejurări și un mare număr de viitori organizatori ai circulației au fost trimiși în streinătate să se perfecționeze. S'a dat preferință dansatoarelor și în special dansatoarelor care cumulează conducerea picioarelor cu conducerea mașinilor de 45 HP., ca unora care într'un salon de dancing, pot să evolueze în compania unui cavaler înțepenit, fără să lovească din miile de persoane asistente niciuna. Dela circulația dansată până la circulația vertiginoasă a marelui Opt-cilindri, nu este decât un pas, atât cât se cere să scobori scara dela bufet la garaj.

Posedând toate luminile adunate într'un Consiliu al Circulațiunii, care prin valoarea lui juridică se așază în ierarhia dreptului, imediat după Curtea de Casație, s'a procedat la noi soluțiuni.

Călătoriile în streinătate au dat prilej câtorva personalități foarte instruite în știința asului de treflă, să se înapoieze cu textul Doctoratului în Circulațiune, care în noua reformă viitoare a învățământului, va face parte din arhiva oricărui diplomat, destinat organizărilor tecnice și sociale. Căci unde e omenire este și circulație și fără omenire nu se poate concepe nimic, vorba lui Emmerson. O bună circulație e de resortul, tot atât de mult, al medicinii cât și de al internelor și de al sufragiului universal. Nu se mai putea cârmui un stat fără brevetul de șofeur; pe viitor nimeni nu va mai putea să fie ales — cum se mai zice și azi — deputat ori senator, fără certificatul de agent de circulațiune.

Pe negândite, ca în toate marile descoperiri ale veacurilor, înainte de a descoperi modul de circulațiune cel mai simplu, noi am descoperit modul cum vom ajunge la această descoperire, adică metoda de lucru. Ne putem felicita. Nici Pasteur nu a descoperit lumea bacteriilor până ce nu a descoperit microscopul. Grație microscopului am intrat în universul infinitului mic. Grație concepției teoretice a circulațiunii, am intrat în circulațiune.

In articolele ce vor urma ne vom putea da seama că o nouă eră se deschide culturii și civilizației și că departe de a fi o înghesuială, ca în trecut, circulațiunea devine pe zi ce trece o muzică și un ritm.

T. ARGHEZI

JACQUES CRÉPET

Isvoarele lui Baudelaire

Baudelaire a fost pururea atras de autorii care s'au ocupat cu supranaturalul și inefabilul, cu fantasticul și ocultul. Acest spirit care în producțiile lui a păstrat un echilibru admirabil, întovărășea cu plăcere vrăjitorii, ghicitorii, psihiatrii în regiunile populate de demoni, spectri și nebuni. Dela vârsta de 20 de ani Baudelaire purta sub braț cărțile groase ale lui Swedenborg, vizionarul suedez. Era îndrăgit de păpușile lui Hoffman ca și de stampele infernale ale lui Brueghel. Către Edgar Poë și Thomas de Quincey l'au atras aceleași elemente demonice și patologice.

Deși contemporanii lui Baudelaire nu i-au recunoscut geniul poetic, au deosebit numaidecât cei doi poli ai sensibilității poetului. In vremea în care Durandeau într'o caricatură celebră reprezenta odaia poetului *Florilor bolnave* ca pe o vizuină de vrăjitor (schelet, pisică neagră, pat răsturnat, bufniță, etc.) ironistul Monselet anunță că „vor apare în curând" *Conversațiile lui Baudelaire cu îngerii !*

Din astfel de lecturi Baudelaire culegea un tezaur de idei, de imagini, de *corespondențe* care-i îmbogățeau imaginația, limba și atmosfera operilor lui în gestație.

Am dat, după douăzeci de ani de studii, peste un izvor necunoscut încă de critica literară, a poeziei lui Baudelaire. E un tratat de psihiatrie apărut în 1845 și întregit în 1852 și care are acest titlu : *Despre halucinații sau istoria rațională a aparițiilor, viziunilor, viselor, extazului, magnetismului și somnambulismului.* Autorul, A. Brierre de Boismont „doctor în medicină de la facultatea din Paris, directorul unei case de sănătate" avea de ce să placă lui Baudelaire.

La pagina 493 a tratatului său, Brierre de Boismont scrie : „Gândirea se înfățișă *vederii spiritului său,* după frumoasa expresie a lui Shakespeare..." Această expresie Baudelaire a întrebuințat-o de două ori în *Paradise artificiale* (p. 37 și 114).

La pagina 277 Brierre de Boismont citează *Cronica lui Monstrelet* unde e descrisă un fel de Liturghie neagră : „...și aci dete peste un drac în chip de om, a cărui față ei n'o văd de loc și acest drac le citea poruncile lui și în ce fel trebuiau să-l adore și să-i slujească, puis faisait par chacun d'eux baiser son derrière..."

La pagina 381 a cărții lui Briere de Boismont descrie sărbătorirea unui sabat, așa cum a fost orânduită de o călugăriță posedată, Maria de Saïns care, la începutul veacului 17 și-a ispășit delirul erotic printr'o condamnare la închisoare perpetuă. Citim : „Miercuri și Vineri se reprezintă misterele patimei și se cântă *Litaniile* în acest chip : Lucifer, *miserere nobis ;* Belzébut, *miserere nobis* etc." E evident că *Litaniile lui Satan* cu implorarea după fiecare vers.

O Satan prends pitié de ma grande misère !

își are isvorul în descripția de mai sus.

In penultimul din „micile poeme în proză", adică în *Să ucidem pe săraci* găsim rândurile următoare : „Dacă Socrat a avut bunul lui Demon de ce n'aș avea cinstea, ca Socrat, să obțin brevetul meu de nebunie, semnat de subtilul Lelut și de atot-știutorul Baillarger ?..." Să deschidem tratatul *halucinațiilor,* la pagina 456 și ni se va lumina lupta care pe la 1840 împărțise pe fisiologiști în două tabere îndârjite. Vom da peste ideia lui Lelut, Baillager și alții care susțineau că oamenii mari ai tuturor timpurilor, un Socrate, un Pascal, un Rousseau, un Swedenborg, dacă ținem seamă de halucinațiile lor, nu pot fi socotiți de oamenii întregi decât ca simpli nebuni.

Tot astfel în *Curiozități estetice,* Baudelaire la pag. 270 scrie această replică destul de enigmatică : „Sunt nenorociri și mai mari, zise Cazotte !" — iar Boismont (p. 297) ne dă cheia enigmei cu faimoasa prezicere a lui Cazotte anunțând, cu atâți ani înaintea Revoluției, doamnelor speriate că nu vor scăpa de eșafod.

Toate acestea dovedesc că Baudelaire a citit pe Boismont cu multă atenție și a utilizat faptele culese de acest alienist. Boismont, pe de altă parte, își avea metoda, doctrina, filosofia lui, care au influențat pe Baudelaire profund. Deosebirea pe care Baudelaire o face în *Paradise artificiale* între diferitele halucinații, e luată din clasificarea generală care constitue prima parte a tratatului lui Boismont; aluziile lui Baudelaire la școala din Edinburg sunt scoase din aceeași carte și atâtea din fenomenele asupra cărora alienistul insistase, se află la origina multor poeme din *Florile bolnave* (Poema *Les sept vieillards* bunăoară e inspirată direct din *viziunea multiplă a aceluiași obiect, prin intoxicare,* fenomen descris de Boismont și din care Baudelaire, după metoda lui Edgar Poë, va scoate ideia poetică, temă a extraordinarei lui orchestrații...)

Cercetările, pe această cale, pot fi continuate de criticii literari. — *A.*

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR INLESNIRI DE PLATA (Rate) Tel. 338|27

- PALARIILE DE PAIE -
SE ÎNALBESC
FĂCÂNDUSE CA NOI
LA
„PANTERA"
SIMON FLEISCHER
22-CAL. VICTORIEI-22 (în Pasagiul Macca). BUCUREȘTI

Dr. CABANÈS

Cabinetul secret al Istoriei

Din viața Mariei-Antoinetta

In toamna anului 1768, Frederic II, regele Prusiei a numit pe colonelul baron de Goltz ambasador la Paris. A fost foarte rău judecat baronul de Goltz pentru ceeace s'a numit „palavragelile și rapsodiile" lui. Totuși corespondența lui e plină de fapte interesante de care s'au folosit mulți istorici. Unul din ei, Sybel ,laudă rapoartele lui de Goltz, numindu-l „un observator pătrunzător, imparțial și demn de toată încrederea".

La 16 Decembrie 1776, regele Frederic întreabă pe ambasadorul său care sunt relațiile dintre Ludovic XVI și Maria-Antoinetta, temându-se de o răcire complectă între cei doi soți. Iată ce răspunde baronul de Goltz :

„Marele obstacol la o perfectă bună-înțelegere e deosebirea dintre gusturile și caracterele celor doi soți. Regele e liniștit, destul de pasiv, preferând singurătatea camerei sale de lucru pe care n'o părăsește decât pentru a pleca la vânătoare. Soția, dimpotrivă, e foarte vioae, preferă mișcarea și variația plăcerilor".

In timpul acesta sosește la Paris fratele Mariei-Antoinetta, împăratul Iosef II, cu gândul să rămâe aci mai multă vreme. Dela început și-a exprimat față de Ludovic XVI mirarea că nu și-a asigurat încă un urmaș la tron. In urma stăruințelor lui Ioseph II, regele se supune unei operații care reușește de minune. Vestea că Maria-Antoinetta ar putea avea un fiu, e telegrafiată imediat de Goltz la Berlin. Vestea, ambasadorul german o știa de la ambasadorul Spaniei.

Contele d'Aranda uimise Parisul prin luxul lui fastuos. Mândru ca un „grand de Spania", se arătase foarte rece și rezervat față de colegii din corpul diplomatic, cu excepția baronului de Goltz de care se îndrăgise. Contele d'Aranda era perfect informat asupra relațiilor conjugale dintre Ludovic XVI și Maria-Antoinetta. Rapoartele pe care le transmite guvernului său asupra acestui punct delicat sunt atât de precise, că par scrise de medicii sau chirurgii care au examinat cazul fiziologic al Regelui.

La 27 Septembrie 1777 contele d'Arande anunța guvernului său cu o satisfacție vădită că regele, la 25 August, s'a căsătorit *de fapt.* Regina era să fie mamă după semne fiziologice evidente și ambasadorul adăogă :

„Doi miniștri, dd. Maurepas și Vergennes, mi-au confirmat faptul. Regele e mult mai bine dispus ca 'nnainte, iar Regina are privirile abătute, așa cum nu le avusese nicicodată".

Fapt demn de reținut, ambasadorul Spaniei nu primește fără control bârfelile pe care le culeg agenții Prusiei și Piemontului.

Ambasadorul Piemontului, contele Viry, fusese primit cu multă simpatie de societatea de la Versailles și Paris. Se spunea că are spirit și talent, e politicos și foarte plăcut. Nu e de mirare că a plăcut femeilor, a căror părere a făcut autoritate în Franța, totdeauna.

In timp ce doamna de Viry vizita pe doamna Du Barry ambasadorul culegea vești la contesa de Provence, care-i da informații de cea mai mare importanță. El nu se sfia să acuze Regina și s'o numească ușuratică, preferând tovărășia tinerilor și ducând o viață ușoară și risipitoare.

Atent la ceiace se petrece în jurul lui, contele de Viry notează toate veștile cu privire la relațiile Reginei, la atențiile de care se bucură din partea ei baronul de Val și ducele de Coigny care sunt primiți în anumite ore în apartamentele ei.

Contele de Viry a fost o victimă a sincerității lui. La 14 Iunie 1777 regele Sardiniei îl recheamă, numind succesor pe contele de Scarnafis.

Noul ambasador era, după unii, un om periculos și intrigant, după alții, un om foarte agreabil în societate, dar cu totul lipsit de scrupule și moravuri.

Cași Viry, Scarnafis ține să afle toate veștile cu privire la „starea matrimonială" a Regelui și a Reginei Franței.

* * *

Maria-Antoinetta avea din naștere toate atributele unei suverane : distincția, grația, frumusețea... Frumusețea ei creștea cu vârsta. Maria-Antoinetta nu era înaltă, dar era foarte bine făcută ; avea ochi albaștri, fermecători, plini de expresie. Se spunea că avea mersul cel mai frumos din Franța ; era adesea văzută și admirată mergând singură dela Versailles la Trianon cu o baghetă în mână, urmată de o doamnă și un valet.

Printr'o crudă ironie a soartei, această femee de o frumusețe radioasă a fost măritată cu omul cel mai insensibil la delicatețea femeilor, cel mai stângaci. Era alianța cea mai nepotrivită depe lume: o tinerete frivolă, plină de viață, alături de o încăpățânare rece, calculată.

Regina doria din toată inima un copil. La vestea că Regina a purces grea, după ce de-atâtea ori astfel de zvonuri fuseseră desmințite, d. de Lassone, primul medic al Curței, vrea să parieze pe 1000 de ludovici că suverana e într'adevăr însărcinată. Dar nu se găsește nimeni care să vrea să câștige un asemenea pariu...

Și acum adio escapadele, nopțile de bal și de petrecere ! Viitoarea mamă își dă seama de noul ei rol. Își petrece vremea stând de vorbă, ascultând puțină muzică, făcând scurte preumblări. Maria-Thereza trimite medicului o cutie emailată împodobită cu diamante și'o scrisoare cu instrucții. Maria-Antoinetta scrie mamei sale că a dorit atât de mutl să aibă un copil, că i se par acum un vis, toate acestea... Visul continuă, deși nu mai încape nici o îndoială că va fi mamă.

Maria-Antoinetta arată mai multă dragoste soțului, îl caută, s'amuză cu el, îl mângâie. Din ordinul Reginei sunt eliberați din închisoare toți părinții deținuți pentru faptul de a nu-și fi putut plăti întreținerea copiilor. La 4 August, sarcina a fost declarată la Curte în chip oficial. Regina era în a patra lună. Când a simțit prima mișcare a copilului, Regina a declarat spirituală, Regelui :

— Sire, îi zise ea cu toată seriozitatea, vreau să-ți cer apărarea împotriva unuia din supușii tăi, care m'a insultat în chip grav.

Și cum Regele se posomorâse .

— Da, urmă Regina, cineva extrem de îndrăzneț îmi dă cu piciorușele în pântece...

Regele râse.

Intre timp, ce făcea Facultatea ? Ca un corp constituit — oficialitate, am zice azi — lua parte la bucuria generală. La 10 Noembrie a oficiat un tedeum. Decretul pe care l'a publicat cu acel prilej, a fost lăudat de toate ziarele epocei. E drept că se strecurase și o frază, destul de stângace, care făcea aluzie la dificultățile fizice ale Regelui. Dar Ludovic XVI era prea fericit ca să mai ție seama de astfel de nimicuri scolastice.

In ultimele cincisprezece zile primul medic și mamoșul locuesc alături de apartamentul Reginei ; totul e în cea mai mare ordine. S'au reținut patru doici pentru copilul regal ; numai una va fi întrebuințată, celelalte vor sta în rezervă, pentru orice eventualitate.

Ceremonialul e riguros observat. Prinții de sânge, familia regală și marii demnitari petrec noaptea în camerele alăturate. Insfârșit, la 19 Decembrie pe la miezul nopții, Regina simte primele dureri. La ora 3 e prevenit și Regele. Incet-încet își fac apariția și ceilalți membri ai familiei ; la urmă, intră cine vrea, astfel că'n clipa când mamoșul Vermond strigă 'n gura mare : *Regina naște,* valurile de curioși care au năvălit în cameră au fost atât de numeroase și zgomotoase, că lehuza se sperie. Camera era plină de lume, ca o piață publică. Nu te mai puteai mișca.

Doi savoyarzi se urcară pe mobile ca să vadă mai bine Regina, în pat, în momentul nașterii. Scandalul, sexul copilului pe care Regina a avut timp să-l cunoască printr'o tainică înțelegere, se zice, cu domnișoara Lamballe, sau poate o greșală a mamoșului, au produs o congestie cerebrală. Mamoșul răcni : *Aer, apă caldă, să lăsăm sânge la picior !*

Regele deschise cu violență ferestrele. Apa caldă nevenind la vreme, s'a lăsat sânge Reginei și fără apă caldă; sângele țâșni, Regina deschise ochii.

Regina se aștepta la un băiat. Un șarlatan, anume Printems, care practica medicina clandestină și putea descoperi în urină sexul viitorilor copii, îi prezisese un băiat. Regina a fost decepționată când i se spuse că a născut o fată. Era ora 11 dimineața.

După șase săptămâni, Regina a eșit la preumblare, mai frumoasă ca oricând, împodobită în dantele, fabricate anume pentru ea și care nu s'ar fi vândut altcuiva pe prețuri oricât de mari.

Cine ar fi putut bănui și i-ar fi putut spune că la capătul acestui drum între trandafiri, lucește ca o lună nouă, ascuțișul ghilotinei ?

ANECDOTE

In bursă :

Doi remizieri discută stabilizarea :

— Ia spune-mi tu, care ai făcut și școală comercială, ce este stabilizarea. Că eu nu pricep teoriile din gazete. Explică-mi-o și mie, pe înțelesul meu...

— Foarte simplu. Acum suntem *înainte* de stabilizare. Câți bani ai în buzunar ?

— Ce să am ? N'am nici un ban.

— Ei bine, tot atât o să ai și după stabilizare. Numai că o să-i ai în aur...

* * *

Un misit făcea psichologie :

— Ce conține sufletul unui samsar ? se întreba el. Conține, mia întâi, 83% demnitate ; 8% inteigență ; 3% muncă și 4% caracter...

— Dar asta face numai 98 ; mai rămân 2%, ăștia ce reprezintă ?

— 2%? 2%?... Doi la sută comision !...

* * *

Vărsatul desfigurase într'atât pe d. Pellisson că doamna de Sévigné spunea despre el că abuza de îngăduirea pe care o aveau bărbații de a fi urâți. O d-nă îl luă odată de mână și-l duse la un pictor, spunând pictorului :

— Așa cum e ! Și plecă pe dată.

Pictorul îl privi cu atenție și-l rugă să rămâe nemișcat. Pellisson ceru lămuriri.

— Domnule, răspunse pictorul. Doamna de adineaori mi-a cerut să-i pictez „Ispitirea lui Isus în pustie". De un ceas ne certăm ce formă să dăm lui Satan. Doamna v'a făcut onoarea să vă ia drept model.

* * *

Rivarol în 1792 spunea de suveranii coalizați împotriva Franței: „Ii voi bate! Sunt totdeauna în urma noastră cu un an, o armată și o idee!".

* * *

Ludovic XIV, în 1672, era la porțile orașului Amsterdam care nu-i mai putea rezista. Spaima era generală. Magistrații orașului se adună, deliberează asupra măsurilor de luat în această împrejurare. Toți sunt de părere să predea Regelui asediator, cheile orașului. Un consilier mai în vârstă, care ațipise în fotoliu, nu-și dăduse părerea. Cineva îl deșteptă, îi spuse de ce e vorba și-l întrebă ce crede : Să se predea cheile orașului, lui Ludovic XIV ?

— Le-a cerut ? întrebă bătrânul.

— Nu încă...

— In acest caz, nu credeți, domnilor, că e mai bine să așteptăm să ni le ceară ?

Și această părere salvă orașul. Regele Franței, a doua zi, ridică asediul.

* * *

In timpul revoluției franceze un nobil trecea podul pe Sena. De partea cealaltă poporul suveran purta cocarda tricoloră, ca un semn de libertate. Un cetățean cu figura aspră opri pe nobil, întrebându-l :

— Cetățene, de ce nu porți semnul libertății, ca noi toți ?

Fără a-și pierde cumpătul, privindu-l drept în ochi, nobilul răspunse :

— Spre a dovedi că sunt liber !

* * *

Carol IX întrebând pe poetul Daurat cum de s'a însurat cu o fată atât de tânără, el fiind atât de bătrân, poetul a răspuns :

— Sire, e o licență poetică !

„Album zoologic"

Pastel canicular

Zăduf. E vară. Vântul nu adie
Și totul e cuprins de letargie

Căldura paște 'n mijlocul poenii
Și bărzăunii sforăe sonor...
Iar soarele din pricina migrenii
Își leagă fruntea c'un tulpan de nor.
Zaharnițele florilor fardate
Cu pudră ocre, rouge aprins și Kohl,
Așteaptă melancolice în drum
Albinele industrializate
Ce au de mult botanic monopol
De suc, polen, glucoză și parfum...

Pe plapuma nisipului, spre est, a
Tors lene calm la margine de gârlă,
O șopârlă
Ce-și face 'n sweater de smarald, siesta.

ALEXANDRU BILCIURESCU

Colțul Librăriei „Hasefer"

In urma deselor întrebări ce i se adresează, librăria „Hasefer" din București, str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) publică azi o listă, parțială, a cărților mai interesante publicate în jurul științelor oculte și a teozofiei, (cărți în depozit la „Hasefer").

Eliphas Lévi: Les mystères de la Kabbale; Histoire de la Magie; La science des esprits; La clef des grands mystères. Charles Richet: Traité de Metapsychique. Les phénomènes dits de matérialisation de la villa Carmen. *Paul C. Jagot:* Science occulte et Magie pratique; Les cartes et les tarots; L'insomnie vaincue. *Emile Coué:* La maîtrise de Soi-Même; *Emile Coué, sa méthode, son esprit,* son influence par Charles Baudouin, Le Comte de Keyserling, A. de Chateaubriand, etc. *Papus:* Tarot divinatoire; Tarot des bohémiens. *Encyclopédie des Sciences occultes:* Tous les arts divinatoires, toute la magie ancienne et moderne. *Baudouin:* La force en nous. *Camile Flammarion:* La mort et son mystère 3 volumes: I Avant la mort, II Autour de la mort. III Après la mort; La fin du monde; Les maisons hantées; Dieu dans la nature. *Price Harry:* Expériences scientifiques avec un nouveau médium; *Rutot et Schaerer:* Le mécanisme de la survie. *Rouxel:* La quintessence du spiritisme. *Général A.:* Le problème de l'Au-delà. *Joseph Ageorges:* La métapsychique et la préconaissance de l'avenir. *Paul Appel:* Education et enseignement. *Bonniot P.:* Le miracle et les sciences médicales. *Bhagavan M.* La science des émotions. *Cornillier Pierre:* La prédiction de l'avenir; La survivance de l'âme et son évolution après la mort. *Caslant M.:* Pour devenir Physionomiste. *Crookes William:* Recherches sur les phénomènes du spiritualisme. *Benezech Alfred:* Soufrire, Revivre. *Dubor Georges:* Les mystères de l'hypnose. *Maxwell J.:* Les phénomènes psychiques. Dr. *Annie Besant:* La sagesse antique; La vie occulte de l'homme; Introduction à la Ioga; Le sentier du disciple; Les maîtres; Le secret de la vie; Le dharma. Leadbeater; Le monde céleste ou Plan mental; Le côté caché des Choses. 2 volumes. *A Besant et Leadbeater:* La chimie occulte. *Leon Denis:* Jeanne d'Arc médium; Dans l'invisible spiritisme et médiumnité; Le problème de l'être et de la destinée; Le monde invisible et la guerre; Christianisme et spiritisme.

NEVRALGINE JURIST
VINDECA
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri și
Nevralgiile.
CEREȚI LA
FARMACIILE ȘI DROGHERIILE
NEVRALGINE JURIST

INCALTAMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

APARATE DE RADIO GRATIS

Firmă expeditoare germană trimite în mod gratuit interesaților din România **în scop de reclamă și spre a fi recomandate mai departe** un număr mai mare de aparate de radiofonie până la mărimea de 4 lămpi.

Nici un fel de obligațiune

Micile cheltueli (speze de expediție, ambalaj, etc., etc.) sunt suportate de primitor.
Cei ce se interesează să trimeată scris citeț pe o **carte poștală** adresa exactă la:
Radioversand R. Grab & Co. Rottloff, Abtig. X
Berlin No. 4, Gartenstr. 100

Un debut politic

SCHIŢĂ

Dacă vreunul din cunoscuţi, m'ar fi văzut, în amurgul unui sfârşit de Mai, plimbându-mă, ca un Orosman îndrăgostit pe strada Lăpuşneanu, s'ar fi mirat foarte mult. Intâiu, din motivul binecuvântat că eu, ca adorator al zeului trândăviei, nu eşeam pe străzile Iaşilor decât atunci când eram mânat de vreun interes urgent. Al doilea, ca unul care admiram şi gustam plimbările numai din citit, preferam să le fac totdeauna din hamacul grădinei mele şi al treilea, fiind atins de fatidicul A. B. C. (astmă, burtă şi chelie), căutam să-mi menajez cât mai mult aceste „binefaceri" ale proniei cereşti.

Şi totuşi acum eram, ca niciodată, agitat şi febril dintr'o pricină pentru mulţi foarte banală : fusesem, vai, obligat să ţiu un discurs de mare anvergură politică, într'un târguşor din Basarabia.

Prietenul meu, care era în acelaş timp şi şeful organizaţiei politice căreia mă afiliasem, îmi spusese, chiar în ziua aceia, delicat, dar ritos : „Vezi, vorbeşte şi tu undeva la ţară. Prea stai departe şi partizanii au început să te cârâe !"

La început m'am speriat, în urmă m'am înfuriat şi la sfârşit m'am liniştit de tot, după cum mi-era obiceiul. Calm şi mulţumit în mine, m'am trezit la clubul partidului, unde se distribuiau diferitele localităţi, menite echilibristicei oratorice a fruntaşilor noştri.

Când am reclamat cu multă insistenţă, să mi se dea cel mai ingrat loc, adică un colţ de ţinut unde alegătorii să fie vestiţi prin încăpăţânare şi rea voinţă către partidul nostru care guverna acum, vicepreşedintele clubului a rămas uimit. A zâmbit totuşi cu tâlc şi mi-a dat un târguşor din Basarabia, unde trebuia să vorbesc împreună cu casierul clubului, un fost colonel şi om foarte cum se cade. Se hotărâse.

A doua zi, Duminică, trebuia să mă îmbarc în trenul spre Ungheni şi să mă duc ca să-mi risipesc verva oratorică într'o localitate, despre care nu aveam o cunoştinţă mai clară ca cea despre orice alt punct necunoscut depe glob. Mi se spusese că locuitorii de acolo nu ştiau decât ruseşte şi lucrul acesta mă cam indispusese. Cum să încep, cum să-mi întocmesc frazele, clar, simple şi fără miez, aşa cum se cere la o astfel de ocazie ? Mă chinuiam şi mă frământam de un ceas, bătând caldarâmul uliţei, fără să reuşesc a trece mai departe de început. Lăsasem pe „iubiţi alegători", asvârlisem pe „stimaţi cetăţeni" ştersesem pe fraţilor şi rămăsesem fixat definitiv la „cinstiţi gospodari". Inceputul era deci făcut, dar atâta tot.

După ce am bătătorit îndelungă vreme trotuarele, am pornit-o spre casă, cu hotărârea fermă de a sfârşi discursul acolo. La urma urmei, acesta trebuia să fie o bagatelă pentru mine. Ce-aveam de spus, decât că partidul cutare e o alcătuire de hoţi şi de demagogi, că celălalt e un conglomerat de zarafi îmbuibaţi şi că numai al nostru va revărsa asupra tuturor cornul său de providenţială abundenţă !...

Aşa era, în adevăr şi am declarat nevestii, care mă privea ironic şi neîncrezător, că de data aceasta m'am hotărât să muncesc efectiv pentru partid.

„Te rog fă-mi bagajul, i-am spus misterios, căci dimineaţă plec în Basarabia !"

Şi fără să-i mai aştept răspunsul, i-am debitat iute şi pe nerăsuflate, toate peripeţiile care mă determinaseră la acest pas eroic. I-am adăugat că discursul e aproape gata şi că-l voi sfârşi definitiv până seara. In aşteptare, m'am lungit satisfăcut în hamac şi la umbra dulce a unui măr, care mă ploua cu frunze veştede şi cu cotoare de fructe pălite, am continuat „elaborarea" plănuită. Ce frumos am visat câteva clipe după aceea ! M'am trezit pela 7 seara, chemat la masă, după ce mă plimbasem prin adevărate paradisuri mahomedane. Ca nici odată, am fost foarte dispus şi foarte glumeţ. Mă amuzau copiii, micile întâmplări de peste zi şi chiar o tragedie păsărească ce avusese loc un ceas după deşteptarea mea. Nevasta m'a rechemat însă la trista realitate, amintindu-mi de discurs. Am asigurat-o solemn că-l voi face după masă. Ce era la urma urmei : o bagatelă ! Un început frumos cu „cinstiţi gospodari", o desvoltare cu „jos toţi ceilalţi" şi „sus noi" şi un sfârşit tunător cu „să trăiţi, fraţilor, să trăiască ţara, să trăiască partidul" !

M'am uitat o clipă pe fereastră şi era o lună splendidă. Am renunţat la farmecul ei şi m'am plimbat vre-o două ceasuri prin casă, muncind din răsputeri ca să-mi dospesc în fine discursul. Atât de bine l'am dospit, că în momentul când m'am culcat, crescuse abia puţin de tot, ca un cozonac de Paşti, prost reuşit.

Dela „cinstiţi gospodari" mai putusem înainta numai cu această frază: „Vremile grele prin care trecem şi împrejurările vitrege în care se sbate neamul nostru, cer acum, mai mult ca niciodată, un guvern cuminte şi cinstit. Liberalii după o cârmuire de patru ani, stearpă şi neghioabă, au părăsit puterea şi au lăsat ţara noastră secătuită, ca un hambar pustiit de şobolani. Da, cinstiţi gospodari, adevăraţi şobolani au fost. Au ros tot..."

Dar aici m'am poticnit. O dulce molcomire mă cuprinsese, am privit iar luna de afară, am admirat reflexul ei prin frunzele pomilor din grădină şi ca un făcut, n'am mai putut-o urni mai departe. „Au ros tot, au ros tot," am tot repetat şi ca un refren satanic îmi tot revenea fraza ciudată : „şi nouă nu ne-a mai rămas nimic", — până când am adormit.

„Las' că-l isprăvesc dimineaţa" mi-a fost ultimul gând, înainte de a adormi.

Dar dimineaţa de Duminică era aşa de frumoasă şi de clară, clopotele dela biserici sunau aşa de lin a sărbătoare şi eram aşa de bine dispus, că am hotărît să sfârşesc discursul în tren.

Până la târgul meu, mi-am spus, am trei ore de cale şi la urma urmei pentru un aşa discurs, „o simplă bagatelă", un sfert de ceas de reculegere mi-era de-ajuns... Câmpul înverzit, glia iubită a strămoşilor noştri mă va inspira de sigur ca să cuvântez pe înţelesul poporenilor mei. Ajungând la gară, colonelul, tovarăşul meu, era la postu-i. Lângă el, mai stetea şi un scapet firav şi pleoştit. Era interpretul nostru şi aci am admirat marea prudenţă a colonelului.

„Ăsta are să le explice — mi-a spus — pe înţelesul lor, cuvântările noastre."

„Da, da şi cacanaş are să fie mulţumit !" a complectat muscalul cu vocea-i drăguţă de păun.

De-acum eram satisfăcut : ce n'oi spune eu, va complecta muscalul, pe înţelesul auditorilor, naural ! Ne-am urcat în tren şi aci am continuat „elaborarea" discursului. Trecusem de Socola şi eu dela „au ros tot" nu mai urnisem o iotă. Am trecut de Cristeşti, am ajuns la Ungheni, peisagele erau aşa de frumoase şi colonelul povestea atât de plăcut, încât discursul meu rămăsese tot ca la plecare : Un fel de edificiu cu temelie solidă, dar atâta tot. Era ca o clădire oficială de acum !

— Când începe întrunirea ? am întrebat pe colonel, disperat că nu mai pot înainta deloc cu discursul.

— La două, mi-a răspuns. La 11 ajungem, luăm aperitivul la primar, iar masa o vom încheia la un fost nacealnic, om foarte de treabă.

— Am timp să-mi sfârşesc discursul, m'am gândit, dar Satana par'că-şi bătea joc de mine. In tot mersul trenului, n'am mai putut adăuga, la marele meu discurs, decât atât: „Au ros totul, cinstiţi gospodari, şi s'au dus să mistue mulţumiţi, pe când un întreg neam geme şi-i blestemă. Şi nu-i destul atât ! Acum, când seceta ne arde ogoarele, când vitele ne mor cu miile, corbii ţărănişti, slabi şi cu pliscurile mari, stau gata să s'asvârle pe sărmanele hoituri rămase. Ce-i de făcut, cinstiţi gospodari? De-o parte îmbuibaţii, de alta disperaţii !"

Aci m'am poticnit de tot şi de astădată definitiv, căci până la târgul unde aveam să mă opresc, sărmana mea cuvântare a rămas fără coadă. Zadarnic m'am încercat să o completez, căci toate erau de-a surda. Câmpul era aşa de atrăgător, colonelul povestea cu atâta haz şi trândăvia mea era atât de dulce, că nu mi-am mai bătut capul cu nimic. Când, ca un alt Demostene, am debarcat plin de entuziasm patriotic în târgul meu, un gând cu totul straniu îşi făcuse loc în mintea mea. — Doamne, ce bine ar fi dacă nu s'ar mai ţine întrunirea ! Când am pornit-o pe jos spre inima târgului, l'am întrebat într'o doară pe tovarăşul meu dacă şi-a preparat discursul.

— O, ho, mi-a răspuns, îl am gata de-acum două luni! şi mi-a explicat că acest discurs îl recita acuma pentru a zecea oară.

— Fericit muritor ! mi-am zis şi am pornit întâiu la biserică, pentrucă colonelul era religios şi ţinea cu orice preţ să pupe mâna popii, pentru a-i ajuta probabil la succesul discursului. Eu mă gândeam să i-o pup, pentru a ruga pe Dumnezeu ca să nu se mai ţie întrunirea. Pe o uliţă dreaptă şi cu glod mai curat, am intrat în biserică, ne-am închinat şi am sărutat mâna de bazalt egyptean a preotului oficiant. Pe o uliţă cu noroi mai murdar, ne-am îndreptat apoi spre locuinţa primarului. Colonelul îmi lăudă calităţile de bună gospodină ale primăresei, iar eu mă căzneam sămi urnesc mai departe discursul. Dar a fost zadarnic.

Nici caraşii prăjiţi, nici rachiul tare dela masa primarului, nici borşul cu miel şi celelalte mâncări dela masa nacealnicului, n'au putut să mă inspire. Din potrivă, rachiul cu ceai şi un vin roşu-dulceag de Costiugeni, m'au pus într'o dispoziţie de lină şi plăcută reverie. Privind guşa, burta şi chelia nacealnicului, m'am revăzut într'o a doua existenţă.

Singura deosebire era că nacealnicul avea ocazie să fie mai fericit decât mine. Fuma dintr'o ţigară unsă cu miere pentru că era astmatic şi se pregătea să-şi facă siesta. Eu trebuia, în schimb, să ţiu un discurs neisprăvit încă, străbătut de viziuni fulgerătoare de hamac, roman atrăgător, de somn dulce şi, în sfârşit, cam aşa ceva.

Când am pornit-o la întrunire, l'am rugat pe colonel să vorbească el întâiu. Imi rezervam timpul astfel, de a-mi completa şi de a-mi sfârşi discursul. El, ca fost militar, îmi ziceam, o va lungi mult şi eu voi avea vreme să-mi închei cuvântarea.

— O să ploaie, zise nacealnicul, când am plecat. Şi'n adevăr, aşa a şi fost.

Până s'ajungem la localul întrunirei, un nor negru a răbufnit asupra noastră picăturile lui grele.

— Să mergem mai repede, am spus, în vreme ce încercam zadarnic să lipesc discursului meu o coadă cum se cade : „Singura nădejde e la noi, cinstiţi gospodari", bâiguiam înfricoşat între tunete şi fulgere.

Când am ajuns la localul întrunirei, el era gol. Vre-o patru copii se scobeau în nas, în faţa intrării şi câţiva lucrători, cu şepcile pe ceafă, căscau alene, privindu-ne cu un fel de ironie agresivă.

— Unde-s poporenii, măi ? strigă colonelul către un jandarm, care sta chincit într'un colţ. Sguduit de umeri, omul legei începu să îngăimeze : „Au fost şi au plecatără. Le-a spus învăţătorul că d-voastră n'aţi venitără, şi aşa, precum zic, s'au risipit !"

— Ptiu... Colonelul nu mai zise nimic. Am pornit-o spre gară.

— Invăţătorul e ţărănist, scrâşni colonelul, şi trebue mutat. E un ciomăgaş şi un beţiv !

— Da, da, adăugai eu, gâfâind, căci tocmai ajunsesem la gară. Şi la urma urmei, dă-l păcatelor : ce să faci cu un sălbatic şi un primitiv ca toţi cei din partidul lui ? Blestemam cu glas tare pe acest apostol al iţarilor naţionali, dar în gând îl binecuvântam că ne spărsese întrunirea. A quelque chose, malheur est bon !...

Ne-am suit din nou în tren pe o grindină şi un vifor îngrozitor. Sus erau nori negri, jos torente de apă. Poezia pierise acum ; dar în locu-i luase fiinţă blestematul de discurs. Ce bine îl închegasem acum ! Il începeam cu „cinstiţi gospodari" şi-l terminam cu „să rămâneţi sănătoşi". Păcat că nu l'am putut ţine şi noroc că am rămas sănătoşi şi eu şi ei !

I. M. MARINESCU

Băi de soare la Bucureşti

PLAJA ARTIFICIALA

Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81

Instalaţie similară cu Institutul de Actinologie din Paris. Săli Speciale pentru şedinţe colective şi individuale de raze ultraviolete şi infraroşii, pentru copii şi adulţi.

Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloşi), rachitici, debili. convalescenţi nedesvoltaţi, astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici şi predispuşi la reumatism, artritici, gutoşi, hypertensivi, lumbago, obesitate. fistule, pelada lupus, etc.

Rezultate mai grabnice şi mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare** sau **pe munţi

Funcţionează zilnic, cu personal medical specializat dela 9—1 dim. şi 3—7 seara.

La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat

Pentru copii de şcoală în grupuri de 10-20 preţul pe jumătate

Copiii se joacă în nisip ca la mare.

Leagăn de cîntece

21

E ca şi cum ţi-ai plimba sufletu'n rouă,
E ca şi cum ai avea tălpile'n grâu,
E ca şi cum te-ai scălda, noaptea, când plouă
La munte 'ntr'un râu.

E ca şi cum ai simţi tainic prin vine
Că ţi s'ar împrăştia reci aurori,
E ca şi cum ai topi repede'n tine
Luceferi sonori.

22

Seara par'că pregeta să se mai lase
Din frunzişul aţipit în ea uşor ;
Paşii noştri rătăceau întâmplător
Şi'n lumina lunei sfâşiau mătase.

Sălciile se-adânceau în heleşteu
Fără umbră, fără murmur, fără vise
Diamantul minţei tale'ncremenise
In tăcerea-i limpede cu visul meu.

23

Văd aur care vine,
Văd aur care creşte,
Văd aur care se topeşte
Şi care arde ca o torţă'n tine.

Văd diamante care
Plutesc în soare parcă,
Văd diamante care'ncearcă
Cu tine să se'nsufleţească'n zare

24

Luntrea de sidef şi de mărgean
Plină cu miraj ca un ocean
Luminează, rând pe rând, şi'ntunecă
Noaptea valului pe care-alunecă.

Stelele rostogolesc în ea
Spuza jucăuşe-a lor de nea,
Şi tăcerea'n aur a năerului
Te slăveşte'n strălucirea cerului.

25

Te-am născocit în apa oglinzei de sub frunte
Şi te-am filtrat din forme fluide şi obscure;
Te-am căutat în lună cu cerbii, şi'n pădure,
Şi te-am strigat cu focuri, în noapte, de pe munte.

Tu mi-ai răspuns cu graţii de val, în căprioare,
Cu torţe de incendiu curăţitor, în zadă,
Şi-ai rânduit, în mine, din cerul tău, să cadă
Cuvânt de rugăciune şi răsărit de soare.

26

Florile, ca să cinstească
Inapoerea-ţi printre ele,
Au pus în ramurile lor inele
Şi pietre scumpe'n vârfurile lor să crească.

Setea vie-a lor de tine
Din soare-a tot sporit în soare,
Şi s'a'nălţat acum în sărbătoare
De cupe cu polenuri şi cu rouă pline.

27

Tăceau în depărtarea grea privighetorile
Şi florile în noaptea galbenă ca mierea ;
S'a parfumat când, însă, ai venit, tăcerea,
Şi-au ciripit în cupe cu mirezme florile.

Viaţa-şi risipise peste noi seminţele
Şi, ca un crin de aur, petrecea cu vântul,
Iar stânca mută a soartei ne spărgea avântul,
Ca să ne'mprospăteze necurmat dorinţele.

28

Apusul soarelui întârziat
Imi adânceşte'n purpura lui mersul ;
Eu caut în tăcere universul
Pe care lângă tine l'am lăsat.

Fântânele vorbesc imaginar
De umbră şi de dragoste cu mine ;
Eu las în apele lor cristaline
Să cadă piatra numelui tău clar.

29

Invaţă-mă să merg ca mai nainte
Şi dă-mi şi puterea de-a trece
Cu gândul ca umbra de rece
Pe lângă strălucirea ta fierbinte.

Picioarele m'au părăsit în cale
Şi braţele'n jos îmi cad grele
De sarcina inimei mele
Şi de povara frumuseţei tale.

30

Eu îţi aduc otrăvuri turnate 'n versuri rare
Şi tu-mi aduci răcoarea şi-azurul dimineţei ;
Eu îţi aduc cenuşe de gânduri funerare
Şi tu-mi aduci în aur explozia vieţei.

Eu mă voiu duce — faun cu braţele 'ncărcate
Şi cu privirea plină de-o fericire nouă ;
Tu vei rămâne — cântec în strune sfărâmate
Pe lira unei zile de diamant şi rouă.

N. DAVIDESCU

Din Literatura Chineză

Sentinţă

Renunţă la studiu, şi vei fi scutit de supărări.

Cântecul celor patru anotimpuri

E primăvară. In ţinutul Thsin, lângă o apă şoptitoare, Lo-Fo, în razele soarelui, culege flori de dud. Mâinile sale, ca nişte fluturi, se aşează pe ramurile verzi. Ii spune călăreţului care o priveşte: „Stăpâne, viermilor de mătase le e foame... N'ar trebui ca iarba să mai fie strivită de copitele calului tău".

E vară. Lacul King-hou, al cărui cerc e de trei sute de li, e un uriaş nenufar. O tânără fată visează, culcată la umbra unei sălcii. Lângă ea, un luntraş, se uită cu nerăbdare dacă cei care se plimbă se depărtează.

E toamnă. Vântul împrăştie în amurgul galben plesniturile de lopată ale spălătoreselor de pe malul torentului. O grămadă de frunze în vârtej, sileşte o femee să facă un ocol. Cu capul în pământ, ea se duce... Ii ghicesc gândurile: „Când oare îi vom sili la pace pe Barbari? Când oare se va întoarce iubitul meu soţ?"

E iarnă. Un trimis va pleca la hotare. Tot timpul nopţei, au fost cusute vestminte calde. Degete frumoase au purtat cu zor acul şi foarfecele îngheţate, mai îngheţate, în zori.

In câte zile trimisul va ajunge la Lin-Fao?

Fidelitate

Două rândunele, şi iarăşi două... Totdeauna, rândunelele sboară perechi. Fie că zăresc un turn de jad sau un pavilion de brad, ele nu se opresc niciodată una fără alta. Fie că zăresc o balustradă de marmoră sau o fereastră aurită, ele nu se despart.

Au fost odată două rândunele. Când luă foc grinda care le adăpostea cuibul, ele sburară în palatul regelui. Ah, dar palatul arse şi el, şi rândunelul şi puişorii arseră deasemeni. Intorcându-se, rândunica privi lung ruinele palatului.

Această întâmplare mă întristează peste măsură.

Cărţi apărute în Editura „NAŢIONALA" S. Ciornei

Bucureşti Str. Decebal 8—10

Maurice Dekobra	Flacări Catifelate	Lei 60.—
Guy Chantepleure	Pasagera	„ 65.—
Marcel Prevost	Fecioarele Nebune	„ 60.—
Leon Tolstoi	Ana Karenina 2 vol.	„ 180.—
Piere Benoit	Koenigsmark	„ 60.—
Guy Chantepleure	Logodnă de Primăvară	„ 70.—
J Kessel	Nopţi Princiare	„ 60.—

Cea mai elegantă şi mai îngrijită colecţie apărută până azi.

In tramway, în tren, la munte, la mare, acasă citiţi,

REALITATEA

ilustrată

20 pagini cu clişee de actualitate

Nevestele lui Dragnea

Robot la toartă în bătătura lui Voicu Zborea, morar, la moara cu aburi, a veche.

Drept este că lumea este adunată aci după nevoi, dar mult mai mulţi se găsesc dintre cei veniţi după clevetiri, znoave, sau alte parascovenii, decât după treburi adevărate.

Printre cei dintâi sunt gospodarii aşezaţi, mânaţi să vânture în trior o baniţă de grâu, să macine un sac cu porumb, sau să cântărească în duţumalu morii — numai la moara lui Voicu Zborea se găseşte cântar în toată Crevedia — nişte carne de contrabandă.

Printre cei din urmă însă, îndeobşte se adună şugubeţii satului, cu tolba plină de iscodiri, de invenţii şi de felurimi de întâmplări, bune pentru gură-cască, oprind treburile adevărate în loc, şi adunând lumea fără rost, glugă în jurul anecdotelor. Fiecare se apropie de pâlc cu noutatea unei aventuri cât mai gogoneţe. Povestirea plecată liniştită din vatra satului ia proporţii uluitoare, în gura vorbitorilor, pentru a ajunge la urechile ciulite ale ascultătorilor în forma sperioasă a unei gogoriţe. Cărăuşii rămân în poartă, scăpărând amnarele, cu ochii spre povestitori, nevestele îşi aduc o palmă în dreptul gurii moţăind din tulpan, în vreme ce copiii se tăvălesc de râs în praful şanţului.

Şi povestitorul dă iama în toate bucuriile şi necazurile satului, legate de o întâmplare hazlie, înflorind-o şi prefirând-o cu o fantezie cât mai guralivă!

— Ia mai spune, măi neică Mihuţ, cum a fost cu nevestele lui Dragnea? s'auză şi lumea.

— Dragnea din Suseni, ăl cu două neveste?

— Două ca două, dar vezi că nu le-a avut cu formă!

— Formă, neformă, a înserat el cu două neveste deodată? ăsta e chichirezul omului — forma nu face două parale!

— Adică vreau să zic, cum ar fi vorba, de o cununie în regulă!

Cununie n'a avut el cu nici una, nici la Primărie şi nici la Biserică, dar două neveste se cheamă că tot a avut rumânu la casa lui!

— Adică ţiitoare, cum vine vorba!

— Zi şi ţiitoare, dacă pofteşti, că tot acolo merge — ce-i trebue dragostei formă?

— Păi aşa zău!

— Atunci hai să mai vedem cum a fost!

— Păi a fost aşa, că femeia a dintâi a plecat la bâlciu la Brezoaia să cumpere nişte doniţi pentru pomană, cu voia bărbatului şi Dragnea s'a dus şi el în Obor în Bolintin să-şi aleagă un malac dă prăsilă. Acolo în Bolintin, lume, forfoteală şi femei fără treabă, dornice de iubit. In amestecătura aia Dragnea se izbi de una mai ţanţoşe ca altele.

— Da'ce am auzit, nene Dragneo, că te-ar fi lăsat femeia?

Dragnea din felul lui pus pe vorbe cu două înţelesuri:

— M'a lăsat că m'a lăsat ,parcă numai ea e femee în toată lumea asta?

— Păi acum stai cuc?

— Stau că stau!

— Şi p'aci, prin Bolintin ce te-a înmânat, că te-ai rătăcit?

— Un malac pentru prăsilă.

— Da'la drept vorbind la urma urmelor, ce adicătelea eu n'aşi fi bună de prăsilă?

— Ii fi nu zic, dar ne ia părul foc, dăn partea Drăguşinii.

— Păi lumea vorbeşte că e fugită cu Negoiţă dă la Regie!

— Mi-a cam venit şi mie pe la nas ploconu ăsta.

— Păi dacă e aşa, ce mai stăm? hai să ne adunăm dupe drumuri!

— Să ne adunăm, Caterino, dă ce să nu ne adunăm şi dacă o fi să ni se taie jindu şi eu n'oi mai putea fără tine şi fără Drăguşina o să pot, atunci bag formele în Tribunal!

— Despărţire?

— Despărţire!

— Atunci ne luăm, ca bărbat cu nevastă!

— Fireşte că ne luăm.

* * *

Zaiafet mare în bătătura lui Dragnea, paracliser în Suseni. Şi-a adus omu femee nouă acasă. Se brodise şi bine, iar gurile rele nu fuseseră ele rele d'asurda. Femeia plecată de patrusprezece zile dupe doniţe la târg la Brezoaia, nu se mai arătase. Mai în urmă se zvonise că ar fi furat-o din inima bâlciului Domnu Duţu, învăţător în Obaia, şi ar fi înghesuit-o într'o vizuină din marginea Căsciorenchii, ameninţând pe trădători cu iataganele.

Şi Dragnea, fie că nu înghiţise aventura, dar îi convenea, fie că aflase că posna se adeverea, îşi mută omul gândul dela fugară şi îi ceru Caterinei morţiş să-i fie femee... cu adevărat! Şi întâmplarea prinse. Dragnea eşi în lume cu nevastă nouă şi lumea privea la ea ca la urs!

— Dar la un caz că femeia dintâi îşi ia seama şi se întoarce la bărbat?

— Atunci să vezi dandanaua dracului!

— Nuntă în toată regula!

— Şi încă ce nuntă! întări a cobie un cărăuş întrerupând hazos numărătoarea sacilor, după ce crestă pe răbojul înfipt în cordeaua pălăriei dăsaga urcată în podul morii.

— Păi taman aşa s'a şi întâmplat, împlini fălos de veşti noui, încărcătorul de saci, spânzurat pe dricul căruţei.

— Afurisită nagodă mai fu şi asta!

— Cioc, cioc, într'o bună noapte la geamu lui Dragnea!

— Cine-i?

— Oameni buni!

— Ce fel de oameni?

— Iaca muerea lui Dragnea, cine să fie?

Ţâşt din pat, care pitit într'un colţ, care într'altul, — Dragnea şi cu Caterina!

— Hai, Dragneo, şi fă odată şi deschide!

Duţu învăţătoru îşi prinsese iubita cu contabilul statului dela pădure. Omu îi făcu repede răvaş dă drum să n'apuce nevasta să-l lase şi pe el ca şi pe Dragnea şi femeia lui Dragnea se întorcea acum... dă la târg din Brezoaia!

— Cu doniţile?

— Da de unde! Doniţele în vizuina lui Duţu!

— Şi Dragnea cum a scos-o la chelemet?

— A scos-o că i-a 'ntors cheia în broască, muerii d'întâi şi s'a dat omu de partea celei de a doua.

— Şi Drăguşina ce a făcut?

— S'a plâns Primarului. Primarul i-a chemat la Primărie şi l'a pus pe Dragnea să aleagă.

— Păi cât era s'o aştept Domnule Primar? spuneţi şi d-v.! Două săptămâni încheiate nu a fost d'ajuns?

— Aşa este, întări Primarul.

— Fireşte că aşa este!

— Vorba e, o ai cu legitimaţie?

— Nu!

— Da p'asta?

— Nici p'asta.

— Atunci ce mai vrei, femee dela omu ăsta? se adresă capul satului către Drăguşina care se uitase cu ochii în ochii telefonistului Primăriei...

— Vreau să-mi deschiză uşa!

— Ce-ai de zis, Dragneo?

— E broască nemţească, Domnule Primar — se deschide numai la oameni de ispravă!

— Auzi, Drăguşino!

— Dacă i-aşi şti barem cununaţi, du-te vino, dar aşa să-mi spargă casa o venetică, nu prea-mi convine!

— Ii cunun acuşi, eu!

— S'o văd şi p'asta, şi atunci Dumnezeu să vi'i trăiască!

Primarul îşi desfăcu cureaua dela brău şi prinse de mijloc pe Dragnea şi pe Caterina, dintr'odată. Apoi, deschizând un ceaslov din teancurile neorânduite depe masă, se poticni într'o citanie joasă, îngroşată de o nesiguranţă obositoare, inversând intonaţia, cu intermitenţe cari risipeau sensul pasagiilor şi plimbându-şi privirea solemnă, consecutiv din foile cărţii în ochii însurăţeilor, citi:

ART. 196 DIN CONDICA CIVILĂ: Femeia este datoare să locuiască împreună cu bărbatul său şi să-l urmeze în orice loc va găsi el de cuviinţă; bărbatul este dator a o primi şi a-i da asistenţa necesară convieţuirii".

— Păi dacă e p'aşa, stai tu, Duţule, că te învăţ eu minte să calci tu legea... fără s'o respectezi şi să mă huidueşti după ce mi-ai spart casa, isbucni Drăguşina suflecându-şi tulpanul deasupra sprincenelor cănite şi eşind cu mâinele în şolduri în uşa Primăriei!

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

NOU!! NOU!!

Opere premiate de Academia franceză!

Logodnă de Primăvară de Guy Chantepleure Lei 70

Nopţi Princiare „ J. Kessel „ 60

Cele mai frumoase pagini literare!

Editura „NAŢIONALA" S. Ciornei Strada Decebal 8—10

G. DUHAMEL

Doamna în verde

N'aş putea să spun de ce ţineam la Rabot.

In fiecare dimineaţă, trecând prin sală în sus şi în jos pentru nevoile serviciului, zăream pe Rabot sau mai degrabă capul lui Rabot, ba şi mai puţin: ochiul lui Rabot pitindu-se sub cuverturile răvăşite. Ai fi zis că seamănă cu un porc de India care se ascunde sub pae şi te pândeşte de-acolo cu frică

De fiecare dată, în trecere, făceam spre Rabot un semn familiar, anume: Inchideam energic ochiul stâng şi strângeam buzele. Numaidecât ochiul lui Rabot se închidea şi el, săpând o mie de brazde mici pe obrazul lui veşted de om bolnav. Asta era tot; cu atât, noi schimbasem saluturile şi confidenţele noastre.

Rabot nu râdea niciodată. Crescuse, de copil, la Asistenţa Publică şi ghiceai că nu supsese niciodată cât îi trebuise, când era mic; mesele astea date de doică înjumătăţite, nu le mai poţi compensa niciodată.

Rabot era roşcat la păr, avea obrazul palid, stropit cu pistrui. Avea un cap aşa de mic încât îl asemuiai cu un epure sau cu o pasăre. Cum îi vorbea vre-o persoană străină, începea să-i tremure buza de jos şi bărbia i se încreţea ca o nucă. Trebuia să-i explici mai întâi că n'ai să-l baţi.

Bietul Rabot! Ce n'aş fi dat să-l văd râzând! Toate, dimpotrivă, conspirau ca să-l facă să plângă: erau pansamentele îngrozitoare, nesfârşite, schimbate în fiecare zi de luni întregi; mai era imobilitatea forţată care împiedica pe Rabot să se joace cu camarazii; dar mai ales era aceasta, că Rabot nu ştia nici un joc şi nu se interesa de mai nimic.

Eram, cred, singurul care pătrunsesem puţin în intimitatea lui; şi după cum am spus, cu atât: închideam ochiul stâng când treceam prin faţa patului.

Rabot nu fuma. Când se făcea distribuţie de ţigări, îşi lua şi el partea şi se juca puţin cu ţigările, mişcând din degetele lui slabe, deformate de şederea în pat. Degetele de muncitor bolnav nu sunt frumoase; de îndată însă ce-şi perd crusta lor şi aspectul robust, nici nu mai seamănă a degete de om.

Cred că Rabot ar fi vrut să dea vecinilor de pat, ţigările lui bune; dar e aşa de greu să vorbeşti, mai ales când vrei să dai ceva. Ţigările rămâneau dar pe măsuţă, le acoperea praful, şi Rabot rămânea şi el întins pe spate, subţire şi drept ca un fir de pai luat de torentul războiului şi neînţelegând ce se petrece cu el.

Intr'o zi, un ofiţer dela Statul-Major intră în sală şi înaintă spre Rabot.

— Asta este? vorbi el. Uite îi aduc medalia militară şi crucea de război.

Il puse pe Rabot să iscălească o hârtie şi îl lăsă faţă'n faţă cu jucăriile. Rabot nu râdea; pusese cutia în faţa lui, deasupra păturei şi rămase privind-o dela nouă ceasuri dimineaţa până la trei după amiază.

La ora trei, ofiţerul se întoarse:

— M'am înşelat. S'a făcut greşală. Decoraţiile sunt pentru Raboux, nu pentru Rabot.

Luă cutiuţa înapoi, rupse chitanţa şi plecă.

Rabot plânse dela trei ceasuri din zi până seara la nouă, oră la care adormi. A doua zi, începu să plângă disdedimineaţă. Domnul Gossin, şeful spitalului, om bun, plecă la Statul-Major şi se întoarse cu altă medalie şi altă cruce care semănau aidoma cu celelalte; ba chiar puse pe Rabot să iscălească din nou o hârtiuţă.

Rabot nu mai plângea, dar o umbră tot rămase pe faţa lui, o umbră de neîncredere, ca şi cum se temea că într'una din zile are să vie iar cineva să-i ia lucruşoarele.

Trecură câte-va săptămâni. Priveam de multe ori faţa lui Rabot, încercând să-mi închipui cum ar putea fi râzând. Mă gândeam degeaba: era limpede că Rabot nu ştia să râdă, că n'avea obrazul făcut pentru râs.

Atunci s'a întâmplat să vie doamna în verde.

A intrat într'o bună dimineaţă, pe uşă ca şi lumea cealaltă. Totuş, ea nu era ca lumea cealaltă: o asemuiai mai degrabă cu un înger, cu o regină, sau o păpuşă. Nu era îmbrăcată ca infirmierele de prin săli, nici ca mamele sau femeile care vin să-şi vadă copilul sau bărbatul când sunt răniţi. Nu semăna nici cu cucoanele de pe stradă. Era mult mai frumoasă, mult mai majestuoasă. Te făcea să te gândeşti la o zână, sau la imaginile acelea splendide care se văd pe calendarele mari în culori şi dedesuptul cărora pictorul a scris: „Reveria" sau „Melancolia" sau „Poezia".

In jurul ei erau câţi-va ofiţeri frumoşi şi bine îmbrăcaţi, foarte atenţi la cele mai mici vorbe ale ei şi arătându-i o admiraţie fără margini.

Unul zisese:

— Intraţi, doamnă, deoarece doriţi să vedeţi câţi-va răniţi...

Ea făcu doi paşi în sală, se opri scurt şi zise cu o voce profundă:

— Bieţii oameni!

Toată sala ciuli urechile şi aţinti ochii. Merry îşi puse jos pipa; Tarrissant schimbă între ele cârjile de sub braţ, ceeace, la el, e un semn de emoţie. Domenge şi Burnier ascunseră cărţile de joc, lipindu-le de burtă, ca să nu se vadă. Pupot nu se mişcă, fiindcă el e paralizat, dar se vedea bine că ascultă din toate puterile.

Doamna în verde merse mai întâi spre Sorri, negrul.

— Te chiamă Sorri? zise ea după ce privise fişa.

Negrul dădu din cap. Doamna în verde urmă, cu accente în glas care erau dulci şi melodioase ca ale actriţelor pe scenă:

— Ai venit să te lupţi în Franţa, Sorri, şi ţi-ai părăsit ţara ta frumoasă, oaza parfumată şi răcoroasă din mijlocul oceanului de nisip ferbinte. A! Sorri, ce frumoase sunt serile din Africa, la ora când tânăra soţie se întoarce dealungul aleei de palmieri, purtând pe cap, asemenea unei statui negre, amfora aromatică plină de miere şi de lapte de cocos.

Din spre ofiţeri, se auzi un murmur de încântare, iar Sorri, care pricepe franţuzeşte, aprobă din cap:

— Coco... coco...

Doamna în verde alunecase mai departe pe lespezi. Veni până în dreptul lui Rabot şi se aşeză pe marginea patului ca o rândunică pe firele telegrafice.

— Rabot, îi zise ea, eşti un brav!

Rabot nu răspunse nimic; dar, după obiceiul lui, îşi feri ochii ca un copil care se teme de palme.

— A! Rabot, zise doamna în verde, câtă recunoştinţă vă datorăm noi, vouă care ne păstraţi intactă dulcea noastră Franţă. Dar, Rabot, tu cunoşti recompensa cea mai mare: gloria! Cunoşti entuziasmul înflăcărat al luptei! Neliniştea delicioasă de a înainta la atac, cu baioneta lucind în soare; voluptatea de a implânta o armă răzbunătoare în pieptul sângerând al inamicului, şi pe urmă suferinţa, divină când e suportată pentru toţi; rana sfântă care face din erou, un zeu! A! ce frumoase amintiri, Rabot!

Doamna în verde tăcu. In sală domnea o tăcere religioasă. Şi atunci s'a produs acel fenomen neprevăzut: Rabot, deodată, n'a mai fost el. Toate trăsăturile feţei i se crispară, se turburară într'un mod aproape tragic. Un zgomot răguşit eşi, cu sughiţuri, din pieptul său scheletic şi toţi trebuiră să recunoaştem că Rabot râdea.

A râs mai mult de trei sferturi de ceas. Doamna în verde plecase de mult şi Rabot râdea încă, cu accese, aşa cum altul ar tuşi, sau ar horcăi.

In urma acestei întâmplări, s'a schimbat ceva în viaţa lui Rabot. Când suferea prea mult şi era gata să plângă, puteai să-i vii în ajutor, făcându-l să râdă puţin, dacă spuneai la timp:

— Rabot! acuş chemăm pe doamna în verde.

traducere de ALICE GABRIELESCU

„Biblioteca Dimineaţa"

No. 95 — 80 pagini — 8 Lei

Cuprinde:

Dansatoarea Greacă

şi alte povestiri

de celebrul scriitor

Artur Schnitzler

WALTER VON-MOLLO

„Jocul de Salon"

— Iar eşti indispusă, domnişoară Roza?

— Deloc! Dar nu pot, dragă domnule Müller, să tot vorbesc numai ceiace doreşti să auzi dumneata...

— Sunt, probabil, un om tare... antipatic?...

— Tare? N'aşi zice asta... Insă..., ai un obicei rău; vorbeşti totdeauna numai despre viitor...

— Fiindcă nici nu există pentru mine ceva mai interesant decât viitorul...

— Asta nu înseamnează că şi eu sunt obligată să privesc lucrurile la fel...

— Atunci? — vom urma numai cu discuţiile, mereu.

— Depinde de dumneata, domnule Müller...

— Domnişoară Roza! Gândeşte-te puţin: nu-i firesc când vreau să ştiu ce crezi despre mine? Sau nu sunt pentru dumneata decât...

— Taci, te rog! Linişteşte-te!

— Ai şi dumneata un obicei rău: nu suferi să ţi se vorbească ceva câtuşi de puţin serios, zău!

— Ar fi mai bine, poate, să jucăm concina, sau un alt joc.....

— Dacă vrei... poate că ai dreptate: ar fi ceva indiferent, nu ne obligă la nimic. Am fi atunci o adevărată „pereche de salon"!...

— De acord!

— Dealtfel, într'o ocupaţie tâmpită ca asta, va trece pe nesimţite timpul preţios al întrevederii noastre pe care.... am aşteptat-o cu nerăbdare... de atâtea săptămâni... Iar dumneata... vei rămâne aceiaşi fată modestă, frumoasă şi bine crescută, care nu trebue să scape nici o vorbă ce i-ar putea aduce în viitor vre-o neplăcere... Deşi nu se poate spune că asta ar fi prea drăguţ din partea dumit...

— Ce joc ai ales domnule Müller?

— Ah, domnişoară Roza, nu mă mai chinui aşa!

— Vai de mine! Spun foarte serios: ador jocurile de salon...

— Domnişoară Roza...!

— Domnule Müller....?

. . . .

—Cunosc un joc foarte frumos: „Intrebări şi Răspunsuri".

— Bine! Dar trebue să-mi explici regulele jocului, căci n'am idee de el...

— E cât se poate de simplu, dragă domnişoară. Eu, de pildă, îmi fixez gândul asupra unei idei, iar dumneata — iartă-mă că-ţi impun aşa de autoritar rolul — dumneata îmi pui întrebări, una după alta, până îmi ghiceşti gândul. La toate întrebările eu nu răspund decât: „da" sau „nu"...

— Dar trebue să nu gândeşti nimic complicat care ar fi greu de ghicit!

— Dimpotrivă, domnişoară!

— Bine, începem!

— Incepem!...

— Gândul dumitale mă priveşte pe mine?

— Da!

— Perfect! Atunci voi afla repede despre ce e vorba. Cunosc eu ceiace gândeşti?

— Cred că.... da!

— Ţi-am vorbit vre-odată despre aceasta?

— Nu!

— Nu? Atunci ce anume poate să fie? — Ceva plăcut sau... nu?

— Sunt obligat să nu răspund decât: „da" sau „nu"!

— Aşadar... e ceva plăcut?

— Da!

— Foarte plăcut?

— Da!!

— Adică ceva plăcut care mă priveşte pe mine...! — Doamne, ce poate să fie? Nu te gândeşti, desigur, la atenţia mea pentru dumneata, pe care am dovedit-o până acuma?

— Nu!

— Aşa, da! Ar fi fost prea uşor s'o ghicesc!! Şi... ceiace gândeşti se află acuma chiar în această odaie?

— Nu!

— Dar poate că a fost aici când-va mai înainte?

— Nu!

— Hm.... Se va afla aci în viitor, poate?

— Am speranţă!

— Ai speranţă? — Şi eu, domnule Müller, am speranţă că dumneata ţi-ai fixat gândul asupra unui lucru pe care oricine poate să-l vadă ori să-l audă?

— Chiar aşa-i, domnişoară Roza!

— Şi ceia la ce te gândeşti, se găseşte adeseori la oameni, în genere?

— O, da!

— Dar eu... nu ţi-am vorbit niciodată încă despre aceasta?

— Din nefericire — nu!

— Din nefericire? — Domnule Müller, îţi amintesc că regulele jocului nostru...

— E foarte drăguţ din partea dumitale să-mi aminteşti... dar e şi... de prisos s'o faci mereu...

— Părinţii mei cunosc oare ceeace gândeşti dumneata?

— Absolut sigur!

— Am văzut oare şi eu aşa ceva la alţii?

— Da!

— Pentru ca ceiace gândeşti dumneata, să fie văzut cu ochii — e nevoe, poate, de o dispoziţie anumită?

— Şi da şi nu!

— Care e cauza că eu nu pot s'o văd chiar în momentul acesta?

— Dumneata însăţi eşti cauza, domnişoară Roza...

— Eşti dator să nu răspunzi decât: „da" sau „nu". Deci stimate domn, nu te aventura în discuţii...

— Atunci — nu!

— Ce — nu?

— Sunt obligat să răspund numai „da" sau „nu".

— Aşadar... eu sunt de vină că ceiace gândeşti dumneata nu se află acum... aci?

— Da!

— Atunci, pot oare eu — să zicem, cu ajutorul farmecelor — să o descânt aşa ca să vie aici?

— Da!

— Acest lucru te priveşte oare şi pe dumneata?

— Da!

— Stimate domnule Müller! Ai văzut oare vreodată şi la alţii acest lucru gândit de dumneata?

— Regret, dar nu pot ascunde că da, l'am văzut.

— Depinde acel lucru de locul unde mă găsesc în momentul de faţă, în această încăpere?

— Da!

Şi dacă voi sta îndată, iată — aci. înaintea dumitale — se va putea vedea acel lucru gândit?

— Dacă se va putea? — Hm! Da!

— Of, Doamne! Ce anume poate să fie? — sunt oare eu singură de vină că nu-l văd?

— Da!

— Poate că ţi-ai pus în gând să-ţi dau un bobârnac peste nas?

— Bobârnac? — Nu!

— Sau... o pereche de palme... uşoare şi dulci?

— Nici asta!

— Trebue oare să-ţi fac totuşi dumitale ceva?

— Da!!

— Nu mă privi aşa de... triumfător! Indată voi fi ajuns până la taina dumitale şi-ţi voi descifra gândul... Aşa dar, trebue să-ţi fac sau să-ţi dau ceva plăcut; ceva care ne priveşte pe amândoi. Observă deci cu atenţie ceiace fac: îmi pun mâinile pe umerii dumitale... Iac'aşa! — Acuma, spune-mi, te rog, dacă m'am apropiat de obiectul pe care nu-l cunosc şi care e gândit de dumneata?

— Da!!

— Şi dacă acuma mă voi uita drept în ochii dumitale, voi fi oare şi mai aproape de acel lucru?

— Da!!!

— Chiar dacă îmi voi închide ochii?

— Da, da, draga mea!... Dar... mie-mi...

— Tsss! Nu mă deruta! — Deci, pot să-mi închid ochii?

— Da, dragă Roza, dumneata...

— Tăcere! Nu mă împiedeca să mă concentrez! Fără vorbe! — Aşadar, îmi pun mâinile pe umerii dumitale — aşa! — şi-mi închid ochii. Acuma, dacă dumneata eşti om de cuvânt, atunci trebue să se îndeplinească ceiace ţi-ai pus în gând... A... a!... Tu!... scumpul meu...: eşti un sălbatec! — Ai!... Nu mai!... Nu mai!... Să mă chinui atâta, tu?... Poţi pricepe oare cât te iubesc...? Cât te ador? şi cât am aşteptat această clipă?... Of!... Mă sufoc! Of, lasă-mă!... Lasă-mă să isprăvesc cu ghicitul!...

— Jocul s'a şi isprăvit! Ai ghicit! Ce mai vrei?

— Pentru Dumnezeu, nu vorbi aşa! De sărutat, te voi săruta încă odată... şi încă odată... Dar te înşeli: Jocul abia începe acuma!...

Trad. de BORIS ALMASOFF

Don Juan...

...se pocăeşte

Ca biblicul copil risipitor,
Cu sufletu'n genunchi ca 'n paraclis,
Azi bat la poarta 'ntâiului meu dor,
Mă uit la geamul primului meu vis.

De după draperii, din umbra lor,
Voi, care-atât de dulce, v'aţi deschis
Când m'aţi zărit întâi, voi ochilor
Iviţi-vă... şi voi, flori de cais,

Voi, albe mâini, cu diafană piele,
Daţi într'o parte storurile grele,
Milostiviţi-vă cu-o fluturare

Şi'ngăduiţi nevrednicului care
V'au întinat cu ură, să vă spele
C'o lungă şi umilă sărutare...

Tudor Măinescu

...moare

Adio tuturor... Adio vouă...
Adio vouă 'ntâi, burgheze fete..
Voi gureş stol de păsărici coche
Vânat de carne fragedă şi nouă

Apoi adio vouă... vouă biete
Soţii-fecioare, limpezi stropi de rouă,
Ce v'amăgiţi (pe lângă soţi de două
Ori mai bătrâni ca voi) nebuna sete...

Adio vouă, done graţioase
Adio vouă dulci infante pale
(Adio cameriste sensuale).

Adio evantae de mătase...
Adio madrigale-adio... mor...
Adio lung... adio... tu-tu-ror...

TUDOR MĂINESCU

Poveste de toamnă

PAUL ARÈNE

Nu se poate lucru mai frumos decât o toamnă frumoasă. Cu drept cuvânt le e dragă toamna şi pictorilor şi poeţilor. Pictorilor, pentru roşeaţa care înfloreşte fruntea pădurilor în Octomvrie ; poeţilor, pentru melancolia delicată pe care ne-o trezeşte zâmbetul acesta din urmă al anului.

E o melancolie fără tristeţe, şi presărată cu speranţe înviorătoare. Fiindcă, chiar dacă te gândeşti la moartea geroasă a iernii, te mângâie aşteptarea reînvierii ; pare că chiar dindărătul lui Decemvrie, care s'apropie pe sub ramurile încărcate de promoroacă şi printre ierburile veştede, s'ar ivi, în zare depărtată, Aprilie neastâmpărat şi încununat cu flori proaspete.

Dar toate astea atârnă puţintel şi de ceas şi de cum îi e omului la suflet.

Uneori, vântul hapsîn şi foile uscate care cad, nenumărate şi seci caşi zilele omului, îţi aduc aminte cu asprime nestatornicia tuturor lucrurilor.

Ai fi vrut să scrii cine ştie ce poveste trandafirie ; dar iată că deodată urlă un câine, sau trag clopotele, sau goneşte vijelia peste şesuri şi te cuprind gânduri jalnice, şi-ţi vine în minte că peste o săptămână cade Ziua Morţilor.

Ziua Morţilor !

Fiindcă veni vorba, şi cu voia d-voastră, să vă spun o istorie, — o istorie de necrezut şi totuşi adevărată, dintre acele care, în ciuda ştiinţei şi a criticilor sale neînduplecate, par a dovedi, că dindărătul lumii acesteia văzute este o altă lume, şi care chiar pe cei mai necredincioşi îi face să simtă taina care ne împresură.

Dar nu aşteptaţi să vă spun vre-o părere a mea : nu explic, povestesc.

Orăşelul Pay-Brun, avea acum câţiva ani o biserică veche, trecută printre monumentele istorice, şi un clopotar Jean-Joseph Moutte, care îndeplinea pe deasupra şi slujba de dascăl.

Biserica fusese înainte vreme catedrală, însă Revoluţia îi ridicase episcopul şi soborul. Şi acum, întunecată şi pustie, — i se scosese îmbrăcămintea de lemn a pereţilor şi icoanelor, — era cum am zice despuiată cu totul şi părea nesfârşit de mare, cu cele trei nävi despărţite prin două rânduri de stâlpi grei în stil roman, cu bolta în care abia pătrundea puţină lumină printr'o fereastră rotundă, şi cu paraclisele de pe lături boltite şi scunde, veşnic întunecoase. Pământul prinprejur se lăsase în cursul veacurilor, aşa că, pentru ca să intri în biserica aceasta, care se află jumătate sub pământ, trebuia să cobori douăzeci de trepte ; şi oamenii, cât de inimoşi chiar, nu pătrundeau înăuntru fără să-i ia fiorii.

Clopotarul fusese militar. Nu credea câtuşi de puţin în eresuri ; şi nici prea evlavios nu era, — cum de multe ori se întâmplă celor care, fără să fie preoţi, îşi fac viaţa prea aproape de cele bisericeşti.

Biserica asta veche, tot friguroasă şi tot bătută de vânturi, stă şi astăzi încă, şi pare c'ar vrea să ţie până la judecata cea de apoi, aşa de temeinic a fost zidită ; clopotarul însă nu mai trăieşte, a murit anul trecut, în împrejurările următoare :

Pentru trasul clopotelor de toate zilele, Jean Joseph Moutte n'avea decât s'apuce capătul unei frânghii lungi, care trecea prin tavan, într'o parte a bisericii, şi venea până pe lespezile de pe jos. Insă pentru îngropăciunile de clasa întâi sau pentru clopotul cel mare, trebuia să se urce în clopotniţă.

Dar să ştiţi că, în Ziua Morţilor, dimineaţa la cinci ceasuri, când e încă întuneric adică, trebue trase clopotele ca de clasa întâi.

Lui Jean-Joseph Moutte, deşi vechiu militar, nu-i prea plăcea să treacă aşa prin biserică, la cinci dimineaţa, singur singurel, numai cu felinarul.

Dar trebuia, cu toate că era mare belea pentru dânsul. Intra prin uşa sacristiei, dela care avea cheia, tăia biserica în curmeziş, şi urca scara strimtă, făcută în zid, pe lângă paraclisul botezurilor.

De multă vreme, însă numai în dimineaţa Zilei Morţilor, când trecea pe acolo, i se părea lui Jean-Joseph Moutte că aude, în fundul paraclisului, un foşnet uşor de hârtii răsfoite, ca şi cum ar fi întors cineva filele unei cărţi.

Jean-Joseph Moutte zicea : „trebue să fie guzganii !". Ori zicea : O fi vântul ; suflă prin vreun geam spart".

Niciodată însă nu se ducea să vadă ; îi era fără să ştie de ce, frică de ceeace ar putea afla.

Dar într'un an l-a biruit curiozitatea. Nevastă-sa era bolnavă, şi era omul îngrijat de asta. Auzind mişcându-se hârtiile, a împins încet portiţa de fier care desparte paraclisul de mijlocul bisericii şi, îndreptând lumina felinarului spre partea de unde venea zgomotul, a văzut — deschisă pe capacul de marmoră al cristelniţei, negru şi pătat de lacrimile lumânărilor — condica cea mare a botezurilor de care ştia că trebuie să fie închisă, fiindcă de cu seară o ştersese de praf şi o închisese cu paftaua ei

Ciudat lucru şi care-l făcu să se înfioare : a văzut cu ochii cum s'a întors o filă, pe urmă alta, caşicum le-ar fi răsfoit o mână nevăzută, şi în capul unei file a putut ceti actul de botez al nevestei sale.

Jean-Joseph Moutte n'a spus nimănui ce văzuse, dar s'a gândit în sinea lui, plin de jale : biată femeia-mea moare ! Şi, adevărat : peste două săptămâni a murit femeia.

Din clipa aceia nu s'a mai urcat singur în clopotniţă. Sub cuvânt că era prea slab ca să tragă clopotul cel mare, lua cu dânsul doi-trei prieteni, şi colo sus, ca să mai răsufle şi să mai uite necazurile, în răstimpuri încingeau câte un chef uşurel, bând vin alb şi mâncând castane.

Odată însă când băuse ceva mai mult ca de obicei, Jean-Joseph Moutte nu s'a putut răbda şi a povestit prietenilor ce se întâmpla în fiecare an, în paraclisul botezurilor.

Prietenii nu crezură. Aunci Jean-Joseph Moutte i-a poftit să se coboare.

S'au dat jos şi, în adevăr, ajunşi în faţa paraclisului, au auzit lămurit — chiar unul din ei mi-a spus istoria — au auzit foşnet de hârtie răsfoită.

Clopotarul zice :

— Tăceţi ! Işi face moartea socotelile...

Apoi, când zgomotul încetă, a împins portiţa şi, cu felinarul lui, a intrat înaintea celorlalti.

Deodată, Jean-Joseph Moutte a oftat din adânc. Felinarul i-a căzut din mână şi s'a stins.

— Moutte ! ce-ai păţit ? spune...

Dar Moutte nu răspunse.

Au căutat chibrituri, au aprins felinarul şi au văzut condica deschisă pe cristelniţă, pe Moutte leşinat, iar în capul filei sta scris numele lui.

Omul nu murise, dar nici mult nu-i lipsea. Fiindcă, de atunci, cum mi s'a spus, a tot lâncezit pe picioare.

Jean-Joseph Moutte n'a mai avut parte să guste din smochinele cele noui. In anul următor, un alt clopotar s'a urcat în turn la Ziua Morţilor.

Din franţuzeşte de **P. Z.**

CUGETĂRI

Mă uitam, într'o zi, la teatrul de păpuşi din Champs-Elisées. Intra în scenă un câne, un cap mare de câne, cât două capete de personagii. „Ia priveşte monstrul", zise o mamă. „Nu-i un monstru maman, este un câne" răspunse băeţelul. La teatru, oamenii regăsesc ferocitatea copilului, nu însă şi vederea limpede a acestuia.

* * *

Există şi inutil, şi util în artă. Cei mai mulţi oameni nu simt asta. Ei socot arta ca o distracţie. Ei zic, ca altă dată: *Panem et circenses*. Nu ! Trebue să spunem : *panis sunt circenses*.

* * *

Ceeace excită râsul mulţimei nu-i fatalmente frumos, nici nou. Dar ceeace-i nou şi frumos excită fatalmente râsul mulţimii.

* * *

Aceea ce publicul îţi reproşează, cultivă-l. Aceea eşti *tu*. Bagăţi-o asta bine în cap. Ar trebui să scriem acest sfat ca o reclamă.

Acei ce apără pe Azi, servindu-se de Ieri şi presimt pe Mâine.

Acei ce apără pe Azi, servindu-se de Ieri, şi negând pe Mâine.

Acei care neagă pe Azi, pentru a apăra pe Ieri — Azi al lor.

Cei care 'şi închipuie că Azi e eroare şi dau întâlnire pentru Poimâine (12 la sută).

Cei de Alaltăeri, care adoptă pe Ieri pentru a proba că Azi iese din limitele permise (20 la sută).

Acei care încă n'au priceput că arta e ceva continuu, şi'şi închipuie că arta s'a oprit Ieri, pentru a reîncepe, poate, Mâine (60 la sută).

Acei care nu pot constata nici pe Alaltăeri, nici pe Ieri, nici pe Azi (100 la sută).

* * *

Există opere lungi, care sunt scurte. Opera lui Wagner este o operă lungă, care e lungă. O operă întinsă în lungime, pentrucă plictiseala aproapelui e socotită de acest demurg bătrân ca o doctorie necesară pentru a obţine extazul credincioşilor.

Tot astfel magnetizorii de bâlciu, care hipnotizează în public. *„Passa"* cea bună e, deobiceiu, foarte scurtă. Dar ei o întovărăşesc cu 20 de *passe* false care impresionează mulţimea.

Mulţimea e sedusă de Minciună. Ea e decepţionată de adevărul prea simplu, prea desbrăcat, prea puţin obscen.

D. I. S.

FERICIRE

Lui Radu Capriel

de PAUL NEGULESCU

II

Situaţia noastră materială se îmbunătăţi cu repeziciune. Indemnul Mariei mă făcu să lucrez cu mult mai mare intensitate.

In afară de registrele obicinuite care-mi fuseseră încredinţate, îmi luai obiceiul să fac o statistică a tuturor mişcărilor de numerar şi de material din fabrică. In puţină vreme eram atât de bine în curent cu afacerile uzinei încât băgai de seamă că se făceau numeroase greşeli de contabilitate care aduceau intreprinderii pierderi însemnate. Maria mă îndemna să aduc la cunoştinţa administraţiei, descoperirile mele.

Intr'una din zile, când mă chemase directorul uzinei pentru o chestiune de serviciu, i-am arătat observaţiunile pe care le făcusem. Directorul, om nervos şi obicinuit să-şi bruscheze subalternii, mă privi cu ironie. Linişte mea îl opri de a mă întrerupe. După explicaţiuni se uită puţin la vârful unui coupe-papier pe care-l avea în mână şi vorbi scurt :

— Mulţumesc. Ai dreptate.

Câteva zile mai târziu eram numit secretar pe lângă direcţie, cu rolul de-a crea un serviciu de statistică.

Noul meu post îmi aduse însă şi nemulţumire. Fui nevoit să-mi instalez serviciul în clădirile noui ale fabricei, care erau depărtate de birourile centrale. Mai înainte puteam oricând trece prin anticamera în care lucra Maria şi după ce schimbam câteva cuvinte cu dânsa ziua mi se părea mai scurtă. Acuma nu mai puteam s'o văd decât la prânz şi seara. Zilele mi se păreau mai încărcate ; numai când ne întorceam acasă, ţinându-ne de braţ, simţeam că trăesc.

Vârfurile dealurilor păreau să ardă 'n asfinţit şi în valea orăşelului seara se lăsa încet, cu penumbrele ei liniştitoare. Deschideam ferestrele odăii de culcare şi aşezaţi unul lângă altul ne uitam, fără să vorbim, la dealurile ce se ridicau în faţa noastră. Vântul aducea mirosul umed al pădurii şi câteodată din fundul văii unde era uzina se auzea bubuitul scurt al unui ciocan electric. Simţeam în jurul meu cea mai desăvârşită pace. Mi se părea că nimic n'ar mai putea să-mi turbure fericirea. Lângă mine Maria rămânea câteodată cu privirea prinsă în plasa unui vis nedeslușit. Ii treceam mâna prin păr şi cu vorbe schimonosite, ca pentru copii, o întrebam la ce se gândeşte. Râdea :

— La nimic, iubitule. La noi...

Inchidea fereastra şi la lumina lămpii, toată odaia apărea ca prin minune. Dintre toate mobilele, paturile albe apropiate unul de altul ca într'un sărut, mă mişcau întotdeauna. Intorceam capul, dar Maria nu mai era lângă mine. Fugise să pregătească masa. Şi în lipsa ei, cu o atenţie pe care atunci nu o puteam înţelege, mă uitam la toate lucrurile în mijlocul cărora se scurgeau zilele de fericire. Imi treceam cu un gest de mângâere mâna pe fotoliul de pae. pe care şedeam şi privirea mea rămânea multă vreme aţintită pe o gravură de Dante Gabriel Rosetti, un cap de femee care semăna cu Maria.

Covorul de lângă paturi îmi amintea picioarele goale ale soţiei mele în dimineţile când nu-şi găsea îndată papucii şi mă uitam în jos cu atâta încordare de parcă le vedeam pasul mărunt printre florile desenului.

Sunt odăi în care fiece lucru face parte din sufletul tău. In ele gândurile îţi sunt mai bune şi simţi că te înconjoară pacea desăvârşită. Acolo, întors din zbuciumul zilei, te reculegi, îţi aduni amintirile risipite de grija treburilor şi te simţi întreg, în cel mai desăvârşit echilibru. Din fiecare lucru aşezat cu grije în jurul tău, se răspândeşte dragostea. Acolo e locul de linişte unde oamenii sunt simpli şi buni, locul în care, cu feţele destinse, aşteaptă tăcerea nopţii, venită să şteargă zbuciumul sterp al zilei.

Dar sunt oameni pentru care viaţa nu are niciun moment de oprire. Nimic nu-i scapă din curentul agitării dinprejur şi ochii lor niciodată nu se şterg în ceaţa unei priviri nedeslușite. Sunt aceia, fericiţi poate, ale căror griji se mărginesc la nevoile animale. Am cunoscut oameni care nu aveau niciodată nevoia să se închidă în odaia lor ca să se reculeagă ; oameni întotdeauna în plin sgomot, în plină lumină, grăbiţi dimineaţa să iasă pe stradă şi întristaţi seara când trebuiau să se întoarcă în odaia lor. Ar fi putut petrece nopţile oriunde, unele după altele, fără să simtă nevoia de a se reîntoarce.

Să nu te oprească nimic, viaţa să-şi urmeze mersul în fiecare zi aproape la fel, anii să se'nşire unii după alţii monoton şi bătrâneţea să te cuprindă pe nesimţite cu degradarea ei înceată, dar neîntreruptă.

Sufletul tău să nu aibă nevoe de nimic din afară. Să nu aibi nevoe ca să poţi trăi, de surâsul unei femei aplecate către tine într'un gest de iubire ; să nu ajungi să-ţi trebuiască timbrul glasului ei mai mult decât apa care-ţi potoleşte setea şi 'n adâncul amintirii tale să nu-ţi rămână întipărite mişcările şi linia trupului ei. Nimic în afară de tine. Să nu te risipeşti în lucrurile din jurul tău, să nu te dărueşti nimănui. Vremea nu cruţă niciodată lucrurile ; iar femeile sunt chinuite de nesiguranţă şi sufletele lor hrănesc o himeră a cărei mască batjocoritoare împietreşte pe neaşteptate faţa iubită.

O ! seara în care Maria s'a schimbat dintr'odată în femeea aceia necunoscută, cu sprincenile ridicate sus ca într'o mască japoneză, cu gura încremenită într'un surâs ironic şi cu o mişcare nouă a mânii, automată şi mereu aceeaşi, care-i sublinia neaşteptatele cuvinte.

Nu voi înţelege niciodată ce se petrecuse în sufletul Mariei. Până în seara aceia, zilele se scurseseră unele după altele la fel şi dragostea dintre noi părea neatinsă. Glasul Mariei rămăsese tot atât de dulce, ochii ei aveau aceeaşi privire visătoare şi seara, când gândurile ei sburau departe peste dealurile aprinse 'n asfinţit, o întrebam la ce se gândeşte şi-mi răspundea, râzând, la fel :

— La nimic iubitule, la noi...

Dar sub înfăţişarea neschimbată, sufletul ei se înstrăinase. Mai târziu mi-am adus aminte şi de unele mici nerăbdări pe care nu-i le cunoşteam, de o privire din colţul ochiului, neaşteptată pe faţa ei deschisă şi de încordare sub glasul neschimbat încă. Dar acestea mi le-am adus aminte mult mai târziu, aici, între zidurile odăii acesteia în care sunt atâtea urme lăsate de trecerea oamenilor. Maria, ochii limpezi pe care-i închisesem de atâtea ori sub sărutările mele, fruntea rotundă pe care o mângâiasem desgolind-o de părul buclat, gura a cărei sărutare era întipărită în fiinţa mea adâncă, Maria era aşezată în faţa mea la masă, ca în fiecare seară de atâta vreme. O frază de a mea o făcu să ridice capul. (O frază obicinuită, de care îmi e cu neputinţă să-mi aduc aminte.) Câteva clipe se uită la mine cu încordare, muşcându-şi buzele ; faţa i se schimbase cu desăvârşire. Şi cu glas străin, plin de batjocură, vorbi mult, nemişcând de pe scaunul pe care şedea dreaptă.

Cuvintele ajungeau la mine fără legătură între ele. Numai târziu, deşteptat ca dintr'un vis urât, îmi amintii un singur lucru, care se adânci mereu în sufletul meu. Directorul fabricei era amantul Mariei. Cu zâmbetul ei batjocoritor se aplecase spre mine :

— Credeai că pentru meritele tale te-a înaintat ? Nu, pentru mine. Aşa erai mai departe şi adeseori te putea trimete de aici zile întregi, în interes de serviciu. A fost aici, a stat la masa asta şi a trecut şi în odaia noastră de culcare...

M'am ridicat în picioare şi Maria a strigat de groază. Fără să-i mai vorbesc un cuvânt, mi-am strâns într'o geantă câteva lucruri de care aveam nevoe şi în mai puţin de un ceas am plecat, fără să mai văd pe nimeni, din orăşelul în care trăisem atâţia ani din viaţa mea. Câteva luni mai târziu, am aflat, dintr'un jurnal, de otrăvirea Mariei.

Mă aşteptasem ca scrisoarea de la spital să-mi anunţe moartea ei. In puţine cuvinte şi într'un stil stereotip, eram rugat să trec pe la spital între 3—5 după amiază.

Am aşteptat cu gândurile pierdute, să treacă timpul. In cele din urmă, chinuit de nerăbdare, am plecat pe străzi.

Inchipuirea mea nu mai avea astâmpăr. Poate că Maria e scăpată din pericol şi că voi putea să-i vorbesc. Voi avea în cele din urmă explicaţia schimbării ei ; îmi va arăta de ce s'a purtat în felul acesta cu mine şi-mi va tălmăci cruzimea ultimelor ei cuvinte. Atunci n'am mai putut vorbi nimic. Simţeam că nu-mi mai stăpânesc mâinile şi că la cel dintâi cuvânt pe care-l voi spune, voi ridica pumnul, să ucid. Repede, gonit de spaima necunoscutului din mine, în seara aceia, am fugit.

In sufletul meu era din sentimentul unui om care a fost de faţă la o crimă şi din laşitate nu s'a pus în faţa ucigaşului, să-i oprească mâna. Dece lăsasem să se reverse mânia din sufletul Mariei? Cum de nu răsărise din dragostea mea un zâmbet împăciuitor ? S'o opresc pe marginea cuvintelor acelora din urmă, în care a clocotit atâta cruzime inutilă ; şi vulgaritatea din fiinţa ei, vulgaritatea eşind la suprafaţă cu timbrul ascuţit al vocii, cu privirea dintr'odată vicleană şi cu acelaş gest nestăpânit al mânei.

In sufletul ei eram un duşman. In visele ei de schimbare, în dorinţa ei de a-şi trăi viaţa, devenisem o piedică. Eram pentru dânsa zilele de lucru în fabrică, ţăcănitul plictisitor al maşinei de scris, observaţiile şefilor, sculatul de dimineaţă în zilele ploioase ale toamnei, serile monotone în care cuvintele veneau rare şi mereu aceleaşi. Gândul că nici-o schimbare în mersul lucrurilor, nu mai putea să vină, că zi la zi, în fărâmiţare neîntreruptă, viaţa îşi va urma drumul către bătrâneţe, o cuprindea ca masca îngheţată a spaimei.

Incetul cu încetul, am făcut înapoi drumul gândului ei, din întâia zi a căsătoriei noastre. Imi aduc aminte, când spuneam câte un lucru greşit, zâmbetele ei, blânde la început şi către sfârşit, mereu mai batjocoritoare. Pe atunci însă nu băgam nimic de seamă. Sufletul îmi era stăpânit de dragoste şi închipuirea mea făcuse din Maria fiinţa de care aveam nevoe pentru deplina fericire.

La începutul căsătoriei noastre a fost şi dânsa multă vreme fericită. Rămasă singură, fără nimeni care să-i fie sprijin şi mângâere, avea nevoe de iubire. Dragostea mea o învăluise dela început, apărând-o de mâhnirea care-i întuneca sufletul. Se alinta ca un copil. Nevoia de a fi mângâiată, de a i se spune vorbe blânde, se arăta în fiecare clipă. Şi orice arătare de dragoste, o privire sau un zâmbet, îi aduceau lacrimi în ochi. Mi-am dăruit toată iubirea Mariei din seara balului, de la căpătâiul doamnei Tonciu şi din zilele dintâi ale căsătoriei noastre. In sufletul meu, imaginea ei de atunci e vie ca o realitate. Infăţişarea şi cuvintele ei din ultima seară au fost atât de fără legătură cu viaţa noastră dinainte, atât de depărtate de Maria, încât acuma mi se pare că 'n faţa mea am avut o străină şi mânia mea de atunci, cu greu stăpânită, nu o mai pot înţelege.

(Continuare în pagina VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB -CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA - EXPEDITII IN TOATA TARA

Dar cu cât caut să luminez trecutul şi să leg între ele întâmplările, cu atât simt mai mult destrămarea cu neputinţă de împiedecat a gândului. Tălmăcirea incontrolabilelor schimbări sufleteşti, o caut, în reamintirea câtorva amănunte exterioare şi'n legătura târzie pe care o fac între ele. Inchis în gândurile mele, în visul meu de iubire în care fiinţa adevărată, fiinţa vie şi schimbătoare a Mariei nu avea nici un rol, am lăsat viaţa să treacă pe lângă mine.

De aci îmi începe vina. Ochii mei n'au ştiut să vadă şi sufletul meu n'a putut cuprinde toată fiinţa Mariei ; am lăsat-o singură în lupta cu viaţa dintr'însa. N'a găsit în mine niciodată ecou pentru îndoelile ei şi nu putea cere sprijin împotriva cuvintelor şi gesturilor îndrăzneţe ale străinilor unui om care-o socotea sfântă.

Şi poate astfel îmi tălmăcesc şi cruzimea ultimelor ei cuvinte: vroia să dărâme imaginea din sufletul meu. Dar mânia a împins-o prea departe. Mi-a spus lucruri pe care mintea noastră slabă, obcinuită să se oprească 'n amănunte, le socoteşte fără lecuire. In loc să-i iau mâna într'ale mele ca unui copil rănit, în loc să înţeleg de atunci toată groaza din sufletul ei nesigur şi să-i aduc mângâere, am plecat. N'am înţeles de la început că aveam în faţa mea o biată fiinţă în trista goană după fericire. Numai pe când îmi vorbea internul de chinurile Mariei, mi-am dat seama de neertata mea greşală.

Când am intrat pe sălile spitalului din căldura grea de afară, am simţit un fior de frig străbătându-mi spatele. In capătul coridorului infirmiera a deschis uşa unei odăi mari şi goale în fundul căreia era un pat.

Pe fâşia de linoleum care tăia luciul cimentului de pe jos, paşii noştri făcură zgomot puţin. Infirmiera îmi făcu semn să nu vorbesc. Imi aşeză un scaun lângă patul bolnavei şi plecă. Am rămas multă vreme nemişcat. Pe cearceaf, mâna scheletică şi necunoscută se mişca încet, ca un paianjen, cu o mişcare străină parcă de restul trupului. Nu vedeam din obrazul întors către perete decât umărul obrazului străpungând ascuţit prin piele. Nici părul, acum fără luciu şi lipit în şuviţe grele pe fruntea umedă, nu-mi mai amintea de Maria.

Prin perdelele ferestrelor înalte lumina intra îndulcită. In sala acea mare de spital, se lăsase pustiul. Nu se auzea nici un zgomot. Târziu, un ciripit de pasăre strecurat de afară, îmi aminti ziua caldă de vară şi copacii împovăraţi de frunze.

In sufletul meu stăpânea o neînţeleasă pace.

Când s'a reîntors infirmiera m'am ridicat încet şi am aşezat cu grije scaunul unde fusese mai înainte. Pe pernă, capul necunoscut rămase în aceeaşi nemişcare. M'am depărtat cu mişcări cumpătate şi m'am reîntors în odaia mea fără să ştiu cum am străbătut oraşul.

Şi liniştit, cu liniştea vicleană a nebunilor, am deschis geamantanul. Am căutat mai întâi încet; apoi stăpânit din ce în ce mai mult de spaima de a nu găsi ce caut, am început să arunc totul pe podele. Dar am găsit atlazul pe care-l căutam şi între filele lui gravura lui Dante Gabriel Rosetti. Nimic nu-mi va mai putea ucide de-acuma pe Maria. Acuma o înţeleg şi ştiu cum s'o apăr. Iar ca mulţumire zâmbetul ei, zâmbetul fără de care nu puteam trăi, îmi luminează suferinţa.

PAUL NEGULESCU

BIBLIOGRAFIE

E. G .Racoviţă : Liceul Naţional-Ştiinţific (două cuvântări despre şcoala teoretică a viitorului), Cluj, Institutul de arte grafice „Ardealul".

Al. Tălăşescu : Dochia (Armele cereşti). — Epopeia naşterii poporului român în 4 acte şi un tablou, tip. „Gheorghe I. Gologan", Braşov, Preţul 40 lei.

I. D. Protopopescu: Mai multă logică în viaţă (Ediţ. III revăzută), Oficiul de librărie universitară, Bucureşti. Preţul 100 lei.

Romul Boilă, profesor de drept constituţional: *Organizaţia de Stat. Consideraţiuni teoretice. Organizaţia Statului Român în comparaţie cu organizaţia altor state.*

Lucrarea se împarte în două părţi distincte, partea întâia tratând în mod teoretic problemele organizaţiei de Stat, iar partea a doua cuprinde problemele organizaţiei de Stat ca ştiinţă de drept Pozitiv. *Preţul 500 lei.*

De vânzare la autor (Cluj, Strada Băii No. 1) şi la toate librăriile din centrele universitare.

V. V. Stanciu: „Altă lume". — Insemnări dintr'o călătorie în America; cu o prefaţă de Radu D. Rosetti. Editura „Curierul Judiciar". Bucureşti. Lei 40.

„România", Buletinul Societăţii Academice de Turism, No. 4-5, anul II. Aprilie-Mai 1928.

— Au apărut în editura „Cartea Românească" următoarele volume:

Petre Dulfu : Odinioară (Poveşti cu ilustraţiuni de A. Murnu, Preţul 30 lei).

George Ranetti : Madam Strakinidy, Preţul 30 lei.

Ioan Slavici : Din bătrâni (Naraţiune istorică), Preţul 75 lei.

P. Dulfu : Dumnezeu şi oamenii (Povestiri după sfânta Scriptură a Vechiului Testament) cu 65 ilustraţiuni în text, Ed. II, Preţul 90 lei.

Viaţa Românească, (Brătescu-Voineşti, Demostene Botez, Al. A. Philippide, Tudor Vianu, Ioan D. Gherea, O. G. Lecca, etc. etc. Recenzii, Revista Revistelor, Mişcarea intelectuală în străinătate).

Minerva No. 1. (I. Petrovici, Gheorghe I. Brătianu, N. Bagdasar, Al. Rosetti, Cezar Papacostea, Ioan D. Gherea, S. S. Bârsănescu, P. Andrei, Andrei Otetea, etc.).

Buletinul Societăţii Academice de Turism „România", Bucureşti.

Sinai. (Anuar de studii judaice)., — Redactor dr. M. A. Halevy, „Tiparniţa", Bucureşti.

Filmul meu No. 9.

— „Evocări Veneţiene" (cu desene de A. Barte) e titlul unei cărţi nou-apărute, în care d. C. Narly a reuşit să strângă un mănunchiu de impresii originale, nuanţate de o uşoară tristeţe şi duioşie în faţa declinului „falnicei" perle a Adriaticei...

— A apărut în a treia ediţie (ceiace constitue un însemnat succes de librărie) romanul „Martirii" de Constanţa Hc•loş, cu o prefaţă de Ion Gorun.

Aristot-Bacon-Fenelon

Aristot a dat o frumoasă definiţie a poeziei, în capitotolul al IX-lea al *„Poeticei"* sale:

„Istoricul şi poetul nu diferă între dânşii, numai pentrucă unul scrie în proză, iar altul în versuri. Intr'adevăr s'ar putea prea bine pune istoria lui Erodot în versuri, fără ca să fie mai puţin o istorie în versuri, precum este o istorie în proză ; diferenţa însă e în aceasta, că istoricul scrie ce s'a întâmplat, pe când poetul scrie ceeace ar fi putut sau ar fi trebuit să se întâmple. Iată pentruce poezia este mai gravă şi mai morală decât istoria : poezia spune lucrurile generale, pe când istoria raportează lucrurile particulare".

Ne pare că ar fi imposibil a stabili demnitatea poeziei în mai puţine cuvinte şi cu o claritate mai filozofică. Şi aceste puţine cuvinte ar putea servi de text acelora care ar voi să reabiliteze pe Aristot de crima ce i s'a imputat, că a voit adică a supune spiritul omenesc dominaţiunii simţurilor şi că, pe calea acestui principiu, a confundat poezia cu imitaţia mărginită a naturii. Din cele de mai sus se vede curat că filozoful propune studiului poetului, nu lumea particulară a fenomenelor, ci lumea generală a ideilor. Asupra acestui important punct, Bacon, care este de multe ori privit ca un adversar al lui Aristot, îl urmează aşa de aproape încât se pare că nu face decât o urmare la pasagiul citat mai înainte. Iată ce spune Bacon în cap. XIII (cartea II) al tratatului *„Despre demnitatea şi înmulţirea ştiinţelor":*

„Fiindcă lumea sensibilă este inferioară în demnitate sufletului omenesc, poezia pare că dă naturii umane ceeace îi refuză istoria şi împacă sufletul, într'un fel sau altul, prin fantome de lucruri în lipsă de realităţile ce nu-i poate da ; căci de ar medita cineva mai cu atenţiune asupra acestui subiect, va recunoaşte în acest oficiu al poeziei o probă puternică a acestui adevăr : că sufletul omenesc iubeşte în lucruri mai multă mărire şi strălucire, ordine şi armonie, plăcere şi varietate, decât nu poate afla în natură. Pentru aceea, fiindcă faptele şi evenimentele ce fac subiectul adevăratei istorii nu au acea mărire în care se complace sufletul uman, apare îndată poezia ce imaginează fapte mai eroice. In felul acesta, fiindcă evenimentele ce prezintă adevărata istorie nu sunt de o asemenea natură în cât virtutea să-şi afle răsplata într'ânsa, precum şi crima osânda, poezia îndreaptă istoria în direcţia aceasta şi născoceşte mijloace de scăpare şi ispăşiri ce răspund mai bine acestui scop şi care sunt mai conforme cu legile providenţei. Astfel, pentrucă adevărata istorie, prin monotonia şi uniformitatea faptelor ce reprezintă, satură sufletul uman, poezia deşteaptă gustul său prezentându-i tablouri de evenimente extraordinare, neaşteptate, variate, pline de contraste şi vicisitudini, încât această poezie e mai puţin recomandabilă prin plăcerea ce poate procura, decât prin mărirea de suflet şi puritatea de moravuri ce pot fi fructul ei. Nu dar fără cuvânt poezia pare a avea ceva divin : pentrucă înalţă sufletul şi-l răpeşte, ca să zic aşa, în regiunile cele mai înalte, acomodând simulacrul lucrurilor cu dorinţele noastre, în loc de a supune sufletul imperiului lucrurilor, cum fac raţiunea şi istoria".

Nu s'ar putea deci nimeni înşela când ar spune că Bacon, scriind cele de mai sus, comenta pe Aristot : cu deosebire numai că la ideea filozofului adăoga o idee creştină. Inclinat, ca toţi oamenii mari ai secolului al şaptesprezecelea, a căuta în religie germenii unei noui filozofii, Bacon se servea de dogma căderii omului spre a interpreta cugetarea Stagiritului. Considerând că această *cădere* înjosise sufletul omenesc spre a-l supune naturii, el făcea din poezie o eternă protestare în contra căderii şi în profitul demnităţii omului; cu aceasta atribue imaginaţiei un rol mult mai frumos, şi cu greu ar concepe cineva o idee mai înaltă despre puterea ei.

Un alt cugătător din marele secol, Fenelon, care căuta deasemenea în dogmele religiei fundamentul filozofiei, a dat despre poezie o definiţie care, la prima vedere, pare a contrazice cu totul pe cea a lui Bacon. In al doilea din frumoasele sale *„Dialoguri asupra elocvenţei"*, autorul lui Telemac se exprimă astfel :

„Poezia nu este altceva decât o ficţiune vie ce descrie natura. Când nu are cineva geniul de a descrie, nu poate niciodată prezenta lucrurile astfel încât să fie simţite în sufletul auditorului; atunci totul e sec, lânced, obositor şi neplăcut. De la păcatul originar, omul se află cu totul închis în lucrurile senzoriale : acesta e marele său rău, nu poate fi mult timp cu atenţiune la ceeace este abstract. Trebue a da corp tuturor instrucţiunilor ce voeşte cineva să insinueze în spiritul lui, trebuesc imagini care să-l oprească; de aci vine că, îndată după căderea genului uman, poezia şi idolatria, totdeauna unite între ele, au fost toată religia celor vechi".

Iată poezia pe care Bacon o prezenta ca o protestare în contra căderei omului, considerată de Fenelon, din contră, ca o consecinţă a acestei decăderi. Scriitorul francez nu e însă aşa de departe de filozoful englez, cum s'ar părea. Intr'adevăr, în poezie află şi ideea ce trebue a înfăţişa şi imaginea ce reprezintă ideea. Aristot, ca un filozof, a văzut mai cu seamă pe cea dintâi; Fenelon, ca poet, a apăsat mai mult asupra celei de-a doua; Bacon însă pare a fi reunit minunat pe amândouă. Fenelon a considerat mai cu osebire necesitatea în care se află pus omul, în condiţia sa pământeană de-a înfăşura cugetările sale în imaginile ce-i impune pământul. Bacon însă a înţeles că sub aceste imagini, nu numai că se aflau adevăruri de o ordine superioară, dar chiar aceste imagini, prin puţina lor asemănare cu natura, peste care trec mai departe, dovedesc că omul se simte, prin originea şi scopul sau sfârşitul său, mai presus de realitatea în care, cu toate acestea, viaţa sa prezentă se află închisă.

G. B.

A apărut
ARIANA
(Ariane, Jeune Fille Russe)
de CLAUDE ANET
„Cugetarea" Bucuresti IV. Mătăsari 2?
Lei 50

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 127

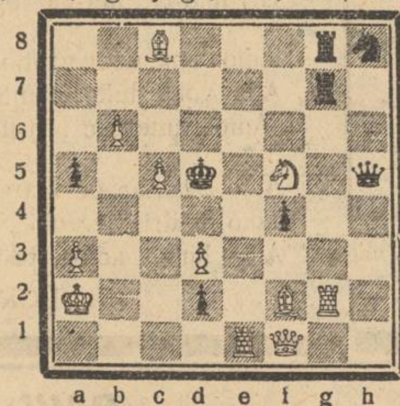
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Poate... ?"

(inedită)

Negru: (8 figuri)

Rd5, Dh5, Tg7 şi g8, Ch8, Pa5, d2 şi f4

Alb (11 figuri)

Ra2, Df1, Té1 şi g2, Cf5, Nc8 şi f2, Pa3, b6, c5 şi d3.
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 128

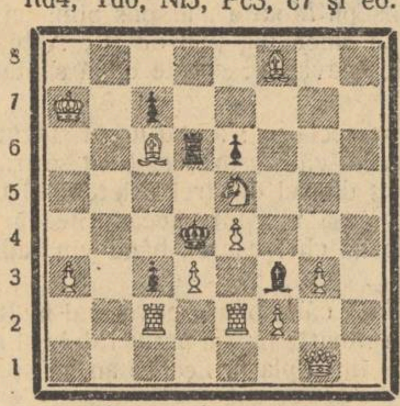
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Formidabilon din Babilon"

(inedită)

Negru (6 figuri)

Rd4, Td6, Nf3, Pc3, c7 şi é6.

Alb (12 figuri)

Ra7, Dg1, Tc2 şi é2, Cé5, Nc6 şi f8, Pa3, d3, é4, f2 şi g3.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 129

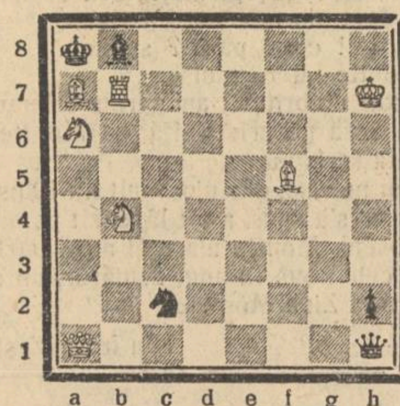
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Voie bună"

(inedită)

Negru: (5 figuri)

Ra8, Dh1, Cc2, Nb8, Ph2.

Alb. (7 figuri)

Rh7, Da1, Tb7, Ca6 şi b4, Na7 şi f5.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 130

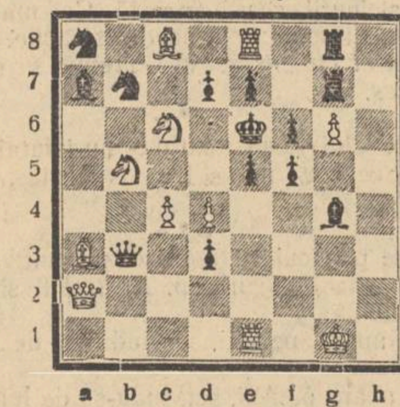
Din concursul nostru de probleme.

Motto: „V'aş ruga de ajutor"

(inedită)

Negru (14 figuri)

Ré6, Db3, Tg7 şi g8, Ca8 şi b7, Na7 şi g4, Pd3, d7, é5, é7, f5 şi f6.

Alb (11 figuri)

Rg1, Da2, Té1 şi é8, Cb5 şi c6, Na3 şi c8, Pc4, d4 şi g6.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

* * *

RECTIFICARE. — Ultima corectură primită la timp este cea referitoare la problema No. 109 în 4 mutări. Trebue de adăogat un pion alb la a2, un pion alb la h4 şi un pion negru la a3.

PARTIDA No. 55

Jucată la concursul internaţional de maeştri, din Teplitz Trencin la 22 Mai 1928.

Alb: Spielmann **Negru: Walter**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. Cb1—c3, d7—d5; 3. Cg1—f3, albul evită continuarea teoretică d4. 3..., Cg8—f6; 4. é4—é5, Cf6—é4; 5. Dd1—é2, Cé4×c3; 6. d2×c3, alb intenţionează 0—0—0. 6..., b7—b6; 7. Cf3—d4, c6—c5; această mutare plauzibilă e greşită după cum se va vedea din răspunsul surprinzător al albului. 8. é5—é6!, f7×é6; la cd., ar fi urmat: Db5+, Nd7; éf+, R×f7; D×d5+ cu câştigarea Ta8. 9. Dé2—h5+, Ré8—d7; la g6; ar fi urmat: Dé5, Tg8; Nb5+, Nd7; C×é6 şi câştigă. 10. Cd4—f3, Rd7—c7; 11. Cf3—é5!, Nc8—d7; 12. Cé5—f7, Dd8—é8; 13. Dh5—é5+, Rc7—b7; 14. Nc1—f4! c5—c4; 15. Dé5—c7+, Rb7—a6; 16. Cf7—d8!, Cb8—c6; 17. Dc7—b7+, Ra6—b5; 18. a2—a4+, Rb5—c5; 19. Db7×c6+!!, Nd7×c6; 20. Cd×é6 mat.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

O „Miss" excentrică ...

Lumea civilizată încă nu şi-a liniştit uimirea după căsătoria unei modeste „Miss" americane, Miller, cu Alteţa Sa Maharadjaua, şi ziarele aduc vestea unei căsătorii şi mai originale.

Oricum, transformarea lui Miss Miller la Bombay în „Alteţa Sa Maharany", s'a făcut din dragostea acestei americane pentru un tânăr prinţ exotic; apoi nunta, actul dotal etc., ne uimesc prin pompa şi bogăţia lor. Dar cazul cel nou şi senzaţional, întâmplat la Cairo, nu poate fi explicat prin ispita bogăţiei şi a titlului, sau prin patima unei englezoaice americane pentru un semi-zeu indian.

Eroul noului roman, confecţionat de o Miss Americană la Cairo, e un simplu negustor de stradă, care protestează împotriva căsătoriei pusă la cale de energica Miss. Intr'o zi acest murdar negustor de bragă şi de limonadă, a apărut la o circumscripţie poliţienească, însoţit de o tânără fată îmbrăcată foarte elegant.

Urmaşul faraonilor vroia, evident, să scape de „Miss". El nu vorbeşte decât limba arabă; e frumos şi tânăr. Din interogatoriul luat acestei părechi s'au aflat următoarele:

Americana, văzând pe acest arab-bragagiu cum şedea în mijlocul străzii, a început să-i vorbească. Tânărul n'a priceput nimic. Atunci Americana l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat — ceeace a ofensat pudicitatea Arabului. Deoarece „Miss" refuza categoric să se despartă de dânsul, tânărul negustor de limonadă a fost silit să petreacă câteva ceasuri în societatea Americanei, în stradă, căutând să priceapă ce anume i se cere. Apoi, plictisit, Arabul a dus-o la poliţie, şi s'a plâns comisarului că a fost acostat de această domnişoară străină...

„Miss" şi-a explicat, la rândul ei, purtarea: băiatul „seamănă" „leit" cu fostul ei logodnic mort într'un accident de automobil. Deci, ea s'a îndrăgostit de Arab, vrea să-l ia de bărbat, şi să plece cu el în America. „Acesta-i destinul meu" — a declarat excentrica Americană.

Când comisarul a explicat Arabului ce vrea Americana, tânărul a căutat să fugă din localul poliţiei. Auzind însă, că Miss e gata să-i dea 4.000 lire sterline egiptene pentru consimţimântul de a se căsători — şi-a schimbat atitudinea.

Americana a insistat ca oficierea căsătoriei să se facă îndată, chiar în localul poliţiei. „Miss" a scos carnetul cu cecuri, — dar în acel moment a apărut ambasadorul Statelor Unite, care a oprit ceremonia civilă, fără consimţimântul părinţilor fetei.

Miss a întrebuinţat aci şiretenia-i de femeie: a consimţit să aştepte răspunsul telegrafic din America pentru a doua zi.

Dar când a venit depeşa prin care părinţii fetei îi interziceau „prostia", Miss era căsătorită şi instalată cu tânărul bragagiu la unul din cele mai luxoase hoteluri.

Carnetul ei de cecuri cuprindea 7.000 lire, pe numele ei, pentru oricare bancă engleză!

Clerul persian şi regina Suraya

Şahul şi guvernul Persiei au primit cu mare pompă perechea regală a Afganistanului. Moştenitorul tronului a întâmpinat-o înaintea porţilor principale ale Teheranului, conducând-o apoi la Palat, unde o aştepta însuşi Riza-Şah. Parlamentul a votat 500.000 dolari (persani!) pentru serbări. Numai Clerul persan a protestat împotriva reginei Suraya, care a apărut îmbrăcată europeneşte şi cu faţa neacoperită cu „ceadrana". O voaletă uşoară, aproape invizibilă, îi făcea figura şi mai frumoasă decât în realitate. Regina a declarat corespondenţilor străini, că a procedat astfel intenţionat, dorind ca femeile mahometane din Persia să urmeze pilda Turcoaicelor şi a Afganelor, părăsind tradiţia „ceadralei".

Filme prin Radio

La toamnă se vor pune în vânzare în Anglia noile aparate de Foto-Radio, cu preţul de 30 lire sterline bucata. Cu ajutorul lor, fiecare abonat la radio va vedea la el acasă, pe un mic ecran, seriile de privelişti, scene şi evenimente fotografiate pretutindeni în cursul aceleiaşi zile. Programul radiofonic al celor mai mari staţii de radio din Londra şi din Daventry se va complecta astfel cu filme. Antreprenorii acestei inovaţiuni o vor introduce, până în toamnă, şi la Paris, Viena şi Berlin.

Morţii răzbunători

Lordul Astor a depus pe biuroul Camerei Lorzilor un proect de lege îndreptat împotriva soţilor care se răzbună şi după moarte. Legea aceasta va anula testamentele care cuprind vădite tendinţe de răzbunare. Preambulul proectului conţine o serie de testamente pătrunse de ură neîmpăcată. Aşa, de pildă, un soţ a testat 72.000 lire sterline — toată averea lui — unor oameni pe care nevasta lui nu i-a putut suferi, — iar văduvei i-a lăsat numai un shilling — adică 40 lei! Un altul şi-a lăsat averea soţiei, obligând-o să plătească o amendă de 200 lire sterline, de fiecare dată când va părăsi casa fără voaleta de doliu pe obraz.

Stradă de cauciuc

O stradelă din faţa unui vechiu muzeu din Londra a fost „pavată" cu cauciuc, acum doi ani. Experienţa a reuşit de minune. De unde vechile ziduri şi mozaicul sufereau din ce în ce mai mult din cauza trecerii camioanelor prin faţa muzeului, în ultimii doi ani până şi tencuiala veche a încetat să cadă jos, şi n'a apărut nici o crăpătură nouă.

O mare societate engleză va pava încurând tot aşa mai multe străzi din Londra, în faţa unor instituţii, muzee, turnuri vechi, sanatorii, etc... Podurile vor fi deasemenea acoperite cu cauciuc. Se aşteaptă o mare replantare a întregului Sudan britanic cu arbori de cauciuc. Cu timpul Londra va ajunge să aibă numai pavaj de cauciuc — ceiace va feri toate clădirile de zdruncinul datorit circulaţiei.

Cititi azi :
„LECTURA" No. 177
Floarea literaturilor străine
Paul Lacour
EVA
— Scrierea complectă. la Librari şi chioşcari Lei 5. —

Cărţi şi Reviste

Inţeleapta viaţă a lui Michel de Montaigne [1]

Viaţa lui Montaigne povestită, ar putea purta subtitlul „Arta de a fi fericit“, atât de potrivită este spre a sluji drept pildă celor cari caută o reţetă pentru a-şi asigura o petrecere uşoară a drumului anevoios ce leagă între ele cele două neanturi: cel care precede viaţa şi cel care-i urmează.

Născut la 1533, dintr'o familie de burghezie recent înobilată, Michel de Montaigne avu norocul unei copilării potolite şi libere, lipsită de îngrădirile unei educaţii condusă de prejudecăţi sau de pretenţii. Singura pretenţie a tatălui său era ca fiul său să întreacă pe alţii prin singurul merit ce-i părea demn să fie ţinut în seamă: prin cultură.

Astfel se făcu că viitorul gânditor al „Essays“-urilor, căpătă o pregătire puţin obişnuită pentru toate vremurile, care făcu din el unul din cei mai însemnaţi bărbaţi ai vremii lui.

Aceasta, fără a stânjeni întru nimic desvoltarea normală a firii sale, care nu dispreţuia bucuriile trupeşti şi tot ce face consolarea noastră pentru amărăciunile de toate zilele ale vieţii. Superstiţiile catolice îl lăsau indiferent şi nimic nu l-ar fi putut depărta de ispita unei bucurii trupeşti, câtă vreme satisfacerea acesteia nu cerea sforţări deosebite sau nu era legată de vre-un risc pe care prefera să-l evite. Chibzuit încă din adolescenţă, împăca dorinţele sale cu posibilităţile vieţii, ştiind că isvorul nefericirii e în a dori mai mult decât se poate.

La 21 ani urmează tatălui său în postul de consilier la Curtea din Périgneux, post care însă nu era în măsură să ofere spiritului său orizonturi prea largi, ca şi, dealtfel, acela dela Curtea din Bordeaux, unde fu mutat după doi ani.

Călătorii scurte la Paris şi în restul Franţei îi dădură primele noţiuni de ceea ce este lumea largă, aceea pe care n'o găseşti în cărţi şi mai ales n'o găseai în vremea aceia când de tipar nu era socotit demn orice, ci numai ceeace se părea sortit eternităţii.

Ii era dat însă lui Montaigne să cunoască toate bucuriile vieţii şi mai ales pe aceia, aleasă între toate, a prieteniei cu un egal.

Printre consilierii Parlamentului din Bordeaux, căruia îi aparţinea şi el acum, se afla unul — Etienne dela Boétie, — renumit ca cel mai învăţat dintre ei şi mai iscusit în tainele literaturii latine — singura care era ţinută în seamă atunci.

Şi care pe lângă aceasta, era şi autorul unui tratat, „Servitutea voluntară“, pe care Montaigne îl cetise în copie manuscrită şi-l admirase.

Nu era greu de prevăzut că cei doi învăţaţi erau făcuţi să fie prieteni. Şi prietenia lor născu spontană, aproape la cea dintâiu întâlnire a lor, pentru a se sfârşi cu moartea lui de la Boétie, nu însă fără ca amintirea ei să rămână sprijinul cel mai de temei al vieţii celui ce supravieţuia.

Fiindcă era cel mai vârstnic dntre fraţii săi, revenindu-i lui sarcina de a duce mai departe numele familiei şi a continua munca tatălui său, Motaigne se supuse dorinţii tatălui său şi se căsători cu aceia pe care el i-o alesese şi care — de altfel — îi era destul de indiferentă.

Era prea chibzuit însă şi prea aşezat de felul său ca să nu dea aceleia ce-i purta numele respectul cuvenit.

Insă aci se opria ceeace socotia el a fi datoria sa de soţ: de cele mai multe ori, uita existenţa ei, cărţile bibliotecii sale părându-i-se mult mai interesante.

Nici răsboaiele religioase ce turburau veacul nu isbutiră a-l interesa mai deosebit, într'o vreme când nu se putea concepe ca cineva să nu ia partea unuia sau altuia din combatanţi. E drept că în ceeace-l privea, i-ar fi fost şi greu să ia partea cuiva: dacă el era catolic, fiindcă fusese botezat în religia aceasta, nu era mai puţin adevărat că avea rude de aproape în câmpul protestant, iar familia mamei sale era evreiască.

Şi se mai adăuga poate şi îndoiala — piatra de temelie a gândirii sale — în adevărul uneia sau alteia dintre credinţele în luptă: „Que sais-je?“, repeta adesea înţeleptul, privind spectacolul luptelor acelea sângeroase.

Incât continuă a se dedica studiilor sale cari începură să rodească sub forma primelor capitole din „Essays“-uri cari aveau să-l facă celebru.

Curând, absorbit de cărţile şi manuscrisele sale, renunţă la slujba ce-i răpea din timp, pentru a se da cu totul operii sale.

Succesul primelor două volume întrecu aşteptările sale şi-l reţinu câteva luni de zile la Paris.

După aceia, porni într'o călătorie mai lungă prin Elveţia, Germania şi Italia, pentru a se întoarce prin Sudul Franţei, aunci când fu vestit că în lipsa sa fusese ales primar al oraşului Bordeaux, situaţie care-i permise să aducă servicii apreciabile concetăţenilor săi, graţie prestigiului său şi a stimei ce i-o purtau toate partidele.

Boala de rinichi, însă, de care suferea nu întârziă să-şi producă efectele.

In 1593 moare lăsând ca amintire a trecerii sale prin viaţă o operă, despre care Emerson, care îl situa în galeria oamenilor reprezentativi pentru a reprezenta „scepticul“, spune: „Lumea a tradus opera aceasta a lui Montaigne în toate limbile şi a tipărit 75 de ediţii din ea în Europa. Se mai adaugă faptul că cercul său de circulaţie e unul ales, şi anume din curtezani, militari, prinţi, gentilomi şi oameni de spirit“.

Trebuie să mărturisim că în româneşte nu s'a tipărit nimic din Montaigne şi poate nici despre el, în afară de cărţile de şcoală. Să nădăjduim ca rândurile acestea povestind despre viaţa lui, să fie un început în cunoaşterea mai apropiată a unei opere care a însemnat mult în evoluţia cugetării europene.

MANUEL MENICOVICI

1) „Vie de Montaigne“ de Jean Prévost — N. F. R.

ARTHUR SCHNITZLER: Therese S. Fischer Verlag *)

Subtitlul acestui roman, „Cronica unei vieţi de femeie“, i se potriveşte prin felul oare cum drept-liniar de a conduce povestirea: nici un moment autorul nu părăseşte personagiul principal în folosul celorlalte personagii din jurul acestuia, şi totul nu e văzut decât prin ochii **Terezei**. Astfel povestirea aminteşte destul de mult „Une vie“ de Maupassant. Şi nu numai din acest punct de vedere: atmosfera e aceiaşi în cele două romane, aceleiaşi speranţe la început, aceiaşi tristeţe a bătrâneţii şi a timpului trecut la sfârşit.

Subiectul e însă foarte deosebit de romanul lui Maupassant. Eroina e fata unui colonel pensionar sărac din Salzburg, care înebuneşte pe când ea e încă fată tânără. Mama ei ajunge şi ea o maniacă, scriitoare de romane.

După ce Tereza a flirtat cu un student şi şi-au promis să se căsătorească îndată ce el va fi doctor, ea se dă unui ofiţer şi trăieşte cu el pe ascuns câteva luni. Apoi se angajează guvernantă la Viena, unde face cunoştinţa unui aventurier, de la care are un copil pe care îl dă unor ţărani să-l crească. Tereza trece acum ca guvernantă pe la nenumăraţi stăpâni, şi are, pe rând ce-i dreptul, tare mulţi amanţi. Când începe să îmbătrânească, e cât pe aci să-şi găsească norocul: un domn cam copt vrea să o ia de nevastă, şi se şi logodeşte cu ea, dar moare cu puţin înaintea zilei de nuntă.

Intre timp, băiatul Terezei a ajuns un vagabond certat cu poliţia. El îşi omoară, într'o noapte, mama în bătaie, ca s'o silească să-i dea bani.

Defectul principal al romanului acestuia e că încearcă să redea atmosfera banalităţii prin mulţimea întâmplărilor mediocre, în loc să oglindească tristeţea vieţii zilnice în câteva detalii bine alese şi spuse, după cum Schnitzler reuşeşte atât de bine în unele nuvele. Aci preferă cantitatea în locul calităţii

I. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

François de Curel

Georges Batault, scrie în ultimul număr al revistei „Mercure de France“, în legătură cu „amintirile asupra lui Francois de Curel“, următoarele:

„In *Chantcler*, d. Edouard Schneider, evocă câteva amintiri personale, cu privire la Francois de Curel, insistând cu deosebire asupra vizitei pe care i-a făcut-o în timpul răsboiului, la Lucerna.

D. Schneider povesteşte în treacăt o anecdotă, cu privire la raporturile de prietenie dintre Curel şi poetul Spitteler. Sunt, cred, câteva neadevăruri. Am stat o zi întreagă la Carl Spitteler, puţină vreme după ce primise vizita lui Curel ,şi nu cred că celebrul autor dramatic, a stat *„timp de câteva luni“* în vila poetului, cum spune d. Schneider. Locuia în apropiere şi venise să-l viziteze; asta-i tot.

Carl Spitteler mi-a vorbit despre această vizită, condamnându-se de-a fi săvârşit fără să vrea, cea mai monumentală „gafă“.

Marele poet elveţian, vorbia minunat franţuzeşte şi cunoştea bine literatura Franţei; dar, după cum îmi mărturisi, se oprise la Flaubert şi la Maupassant. Ii plăcea Flaubert. „Sunt bătrân, spunea el surâzând, şi trebue să mă obicinuesc cu morţii. Şi-apoi nu mai am vreme de citit, trebue să-mi desăvârşesc opera mea“.

Intr'un cuvânt, când un prieten îl duse pe François de Curel la Carl Spitteler, acesta din urmă îl primi cu acea bunăvoinţă încântătoare, pe care o avea în faţa tuturora, dar nu avea nici cea mai slabă noţiune de ceiace putea fi opera lui Curel. Cum era foarte politicos întrebase despre „celebrul scriitor francez“, înainte de a-l fi primit: dar înţelesese rău numele care i se pronunţase. Confundase pe François de Curel cu Pierre Decourcelle şi credea că e vorba de acesta din urmă.

Numai în timpul convorbirei cu Curel, Spitteler şi-a dat seama de greşala lui; fu foarte mâhnit, dar încercă o plăcere ironică constatând că ecoul gloriei „fabricantului de foiletoane şi de melodrame“, ajunsese până la el, chiar atunci când în singurătatea lui nu ştiuse nimic despre numele marelui scriitor, pe care-l putem numi cu drept cuvânt unul din cei mai mari autori dramatici ai ţării sale şi din vremea sa.

Acest lucru nu va aduce oare o mângâiere d-lor Croisset, Verneuil, celorlalţi mari fabricanţi de „piese“ şi de „literatură“, al căror renume este „universal?“.

Revoluţia şi războiul

Două cărţi ruseşti cu subiecte din războiu şi revoluţie au fost traduse din ruseşte în englezeşte: **„Ţara copiilor“** de **S. Gussiev Drenburgski** şi **„De la Pajura cu două capete la steagul roş“** de **P. N. Krasnoff.**

Eroul celui dintâi roman e un ţăran, Vavila, un caracter obişnuit de ţăran rus, aşa cum îl cunoaştem şi îl iubim şi care ne scoate din răbdări, totuşi, în fiece minut, — zice critica engleză.

Vavila pe care nu-l iau fetele în seamă, şi-a luat şi el o Prascovie scundă, cu nasul ascuţit, ochii fioroşi şi suflet de scorpie. Ori de câte ori nu-i place ceva din partea lui Vavila îl ia la bătaie cu vătraiul. Dar iată că vine războiul şi Vavila ajunge cătană. Toate fetele se uită acum după el, dar el are altele în cap. Un suflet nou se trezeşte în războiu. Mai întâi e foarte speriat când descarcă puşca: „dacă omoară pe cineva?!“ Se învaţă însă, ca toţi ceilalţi soldaţi, să dea drumul glontelui în spaţiu, omoară ori nu pe cineva. Când vede pe camarazii lui prădând în Prusia, se simte stingherit fără să ştie dece. Niciodată nu s'a împăcat el cu războiul: să prazi, să omori, să trăeşti în păcat, dar să nu dai îndărăt. El vede bine că aşa stau lucrurile, dar nu ştie dacă în adevăr aşa ar trebui să fie. In sufletul lui e mare turburare. Nu mai crede în Dumnezeu, adică tot crede el că este un Dumnezeu, dar n'are nici-un respect faţă de el.

Iată-l însă că devine revoluţionar şi-l vedem cu oarecare mirare şef şi încă un şef plin de bun simţ. Incetul cu încetul, câştigă autoritate asupra oamenilor lui şi se face tot mai înţelept.

Aceiaşi schimbare se petrece şi cu alt erou al romanului, Koronin. Acesta era un discipol devotat al disciplinii. Acum vedea că oamenii vor s'o sfarme. I se părea că a mâna la moarte mii de oameni în sunetul muzicei pentru gloria ţării este legea de fier nu numai a războiului, ci a lumii întregi.

Dar iată că şi pe el Revoluţia îl atinge şi-l schimbă. Când se află în faţa lui Vavila, comunistul pe care ca ofiţer alb are ordin să-l împuşte, sufletul lui se umple de iubire şi recunoştinţă pentru acesta, care-l scăpase de la moarte în războiu.

„Rămâne tăcut câteva clipe.

— Ce trebuie să fac?

Căpitanul îi zice cu răceală: „Avem ordine pentru asta. Ce alta poţi face decât să asculţi“.

— Ah! ordine, legi... Cunosc eu toate astea! Dar e un copil, nu vezi?...

— Toţi sunt copii în ţara asta, şopteşte el mai apoi...“

Titlul acestui mişcător roman ar fi trebuit să fie chiar acesta.

Poate schimbările caracterelor sunt prea mari pentru a fi primite ca adevărate. Dar atmosfera războiului şi mai ales speranţa care stărue în desperarea şi cruzimea vărsărilor de sânge în suflete este redată cu o putere de realitate şi viaţă mişcătoare în adevăr minunată.

In al doilea roman, mai meşteşugit compus şi mai bine scris, e aceiaşi problemă a omului care crede orbeşte în permanenţa ordinei lumii în care trăeşte şi pe care o vede dărâmându-se în jurul său. Peripeţiile romanului încep încă din timpul războiului japonez şi sufletul eroului Sablin trece prin toate schimbările care trebuie să-l ducă de la adoraţia Ţarului şi conceperea lui ca o fiinţă divină pînă la ajutorarea asasinării lui Rasputin.

Ca şi „Ţara copiilor“, romanul acesta e plin de lacrimi şi sânge. Nici o frumuseţă nu mai rămâne în lumea evocată aci şi sfârşitul e prea melodramatic. Totuşi lucrarea e de o mare putere literară, descrierea masselor plină de viaţă şi cunoaşterea curţii imperiale plină de amănunte temeinic informate şi foarte adevărate.

I.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea“
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Jules Renard: *Journal intime* (4 vol. lux); Rainer Maria Rilke: *Les fenêtres* (cu acquaforte de Baladine), *Rumeur des Ages;* Phèdre: *Les fables;* Aloysius Bertrand: *Gaspard de la nuit;* Simon Zagorsky: *Où va la Russie?;* Paul Morand: *Syracuse;* F. Gladkow: *Le Ciment;* D. Herbert Lawrence: *Le Renard;* Henry de Jouvenel: *Pourquoi je suis syndicaliste;* Edmond Fleg: *Pourquoi je suis juif;* Henry Klotz: *La Russie soviétique;* Mario Meunier: *La légende dorée des Dieux et des Héros, Les legendes épiques de la Grèce et de Rome;* Jules Renard: *l'Ecornifleur* (ediţie nouă); Albert Flament: *La vie de Manet;* Constantin Fédine: *Transvaal,* Marc Séménov: *Faim;* Vilfredo Pareto: *Les systemes socialistes* (2 vol.); Antonio Labriola: *Conception Matérialiste de l'Histoire;* Karl Marx: *Critique de l'Economie Politique;* Rienzi: *Socialisme et Liberté,* etc., etc.

ANA KARENINA
de LEON TOLSTOI

Pentru prima oară tradusă în româneşte, într'o formă literară impecabilă de Sarina Cassvan şi Ion Pas. 2 vol. Lei **180**

Editura „Naţională“ S Ciornei Str. Decebal 8—10

Bolnavide plămâni
Mii de persoane vindecate
Cereţi imediat cartea mea asupra
Noua arta de alimentare
care a salvat deja pe mulţi. Aceasta poate fi aplicată pe lângă orice fel de viaţă obişnuită şi ajută să învingi mai repede boala. Transpiraţia noaptea şi tusea dispare, greutatea corpului creşte şi calcinarea progresivă opreşte boala
Oameni serioşi
din ştiinţa medicală confirmă superioritatea metodei mele şi aprobă cu plăcere aplicarea ei. Cu cât se începe mai din timp, cu metoda mea de alimentare cu atât e mai bine.
Cu totul gratuit şi franco
obţineţi cartea mea din care aflaţi lucruri demne de ştiut
SCRIŢI IMEDIAT
Este suficient şi nnmai o carte poştală la adresa de mai jos
Georg Fulgner, Berlin Neukölm
Ringbahnstrasse 24 Abteilung 611

Se fac înlesniri de plată

Amestecul limbilor în Ardeal

Cele trei naţiuni, care locuesc de opt sute de ani împreună în Ardeal, au trăit, cu toate vicisitudinile vieţii politice, în strânsă legătură una cu alta. Imprejurarea aceasta a trebuit să aibă o adâncă influenţă asupra vieţii lor sub toate raporturile, dând naştere acelui „suflet al Ardealului“, care e ceva specific pentru această provincie şi se manifestă, poate mai mult ca oricând, tocmai în zilele noastre. In nici un domeniu însă această influenţă nu se poate constata atât de evident ca în limba vorbită de cele trei popoare: român, maghiar şi sas.

In ce priveşte pe Români e cunoscută învinuirea ce li-se aduce de multă vreme, că folosesc prea adeseaori ardelenisme. Aceste ardelenisme nu sunt altceva decât urmările influenţei, la care a fost supusă limba română din partea limbilor maghiară şi germană.

Limba săsească n'a avut nici o influenţă fiindcă ea e vorbită numai de Saşi între ei, iar în şcolile secundare ale Saşilor, pe cari le frecventau şi unii dintre Români, se folosea numai limba germană literară.

Influenţa germanismului asupra Românilor s'a produs în multe forme şi prin diferite mijloace: frecventarea şcolilor secundare germane din Ardeal şi a universităţilor din Viena şi Germania, în timpul absolutismului, prin administraţie, care era germană, în armata austro-ungară, unde totul era german, şi prin contactul social. E de relevat faptul, că în timpul renaşterei noastre culturale Ardealul se găsea mai mult sub influenţa culturei germane, decât sub aceea a culturei maghiare, prin ceeace se explică şi împrejurarea pentru ce „ardelenismele“ sunt mai mult de provenienţă germană.

Ardelenismele acestea sunt de două feluri: Unele, şi cele mai multe, sunt simple împrumuturi vocabulare sau sintactice, iar altele sunt de natură mai gravă, căci caută să transforme nu numai limba ci şi gândirea după spiritul culturei germane. Prima categorie va dispare curând şi din graiul viu al Ardelenilor, căci au dispărut şi cauzele cari le-au produs. Categoria a doua va mai dăinui însă, fiindcă intelectualii români din Ardeal vor continua încă să se adape la cultura germană. Până va putea cultura franceză să înlocuiască la intelectualii români ardeleni cu desăvârşire pe cea germană, va mai trece o bună bucată de vreme. Naşterea ardelenismelor germane şi în mai puţină măsură maghiare, se explică uşor prin împrejurările arătate mai sus şi prin inferioritatea culturală în care s'a găsit în trecut românismul faţă de celelalte două naţiuni conlocuitoare. Influenţa aceasta asupra limbii române e însă de natură mai mult exterioară şi un produs al împrejurărilor politice şi sociale. Mult mai interesantă e însă influenţa ce a avut-o limba română asupra graiului zilnic al celorlalte două naţiuni din Ardeal, Saşi şi Maghiari. Această influenţă n'a fost favorizată de nici una din împrejurările arătate mai sus, şi dacă totuşi s'a produs, lucrul acesta se datoreşte exclusiv însuşirilor specifice limbei româneşti, care e uşor de învăţat pentru orice străin şi care în multe împrejurări poate fi mai expresivă decât celelalte două.

O influenţă nebănuit de mare a avut limba română în deosebi asupra graiului zilnic al Saşilor din Ardeal. Sunt regiuni săseşti, unde poporul sas vorbeşte un jargon românosăsesc, în care, fără exagerare, cel puţin o treime din cuvintele folosite în graiul de toate zilele este formată din cuvinte româneşti. Filologi germani şi saşi din Ardeal s'au ocupat de mult cu obiecţiunea aceasta şi au studiat-o sub toate formele ei. Unii dintre ei recunosc fără rezervă influenţa directă a limbei române, alţii caută să explice prin deducţiuni etimologice, care merg până la germana medievală, expresiunile străine de limba săsească, dar folosite azi de Saşii din Ardeal. Aceştia pot face teorii foarte savante dar cu greu ne vor putea convinge d. e. că „Kisselize“ (zama de prune) ar fi o derivaţiune dela germanul medieval „Giselitz“, care la rândul său ar fi derivat dela „Glycerium“, şi că nu ar fi luat direct dela românescul „chiseliţă“. Dar şi mai puţin ne vom putea convinge, că „Kokesch“ ar fi derivaţiunea dela „Gockeler“ sau dela silezianul „Gocksch“, şi că nu ar fi românescul „cocoş“. Cu atât mai mult, că Saşii au şi adjectivul „Kokeschig“ în sensul „iute de fire“.

Dar pe noi nu ne interesează aici chestiunea etimologică, ci starea de fapt a limbei săseşti, aşa cum se vorbeşte azi în Ardeal de către populaţia rurală. Un profesor sas, Iohann Bremmdörfer, a publicat încă în 1902 o lucrare despre „Elementele româneşti în limba Saşilor ardeleni“, în care indică în mod alfabetic, aproape de 800 de cuvinte, de origină română sau împrumutate direct dela Români, plus câteva sute de numiri de localităţi şi de nume de animale, flori, etc., pe cari le-a găsit în folosinţa graiului viu la poporul săsesc din Ardeal. Cuvintele acestea s'au înrădăcinat atât de mult în limba Saşilor, încât le găsim împrăştiate prin poeziile populare, prin proverbele şi cimiliturile poporului sas.

Românii vor scăpa cu timpul de tot de ardelenismele atât de neplăcute pentru unii, dar Saşii îşi vor spori în schimb şi mai mult numărul cuvintelor româneşti aflătoare azi în limba lor zilnică. fiindcă împrejurările, arătate mai sus, cari au cauzat la Români „ardelenismele“, au devenit actuale pentru Saşi şi pentru Maghiari.

Influenţa limbei române asupra celei săseşti a devenit atât de mare, încât chiar şi autori intelectuali, cari au scris în dialect săsesc, au introdus în scrierile lor, reproducând graiul comun al poporului, cuvinte româneşti. Dăm aci ca exemplu caracteristic un fragment dintr'o poezie a lui Ernst Thullner, intitulată Bäi der Kalefok“:

„E Honz!
Gäw det **Furkoichen** hiër
Und long mer droden den **Tschokan;**
Dois de **Karuts** uch schnel ervir
Und fuër und bräng en puër **Bostan!**
Nomm det **Toporrchen** der uch mät
Und hä en wävel **Skinye** äm.
Doch net fuër **jute**, fuër äm Schräti,
Sonst brängst te mer de **Jape** äm.
Froch de **Koischmar** uch, häw e noch
Vun diëm tsejörije **Pelinn**
Ich broch en **Tscuttra** (ploscă) vollgen Woch
Wel mer't **Purtschelchen** dro **belinn**“

Intr'o măsură mai mică se găseşte influenţa limbei române asupra celei maghiare. In privinţa aceasta chestiunea e mai puţin studiată, poate şi pentru faptul că amestecul acestor două limbi a fost mai puţin bătător la ochi, având amândouă un număr considerabil de cuvinte comune.

In tot cazul fenomenul amestecului limbilor celor trei naţiuni din Ardeal e destul de interesant, pentru a fi cercetat şi studiat cu atenţiune de către filologii şi sociologii noştri. O bibliografie foarte bogată le stă la dispoziţie.

ION BAILA

INSEMNĂRI

Concursul „Adevĕrului Literar"

Juriul instituit pentru cercetarea lucrărilor supuse concursului, pe care l-a organizat „Adevĕrul Literar", s'a întrunit în ziua de 25 Iunie 1928 și, după examinarea tuturor manuscriselor, a încheiat următorul „proces-verbal" :

„Subsemnații întrunindu-ne astăzi 25 Iunie 1928 în redacția „Adevĕrului Literar", am procedat la citirea tuturor lucrărilor trimise de către elevii diferitelor școli din țară, în vederea premiilor anunțate.

„Din aceste lucrări am ales următoarele trei :

1) „Domnul Inspector" a elevului V. C. Moșinschi, clasa VIII, Liceul „Roman-Vodă" din Roman ;

2) „O zi ca altele" a elevei Ofelia Georgescu, cl. VII, Liceul „Regina Elisabeta" din Craiova ;

3) „I. Al. Brătescu-Voinești" a elevului Mircea G. Brătucu, clasa VIII, Liceul „Mircea cel Bătrân" din Constanța, —

cărora am hotărît a le da premiile de 5000, 3000 și 2000 lei.

(ss) Eugen Botez (Jean Bart), Paul Zarifopol, Constantin Botez și M. Sevastos."

Lucrările premiate vor fi publicate pe rând în „Adevărul Literar", începând cu numărul viitor.

Măturătorii de străzi

Apare în Capitală o foaie gălăgioasă, care vorbește în numele *„românilor din neamul daco-roman"* ca să fie clar că nu vorbește și în numele celor din neamul get sau trac...

Directorul ziarului lămurește că după o lungă pregătire a ajuns la *„ideile pe care vi le arăt aci"*. Căci d. director arată idei, cum ar arăta bostani sau verze... Ceeace-l revoltă pe d. director este însă altceva : *„mi se pare nedrept* — spune d-sa — *ca la 10 ani după războiu să fim în țara noastră, noi învingătorii, mult mai puțin decât învinșii"*. ...Așa dar, să ne înmulțim fraților !

In special cu Ardealul are ce are d. director al foii cu pricina. Căci acolo: *„în orașe, în mijlocul străzii măturător este tot „valahul" ca și înainte de războiu.* Și într'un acces de patriotică indignare, d-sa spune : *„E nedrept și uimitor! Suntem datori să facem dreptate legală !"*

...Adică o lege — prin care măturătorii de străzi să nu mai fie „valahi" !

Idealul d-lui director e măreț și înduioșetor. Cațavencu spunea : „s'avem și noi faliții noștri !" Directorul foii de care ne ocupăm spune : „să aibă și ungurii măturătorii lor !"

Este o reformă de care se simte urgentă și adâncă nevoe !

Un vot...

In revista d-lui Goga, o cronică rimată — cu adevărat spirituală. E vorba de „ziua mamei" — ziua închinată amintirii mamelor.

Dar este în cronica aceasta o strofă buclucașă :

Nu vom putea să dăm uitării
Nici rodul simțului matern :
Un nou ostaș în slujba țării,
Un vot mai mult pentru guvern.

Adică de ce nu pentru opoziție — d-le Goga ?

...Se vede însă, că știe d-sa ceva, de vreme ce o spune așa de sigur :

Un vot mai mult pentru guvern.

...Numai că, vai ! — guvernele se schimbă !

Supărare inutilă

Notițele acestea pe care le scriu fără nici un gând rău, pricinuesc necazuri pe care le regret.

O foaie literară mă învinuește de ciocoism — de ce ? Pentrucă... nu citez aci, titlurile ziarelor sau revistelor din care îmi culeg subiectele.

Este o supărare inutilă, fiindcă — iată ! — nici de data aceasta nu voi cita numele foii, care mă înjură. Și nu din ciocoism. Ci fiindcă nu mi-am propus ca suprem scop al vieții — să popularizez foile care publică literatură — fără supărare ! — proastă.

Adjective

Un publicist, care își deprinsese cetitorii cu articole într'adevăr remarcabile, schițează profilul lui Vasile Pârvan utilizând adjective cel puțin bizare.

„...*O viață* plutarhiană".... *„o cupolă* michelangiolescă..."

..Și toate acestea, a propos de Pârvan care a avut, în gradul cel mai înalt, cultul verbului !

Este, aproape, o impietate. — TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE.

Un proces literar

La judecătoria din Beseharo, Cehoslovacia, s'a judecat zilele trecute un proces literar în următoarele împrejurări : Romancierul maghiar Mihail Tomas publicase în trecutul apropiat în foiletonul unui ziar maghiar din Slovacia un roman sub titlul „Casa frumoasei Angela", a cărui acțiune luă proporțiile unui scandal cu colorit local din Rusia subcarpatină. Romanul scris în manieră foarte realistică, avea ca eroină principală pe Angela, soția frumoasă a preotului evanghelic Györke, din comuna Beregsika Nova Ves, și alte persoane cunoscute din societate. Interesant e faptul, că autorul a avut legături intime sociale cu soția preotului Györke.

Toată lumea recunoscu în personagiile romanului persoane din viață și îndeosebi descrierile scenelor amoroase cu frumoasa Angela.

Preotul Györke a intentat proces pentru dublă ofensă împotriva autorului Tomas, care s'a apărat cu dreptul scriitorului de a poetiza viața, negând totodată, că scenele descrise în roman ar fi identice cu cele petrecute între sine și soția preotului.

Martorii ascultați au declarat însă, că au recunoscut imediat în eroină și în celelalte personagii din roman persoane din societate, cari sunt în viață. Judecătoria a găsit că aceste declarații sunt dovezi suficiente pentru vina autorului, și l-a condamnat la o amendă în sumă de 2400 cor. cehe, care întrece onorarul primit pentru roman.

Criza culturii moderne

Să se observe, cât de unitară și de solidă e cultura contemporană; iată un argument **a fortiori:**

Cultura orientului, civilizația dela Est, pe care Rusia bolșevică încearcă să o sistematizeze într'un tot unitar — este mult mai aproape de cea occidentală decât s'ar crede. In Rusia, mòdele cele mai futuriste se împacă perfect cu „asiatismul". Sentimentul inovației nu numai că nu înfricoșază pe oamenii de acolo; dimpotrivă, îi pasionează, și e pe punctul de a fi devenit dogma supremă. Desigur, e poate cea mai puțin dogmatică, această dogmă a noutății neîncetate. Dar e un ideal constant. Și — lucru vrednic de a fi remarcat — este în Rusia o tendință statornică de a se face, din obligația de a inova, cea mai respectabilă și coercitivă tradiție...

Tradiție și invenție, aceste două noțiuni antinomice — civilizația contemporană cată a le îmbina. Este o operă măreață, la care contribue deopotrivă Occidentul și Orientul — deocamdată mai ales în persoana celui mai atitrat al său reprezentant: Rusia sovietică.

Thibaudet spunea foarte bine că întrebări ca acestea:

Occident sau Orient?

Asia ori Europa?

alcătuesc o reeditare imbecilă a vechii pobleme a elefantului... Imi amintesc de un italian, d. Malaparte, care în loc să taie globul longitudinal găsea că e mult mai fin să-l taie transversal. Și se întreba atunci: Nord, sau Sud? La Sud trebue să considerăm oare că este Bonaparte, și la Nord Malaparte — sau viceversa, se întreba d. Malaparte...

In realitate, cultura contemporană este unitară în lucrurile ei fundamentale. Și nu-i de loc periclitată. Nu e în criză. Să n'avem nici-o grije. De altfel, dacă ar fi așa, nu am vorbi atât...

Cezar și Femeia

Omul se afirmă prin necurmata lui năzuință de înălțare. Moștenirea lui Cezar perzistă în noi și cezarismul tainic împinge pe om să aujngă **cel dintâi.**

„Lupta pentru tron" — se numește simbolic celebra dramă ibseniană. Regii istoriei scandinave, pastorul Brand care caută să devie „vecin cu Dumnezeu" — năzuesc la sfințenie și au deviza: totul sau nimic. Iulian Apostatul în lupta cu Hristos, directorul de bancă John Gabriel Borkman, care vrea să-și instaleze tronul pe culmea strălucită a unui munte de aur, — înaintează sub zodia și steagul maximalismului. Inălțimea, piscul, muntele, lavina, ghiața, turnul constructorului Solnes — figurează impunătoare și grave în opera creiată de Ibsen.

Dar mulți dintre eroii lui nu suportă înălțimea și cad jos. Una din cauzele acestei căderi pe o pantă abruptă, e împotrivirea societății, opunerea ei față de personalitate. „Stâlpii Societății" se năpustesc asupra unui om puternic, marcant. Mulțimea învinge. Oștirile de liliputani doboară pe Gulliver. Cei mici sunt periculoși pentru cei mari. Doctorul Stockman s'a convins prin propriu-i exemplu, că numai un om solitar poate fi tare; însă acest om nu e lăsat să fie solitar, deci — nici tare nu poate fi.

O personalitate oricât de puternică nu poate să se închidă în ea însăși, nu poate să se înconjoare cu un uriaș inel de idealism. Trebue să existe o eșire din acest cerc măreț de izolare, — după cum trebue să fie și o intrare în el. Ibsen vede intrarea și eșirea în chemarea femeii. Numai femeia poate creia o societate în care individualitatea n'ar pierde nimic. Femeia face cu putință o uniune prin care nu se micșorează nici o latura a omului. Fiindcă, în iubire, omul e pentru un alt om — un adevărat Rege: fără supunere sau jignire a drepturilor fiecăruia. Deci n'au dreptate acei pretendenți la tron, care alungă femeia. Ei nu sunt conștienți de eroismul femeii. Spre nenorocirea lor, ei nu pricep câtă măreție se concentrează în acea Solveig care așteaptă cu răbdare pe Peer Gynt al ei.

Până și Nora — amatoare de prăjituri de migdale, ciocârlie cântătoare, copil între copiii ei — e capabilă de mari încercări și de fapte mari. La strigătul bărbatului disperat: „unde dar, am fost eu — eu însumi"? — femeia răspunde: — „în speranța, în credința, în iubirea mea pentru tine".

Baudelaire inedit

O operă de Baudelaire, rămasă necunoscută, a fost deunăzi descoperită într'o mică bibliotecă din Amiens. Această lucrare este o piesă de teatru în cinci acte, în versuri de o frumusețe extraordinară.

Manuscrisul a fost găsit între hârtiile poetului Ernest Prarond și se crede că această piesă a fost scrisă în colaborare cu Baudelaire.

S'a putut stabili până acum că 160 de strofe aparțin lui Baudelaire. Ele vor fi publicate cu titlul de *Manoel*, numele persoanei principale din piesă.

Mărunte

— La „Teatrul Mic de Vară" (calea Griviței No. 94) în fiecare seară la orele 9 *„Satirul"* (Mon Gendre est un Satyre), comedie în trei acte de Paul Chartrettes și Jaques Jalabert.

Cu d-nii Mișu Fotino, Costică Toneanu, Niculescu-Buzău, și d-nele: Annie Capustin, Renée Annie, Sylvia Dumitrescu, etc. etc.

— Astă seară Vineri 29 Iunie, are loc la Parcul Otetelișanu, premiera comediei „Florette și Patapon", 3 acte de Hennequin și Weber, sub direcția de scenă a d-lui Puiu Iancovescu.

— Prima expoziție artistică a Africei de Nord va fi în curând inaugurată la Tunis în prezența guvernatorului general.

— In împrejurimile orașului Bonne, săpăturile făcute au descoperit un spital militar roman de prin 150 a. C. — Pe lângă aceasta, cercetările au mai găsit o aripă a unui minunat palat roman.

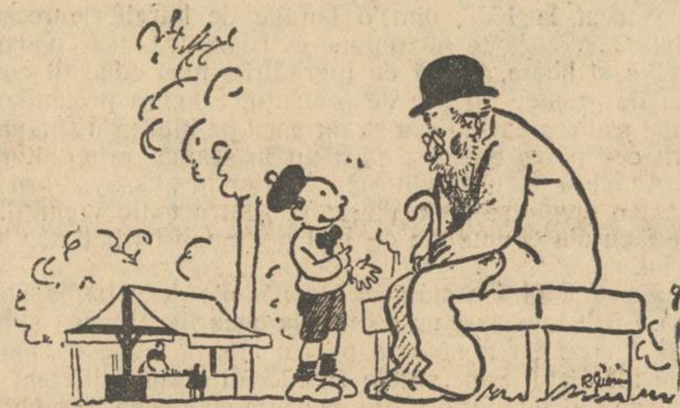
Citiți
MICUL SACRIFICIU
Roman Social de DELAFRAS
„Cugetarea" București IV Lei 40

CEREȚI LA LIBRĂRII
POEZII de A. TOMA
Premiat de Academia Română
Un elegant volum legat („Cultura Națională") — 200 pag. — LEI 160. — Comenzi la: „Agence Générale de librairie", str. Lipscani, București.

NOU !
H. SANIELEVICI
CIVILIZAȚIE
In „BIBLIOTECA DIMINEAȚA"
No. 96 — 70 pagini — 8 Lei

Pentru tot ce privește „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărți, informații, etc. a se adresa la redacție numai Joi, Vineri și Sâmbătă între orele 5—6.

Stabilizare

— Bunicule, mi-ai făgăduit deunăzi zece bani... ai face bine să regulezi conturile înaintea stabilizării.

(L'Oeuvre)

La Belgrad

— Se vede că azi e o interpelare...

(L'Oeuvre)

Gafă

— Aștept de patru ore. Nu știi când se intoarce papa ?
— Așteaptă puțin să-l intreb...

(Dimanche Illustré)

O nouă ceară redă frăgezimea tenurilor ofilite
— Insfârșit pe calea cea bună —

Câte femei nu exclamă și indu-se în oglindă:
„Dacă cel puțin aș putea să mă debarasez de acest urât ten!" Aceste femei vor fi fericite aflând că acest lucru e posibil de azi înainte.
Nu-i vorba de a-și zmulge pielea dintr'o dată. Acest lucru ar cere mult eroizm și ar fi prea dureros.
In loc de asta, veți întrebuința o nouă ceară care înmoaie și detașează vechea piele aspră chiar în timpul somnului; această detașare se produce atât de bine încât dimineața când vă spălați obrazul vechea piele inutilă se desprinde gradual și în fragmente imperceptibile. Incetul cu incetul, pielea nouă de dedesubt, delicios de fragedă, își face apariția, până ce în sfârșit veți constata o transformare remarcabilă a tenului dv. Intr'adevăr această ceară miraculoasă, cunoscută sub numele de „Cire Aseptine" nu numai că detașează vechea piele aspră, dar ea catifelează, înfrumusețează pe cea nouă, dându-i frumoasele culori ale tinereței. Oricât de pământie, oricât de aspră, oricât de pătată ar fi pielea dv., oricât de îmbătrânită ar părea ea ,dv. puteți aduce o îmbunătățire extraordinară pielii cu ajutorul acestui simplu mijloc.

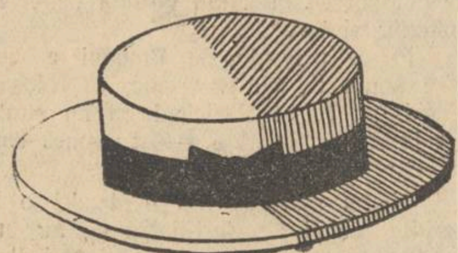
IMPORTANT

Nu întrebuințați acest produs, Cire Aseptine, decât dacă doriți să albiți pielea dv.
Intrebuințați-l deci atât pentru obraz cât și pentru gât, altminteri deosebirea de nuanțe se remarcă imediat.
„Cire Aseptine este un produs francez original preparat de renumitele:
„LABORATOIRES ASEPTINE" PARIS
NOTA. „Cire Aseptine" se găsește la farmacii, droguerii și parfumerii. Tubul mare costă lei 100.
Unde nu se găsește trimeteți costul la PARFUMERIA ELITEI, București Calea Victoriei No. 39.

„LES LABORATOIRE ASEPTINE", PARIS garantează eficacitatea acestui preparat. In cazul când nu sunteți satisfăcut banii vi se înapoiază imediat și în mod integral.

Cereți la toate librăriile
STELE SUB NORI
Un elegant volum de versuri datorit poetului
AL. TERZIMAN

PALARIILE DE PAI
Se Spală făcându-se ca noi

la Vechiul Atelier de pălării
Marin Drăgănescu
Str. Regală 10

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 396

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 8 Iulie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

La mormântul unui prieten

1 Iulie 1928

La moartea lui Stejar Ionescu sdrobit într'un accident de automobil

Ne adunăm din când în când în jurul câteunui prieten trecut din viață. Mai ales dela un anumit popas al vîrstei, evenimentul începe să fie obişnuit. Nici nu-i făcut dealtminteri să ne înspăimânte, căci moartea este un accident firesc. Dela infuzorie până la Soare toți vor urma

Stejar Ionescu

aceiaşi lege a transformării universale. Astăzi sântem ceiace sântem; nu peste multă vreme, din mormintele noastre viața va zâmbi luminii în altă ipostasă, căci ciclurile ei sânt infinite. Din punctul nostru mărginit de vedere, lucrul pare absurd; este însă în el o armonie misterioasă şi neînduplecată care covârşeşte înțelegerea.

De data asta, în preajma celui ce-a fost Stejar Ionescu, chiar recunoscând legi şi fenomene şi având toată convingerea că trebue să ne supunem lor, nu ne putem apăra sufletele — noi cei care l-am iubit şi l-am prețuit — nu ne putem apăra sufletele de un vânt de dezolare, căci accidentul în care a căzut Stejar nu era nici firesc, nici necesar, nici rânduit de forțele cele mari şi misterioase. Stejar Ionescu nu şi-a împlinit vârsta; abia îşi începuse viața şi munca; făcea parte din categoria cea nobilă a umanității: bun între cei buni, delicat, tăcut şi curat; n'avea de ispăşit nici vina lui, nici a altora; moartea lui nu foloseşte, ci vatămă; sufletul şi talentul lui nu pot avea, automat, înlocuitori: atunci avem dreptul, nu numai explicația, durerii noastre. Nici nu încercăm s'o ascundem. Viața, caşi moartea, îşi are drepturlie ei şi timpul său. Moartea, de data asta, a venit înainte de termen şi a impietat asupra vieții.

E adevărat că poate trebuie să căutăm lămurirea fenomenului în însăşi inteligența, nelinştea şi setea de a cunoaşte a omului. Artificiile au complicat viața şi au tulburat-o cu accidente care nu existau în armonia ei primordială şi severă. Virtual, existau — demoni ai liniştii pe care omul i-a trezit din pacea lor. Prietenul nostru a căzut şi el jertfă lor.

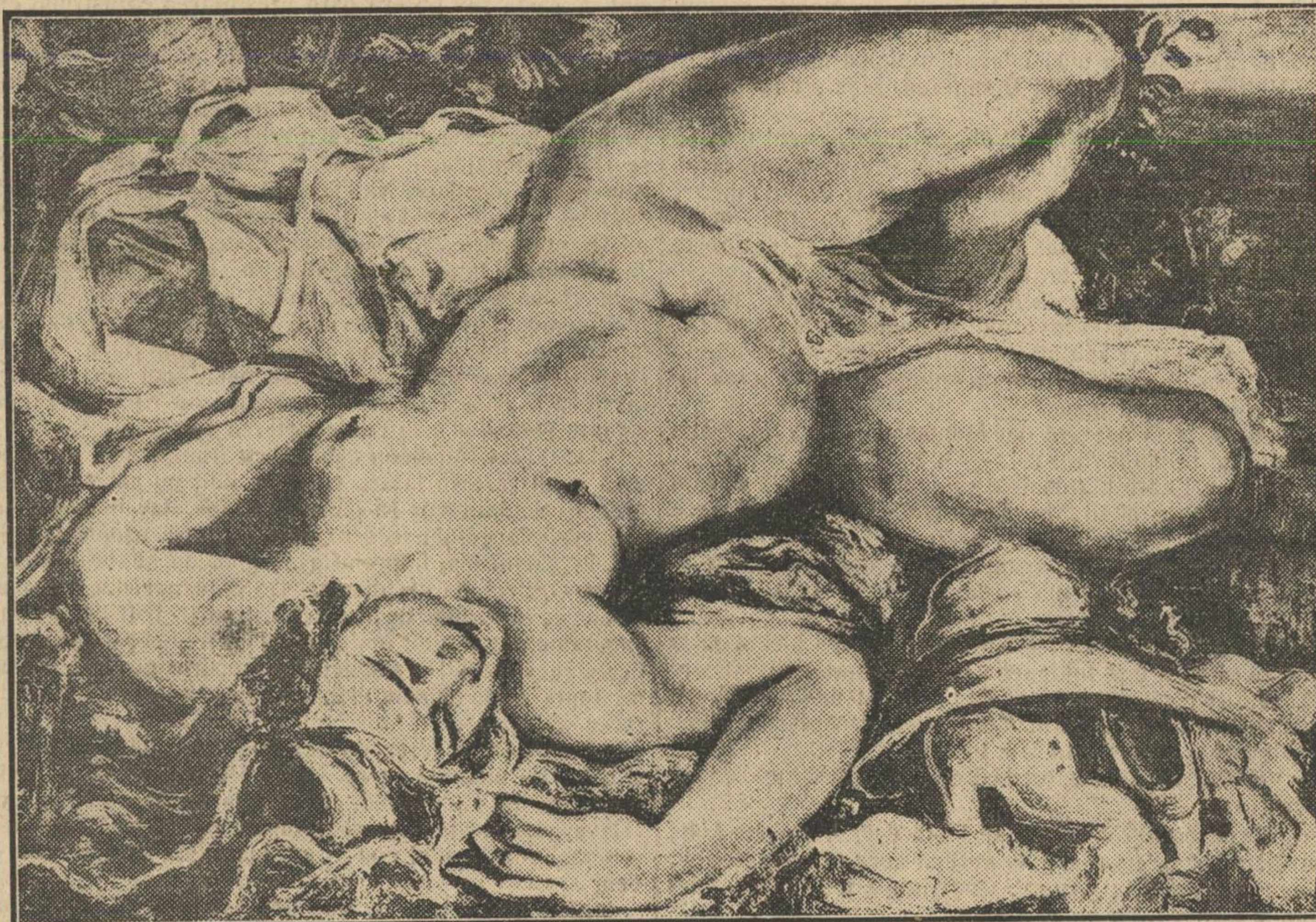
Să încercăm a ne mângâia?

Vorbele rămân vorbe. Cu atât mai puțin vom putea mângâia pe cei care i-au fost cei mai aproape, împletiți cu ființa şi viața lui. S'a deschis o rană care sângeră şi care se va tămădui greu.

Peste dureri, lacrimi şi întristare, rămâne totuşi ceva. Şi trupul va pieri şi se va desface, căci e fiu al putreziciunii. Rămâne însă ceva, care-i singura realitate. Tot ce-a fost bun în acest om: gestul, cuvântul, fapta, intenția — toată râvna lui spre mai bine şi mai uman, asta rămâne şi se adaogă colțului nostru de umanitate.

Constatarea aceasta nu poate opri lacrimile celor care plâng; totuşi e singura mângâiere şi singurul adevăr în fața pulberei care se întoarce în pulbere: căci cu adevărat toți avem conştiința că acest copil delicat al oamenilor n'a trăit zădarnic. Mulți oameni, în aparență mari, mor deplin ca oameni. După acest trup firav, sdrobit înainte de vreme, ştim că rămâne ceva, care va trăi cu noi şi cu cei de după noi, până la sfârşit.

MIHAIL SADOVEANU

Audré Favory — Raccourçi

Pastel miniatură

Lui Pufuleț

Pe plajă
Un copil cu picioare roşii ca de porumbel
Işi vorbeşte singur şi se joacă.
Marea spumegând cu valuri care vin mereu şi pleacă
Abia poate să s'apropie de el.
Pentru dânsul lumea 'ntreagă
A 'ncăput în vaporaşul lui cel mic şi alb
Pe care
A 'nceput uşor să-l tragă
Cu o ață peste mare.
Doar o clipă vaporaşu-a tremurat
Din catargul de hârtie:
Pescăruş în agonie
Cu-o săgeată 'nfiptă 'n piept
Şi trecută prin aripă, —
Şi în clipa următoare
Valul inutil de mare,
Ridicat deodată drept,
L'a sfărmat...

* * *

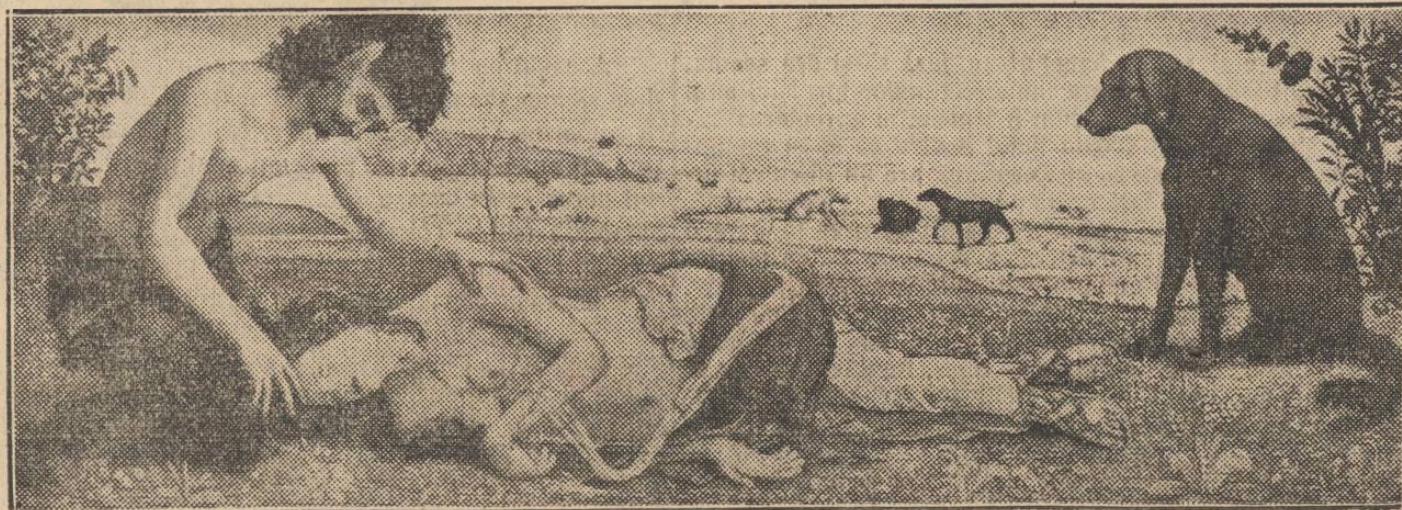
Singurul naufragiat
Care a scăpat cu viață
Trage 'ncetişor de ață
Un vapor avariat.

DEMOSTENE BOTEZ

Pesimismul lui Taine

Oare este pesimismul cel din urmă cuvânt asupra naturii lucrurilor, a celor mai înalte dintre spiritele marilor epoci?... Ar fi nedrept totuşi, să-l confundăm cu desperarea; el produce deobiceiu energie, activitate, binefacere; este poate unul din elementele necesare progresului. Exemplul lui Taine l-a arătat foarte bine d. Daniel Halévy, într'un studiu de sobră perspicacitate asupra lucrării lui Taine *„Les Origines de la France contemporaine"*, publicat în „Revue hebdomadaire". Se ştie din care impresie de tinerețe se născu această operă; în 1849, solicitat să voteze cu camarazii lui dela Ecole normale, Taine preferă să se abțină; pentru a colabora, chiar pentru un simplu vot, la destinele țării, el trebuia să cunoască mai întâi istoria acestei țări; Taine promise atunci că „dacă va avea odată opiniuni politice, aceasta nu va fi decât numai după ce va studia istoria Franței". Din acea zi, observă d. Daniel Halévy, germină în el cugetarea „Originilor Franței contemporane"; tot restul operei, până în 1870, n'a fost, după însăşi indicația lui, decât un simplu dar dureros „alibi". Evenimentele din 1871 arătându-i acel „mal francais", îi impuseră să renunțe la orice răgaz; de atunci, toată activitatea lui fu consacrată studiului acestui „rău", Taine în „Originile...", fu mai degrabă un clinician decât un istoric.

Ciudată este povestea acestei opere; ea condamnă tot ce au făcut francezii de trei secole în urmă, condamnă pe „omul" francez ca şi pe omul în genere. Omul este un nebun, spunea el, şi un nebun distrugător. Nu propune nici un remediu: ştiința politică, antropologia, credea el, nu sunt încă stabilite şi tot ceiace poate face un om de ştiință, cu asemenea material, este numai să-l observe. Fără îndoială că el putea recomanda „un regim salutar", dar „La ce bun? Bolnavul refuză să se supună, se crede medic". Şi încă: „Un curent enorm şi iute ne ia cu el. La ce bun să-i mai cauți adâncimea şi rapiditatea?" Ciudățenia stă în faptul că opera şi autorul ei n'au dezolat spiritele. Din contră, le-au întărit, le-au deşteptat curagiul.

CONCURSUL „ADEVERULUI LITERAR"

Domnul Inspector

(Din carnetul unui Licean)

— A venit domnul inspector!

O groază de elevi năvălesc în clasă. Inmărmurire generală ca înaintea unui cataclism anunțat de savanți.

— L-ai văzut tu?

— Cu ochii mei! Stă de vorbă cu directorul, pe sală. Şmecher directorul nostru, a şi început să-i facă curte.

Şi elevii ultimei clase a liceului devin deodată serioşi. Fiecare îşi ia manualul de istorie în mână şi începe să-l soarbă ca pe o apă minerală cu gust rău la pagina unde stă scris cu litere mari: „colonizarea Daciei". Eu fac la fel. Mormăitul monoton al clasei e singura dovadă că vântul inspecțiilor bate şi prin partea locului.

— Cu siguranță c'o să vie la noi, zice unul.

— Invață, Dane, că par-că văd că te înşfacă la lecție, se adresează un altul premiantului clasei.

Şi reflecții nenumărate se svârl între două fraze citite în manual. In discuția generală intervine clopoțelul.

In mod excepțional colegii mei s'au aşezat fiecare la locul lor şi tot în mod excepțional s'a făcut tăcere. Bufonul clasei se scandalizează:

— Da ce dracu-i faceți atâta onoare inspectorului?

Nimeni nu-i dă atenție. Colegii vor să se arate măcar azi mai silitori decât fetele dela liceul de vis-à-vis.

Deodată cel care-i de planton pe sală anunță ca un chelner:

— Vinee...

— Cu domnul inspector?

— Singur.

După câteva momente profesorul îşi face impunător intrarea în clasă. Lecția începe ca de obiceiu. Calm ne vorbeşte de pe catedră despre adevărata semnificație a părăsirei Daciei. Ora se scurge repede sub vraja problemei care a început să ne intereseze. Profesorul a alunecat neobservat spre teoria lui Roester. Trăim fără să vrem momentele trecutului. Cu toții am uitat pe domnul inspector. Numai bufonul mai mârâie:

— Ne-am agitat degeaba. Mai sunt douăzeci de minute şi sună. „...Primul argument contra teoriei lui Roesber este un argument de „bun simț": istoria nu poate admite ca să se fi distrus într'un războiu..."

Uşa se deschide larg. Cu o geantă goală subțioară domnul inspector intră ca la el acasă fără să bată la uşă. Din tavan un magnet nevăzut ridică pe toți în picioare:

— Stați jos.

Emoția dezordonează gesturile profesorului, care se adresează clasei:

— Să se ducă unul să...

Cinci elevi se reped la uşă să aducă încă un scaun.

Domnul inspector s'a aşezat în fața băncii mele pe scaunul oferit de profesor. Are păr alb, nas mare, ochelari, haine negre şi ghete cu bumbi. E adus puțin din spate. Pare un om bun şi inofensiv.

— Elevul Dan e aici?

Dan se ridică în picioare.

— Ia spune tu ceva despre colonizarea Daciei.

Profesorul ia loc pe scaunul adus dela cancelarie. Domnul inspector priveşte pe fereastră la ploaia monotonă de toamnă.

„...Colonizarea în masă cum s'a făcut în Dacia e un fenomen unic în istoria Romanilor. Cauza este de ordin economic. Bogățiile Daciei a fost un motiv mai mult pentru colonizarea sistematică a ei..."

Prin elipsele ochelarilor privirile domnului inspector au devenit melancolice. Din spate se aude deabia şoptit:

— Ce te uiți cu ochii galeşi?

Clasa râde pe înfundate. Domnul inspector a scos un carnețel. Intr'un colț zăresc scris: express 52 ora 21,35. După ce citeşte îl închide şi priveşte iarăşi plictisit pe fereastră. Se gândeşte că poate nu va avea loc în tren la noapte sau poate-i supărat că nu şi-a luat galoşii că pe aici plouă, plouă! La câte nu se va fi gândit domnul inspector! In fața mea figura de moşneguț i se profilează în contururi precise pe fondul negru al tablei.

Dar îşi face datoria:

„...Coloniştii au fost aduşi din toate părțile imperiului afară de Italia unde era oprită emigrarea. Din Italia s'au adus numai negustori şi funcționarii civili şi militari....."

Lui domnul inspector au început să-i tremure pleoapele. Ba iată că le şi închide. Profesorul a observat. Dar continuă mai puțin emoționat. In clasă atmosfera înclină spre veselie.

Domnul inspector a adormit.

Ce impozant e când doarme! Şi ce om fin trebue să fie! Deşi stau lângă dumnealui, deabia i-aud horăitul.

Dan vorbeşte, timpul trece şi domnul inspector doarme, doarme.

Profesorul priveşte neliniştit ceasul. Clopoțelul se plimbă strident pe sala de jos dela cancelaria secretarului până la noi unde tace scurt şi nervos.

Domnul inspector doarme încă. Profesorul s'a scoborât de pe catedră. In clasă-i gata-gata să isbucnească râsul. Un coleg din fund scapă spiritual şi salvator pupitrul băncei. Domnul inspector deschide deabia ochii ca supărat de un bâzâit de muscă. Cască lung şi plicticos, îşi scoate iarăşi carnețelul şi sprijinindu-l pe banca mea scrie convins: „cucerirea Daciei". Apoi se îndreaptă spre profesor şi-i strânge mâna:

— Bine, foarte bine! Mă duc de-acum. Mai este mult?

Profesorul precizează:

— A sunat de cinci minute.

Domnul inspector se miră din ochi cum de n'a auzit. Un coleg, valet de ocazie, deschide uşa şi domnul inspector înviorat iese cu aceiaşi geantă goală subțioară dela inspecție urmat de profesorul ce-şi râde îngăduitor în mustăți.

In urma lor o explozie de râs sănătos uşurează atmosfera penibilă de până acum. Intr'un sgomot infernal toți fac reflecții:

— Ne-am speriat de un moşneguț!

— Mie ce mi-a plăcut a fost nasul.

— Ai văzut că-i refractar civilizației! poartă ghete cu bumbi.

— De ce era aşa melancolic?

— Ii era somn.

— Ba poate o fi amorezat.

Colegii continuă cu răutățile până când o nouă izbucnire anunță:

— Pleacă domnul inspector.

Cât ai clipi toți îs la fereastră. Afară plouă mărunt. In fața liceului domnul inspector şi-a deschis umbrela oferită probabil de director. Apoi şi-a închis'o, s'a suit în trăsură.

Incet, negrăbită, trăsura porneşte pe strada însufletită de siluetele sgribulite ale câtorva descedenți de-ai coloniştilor romani.

— A plecat domnul inspector!

V. C. MOŞINSCHI
Clasa VIII-a liceul Roman-Vodă din Roman

Dr. CABANÈS — *Cabinetul secret al Istoriei*

Superstițiile lui Napoleon

S'a confundat adesea spiritul religios al lui Napoleon cu prejudecățile lui. Impăratul avea conștiința că există deasupra lui o Ființă supremă, a cărei creație se socotea. Așteptarea unui ajutor divin în situațiile disperate; rugămintea, în proclamațiile lui, către „singurul arbitru care ține în mâna lui înlănțuirea evenimentelor", emoția particulară pe care o resimțea la auzul clopotelor; semnul crucii pe care-l făcea la apropierea pericolului, erau mai mult decât influența unei educații religioase.

Viitorul e în mâna lui Dumnezeu, repeta adesea Napoleon.

El își da seama că luând dispozițiile cele mai precise în ziua bătăliei, după ce totul fusese prevăzut, venea un moment când succesul nu mai depindea de geniul militar; în clipa aceia intra în scenă fatalitatea și dacă în imprejurări critice n'a disperat niciodată, faptul se datorește credinței lui neînvinse în destin.

Această credință Napoleon o afirmă cu orice prilej: vorbește de un destin **favorabil totdeauna față de el,** Directoriului, fratelui său Ioseph, până și Iosephinei, căreia îi scrie: **„Ași fi umilit să știu că femeia mea n'ar avea încredere în destinul meu..."**

Rândurile următoare din **Memorialul** de la Sf. Elena sunt și mai semnificative:

„Toți cei care mă cunosc știu ce puțină grijă aveam de propria mea siguranță. Obicinuit de la optsprezece ani cu gloanțele și ghiulelele, cunoscând inutilitatea de a voi să te ocrotești, **mă lăsam în voia destinului...** De-atunci am continuat să mă'ncred în steaua mea, lăsând poliției grija precauțiilor".

E bine stabilit că Napoleon nu se punea niciodată la adăpost și că a fost totdeauna de o bravură incontestabilă. A fost rănit de trei ori, dar a riscat moartea de nenumărate ori, la Toulon, la Montereau, la Arcis-sur-Aube, la Warterloo și în multe alte locuri.

Vorbind cu d. Bausset la Fontainebleau, Napoleon îi povestea:

„Ce înseamnă destinul! In lupta dela Arcis-sur-Aube am făcut tot ce mi-a stat în putință spre a muri glorios; gloanțele plouau în juru-mi, vestmintele mi-au fost ciuruite și niciun glonț nu m'a atins.

In ochii soldaților săi, Napoleon trecea drept invulnerabil. In Normandia se crease legenda că Napoleon „vrăjea gloanțele".

S'ar putea crede că Napoleon era fatalist. Napoleon nu uita totuși să ia toate măsurile și prevederile de rigoare dându-și seama în acelaș timp de rolul **hazardului și neprevăzutului.** Napoleon era, în fond, plin de prejudecăți și de superstiții: ceia ce nu e de mirare dacă ținem seamă de faptul că Napoleon era corsican, adică avea în vine sânge italian.

Napoleon credea într'o **stea, în steaua lui.** La nașterea lui Napoleon, în noaptea de 14—15 August 1769, abatele Martenot a observat **o stea nouă** în constelația Fecioarei, steaua care va apare lui Napoleon în împrejurările cele mai de seamă ale vieții lui, și pe care o va căuta cu ochii în orele de neliniște. Coincidență ciudată: în noaptea de 15—16 August 1769, Frederic cel mare, fiind la Breslau a avut un vis pe care l'a povestit a doua zi unui aghiotant:

„Văd steaua mea lucind luminoasă când de-odată apare alta care o eclipsează. S'a încins o luptă și steaua mea, întunecată, învăluită de orbita celeilalte, scoboară spre pământ, ca și cum ar fi trebuit să piară. Lupta a fost dârză și lungă; însfârșit steaua mea a scăpat din strânsoare, cu multă greutate. Și-a reluat locul ei în cer, unde a continuat să lucească".

Napoleon cunoștea acest vis al lui Frederic, și credea cu tărie în **steaua** lui, precum reese din câteva întâmplări autentice din viața atât de aventuroasă a marelui corsican.

In 1806, generalul Rap înapoindu-se de la asediul Dantzigului și având nevoe urgentă să vorbească Impăratului, a intrat seara în cabinetul lui fără să se anunțe. Il găsi atât de absorbit în lucrări, că nu îndrăzni să-i vorbească. Napoleon zărindu-l, se ridică, se apropiă de el, îl apucă de braț și arătându-i cerul înstelat, întrebă: „O vezi? E **steaua mea!...** Steaua aceia... de sus.., strălucitoare! E todeauna cu mine, și e un semn de noroc!"

Altădată, la Bayonne, a însărcinat pe un căpitan să ducă niște scrisori. A doua zi împăratul află că acel căpitan nu plecase. Mânios de nesupunere, îl cheamă și-l întreabă aspru asupra pricinei întârzierei: „Sire, răspunde căpitanul, extrem de turburat de această primire, Englezii blochează portul și nu din pricină că țineam la siguranța vasului, a echipagiului sau a mea, ci din pricină că scrisorile puteau cădea în mâinile lor n'am plecat. „Napoleon, domolit de acest răspuns, zise: „Nu-ți fie teamă, căpitane, du-te; **steaua mea te va salva!"** Profeția împăratului s'a realizat, căci ofițerul s'a putut strecura printre vasele engleze.

Una din prezicerile care au produs asupra lui Napoleon o impresie din cele mai puternice, a auzit-o în Egipt, în împrejurări bine cunoscute. Bonaparte se preumbla într'o zi la Cairo cu ofițerii lui, când o babă în zdrențe îi eși înainte să-i spue viitorul. Fără să aștepte vre-un răspuns, ghicitoarea făcu o piramidă de scoici diferit colorate și rosti:

„Vei avea două soții; te vei despărți de una, **pe nedrept;** de prima soție. Cea de-a doua va fi tot atât de bună și cu însușiri tot atât de mari. Iți va naște un fiu. Nu mult după aceia vei suferi din pricina intrigilor. Iți vei pierde toate speranțele. Vei fi izgonit cu forța și aruncat pe o insulă pustie. Ferește-te de cei din jur; împotriva ta se vor ridica cei de-acelaș sânge cu tine".

Bonaparte a fost cu atât mai emoționat, cu cât ghicitoarea nu știa cui vorbește.

Se știe că Joséphine, la începutul căsătoriei cu Bonaparte, aflase din gura unei ghicitoare că „va fi mai mult decât o regină și va muri la spital". Căsătoria cu Napoleon a realizat întâia parte a prezicerii. Cea de-a doua s'a verificat desemenea, căci a murit la Malmaison, care primea la început și bolnavi.

Napoleon presimțea adesea ceiace trebuia să i se întâmple, și șovăelile lui proveneau aproape totdeauna din avertismentele lăuntrice care l-au salvat de-atâtea ori.

Explozia mașinei infernale din strada Saint-Nicaise, **în seara de 24 Octombrie 1800** a fost unul din cele mai mari pericole **care au amenințat,** la începutul carierei, viața lui Bonaparte.

Se cânta un oratorio. **Joséphine și câțiva** intimi voiau neapărat să meargă și el; Napoleon n'avea nici un gust să iasă. Stătea pe o canapea; a trebuit să fie smuls de la locul lui, să i se aducă sabia, cu alte cuvinte să fie **silit.** Această silă nu era oare presimțirea catastrofei?

N'a ascuns niciodată Mariei-Luiza că o socotea piază-rea pentru el. Intr'o după amiază, înapoindu-se călare de la Saint-Cloud și având înaintea lui trăsura împărătesei, calul se sperie de eșarfa înflăcărată care scăpase pe fereastra cupeului și răstoarnă pe călăreț. Napoleon se ridică numaidecât, teafăr. Și cum împărăteasa se arăta foarte îngrijată, Napoleon îi spuse aspru: „Nu știu doamnă, dar de când suntem împreună numai nenorociri mi se 'ntâmplă !..." Impărăteasa începu să plângă.

In epoca fatală a campaniei în Rusia, Napoleon a avut viziunea nenorocirilor care-l așteptau.

In ajunul trecerii fluviului Niemen, înainte de a se lumina de ziuă, Napoleon ajunge în marginea pădurii Polwiski. Impăratul care venise până aci în trăsură, încalecă și pleacă în galop cu generalul Haxo și câți-va soldați, pentru a face recunoașterea fluviului.

De-obicei Napoleon călărea cu frânele slobode. Deodată calul sare în lături, cade în șanț cu călărețul dimpreună. Soldații vor să-i vie în ajutor, dar împăratul se ridicase, plângându-se doar de o lovitură ușoară la șold.

In asemenea împrejurări, Napoleon se înfuria și-și vărsa necazul pe cei din jur. De data aceasta nu spuse niciun cuvânt, plin de grele presimțiri. Toți cei de față cugetau că ar fi mult mai bine să nu treacă Niemenul; căderea împăratului era semn rău. Impăratul a fost încruntat toată ziua, chinuit mai mult sufletește decât de durerea fizică.

Napoleon se ferea de anumite date, de anumite zile și chiar de anumite litere. La 25 Decembrie 1805, Napolon scria lui Talleyrand, care trata pacea cu Austria: „Dacă nu e cu putință să semnezi numaidecât, așteaptă și semnează de anul nou — am încredere în anul ce va veni".

Ziua de 15 August, ziua de naștere a lui Napoleon, i-a fost totdeauna norocoasă; chiar când, la Sf. Elena, a jucat cărți cu vre-o câțiva ofițeri englezi! Anumite zile i se păreau nefaste. N'ar fi început niciodată o bătălie și n'ar fi încheiat niciun tratat într'o zi de Vineri.

„Născut cu o puternică predispoziție pentru superstiții, scrie Napoleon, tot ce făceam Vineri, făceam cu teamă; de altfel nu știu dacă faptul se datora hazardului sau unei rele dispoziții a spiritului meu, Vineri, dar toate întreprinderile începute Vineri, sfârșeau prost. Imi aduc aminte că noaptea în care am plecat de la Saint-Cloud să fac campania din Rusia, a fost o noapte de Vineri.

Ziua de 20 Martie e plină de evenimente în viața lui Napoleon.

La 20 Martie 1779 Charles Bonaparte, tatăl lui Napoleon, a venit la Paris cu fiul lui și l'a înscris la școala Brienne. La 20 Martie 1785 Napoleon află moartea tatălui său. La 20 Martie 1794 Napoleon sosește la Nisa, în calitate de comandant al armatei împotriva Italiei. La 20 Martie 1800, lupta de la Heliopolis. La 20 Martie 1804 e împușcat la Vincennes ducele d'Enghien. La 20 Martie 1808 abdică regele Carol IV al Spaniei. La 20 Martie 1809, lupta de la Abensberg. La 20 Martie 1811, nașterea Regelui Romei (fiul lui Napoleon). La 20 Martie 1814 cucerirea cetății Toul. La 20 Martie 1815, înapoierea lui Napoleon la Paris. La 20 Martie 1821, Napoleon scrie la Sf. Elena ultimul codicil.

Și tot în noaptea de 19-20 Martie (1814) la Fontainebleau, Napoleon s'a pomenit pe neașteptate în fața unei oglinzi sparte: nu mult după aceia pierde bătălia de la Waterloo. Oglinda i-a revenit în minte după înfrângere; deodată rupe tăcerea grea din jur cu această exclamație: „Ah! Oglinda !... Prevedeam !..."

Napoleon atribuia nu numai zilelor și datelor o influență cabalistică. Printr'o bizarerie care pare inexplicabilă, litera **M.** o socotea fatidică. Și credința lui are și o justificare.

Mortier a fost unul din generalii lui cei mai buni.

Trei din miniștrii lui s'au numit **Mareț, Mollien, Montalivet.**

Primul lui șambelan se numea **Montesquiou.**

A avut șase mareșali cu litera **M: Massena, Marmont, Macdonald, Mortier, Moncey** și **Murat.**

Marbeuf a recunoscut primul însușirile lui Napoleon la Școala Militară.

Mallet a conspirat împotriva lui, **Murrat** l'a părăsit, apoi **Marmont.**

Matternich l'a biruit în diplomație. Napoleon s'a predat căpitanului **Maitland** pe bordul vasului **Bellérophon.**

Milan a fost prima capitală în care a intrat victorios. **Moscova,** ultima.

Insfârșit nu se numește **Malmaison** localitatea unde a petrecut unicele ore de calm și fericire ale vieții lui atât de zbuciumate?

* * *

Tot la Malmaison împăratul dădu peste o carte veche, cu titlul: **Carte de Profeții** de Maestrul Noel Olivarius, doctor în medicină.

— Citește, zise Napoleon împărătesei Josephina, întinzându-i cartea. Și Josephina citi cu voce tare:

Prezicerea Maestrului Noel Olivarius

— **Ce e asta? întrebă Josephina.**

— **Se spune că e vorba de mine.**

— Cum? Intr'o carte publicată în 1542?

— Citește.

Impărăteasa după oarecare sforțare, căci literele erau imprimate cu caractere vechi, citi întreaga poveste a unui „om supranatural" care va eși din mare și va ajunge „imperator" în țara Galilor, toate peripețiile carierei lui Napoleon, inclusiv moartea pe insula Sf. Elena. Josephina, surprinsă, a întrebat pe Napoleon ce crede cu privire la această prezicere. Impăratul voi să pară că nu dă prea multă importanță. Bonaparte a surâs când a citit la 1800 profeția de mai sus, dar în 1806 recitind-o, a îngălbenit. A chemat un teolog dela Saint- Sulpice și l-a întrebat dacă religia îi dă voe să creadă în profeții. Teologul a răspuns cu un verset din Scriptură: „Spiritul Domnului a vorbit prin profeți".

Napoleon a fost în acelaș timp un om intuitiv și un om de acțiune. Această facultate intuitivă îi îngăduia să vadă mai departe decât alți oameni, să presimtă evenimentele. El era înzestrat cu o ambiție și o imaginație fără măsură, desvoltate de noroc și nu e de mirare că a suferit de ceeace s'a numit atât de fericit *cesarită,* adică de nebunia îmbătătoare a puterii. Credea în Providență și în nemurirea sufletului. „Hazardul, scria el în 1816, hazardul din care cei vechi făceau un zeu, care ne uimește în fiecare zi, ne lovește în fiecare clipă, acest hazard ne pare ciudat, bizar, extraordinar, numai pentrucă nu cunoaștem cauzele care l-au produs și e de-ajuns o îmbinare a acestor cauze ca să creăm miracole și să înfățișăm mistere".

Pentru Napoleon hazardul era un factor de care trebuia să ție seamă, ca de un izvor de fapte mari, deși inteligența omenească, mărginită, nu izbutește totdeauna să-i dea o explicare satisfăcătoare.

Vocabularul Amorului

Amabilitate. — Ceeace scapă pe femei — când nu le pierde.

Amant. — Prefața bărbatului. De multe ori există și ca supliment sau ca epilog.

Amar. — Iată ce zice Terențiu: „Amarae sunt mulieres". Adică: Femeile nu sunt prea dulci.

Amator. — Sunt curtezani amatori, precum sunt pictori amatori, poeți amatori, scriitori amatori, — cu alte cuvinte, oameni ce nu vor fi niciodată buni pictori, buni poeți sau buni scriitori.

Ambiția. — Spitalul invalizilor în amor.

Ambrozia. — Zeii o mâncau; noi o bem. Nu știu cu ce vase se slujeau anticii; dar mă îndoesc ca aceste vase să fi fost mai prețioase decât cupele noastre: două buze rumene.

Amic. — Vorbă elastică în gura unei femei tinere și poate pozitivă în gura unei bătrâne.

Amică. — Femeile numesc amice numai pe alte femei, ori mai urâte, ori mai sărace, ori mai proaste decât ele, — cu care însă se servesc a da relief frumuseții, averii sau spiritului lor.

Amiciția. — Mulți spun că amiciția ar fi măritișul între două suflete; dar uită să adaoge și spusa filozofului: amiciția e o afacere în care amorul propriu caută totdeauna să câștige ceva.

Amorul. — Multe s'au spus despre amor, dar mai nimeni nu cunoaște pe cel adevărat. Houssaye a spus că amorul este o lacrimă din cer sau o privire din infern, care răcorește sau care arde inimile noastre. Safo a spus că este unirea a două suflete. Voltaire a spus că este canavaua naturii pe care brodează imaginația.

Amorul propriu. — Trei sferturi din ființa unei femei. Cred c'am spus destul de puțin.

Aripi. — Unele femei au pus amorului aripi ca să nu le plictisească. Altele l-au legat la ochi ca să nu roșească de rușinea lor. Excepțiile sunt așa de puține.

Inger. — Vorbă convențională cu care se numesc înamorații între dânșii. Intre înger și demon de multe ori este așa de puțină distanță!

Ingeresc. — De câteori un glas îngeresc trădează, de câte ori o privire îngerească omoară! Timbrul armonios ce nu vine din inimă, vine din infern; privirea amoroasă ce nu începe din inimă e aruncată de Satan. Fericit acela ce aude un glas îngeresc și asupra căruia cade o privire de înger!

Sunt Ei

Sunt ei în pâlcuri negre spre fabrici și uzine —
Eu le cunosc povestea că-s proletari ca mine;
Flămânzi, în bluze rupte, cu fum uscat pe gene,
Se duc zorind la glasul stridentelor sirene.

Trezit din somn de larma aprinselor cuptoare,
Cu mii de guri orașul își suflă 'n felinare,
Și'n bărci de umbră sură, vâslind pe străzi cărunte,
Grăbită pleacă noaptea c'un ciob de lună'n frunte.

Sub glob de cer albastru ce 'n zări de-argint se 'nclină,
Uzinele se îmbracă în mantii de lumină,
In timp ce răsăritul ridică steag de soare
Ca un simbol spre ziuă al lumii proletare.

CRISTIAN SÂRBU

Cereți la toate librăriile

STELE SUB NORI

Un elegant volum de versuri datorit poetului **AL. TERZIMAN**

A apărut

ARIANA

(Ariane, Jeune Fille Russe) de CLAUDE ANET

„Cugetarea" București IV, Mătăsari 23

Lei 50

NOU!

H. SANIELEVICI

CIVILIZAȚIE

In „BIBLIOTECA DIMINEAȚA" No. 96 — 70 pagini — 8 Lei

Citiți revista zilnică

„BILETE DE PAPAGAL"

subt direcția d-lui T. Arghezi

Numărul 2 lei

ONDULAȚIUNI PERMANENTE

ULTIMELE PERFECȚIUNI

Aplicații artistice de HENNE. — Lucrări artistice de păr. — Ingrijirea rațională a tenului, se execută numai de către specialiști. — De asemeni se închiriază și se vinde cu prețuri convenabile GARNITURI și ARANJAMENTE de Mirese la

DORTHEIMER

50, Calea Victoriei, 50

Proteza „Dentară"

Dentiștii asociați

Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna

înzestrată cu aparate electrice perfecționate

4 SĂLI DE OPERAȚIE

în continuă funcțiune dela 8 dimineața până la 8 seara fără întrerupere

Lucrări de precizie în AUR, PLATINĂ, CAUCIUC

PLOMBE de tot felul

Extracțiuni nedureroase

ASCENSOR — INLESNIRI DE PLATA (Rate) — Tel. 338|21

MAREA GREȘALA A FEMEII

CUM POT BARBAȚII SA OBSERVE FOARTE UȘOR IMPERFECȚIUNILE Dv.

In fiecare zi, mii de femei atrag, fără să-și dea seama, atențiunea bărbaților asupra imperfecțiunilor lor. Nici unui bărbat nu-i place să vadă cum o femeie, în apropierea căreia se găsește, să-și scoată puful pentru ca să-și tamponeze nasul. Ea lasă să se înțeleagă, că are un nas urât lucitor și că probabil o față urâtă pe care ar dori s'o ascundă. Amestecând spuma de cremă cu pudra de orez pe care o preferați, vă veți putea foarte ușor debarasa de un nas lucios, disimulând tot timpul zilei defectuozitățile tenului dv. Spuma de cremă face ca pudra să adere în mod ideal pielii dv. în ciuda căldurii, a timpului ploios, a unei băi de mare sau a transpirațiunii pricinuită de dans. Ea exercită deasemeni o acțiune tonică asupra pielii și întrebuințarea ei regulată ajută la suprimarea rapidă și pentru totdeauna a nasurilor lucioase. Spuma de cremă este amestecată cu pudra Tokalon în cursul fabricațiunii sale în mod științific și în exacte proporțiuni.

Această pudră remarcabilă este invizibilă pe fața Dv. și ea se menține până ce vă veți spăla. Nimeni nu va crede, că epiderma Dv. fragedă, fină și catifelată ca și minunatul Dv. ten nu se datorează pe deantregul propriei Dv. frumuseți naturale. In fiecare dimineață 3.000.000 de femei întrebuințează pudra Tokalon. Femeile din Franța, Anglia, America, Italia, cele mai distinse, cele mai frumoase din lumea întreagă cer acuma numai Pudra Tokalon.

NOTA. — Pudra Tokalon se găsește la farmacii, drogherii și parfumerii. Cutia de mărime obișnuită costă Lei 80. Cutia de mărime dublă, conținând îndoita cantitate a celor obișnuite costă Lei 120. Unde nu se găsește trimiteți costul prin mandat poștal la PARFUMERIA ELITEI, București, calea Victoriei No. 39.

Probleme de circulaţie

2

Au trecut vremurile când invitat să dea definiţia umbletului pe jos, un pretins filosof s'a sculat de pe o piatră şi a demonstrat umbletul circulând. Contimporanii carelor cu boi se puteau mulţumi cu asemenea simplicităţi spirituale— şi încă nu era vorba decât de circulaţia mică, pe care ori cine o poate realiza cu picioarele proprii. Problema e mult mai complicată, ca şi înţelesul nostru actual, puţin satisfăcut cu demonstraţiile elementare. Dacă tm întreba pe un şofeur, filosoful nostru actual, ce este circulaţiunea el nu mai poate să răspundă „imediat!" suindu-se la volan şi pornind. Răspunsul e insuficient. Adevăratul răspuns trebue să conţie următoarea amploare: cum te descurci ca să fugi repede, din rândul miilor de automobile care te imobilizează la şosea.

Ştiu ce răspunzi dumneata : Automobilele, ţinându-se toate pe dreapta, eu o iau pe lângă ele, prin stânga. Perfect. Nici nu se procedează în practică deosebit. Dar atunci eu pot reîncepe întrebarea şi pot spune: O iei pe la stânga, dacă stânga e liberă; ceeace se întâmplă rar. Ori stânga nu e liberă. Stânga mea e dreapta celui care soseşte din punctul opus. Şi mai este ceva de precizat: luând-o pe stânga, tendinţa dumitale este — să rămâi totuş pe dreapta, conform ordonanţelor de bază: cum te reintegrezi în dreapta, dacă dreapta e compact ocupată ? Scoţi mâna din maşină şi arăţi că vrei să intri în rând ? Cine-ţi garantează dumitale că ţi-se face loc ?

Vedeţi, problema circulaţiei mari este grea şi necesitează cum se zice la Bursă, o concepţie clară şi deplină, o definiţiune teoretică o vedere eternă, mistică, universală. De altfel, acesta a fost şi semnul înfiinţării unui Consiliu al Circulaţiunii, care-i o academie a deplasării pe roată şi cauciuc cu ajutorul unui motor exploziv. Studiile noastre preliminare au fost laborioase şi rapoartele constituiesc o bibliotecă dactilografiată de mare interes. Ideea a fost urmărită zece ani cu vigoare şi entuziasm şi am creeat un Institut, din care fac parte toţi specialiştii circulaţinuii, începând cu mersul de-a buşilea şi în cărucior Brenabor şi sfârşind cu circulaţiunea pe patru cărări şi de-andaratele *(marche-arrière).*

Programul nostru de lucru preliminar ne-a obligat să luăm problema de la început şi înainte de-a atinge punctul circulaţiunii în automobile, ca nişte specialişti oneşti, a trebuit nă ne dăm seama perfect de capacitatea cuvintelor, verificând nomenclaturile empirice, analizând cum umblă omul în trăsura cu cai, cum umblă cu şoalda şi cum umblă cu capul între urechi. De multe ori a lua este a circula: a lua-o razna ; era locul să ne convingem dacă a sta pe loc este a da. Dimpotrivă: „dă-te jos" este a circula. Se circulă şi dacă dai şi dacă iei. Se năştea altă întrebare: care-i starea de imobilitate reală, ca să se ştie din ce punct, exact, va purcede dogmatica noastră ; şi am conchis natural, că dacă nici nu dai nici nu iei, poate să însemneze că stai. Dar când zici—stai niţel, nu este oare un început de circulaţie, stai niţel implicând pe: merg numai decât ? Consiliul a tranşat problematica verbală în sensul: a plăti. Fie că stai fie că umbli este a circula şi a circula este a plăti. Reintegrând problema în capitolul comunal al prestaţiei, Consiliul a făcut un mare pas înainte şi ideea lexică a căpătat consistenţa practică traductibilă în coloane de registru.

Totul s'ar fi prăbuşit însă, mai târziu sau mai de vreme, dacă din aparatul de control şi investigaţii ar fi lipsit criteriul de comparaţii practice, la care trebuiesc raportate neîncetat cazurile de obscuritate viitoare şi prezente. Din această nevoie s'a înfiinţat Muzeul de Circulaţiume cu o subvenţie, evident slabă, de 400 milioane anual şi ale căruia mijloace de cercetare devin mai mari. In speranţa să avem un Minister al Circulaţiunii, în care să se înglobeze, ca direcţii generale, Comunicaţiile, Sănătatea, Finanţele, Instrucţiunea Publică şi Artele, care privite sintetic sunt nişte expresii variate ale circulaţiei mari, ne mulţumim cu Institutul şi Muzeul.

Concepţiile noastre au plăcut streinătăţii, care a trimis delegaţi să se inspire şi să transporte realizările noastre în occident. Mirarea lor s'a manifestat în fraze stereotipe, rostite în diverse limbi:

— Lucrul exista şi nu-l vedea nimeni. Acum după ce l-aţi văzut şi l-aţi detaşat dv. din neant, el devine ideea directivă a epocii şi, desigur, intrând în bibliotecă şi laboratorii, va servi la transformarea tuturor ideilor politice şi sociale, dând idealului colectiv şi organizării statelor un material neaşteptat.

Elogiile n'au lenevit râvna noastră şi, acum, fiind cu totul asiguraţi că ne găsim pe traiectoria unei activităţi dinamice şi universal animatoare, am dublat subvenţia primită de la Stat şi am construit şi un Muzeu propriu experimental. Importanţa acestui aşezământ chemat să perfecţioneze nu numai circulaţia în automobil, dar viaţa popoarelor însăş, poate reieşi din puţinele date succinte de mai la vale—în legătură cu toate activităţile omeneşti. Să vizităm un reion luat la întâmplare, al Primului Vehicul.

In vitrina retrospectivă se văd, rând pe rând, după catalog: Talpa piciorului, modelată, în cinstea descoperitorilor, după piciorul nud al Prefecţilor în viaţă şi al Inspectorilor circulaţiunii, până la unghii, interesând numai pielea dedesubt, singura pe care se poate circula în atitudinea pe picioare. Omul a mers în picioare 47 mii de ani, fără să şi-o tocească, prezintând cauciucul ideal, fără cameră de aer, fără şapte pânze încrucişate şi fără pompă de umflat — şi, detaliu esenţial, fără zgomot. Lucrul este atât de exact încât şi azi, dacă vrei să umbli fără gălăgie prin apartamente, îţi scoţi încălţămintea cu tocuri.

Puţin după trecerea primei epoci, omul puse opinci. Avem în optzeci de galantare o mie treizeci şi trei de părechi. Ele prezintă caracteristica importantă că fiecare este găurită într'alt punct, încălţămintea tocindu-se în atâtea feluri individuale, în atâtea stiluri, câte părechi de picioare încălţate circulă planeta. Aceste dulapuri au rezolvat indirect şi o veche mare problemă artistică a fondului şi a formei. Regretăm că dintr'o păreche de opinci având un metru şi 37 cm. lungime, nu am putut pune mâna decât pe o singură bucată, adusă nouă dintr'o cavernă din Alpi. Noroiul uscat, păstrat şi azi intact pe opinca numerotată din dulapul 132 b, demonstrează până la evidenţă că rassa uriaşilor care au adoptat-o, cutreera mocirlele mari după peşte şi că trăia într'o epocă foarte depărtată nu numai de asfalt dar şi de piatra cubică obicinuită.

Imediat după opinci, vizitatorul e impresionat de splendida noastră colecţie de obiele, forma iniţială a ciorapului actual. Aci ne-am sprijinit în special pe donaţiunile amatorilor, care acaparau obielele pentru colecţiile lor particulare. A fost o emulaţie generală. Donaţiunile s'au manifestat puternic, din partea familiilor aristocratice, care profesează pentru obiele şi toate obiectele primitive cultul admiraţiei. In special, marile familii politice, identificate cu interesele neamului, cu hectarele, cu subsolul şi cu finanţele lui, iubesc atât de categoric obiala, în cât o expun cu religiozitate pe obiectele de lux, în bogatele apartamente din palatele lor, stropită cu parfume suave după mărimea piciorului : Bilitis, Mon coeur a nu, Béatitude d'Azur.

Colecţia de vase, care se înşiră printre opinci şi obiele, indică din circulaţie un moment accidental şi poartă titulatura colectivă : A călca în străchini.

T. ARGHEZI

Tristan Bernard

Bruna şi Blonda

Leon Timoleon Fournier slujise pe la marină şi primea patru sute de franci pensie pe an. Avea tocmai opt zeci şi şase de ani ; era lucru ştiut, căci îţi împuia urechile spunându-ţi într'una vârsta şi toate numele lui de botez. I se părea o glorie că văzuse nişte serbări la Cherbourg şi că fratele lui, Louis-Xavier, murise de pneumonie. Te informa de asemenea ce înălţime avusese la recrutare : un metru optzeci şi cinci, şi nu-şi dădea seama cât îi scăzuse trupul zgârcindu-se şi gârbovindu-se. Obrajii şi buza de sus te ameninţau cu nişte ţepi gălbui. N'avea nici urmă de sprincene, şi în jurul ochilor lui albaştri şi fără viaţă, genele erau înlocuite printr'un nostim tiv roşu.

Leon Timoleon Fournier vorbea adesea de iubita lui, care avea douăzeci de ani, după cât spunea el, şi care era brună şi foarte frumuşcică.

Confidentul lui obicinuit era un fost pădurar, Filip Jabirou. Poate că Jabirou să fi fost ceva mai tânăr decât Fournier. Nu-şi mai ştia bine vârsta, dar Fournier hotărâse că are optzeci şi patru de ani, deşi nu-l cunoştea decât de un an şi jumătate. Jabirou n'avea gârbovenia falnică a lui Fournier. Era prea scurt ca să se îndoaie. Avea în schimb ochiul încă destul de scânteietor ; zic ochiul şi nu ochii, căci cel stâng era închis de treizeci de ani.

* * *

Dela şeapte dimineaţa până la amiazi Fournier se destăinuia lui Jabirou, care-l asculta cu invidie şi ură. Ii arăta trofee de dragoste, un degetar mic şi ruginit, o panglicuţă de catifea neagră şi chiar o poză înfăţişând o luptă pe mare şi care pe dos avea o reclamă de băcănie. Jabirou se uita şi asculta fără să scoată o vorbă. Fournier istorisea despre plimbări pe câmp cu mica lui Roza. Povestea încă multe altele care înfierbântară pe bietul Jabirou ; şi într'o bună zi sosi cu o vestă cafenie pe care i-o lucrase drăgălaşa Roza.

Asta scoase din fire pe Jabirou. El născoci o Leonoră.

Leonora era un nume femeiesc care încânta de şapte zeci şi mai bine de ani inima naivă a lui Jabirou. Nu cunoscuse nici odată vre-o Leonoră. O Sidonie îl trădase. O Marietă îl părăsise. O Irmă îl refuzase... De fiecare dată îşi zicea : „Leonora s'ar fi purtat altfel". Şi apoi Leonora, blondă şi subţire, era mult mai nostimă decât Sidonia care era prea grasă şi prea negricioasă. Irma şi Marieta, fatalitate, se uitau amândouă cruciş.

Mult o aşteptase el pe Leonora. Şi iată că i-a ieşit în cale, acum când avea aproximativ optzeci şi patru de ani. I-o descrise lui Leon Timoleon Fournier blondă, frumuşică şi de optsprezece ani, căci în atâta timp ea nu îmbătrânise nici cu o săptămână.

Incetul cu încetul Fournier putu să şi-o închipue pe Leonora, dar nu tocmai atât de frumoasă cum o vedea Jabirou ; căci acesta, nu mai ştia decât să repete de zeci de ori că mititica e blondă şi drăguţă. Pe urmă arăta şi el tot ce primise de la iubita lui.

Cumpărase de câtiva gologani o bucăţică de panglică pe care i-o arătă lui Fournier şi pe care, apoi, o păstră cu drag în buzunarul dinăuntrul vestei. Işi cumpără o lulea pe care se vedea sculptat un soldat cu înfăţişare blajină. Işi pusese în gând să-i spuie lui Fournier o poveste întreagă, dar pentrucă nu ştia să născocească, şi poate şi pentrucă era prea înduioşat, zise numai : „Asta-i de la mititica." Şi în luna următoare, din nişte bani puşi de-o parte, îşi cumpără iarăşi ceva din partea Leonorei : o pereche de papuci lucraţi pe canava.

Dar cu toată dragostea lui, Jabirou avea un fel de poftă de a-şi înşela iubita. Ar fi vrut să vadă şi să cunoască pe Roza...

La ora unu Fournier pleca să prânzească, iar la trei ieşea să se întâlnească cu iubita lui. Intr'o după amiază Jabirou se puse la pândă aproape de casa lui Fournier cu gândul să-şi urmărească tovarăşul. Aşteptă, înfrigurat ca în tinereţe. Trecuse prin faţa casei şi-şi văzuse tovarăşul la masă împreună cu gazdele. Inţepenit pe picioarele lui scurte, Jabirou aşteptă până seara să-l vadă pe Fournier ieşind.

* * *

Şi totuşi, a doua zi, Leon Timoleon Fournier povesti că la trei se întâlnise cu Roza şi arătă cu mândrie o tabacheră pe care ea i-o dăruise de ziua lui.

Atunci Jabirou se sculă şi zdrobitor ca adevărul însuşi, învinui pe Fournier că minţise... Şi cum era om cinstit, mărturisi cu desnădejde că minţise şi el.

La început Fournier se bucură de sfârşitul fericirii lui Jabirou, iar acesta simţi o mică mulţumire gândindu-se că gloria amoroasă a lui Fournier era numai o închipuire.

Dar aceste mici bucurii răutăcioase fură scurte. Fiecare din ei privi în juru-i şi se văzu ca într'un pustiu.

Această lovitură nu-i omorî, căci ajunseseră la o vârstă în care nimic anumit nu te mai omoară ; mori din întâmplare fără nici o pricină.

Tradus de I. G.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandăm: A. Labriola: *Essais sur la conception materialiste de l'histoire ;* Rienzi : *Socialisme et Liberté ;* Karl Marx : *Contribution à la critique de l'Economie Politique, Revolution et contre-Revolution en Allemagne, Misère dela Philosophie, Histoire des Doctrines Economiques, Le Capitol, Oeuvres philosophiques, Herr Vogt;* Vilfredo Pareto: *Les systemes socialistes, La sociologie Générale;* Milioukov: *Histoire de la civilisation Russe;* John Reed: *Dix jours qui ébranlèrent le monde ;* Boukharine : *La théorie du materialisme historique;* Paul Lafargue: *Le déterminisme économique de Karl Marx ;* Benedetto Croce : *Le matérialisme historique et l'économie marxiste;* W. Sombart: *Le socialisme et Le Mouvement social;* Karl Kautsky: *Chemin du pouvoir, etc., etc.*

Reviste streine şi româneşti. Expediţii în provincie. Reduceri de preţuri.

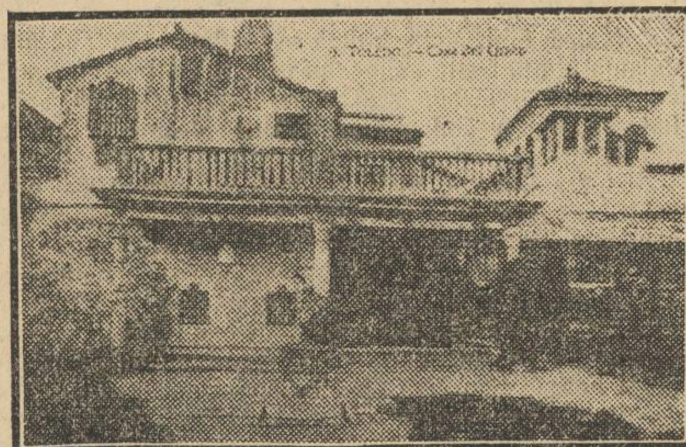
Cutreerând Spania

Toledo

Cea dintâi escursie, întreprinsă în afară de Capitală de către **los alumnos de los cursos de Centro historico...**

Dela Madrid — spre miază-zi — drumul (70 km.) e mai scurt pe şosea, mai interesant şi mai convenabil decât cu trenul, care îţi scurtează, cu orariul lui, ziua întotdeauna prea scurtă chiar şi vara pentru o localitate de atâtea-ori interesantă ca Toledo.

Sub conducerea a doi profesori de arte şi istorie şi întovărăşiţi încă de trei funcţionari ai „Centrului de studii" pentru ca americăneşte, să fim scutiţi de tot felul de griji prea „pământeşti", pornim din faţa poştei centrale vre-o 90 de „americani" în trei autobuze lungi cât nişte vagon-lits şi grohăind profund. După drumul îndelung prin oraş şi în uşor coborâş până la Manzanares, care se târa în patu-i jos mărginit de crânguri de vegetaţie, trecem apa peste vechiul **puente de Toledo,** iar prin **barrio** .suburbia) **Carabanchel,** cât ai clipi din ochi am ieşit în câmp, în şoseaua îngustă, care, încovoindu-se şi legănându-se după teren, se aşterne albă, strânsă între două şiruri de copaci până ce departe se leagă cu zarea mişcătoare... Drumul acesta de Duminecă, deci complect eliberat de forfota muncitorului din **huerta** spaniolă — şi o regret — urmează une-ori printr'o uşoară depresiune faţă de configuraţiunea generală a locului. La dreapta şi la stânga albului drum-alee fântâni abundente se înşiră neîntrerupt fertilizând locul cu concursul implicit duminecal şi flegmatic al catârului sau măgarului — care

Toledo — Casa del Greco

fără a fi mânat din urmă şi fără umbră de om în preajmă-i învârteşte cu tenacitatea firei lui, în acelaş tempo, roata de belşug aducătoare... Căpăstrul animalului, la fiecare roată, este legat din scurt de o rudă fixată înainte-i perpendicular în aceia de care trage şi care îl trage la rându-i, ieşind din toate acestea o rotire fantastică în diferite direcţii de cai şi roţi dealungul şoselii. Un american voinic, cu ochelari, plinuţ excepţional pentru un american — i-aş zice americanul cu baedeker şi binoclu dacă cetitorul i-ar fi făcut cunoştinţa din muzeele Madridului — mai înaintea noastră cu trei scaune studiază, cu aparatul la ochi, fiecare instalaţie de irigat din vecinătatea drumului cu roata şi calul ei. Iar la apropierea fiecărui **pueblo** (sat) ia baedekerul ediţie engleză, ce-i stă mereu sub mână, şi caută iute mai înainte de a ajunge, de oarece acolo va trebui, ori-ce-o fi, să trântească baedekerul şi iute să pue binoclul. Legănat în clătinarea autobuzului — cu gura-i senzuală şi avidă singură rămasă descoperită — îşi poartă privirea studioasă pe o **cale** îngustă a satului, pe îmbătrânita şi ştearsa zidărie a locuinţelor omeneşti cu ferestre rare fără simetrie şi parcă provizorii, spre clădiri înghesuite una într'alta, parcă în apărare împotriva vegetaţiei ce încinge satul dela distanţă, spre turla bisericei, spre un grup de micuţi **ninos** ce ne examinează cu acelaş interes. La marginea satului ca şi în largul câmpului arii de treer singuratice ori zeci de arii concentrate le studiază cu binoclul în fugă.

Carul ţăranului cu nişte roţi cât cele dela moară şi cu un copil deasupra ocoleşte împrejurul parului purtat de doi catâri sau măgari înhămaţi de astă-dată alături. Căci animalul n'are sărbătoare, iar copilul petrece. La alte arii circulă — dirijat tot de **nino** — un cărucior pe care-i şede aşa de bine „vizitiului" ori un fel de săniuţă sau grapă ce se rostogoleşte ori se târăşte prin paiele măcinate. — După stadiul de fărămiţire în care au ajuns. Căci ei treeră şi paele mai mărunt decât din maşina de tocat — alt nutreţ Spania neavând decât în sud pentru taurii arenelor — şi apoi la ivirea unui vântişor încep vânturatul paielor pulverizate, amestecate cu grâu.

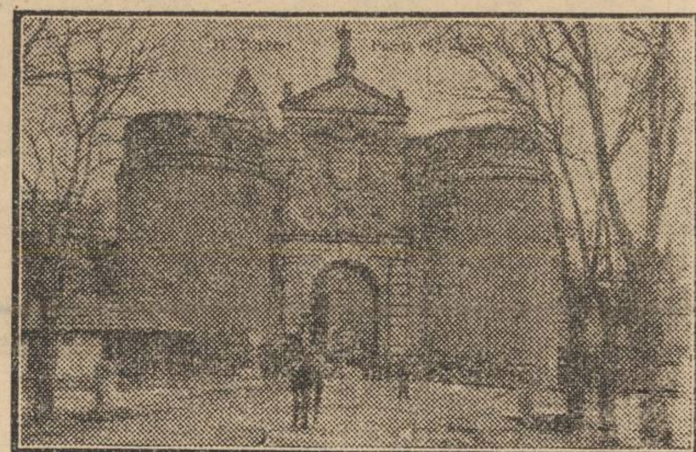
De pe două bănci vecine împrospătăm cu perechea polonă **Cieciot,** profesor la Academia de mine din Cracovia, amintiri din Rusia revoluţionară, din luptele pentru libertate ale popoarelor noastre în Răsărit... Insăşi limba de conversaţie rusă, acum ca şi alte dăţi, ne evocă nouă latinilor — aşa de îndelungă vreme foşti basarabeni — icoana Basarabiei şi a sufletului ei învăluit încă în negură şi totuşi avantgardă latinităţii în extremul celălalt. In cadrul acesta de aridă ambianţă quasi africană cu scunde zări de stâncă pleşuvă, copleşită sub arşiţa unui cer mereu albastru clar, imaginea României se impune prin contrast de atâtea-ori minţii noastre ca o fermecătoare grădină exuberândă de bogăţie şi de năvalnică vegetaţie.

La stânga drumului nostru, deviat mereu spre sud-vest, se ridică în afund de zare, peste uşoarele coline de paragină ale Mesetei un masiv de stâncă sur-albă, răsărit abrupt din sânul solului sărac. Cu prea puţina-i vegetaţie, invizibilă dela aşa depărtare, ar părea un munte de ghiaţă sub soarele polar, dacă nouă nu ne-ar fi cald...

După ce-am trecut prin **Getafe,** prin târguşorul **Illescas** — unde, opriţi să mai răsufle motoarele, combăteam începutul de căldură cu „refrescos" şi, în lipsa lor, cu vin — prin **Olias del Rey,** unde iar „combatem", apoi prin încă vre-o câte-va sate, cari s'ar putea cunoaşte din baedekerul americanului, iată-ne, în sfârşit, în faţa oraşului Toledo. Infipt în stânca lui din trei părţi încinsă de albia adânc scobită a fluviului Tajo (Taho) cu piatra-i măcinată de îndelungi şi protivnice vremuri, lămurit din haos — potrivit tradiţiei poporului mândru de dânsul — odată cu Adam primul lui rege, e Toledo, simbolul Spaniei, pivotul în jurul căruia s'au întors 20 de veacuri ale peninsulei şi s'au prins seminţiile în încleştare ca să-i brăzdeze sbuciumatul trecut. S'au ciocnit aici Iberii cu Fenicienii şi Cartaginezii, Roma cu Iberii şi Cartaginezii, şi iarăşi Roma cu Visigoţii, mereu lume din două Asii, din Europa aservită Romei şi din Africa rivală ei. Şi mai târziu, într'o nouă repriză, se încleştară aici Maurii din Africa şi Asia cu moştenitorii Romei; dar Toledo, pivotul încrâncenatelor încăierări de lumi şi scaun tuturor biruitorilor, a mai fost avant-post regilor Castiliei şi bază de operaţie pentru Kalifi. Cel mai iubit oraş al Spaniolilor azi, cu 200.000 locuitori odinioară, are acum 25.000... Incins din trei părţi de peretele stâncos al albiei afunde a Tajo-lui şi comunicând ca printr'un istm tăiat de ziduri cu restul Castiliei, Toledo e o cetate, un muzeu, un cimitir în drumul istoriei.

Intrarea se mai poate face din vest şi est peste **puente de S. Martini** şi **puente de Alcantara,** legat acesta la cele două maluri ale apei printr'o poartă în afară şi un turn de apărare crenelat înăuntru. Aceste poduri-fortificaţii, cu porţile lor arcade înguste şi joase, tăiate în umbra tainică a unor ziduri groase îţi evocă imagina oraşului Toledo-fortăreaţă cu toţi stăpânii lui. „In numele Domnului — glăsuieşte inscripţia arabă la **puente de Alcantara,** construit de Romani şi restaurat de Mauri — acest pod a fost construit din ordinul marelui Rege de Toledo Mohamed Suet Elmuşa Jafet..." Şi mă gândesc că la vre-o 300 km., pe Tajo în jos, la hotarul portughez, mai rezistă vremii un pod lângă oraşul cu numele arab chiar de **Alcantara,** lung de 200 m. ridicat la 98 d. Chr. de „Trahano" al Spaniolilor şi Traian al nostru şi că nu-i chip să ajung până la acel oraş, la Norba Cesarea romana...

Dar mai înainte de Norba Cesarea a strălucit sub Romani acest **Toletum,** deasupra căruia domină azi, în întregime săltat în lumina soarelui, masiv şi trufaş, castelul-fortăreaţă **Alcazar,** şi, mai departe, turnul vestitei catedrale. Pe străzi aci strâmte şi întortochiate aci mai lărguţe, după capriciu, cu sumbre clădiri pe de margini, inegale, apăsător de înghesuite — să te ascundă de lumina soarelui ! — ajungi curând, şi dela bariera Madridului prin poarta maură de **Visagra,** ca şi dela podul **Alcantara** în **plaza Zacodover,** punctul de maximă animaţie al oraşului. Fără să aibă ceva monumental şi prea caracteristic în arhitectură (având adică mai multe caractere) clădirile ei de atâtea ori seculare, cu arcadele şi galeriile sprijinite pe coloane la întâmplare în faţa magazinelor minuscule cu fabricate metalurgice, cu obiecte şi amintiri de Toledo, plaza **Zacodover** este un muzeu în care se întâlnesc urme din trecerea atâtor lumi de peste munţi şi mări, un muzeu în care s'a furişat şi viaţa de azi, cu asinul şi catârul de odinioară, cu lumea de azi ţinând rândul urcioarelor la vechile cişmele ca nişte altare, cu stâlpi de cafenea lângă vechii stâlpi de galerii, cu vehicule automobile dominând cu sirena lor abia sosită sbieretul de atâtea ori milenar al asinului... Te opreşti în faţa vechiului han, **Posada dela Sangre,** modest monument al Renaşterii în colţul sud-estic al pieţii, cu poartă maură la o intrare ca de magazie, te opreşti nu pentrucă el ar fi cel mai vechiu adăpost şi martor celor trecute în această parte a oraşului, ci pentru că aici trăgeau puternicii şi „grandezele" de odinioară, veniţi din Madrid şi alte centre în capitala Toledo, ori din capitala Madrid la Toledo; aici, într'o chilie cu slabă lumină din îngustul **patio** (curte interioară) a scris Cervantes „Ilustra Fregona". De aici, pe o **cale** îngustă, cobori la Tajo, pe alta, formând unghiu drept cu precedenta, urci la **Alcazar;** pe altele, cam în aceiaşi direcţie urcânde şi coborânde întortochiat ieşi mai în sud la Catedrala uriaşă, în vreme ce la fiecare pas intră, de pretutindeni, înguste căi de o căruţă ori de un catâr...

Toledo — Puerta de Visagra

Iar din acestea se desfac atâtea înguste şi umbrite **callejuelas** ce se înfundă în faţa unei vechi porţi, sub înalte ziduri mâncate de vreme. Toate străzile de pe stânca aceasta încinsă de Tajo au rămas cu croiala lor din întâile începuturi, terenul îngăduind cu greu o corectură reclamată de cerinţele moderne. Veneţia lagunelor s'ar putea preface vre-odată, Toledo al Iberilor, al Cartaginezilor, Romanilor, Maurilor şi Spaniolilor, nu... Dealungul aceloraşi întortochiate nouii locuitori vor ridica pe aceleaşi locuri alte clădiri din piatra dărâmată, din materialul locului, după cum monumentala lor catedrală s'a ridicat pe locul unde Visigoţii şi-au avut biserica lor iar după ei, Maurii, moscheia lor.

Dar oare ce s'ar putea spune asupra ei, asupra catedralei, pentru a da o vagă ideie despre o operă de artă arhitecturală, din care şi vizitatorul cu greu încheagă o imagine, despre un monument sortit să consacre religiozitatea vremii, puterea şi bogăţia regilor Castiliei şi biruinţa asupra inamicului african, respins spre sud ? Să spunem că la ea s'a lucrat — cu întreruperi — trei veacuri şi că atâtea generaţii de salahori, de meşteri şi de artişti au trecut pe sub zidurile monumentalei clădiri în stil gotic şi renaştere, cu speranţa zadarnică de a o vedea gata?... Să înşir altarele — ca tot atâtea biserici — să schiţez proporţiile interiorului, bogăţiile de artă arhitecturală, picturală şi sculpturală cu sutele de statui, statuiete şi baso-reliefuri, ce îmbracă pereţii şi altarele nepreţuite între cari şi darul lui Columb, obiect în aur din America lui de atunci? Ca şi domul din Milan însă, pe care îl văzusem în cale, catedrala din Toledo, supraîncărcată şi ea, mi-a provocat, pe lângă un sentiment al măreţiei, şi al prodigioaselor realizări, şi o nedumerire

(Continuare în pagina IV-a)

turburătoare și grele întrebări, neadmise de modă — o recunosc — cu privire la artă: Dacă **proporțiile** adică și **numărul** pot fi considerate un adaos apreciabil la valoarea operei de artă și dacă în sfârșit o așa prodigioasă afirmare de valori lumești și atâta complicitate a neomenescului (de a ridica uriașe lăcașuri de închinare lui Isus chiar și din foamea și mizeria mulțimilor) pot isbuti să provoace simțămintele creștinismului **Lui** și să colaboreze în artă cu ele?

Poate că nedumerirea aceasta turbură surd cele mai multe minți și probabil și de aceia întreaga caravană a străinilor **Centrului de studii istorice** se simte înviorată, înțelegând că va părăsi, pentru alte impresii, marele interior cu atât de plăcută umbră care, interpretat de explicațiile profesorului, mai are și desavantajul de a aminti ceasurile de curs dela Residencia. Se înțelege, vom mai vedea biserici — căci fără de ele, mai cu seamă la Toledo, nu se poate — ca vechea **San Juan de los Reyes** (Sf. Ion al Regilor) începută de regii catolici după o biruință asupra Portugezilor și destinată să adăpostească mormintele lor, ori **Santa Maria la Blanca,** fostă sinogogă — și atâtea altele; dar vom vedea și **Casa del Greco** din preajma apei în care se adăpostesc mai multe pânze și urme ale viețuirii cunoscutului pictor de origină greacă de școală italiană și de adopțiune spaniolă. Și, în sfârșit, **Alcazarul,** mare palat masiv dreptunghiular, ridicându-se deasupra orașului sur, ca un asin deasupra unei turme de oi, și încă mai sus, cu cele patru turnuri pătrate la patru colțuri, operă colectivă a câtorva regi și arhitecți, inițiată de Carol al V-lea.

Și tot așa de interesant, de atrăgător, e ceia ce poți întâlni în trecere pe căile înguste cari îți închid sus cerul: un vechiu palat cu ferestre mici; o poartă la locuința cutărui **hidalgo,** legată în fier, sculptată bogat în arabescuri, cu blazon și arme deasupră-i; un **patio** închis în mijlocul clădirii, adăpost de umbră și verdeață, în care, sătul de atâta hoinărit te-ai opri bucuros pe o bancă, dacă nu s'ar mira cu drept cuvânt, de așa fantezie locuitorii casei; în sfârșit atâți **campesino** (țărani) transportând pe asinul lor în coșuri-desagi ori în desagi pur și simplu, tot ce le trebuie dela oraș, inclusiv propria lor persoană.

Din vreme în vreme, în peregrinarea noastră până spre seară, dela o biserică la un monument istoric sau arhitectural — unde americanul nu lipsește să-și pună mereu la contribuție și baedekerul și binoclul — apare Tajo adânc în stâncă, cu vegetație în preajmă-i, cu întinsele depărtări până în funduri de zare, tăiate pe alocuri, de scunde spinări de piatră ori fâșii de verdeață biruitoare în luptă cu arșița și vitregia solului.

ROMULUS CIOFLEC

Curierul băilor

Băile Oglinzi-Neamț

Le zice „Perla Moldovei", căci reprezintă într'adevăr o perlă prin nestematele băi ce posedă. Pentru a ajunge la ele și a le admira, luați trenul de Moldova, descinzând la Pașcani, iar de aci pe un drum splendid ,ajungeți la „Băile Oglinzi".

Șoseaua e dreaptă ca'n palmă, automobilul urcă mereu, iată că trece peste râul Moldova. Incepi să simți acel aer dulce și întremător care-ți dă o viață nouă.

La o cotitură încep a se zări turlele bisericilor din T.-Neamț. In fine iată-ne ajunși în vechiul târg, în apropierea cetății lui Ștefan-cel-Mare.

Vila Creangă.

Inaintăm, urcând mereu, terenul devine din ce în ce mai muntos, aerul te îmbată... Șoseaua străbate o imensă pajiște cu tot felul de flori de câmp; pare un imens covor de toate culorile; nicăeri n'am văzut atâtea varietăți.

In fine încep a se zări, tupilate printre dealuri și apărate de munții îndepărtați, vilele din Oglinzi.

Priveliștea ce ni se înfățișează nu se poate descrie. Ea trebue privită îndelung, cu nesațiu, și admirată.

Ajungem în stațiune în 40 minute.

* * *

Iată-ne în parc, mii și mii de flori de toate culorile îți încântă privirea și te îmbată cu mirosul lor.

Pădurea o feerie, în care brazii se îngână cu stejarii și mesteacănii...

Sub copacii aceștia au stat la sfat prietenește Vlahuță, Delavrancea cu Artur Stavri și Artur Gorovei... Aci au primit ei frumoasele lor inspirațiuni.

O mulțime de păsări încântătoare și de toate speciile zbor din loc în loc prin tufișuri, pe arbori; aerul ozonizat, dulce și curat îți pare un balsam.

Muzica reg. 10 vânători de munte cântă în fiecare seară la Cazino.

Foarte modern construit, aci se dau baluri, serbări, teatru, cinema, etc.

Restaurantul foarte curat cu o bucătărie aleasă.

Coborâm spre băi, ale căror ape sunt cunoscute prin efectele lor și părăsim această stațiune, cu dorința de a mai reveni în acest „Paradis al Sănătății".

Mihai M.

Minunea dela Bogoslov

„Spune-mi, bunică, o poveste făr' de sfinți; cu oameni, cu călugări ori cu maice", se ruga, într'o seară pe cerdacul unei chilii, o fetiță, din cele multe, pe care întâmplarea le aduce în mănăstire, cași vântul ce smulge frunza, o alungă, o așează, vremelnic, pe drumuri îngropând'o apoi, în adâncimea unui șanț...

Maica, bătrână, se ridică în fundul patului, își întinse dulama boțită peste genunchii ascuțiți; prinse mai strâns, cu degetele-i slabe, lațul mătăniilor de păr și se uită lung înainte, vrând parcă să adune crâmpeile amintirii, din depărtate zări.

„Cică odată, demult, trăia, într'o mănăstire, un călugăr cuvios, care, pătimind, își aștepta mântuirea în post și'n rugăciuni. Dar diavolul, pizmaș, vrând să-l smintească din credința sa, îl mână într'o zi în codru, unde — odihnindu-se la umbra unui copac — văzu alături o movilă în al cărei pământ părea că iarba nu prinsese niciodată rădăcină și nici o vietate nu-i atinsese încă coaja netedă și uscată până în adânc.

In dimineața aceia călugărul, neînvrednicindu-se să calce pragul bisericii, ori să cetească pravila, *necuratul* cu drăcească putere, îl dusese departe de lăcașul sfânt.

Și așa stând sub copac, și tot privind împrejurul său, ochii i se opreau într'una la movila sgâriată, pe alocuri, de **duhul cel rău** care, pe loc, îl și ridică îndemnându-l să-i scocioriască lutul, unde se iviră, pe rând, odoare și bani, vechi, de aur, câți nu puteau încăpea în traista adusă pentru bureți.

Orbit de diavoleasca ispită și, în pofida credinței lui îndemnat la rău, călugărul bătători lutul și încărcând comoara grea, se îndreptă spre mănăstire, pe cărări necunoscute, ascunzându-se vederii, când în buruene, când în fundăturile zidului care o înconjura. Și, ajungând târziu, noaptea, la ușa chiliei sale, se închină și, în rugăciune, slăbit de puterea **necuratului,** aruncă traista, ca și povara unei dimerlii de grâu...

„Doamne, scăpare te-ai făcut nouă în neam și neam; eu am zis: „Doamne miluește-mă, vindecă sufletul meu, că am greșit ție. Doamne, către tine am scăpat ; învață-mă să fac voia ta", — murmura călugărul, întorcându-se dela **utrenie.**

Diavolul ce-i sta în preajmă, se depărtă și el adormi, în noaptea aceia, fără să mai fi fost ispitit...

Dar **duhul rău** încearcă omul; și de-l găsește, cât de cât, abătut dela credința sa îi intră în suflet, cum intră fumul prin încheetura unei uși... In scurt după asta, călugărul, cercetând prin chilie, dădu iar de traista cu odoare și cu bani care i se părură înmulțiți; iar pietrele cele scumpe, mai mărite și mai strălucitoare ca în ziua când le scosese din lut. Și le adună călugărul, una câte una, le privi îndelung și după ce cântări aurul, vrând să se ducă la prea cuviosul Stareț, ca să-l vestească de cele întâmplate și să-i ceară blagoslovenie spre aducerea odoarelor și așezarea lor în tezaurul mânăstiresc, fu săgetat, pe loc, de un gând străin: i se păru că în urmă-i chilia era să fie prădată și Sfânta Mânăstire, păgubită de darul pe care i-l închină în gând. Indoit, călugărul se întoarse din drum și în urmă-i **ucigă-l crucea,** nevăzut și nesimțit de nimeni, râzând și veselindu-se de izbânda cu care-i învăluise credința în paza **celui de sus,** îi sta în preajmă — pândind clipa când, înlăturându-i-o, l'ar fi putut stăpâni desăvârșit.

Și, din ziua aceia, cuprins tot mai mult de teama prădării și istovit de frică și de lungile veghi, călugărul nu se mai învrednici să-și împlinească îndatoririle bisericești și nici să îndepărteze diavolul, cu sfintele masle, cu aghiazmă și cu rugăciuni.

Intr'o noapte târziu, după ce cântase cucoșii de două ori, veniră să-l cerceteze monahii care străjuiau mânăstirea. Găsind portița zăvorită și la strigătul lor nearătându-se țipenie de om, ei se aburcară, cu greu, peste poclitul gardului și ajungând la ușa chiliei o sgâlțâiră, tare, chemând călugărul, din răsputeri, — pe când acesta, cuprins de groaza gândului pe care diavolul i-l sălășluise în minte, amuți și căzu înlemnit, pe pat. Se adunară atunci mulți călugări care socotindu-l „iertat și dus întru Domnul" îl înfășară în grabă și, cuviincios, îl porniră, după leturghie, în deal, la biserica schitului Bogoslov, în care — după datină — mortul fu lăsat, în paza Domnului, până a doua zi. Dar Dumnezeu vrând să arate tuturor păcătoșilor puterea minunilor Sale, trezi călugărul din moarte, și, slobozindu-i înfășarea, îl ridică și-l duse până la ușa încuiată, unde — cu dumnezeească milă, — îl izbăvi..."

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

A. CEHOV

Nimicurile vieții

Nicolae Ilici Beliaev, proprietar din Petrograd, un tânăr de treizeci și doi de ani, se duse într'o zi la doamna Irmin Olga Ivanovna, cu care, după expresia lui, scria un plictisitor și lung roman. Și, într'adevăr, primele pagini ale acestui roman, frumoase și entuziasmate, erau demult citite. Acum paginile nu mai prezintau nimic nou, nimic interesant.

Negăsind acasă pe Olga Ivanovna, eroul nostru se întinse pe canapea, în salon, și începu să aștepte.

— Bună seara, Nicolae Ilici !—se auzi o voce de copil. — Mama vine imediat. S'a dus cu Sonia la croitoreasă.

In acelaș salon dormea și fiul Olgăi Ivanovna — Alioșa — un băețaș de vre-o opt ani, svelt, îngrijit, îmbrăcat într'o jachetă de catifea și cu ciorapi negri lungi. Dormea pe o pernă de mătase și imitând un acrobat, pe care nu de mult îl văzuse la circ, întindea în sus un picior sau altul. Când picioarele lui svelte oboseau, dădea drumul mâinilor, sau de-odată sărea și se sprijinea în mâini ca să stea cu picioarele în sus. Toate acestea le făcea sforăind, păstrând fața serioasă, parcă nici el nu era mulțumit că Dumnezeu i-a dat un trup atât de svăpăiat.

— A, bună ziua, prietene ! zise Beliaev. — Tu ești ? Nici nu te-am zărit. Mama-i sănătoasă ?

Alioșa, apucând cu mâna dreaptă vârful piciorului stâng și luând o poziție forțată, se întoarse, sări și se uită la Beliaev de după abajur.

— Cum să vă spun ? — zise el strângând din umeri. Adică în realitate mama niciodată nu e sănătoasă. E o femee, și pe femei Nicolae Ilici, trebue să le doară totdeauna ceva.

Neavând ce face, Beliaev începu să se uite mai atent la Alioșa. Inainte, de când o cunoștea el pe Olga Ivanovna, niciodată nu l-a băgat de seamă pe băiat și aproape nici nu observase existența lui : băiatul stă înaintea ochilor lui dar pentru ce e aici — ce vrea — habar n'are !...

La lumina palidă a lămpii, chipul lui Alioșa, fruntea pală și ochii negri, îi amintiră deodată lui Beliaev pe Olga Ivanovna, cum a fost în primele pagini ale romanului. Și el dori să alinte pe băiat.

— Vino 'ncoace, ploșniță ! — zise el. — Ia să te văd mai de aproape !

Băiatul sări de pe canapea și alergă la Beliaev.

— Ei ? , — începu Nicolae Ilici, punând mâna pe umărul lui slab. — Cum o mai duci ?

— Cum să vă spun ? Inainte o duceam mult mai bine.

— De ce ?

— Foarte simplu ! Inainte eu și cu Sonia ne ocupam numai cu muzica și cu lectura, iar acum ni se dă să învățăm poezii franțuzești. Dar... dumneavoastră v'ați tuns de curând ?

— Da, de curând.

— Văd și eu. Barba dumneavoastră e mai scurtă. Dați-mi voie să o ating... Nu vă doare ?

— Nu, nu mă doare.

— De ce când tragi de un fir de păr te doare, iar când tragi de mai multe de-odată, nu te doare de loc ? Ha, ha ! Știți că vă stă bine cu favoriți ? Aici să vă bărbieriți, și aici pe lături... numai aici să lăsați părul.

Băiatul se lipi de Beliaev și începu să se joace cu lanțul.

— Și când voiu intra în liceu, — zise el, — mama are să-mi cumpere un ceas. Am s'o rog, să-mi cumpere și un lanț la fel... Ce me-da-lion ! Și tata are un medalion ca ăsta, numai că al dumneavoastră are dungi în loc de litere cum are al lui. Inăuntru la el e fotografia mamei. Tata are altfel de lanț, nu din verigi, ci ca o panglică.

— De unde știi ? Te 'ntâlnești cu tata ?

— Eu ? Mm... nu ! Eu...

Alioșa se roși și turburat, prins cu minciuna, începu să sgârie medalionul cu unghia.

Beliaev îl privi fix în față și întrebă :

— Te întâlnești cu tata ?

— Nu... nu !

— Fii sincer. După față văd că minți. Dacă ai început să spui, nu trebue să dai înapoi. Spune te 'ntâlnești ? Ei, prietenește !

Alioșa stătu pe gânduri.

— Dar n'o să spuneți mamei ?, — întrebă el.

— Sigur că nu !

— Parol ?

— Parol !

— Jurați ?

— Ah, ce nesuferit ești ! Drept cine mă iei ?

Alioșa se uită înapoi, făcu ochi mari și șopti :

— Numai, pentru Dumnezeu, să nu spuneți nimic mamei, și nici altcuiva, fiindcă tocmai aici e secretul. Să nu dea Dumnezeu să afle mama, o pățim și noi și Sonia și Pelaghea. Ei, ascultați. Eu și Sonia ne întâlnim cu tata în fiecare Marți și Vineri. Când Pelaghea ne duce la plimbare înainte de masă, intrăm în cofetăria lui Apfel și acolo ne așteaptă tata. El stă totdeauna în camera separată unde e masa de marmoră și o scrumieră în formă de gâscă fără spinare.

— Și ce faceți acolo ?

— Nimic ! Mai întâi dăm bună ziua, ne așezăm la masă și tata ne tratează cu cafea și cu plăcintă. Sonia, știți, mănâncă plăcintă cu carne, eu nu pot să sufăr plăcinta cu carne ! Mie-mi place cu varză și cu ouă. Deși nu mâncăm puțin, pentruca în timpul mesei mama să nu observe nimic mâncăm și acasă cât se poate de mult.

— Și despre ce vorbiți acolo ?

— Cu tata ? De toate. El ne sărută, ne îmbrățișează ne spune o mulțime de glume. Știți, el ne spune că atunci când vom fi mari, o să ne ia să trăim la el.

Sonia nu vrea, eu însă da. Firește, fără mama o să ne plictisim, dar am să-i scriu scrisori multe. Nostim, nu ? și de sărbători, îi vom face vizite, nu-i așa ? Tata spune, c'o să-mi cumpere un cal. Ce om bun ! Nu pricep, de ce nu-l cheamă mama la ea, și nu ne dă voe să ne întâlnim cu el. Ține foarte mult la mama. Totdeauna ne întreabă de sănătatea ei. Când a fost bolnavă, s'a luat de cap, și.... foarte turburat, ne-a rugat s'o ascultăm și s'o respectăm. E adevărat că suntem nenorociți ?

— Hm... Pentru ce ?

— Așa spune tata. Voi, spune el, sunteți nenorociți, și eu sunt nenorocit și mama e nenorocită. Să vă rugați lui Dumnezeu și pentru voi și pentru ea.

Alioșa căzu pe gânduri.

— Așa-i... zise Beliaev. — Așa sunteți voi ! Și mama nu știe ce faceți în cofetărie ?

— Nu... nu... Da' de unde să știe ? Pelaghea niciodată n'o să-i spuie ! Alaltăieri tata ne-a cumpărat niște pere dulci ca dulceața ! Am mâncat două.

— Hm... Ascultă, dar de mine, nu spune nimic tata ?

— De dumneavoastră ? Ce să spună ?

Alioșa se uită cercetător la Beliaev și strânse din umeri :

— Nimic deosebit nu spune !

— De exemplu, ce spune ?

— N'o să vă supărați ?

— Ei, asta-e ! Cred că nu mă înjură !

— Nu, nu vă înjură, dar, știți, se supără pe d-voastră. Spune că din cauza d-voastră, e mama nenorocită, și că d-voastră ați nenorocit-o. E cam straniu. Eu îi spun, că sunteți bun, că niciodată n'o certați pe mama, dar el dă din cap.

— Și chiar așa spune, c'am nenorocit-o ?

— Da ! Nu vă supărați, Nicolae Ilici !

Beliaev se sculă și începu să umble prin salon.

— Asta-i și ciudat și... de râs !, — murmură el, strângând din umeri și surâzând ironic. — El e vinovat, și eu am nenorocit-o ! Ce miel nevinovat ! Așa spune, ai, că eu am nenorocit-o ?

— Da, dar ați spus, că n'o să vă supărați.

— Nu mă supăr... și... nu-i treaba ta ! Da asta, asta-i nostim.

Se auzi clopoțelul. Băiatul sări din loc și ieși afară. Peste un minut Olga Ivanovna — mama lui Alioșa, intră în salon, ținând de mână o fetiță. După ea venea Alioșa, fredonând tare și gesticulând. Beliaev dădu din cap și continuă să se plimbe prin odae.

— Desigur, pe cine să învinovățească, dacă nu pe mine ?, — murmură el, — Are dreptate ! Soț înșelat !

— Despre ce-i vorba ? — întrebă Olga Ivanovna.

— Despre ce ?... Ia ascultă, ce spune binecredinciosul tău ! Că eu sunt laș, că eu te-am nenorocit pe tine și pe copii. Voi toți sunteți nenorociți numai eu sunt fericit. Foarte, foarte fericit !

— Nu înțeleg, Nicolae ! Ce e ?

— Ascultă ce spune domnișorul acesta — zise Beliaev arătând pe Alioșa.

Alioșa se roși, apoi deodată deveni palid și, de frică, toată fața se strâmbă.

— Nicolae Ilici ! — murmură el tare. Așa ne-a fost vorba ?

Olga Ivanovna se uită mirată la Alioșa, la Beliaev, pe urmă din nou la Alioșa.

— Intreabă ! — continuă Beliaev, Pelaghea asta, proastă, duce copiii prin cofetării și aranjează întâlniri cu tăticu'. Dar asta nu-i nimic. Tăticu' e martir, iar eu sunt un laș, și v'am stricat viața.

— Nicolae Ilici ! — gemu Alioșa, mi-ați dat cuvântul de onoare !

— Ei, lasă, — zise Beliaev. E ceva mai important, decât orice cuvânt de onoare. Mă revoltă fățărnicia, minciuna.

— Nu pricep — zise Olga Ivanovna, și două lacrimi îi luciră în colțul ochilor. — Ascultă Alioșa, — se adresă ea băiatului, — te întâlnești cu tata ?

Alioșa nu auzi și se uită cu groază la Beliaev.

— Nu se poate !, — zise mama. — Mă duc să întreb pe Pelaghea.

Olga Ivanovna ieși.

— Ascultați, ați dat cuvântul de onoare ! zise Alioșa tremurând din tot trupul.

Beliaev tăcu și continuă să se plimbe agitat prin odae. Era preocupat de ofensă și, ca mai înainte, nu observă prezența băiatului. Lui, omului matur și serios nu-i păsa de copii. Iar Alioșa se așeză în colț și cu groază povesti Soniei cum l-a înșelat. Tremura, gângăvea, plângea: pentru prima oară în viață s'a întâlnit față în față cu minciuna ; înainte nu știa că, afară de pere dulci, de plăcinte, și de ceasornice scumpe, se mai găsea pe lumea asta ceva a cărui noțiune nu exista în limba copiilor...

ANA KARENINA
de LEON TOLSTOI
Pentru prima oară tradusă în românește, într'o formă literară impecabilă de Sarina Cassvan și Ion Pas. 2 vol. Lei 180
Editura „Națională" S. Ciornei Str. Decebal 8—10

Citiți azi :
„LECTURA" No. 178
Floarea literaturilor străine
HANS LORBEER
Femei de azi
– Scrierea completă. la Librari și chioșcari Lei 5. –

Mobile FINKEL
DORMITOARE SALOANE etc.
BUCUREȘTI STR. CAROL 34
SUFRAGERII BIROURI etc.
Se fac înlesniri de laptă

RALPH CORNWALL

Un pariu cu câştig sigur

Când fu destupată a doua sticlă cu whisky, Mister Jonathan ne povesti încă una din nenumăratele-i istorioare, care îi plăcea atât să le povestească tovarăşilor lui de club, în aceste seri lungi de iarnă :

In acea epocă a vieţii mele, când lucram ca comis-voiajor, mi s'a întâmplat, într'o zi de toamnă, să fac călare drumul între Kraydon şi Windsor. Eram foarte obosit. Soarele apunea, când se stârni un vânt puternic aducând şi nouri. In vre-o zece minute începu să ploae din ce în ce mai tare.

Căutai un han sau o fermă. Calul meu, speriat de furtună, mă duse deodată în galop peste câmp şi se opri la poarta unui han mic, unde se mai adunară şi alţi călători surprinşi de ploae.

Un servitor îmi luă calul. Intrai în sufrageria hanului. Aci era curat şi luminos. Câţiva drumeţi caşi mine stăteau în jurul unei mari mese rotunde, pe care se găseau farfurii cu şuncă, ouă, rasol rece cu salată de sfeclă roşie şi friptură de epure. In cămin ardea un foc vesel.

Mă aşezai la masă şi începui să mănânc, ascultând ceeace vorbeau conmesenii mei. Unul povesti cum căzuse de pe cal acum vre-o jumătate de oră ; altul fusese răsturnat cu cabrioleta chiar în mijlocul şoselei ; al treilea suferise o „pană" cu „Fordul" său rămas acuma la vre-o 100 metri dela han, sub ploae. Fiecare a încercat câte o neplăcere; iar unul mai zise :

— Spiritele şi fantomele aleg chiar şi ele, pentru poznele lor, nopţile cu lună, uscate, şi nu o vreme ca aceasta, când un stăpân cumsecade nu lasă afară nici un câine râios....

La dreapta mea stătea un tânăr bine îmbrăcat şi foarte simpatic. El zâmbi şi zise :

— Probabil, eşti mare cunoscător al obiceiurilor spiritelor şi fantomelor, de aceia eşti sigur că nu le place nici ploaia nici noroiul....

Domnul acela se uită supărat la tânărul meu vecin şi-i zise :

— Nu vorbi, tinere, cu atâta uşurinţă, despre lucrurile care nu sunt pe înţelesul dumitale.

— Nu pot admite că vorbeşti serios, domnule, — răspunse calm tânărul, — nu vei afirma, desigur, că există stafii ?

— Poate că totuşi există ! dar nu cred să ai destul curaj să te întâlneşti cu ele.

Tânărul se ridică, roşu la faţă de indignare.

— Ai putea să plăteşti scump o astfel de părere, dar văd că nu face să discut cu un prost !

— Prost !?, — sări celalt la rândul lui, aruncând pe masă o pungă de argint destul de grea :

— Aci sunt 50 de lire sterline. Le voi pierde cu plăcere, dacă nu voi reuşi să-ţi arăt, Toma Necredinciosul, spiritul vreunuia dintre prietenii dumitale răposaţi.

Cei de faţă ascultau acest dialog, cu mare interes. Tânărul, după o mică tăcere, zise :

— Cincizeci de lire, stimate domnule spiritist, e o sumă prea mare pentru un student sărac ca mine. Vă ofer numai cinci lire, atât cât am în buzunar, — şi el puse banii pe masă.

— Aci mai sunt patru lire, — zisei eu, scoţând banii din portofel, — iau cu plăcere parte la acest pariu.

Abia pronunţai aceste cuvinte, şi banii începură să cadă pe masă din toate părţile. Intreaga asistenţă vru să participe la pariu. 50 de lire se acoperiră în două minute.

Domnul spiritist puse laolaltă banii lui cu ai celorlalţi şi-i trecu liniştit tânărului student cu aceste cuvinte :

— Sunt atât de sigur de succes, încât prefer ca banii să rămână în păstrare la adversarul meu.

Ploaia se opri şi seara se lăsă repede. In grădina hanului am ales cu toţii un mic bordei în care l-am închis pe student. Bordeiul nu avea decât o fereastră şi o uşă, aşa că ne era uşor să veghiem ca studentul să nu fugă. Inăuntrul bordeiului, pe o masă, am pus hârtie, cerneală şi un condei pentru.... spirite. N'am lăsat studentului nici măcar chibrituri : tânărul trebuia să rămână în complect întuneric.

Când studentul rămase încuiat şi noi cu toţii am înconjurat bordeiul, cel ce a provocat acest pariu, întrebă tare :

— Pe cine vrei să vezi ?

După o scurtă tăcere, studentul strigă :

— Vreau să văd pe răposatul meu amic Roger Eton.

— Când a murit ?

— S'a înecat acum trei ani aproape de ţărmul Africei de Sud.

Domnul spiritist tuşi puţin şi începu să scandeze, când cu vocea ridicată, când coborîtă, următoarele rânduri destul de stângace :

„Din depărtatele adâncuri ale oceanului

„Scoală-te şi vino, bătrânul meu tovarăş.... !

Apoi strigă brusc dar cu voce obişnuită :

— Il vezi pe Roger Eton ? Il vezi ? Ce vezi ?

— Să-l văd pe Roger Eton !? — Ha—ha—ha ! răsună răspunsul studentului. Dacă-l văd pe Roger !? — Ha — ha — ha !

Apoi urmă o clipă de tăcere şi cu glas oarecum potolit deşi nervos studentul adăugă :

— Văd o lumină albă lângă fereastră, ceva ca un abur...

— Ţi-e frică ? — urmă o nouă întrebare a celui cu pariul.

— Nu ! — se auzi vocea fermă a studentului.

„Domnul cu spirite" tăcu puţin ; apoi reluă :

„Arată-te, Roger Eton, prietenului tău care te aşteaptă !... El vrea să te vadă... Te va recunoaşte chiar prin erburile adâncurilor oceanului care-ţi ascund faţa... Te va cunoaşte prin tina cea verde, prin neagra beznă a nopţii!".

Apoi întrebă pe student din nou :

— Ce vezi ?

— Văd că aburul ia conturul figurii de om. Capul său e acoperit cu o massă inegală. Nu se mişcă...

— Şi nu ţi-e frică ?

— Nu !

Ne uitarăm unii la alţii. Eram emoţionaţi şi tăcuţi. Iar „domnul cu spirite" îşi reluă vorba patetică, ridicându-şi acum în sus amândouă mânile :

„Grăbeşte-te, spiritul lui Roger Eton ! Eşti aşteptat de vechiul tău amic !"...

— Ce vezi acuma ?

— Faţa se face tot mai lămurită... O, e el ! Da, e Roger Eton !.... Vine la masă... scrie... dar nu atinge nici condeiul şi nici cerneala... Peniţa umblă singură pe hârtie....

— Ţi-e frică ?

Un minut lung de tăcere apăsătoare. Apoi se auzi vocea studentului, nesigură, şovăitoare :

— N... nu !... n... nu... m... mă... t... tem... !...

Din nou răsună vocea solemnă scandând alte rânduri improvizate :

„Apropie-te, Roger Eton !

„Povesteşte-i, Roger Eton, despre taina lumii de dincolo de mormânt !"....

— Ce vezi acuma ?

— El se mişcă !... Se apropie ! Mă urmăreşte !... Intinde mâna !... Vai ! Ajutor !.... Ajutor !... Scăpaţi-mă !„

— Aha, ţi-e frică acuma ? Insfârşit ! — strigă el cu bătae de joc în glas....

Un răcnet îngrozitor se auzi din bordei.

— Ce staţi ? Ajutaţi-l pe acest cască-gură, — zbieră deodată „provocatorul spiritelor"...

Ne aruncarăm să spargem uşa bordeiului şi mai auzirăm cum domnul acela spunea :

— Dealtfel n'am nevoe de aceşti bani. Sunt foarte mulţumit că i-am aplicat o lecţie destul de frumoasă. Nu va mai vorbi cu atâta siguranţă despre lucrurile de care habar n'are....

L-am găsit pe studentul, chinuit de convulsii sub masa răsturnată. Pe un petec de hârtie albă aruncată, stătea scris cu litere mari : Roger Eton...

Când studentul îşi reveni în fire, el sări şi vru înainte de toate să-l găsească pe domnul acela graţie căruia trăise aceste clipe de groază. Il căuta ca să-l bată şi alerga ca un nebun, prin toată casa. Negăsindu-l nicăeri, tânărul sări pe cal şi zbură pentru a-l ajunge pe „provocatorul spiritelor" pe drum.

De atunci, nimeni dintre noi n'a mai văzut nici pe student şi nici pe duşmanul lui....

— Dragă Jonathan, — ziseră câteva voci indignate : — Dumneata ai afirmat de-atâtea ori că nu crezi în spirite, iar acum ne povesteşti nişte istorii atât de sranii, chiar... suspecte !

— Dar eu nu cred în spirite nici acuma, — răspunse Mister Jonathan, — şi... ştiţi oare de ce nu cred ? — Fiindcă n'au dispărut numai studentul şi spiritistul, dar şi cele 50 de lire sterline adunate de noi pentru acest pariu — se făcură nevăzute. Cei doi escroci le-au luat cu dânşii, după ce-au reuşit să joace întreagă această comedie, ai cărei părtaşi fără voe am fost noi toţi...

ANECDOTE

I

Când se reprezentă pentru prima oară tragedia „Oreste" de *Voltaire*, se imprimă pe biletele de stal, nu se ştie dece, literele iniţiale ale acestui vers din *Horaţiu :*

Omne Tulit Punctum Qui Miscuit Utile Dulci

O. T. P. Q. M. U. D., ceeace făcu pe oamenii de spirit ai timpului să le interpreteze în felul următor : *„Oreste, Tragédie Pitoyable Que Monsieur Voltaire Donne"*.

II

Cineva trimise lui *Voltaire* o tragedie ca să-şi dea părerea asupra ei. După ce o ceti Voltaire îşi zise: „Greutatea nu stă în a face o tragedie ca aceasta, ci în a răspunde celui care a făcut-o.

III

Jules Janin citea un ziar în cafeneaua Verrey din Londra, ţinută de un Franţuz, şi-şi fuma în acelaş timp luleaua. Un Englez care se afla aşezat în apropiere, chemă la un moment dat chelnerul şi-l întrebă :

— Cum se numeşte domnul acela care fumează şi-şi citeşte ziarul ?

— Nu ştiu, domnule, fu răspunsul acestuia

— Ooh !...

Englezul se ridică dela locu-i şi se adresează casieriţei :

— Vă rog, domnişoară, cum se numeşte domnul de colo care fumează şi-şi citeşte ziarul ?

— Regret, domnule, că nu vă pot spune, nu-l cunosc. Nu e din clienţii noştri obişnuiţi !

— Atunci unde e patronul?

. . . .

— Good morning, domnule Patron, ştiţi cum se numeşte domnul de colo, care fumează şi-şi citeşte ziarul ?

— Azi îl văd întâia oară.

— Ooh ! Ooh ! Ooh !...

In sfârşit englezul se îndreaptă către însuşi Jules Janin.

— Domnule, cum vă numiţi d-voastră ?

— Jules Janin, răspunse acesta.

— Ei bine, domnule Jules Janin, haina d-voastră a luat foc...

IV

Curiozitatea duse pe *Voltaire* la asediul Philipsbourgului. „Monsieur de Voltaire, spuse mareşalul de Berwick, veţi veni, fără îndoială, să vedeţi tranşeele".

— Ba, nu, replică acesta, îmi iau sarcina de a cânta numai cuceririle d-voastră, fără să am ambiţia să le şi împărtăşesc".

V

— Invaţă-mă, cerea cineva unui filozof, să găsesc drumul spre noroc.

— Nimic mai simplu, răspunse acesta : o iei la dreapta, o iei la stânga, o iei în toate părţile... Asta-i tot !

VI

Boileau întrebă odată pe amicul său Chapelle, ce gândea de lucrările sale. — Eşti un bou care-şi trage bine brazda, — răspunse acesta.

VII

Unul din regenţii Franţei întrebă odată pe *Fontenelle* ce părere va trebui să aibă despre volumele de versuri. „Monseniore, să spuneţi totdeauna că sunt proaste ; în o sută de cazuri numai de vre-o două ori dacă vă veţi înşela".

VIII

Un *Gascon* fu deşteptat din somn în miezul nopţii pentru a i se aduce ştirea morţii tatălui său ; el se culcă din nou zicând: „Ah ! ce amărât voiu fi mâine, când mă voiu deştepta"...

O partidă de Şah

(Din legendele Italiene)

In anul 1471, când Tronul Sfântului Petru fu ocupat de un consătean al meu, — papa Sixtus al IV-lea — profitai, bineînţeles, de cel dintâiu prilej pentru a pleca la Roma. Obţinui audienţa la Sanctitatea Sa fără nici o greutate. Sfântul Părinte, foarte bine dispus şi zâmbitor, mă întrebă, între altele :

— Mărturiseşte Ambrogio, mai joci cu aceiaşi pasiune şah caşi odinioară, — în Bologna ?

— Mai păcătuesc, — răspunsei, — când am vre-o oră de răgaz în munca mea de paroh...

— Păcatul nu e mare, dacă jocul nu te împiedică de la îndeplinirea datoriei... Şi, tot îţi baţi adversarii caşi înainte ?

— Cu voia lui Dumnezeu ! Dar parcă mai sunt aşa de tari jucătorii de azi ? Ehei! înainte erau altfel de amatori...

Sfântul Părinte începu să-şi aducă şi el aminte de unele întâmplări din trecutul oraşului Bologna, chiar dela începutul secolului nostru ; apoi, deodată, îmi zise :

— Nu cumva ştii, Ambrogio, ce anume s'a întâmplat atunci între Ducele Antonio Bentivoglio şi unul din prietenii săi ?

— Signor Gasparo Malevezzi ! Cum să nu ştiu ? Duelul de şah între dânşii a avut atunci un puternic răsunet nu numai în Italia, dar şi în celelalte ţări creştine ! Şi povestea s'a desfăşurat foarte seducătoare şi frivolă, deoarece, ştiţi desigur şi Sanctitatea Voastră, la mijloc era o femee.

— Cum ? — Aşa-a-a... a fost ? Ia povesteşte-ne-o cu toate amănuntele. Ai doar faima de mare povestitor: te compară unii până şi cu mult slăvitul Messer Giovanni Boccaccio !

— Da de unde !

Messer Giovanni a rămas un neîntrecut povestitor — în toată lumea creştină.

— Da. Ne pare rău numai că vocabularul lui n'a ştiut să păstreze uneori măsura !

— Să mă credeţi, totuşi, Sanctitatea Voastră, că e adesea cu neputinţă să găseşti adevărata măsură în vocabular. Poţi să gândeşti şi să născoceşti istorii, timp de o sută de ani ; dar niciodată nu se poate scorni ceva egal măcar cu surprizele ce însăşi viaţa ni le păstrează — şi mai ales când e vorba de raporturile dintre bărbat şi femeie. De pildă, chiar povestea aceasta a partidei de şah dintre Gasparo şi Ducele Antonio ! Se poate născoci aşa ceva ?

— Spune-ne ; te ascultăm ! Să auzim şi noi...

— A fost odată la Bologna o frumoasă şi nobilă doamnă cu numele de donna Laura. La vârsta de 16 ani se căsătorise cu Messer Giacomo Valsecco, un bogătaş bătrân şi urât. Când această tânără pereche eşea, în ziua nunţii, din biserică, un nobil Castilian, având socoteli de regulat cu Valsecco, a făcut din burta acestuia — o teacă pentru pumnalu-i de Toledo. Şi, deşi rudele lui Giacomo se grăbiseră în acelaş minut să-l trimită pe spaniol acolo unde Belzebut însuşi îi pregătise un locuşor convenabil, — aceasta nu l-a mai putut ajuta pe bătrânul mire; Giacomo, în loc de culcuşul donnei Laura fu culcat în sicriu.

Astfel, donna Laura, a reuşit să fie văduvă, fără să-şi fi pierdut inocenţa. Şi nici n'a avut de ce să-şi plângă prea tare soţul, fiindcă după testamentul bătrânului, o avere imensă rămăsese cu totul la dispoziţia ei.

Dealtminteri, în Bologna, vestită prin frumuseţea femeilor şi prin spiritul întreprinzător al bărbaţilor, n'a fost simţită niciodată lipsa de tineri pasionaţi, care şi de astă dată se grăbiră să ofere donnei Laura serviciile lor: să ocupe jumătatea culcuşului conjugal rămasă vacantă prin moartea lui Giacomo.

Mulţi amatori ar fi primit s'o ia şi în căsătorie pe frumoasa şi pătimaşa donna Laura, dar văduva refuza tuturor pretendenţilor mâna ei, zicând:

— Dacă m'aşi căsători, rudele răposatului meu soţ mi-ar lua toată averea. Cât despre bucuriile vieţii, care se cuvin vârstei şi fiinţei mele de femeie trebue să ţinem socoteala că aci Messer Giacomo n'a prea fost prevăzător: m'a obligat numai să rămân văduva lui, dar vre-o altă limitare n'a instituit asupra dreptului meu la viaţă...

Astfel, testamentul a rămas valabil şi donna Laura nu s'a recăsătorit. S'ar putea spune că mulţi, foarte mulţi tineri Bolognezi au fost făcuţi fericiţi de dânsa ; însă asta ar însemna să spun puţin, fiindcă la donna Laura frumuseţea şi patima se contopeau cu o bunătate rară. Totdeauna se ferea să pricinuiască vreo amărăciune tinerilor care o curtau stăruitor, şi-şi dăruia dragostea tuturor celor ce-i plăceau. Când unii, mai egoişti, îi cereau să nu fie atât de... generoasă şi cu alţii, ea le răspundea cu multă înţelepciune :

— O legătură de dragoste care se tot întăreşte — e primejdioasă şi poate duce la căsătorie: şi în cazul acesta aşi pierde averea. Nu te supăra deci pe mine, nobile cavaler, şi nu-mi cere să-ţi dau mai mult decât celorlalţi tineri din Bologna! Şi, te rog, să nu te certi cu cei cărora le dăruesc zâmbetele mele: nu vreau ca din pricina mea să curgă sânge!

După cinci ani de astfel de viaţă, donna Laura ajunse amanta tânărului duce Antonio Bentivoglio, Signor al Bolognei, puternic, slăvit şi prietenos cu toată lumea. Dar nu trecu multă vreme şi tânărul Gasparo Malevezzi, cel mai strălucit tânăr din Bologna, intră şi el în favorurile donnei Laura.

Aceste două legături se dovediră în curând a fi mai puternice decât toate celelalte de până atunci. Donna Laura rămase foarte credincioasă celor doi amanţi; şi ca o adevărată soţie — nu-i înşela cu alţii. Patru zile pe săptămână aparţinea Ducelui, şi atunci Gasparo nu putea să-i sărute măcar un deget; iar restul de trei zile iubirea ei se revărsa asupra lui Malevezzi şi Ducele nici n'avea măcar dreptul s'o vadă.

Iată însă că într'o zi virtuoasa doamnă descoperi că poartă un copil mai jos de inima ei. Dar al cui era copilul?

Fiind întrebată donna Laura recunoscu cu toată sinceritatea că nu poate şti dacă Gasparo sau Ducele Antonio e tatăl viitorului născut.

Trecând termenul pus de natură, se născu un făt de toată frumuseţea. Dar copilul înşelă aşteptările acelora care urmau să-i găsească un tată după asemănare: semăna leit cu mamă-sa.

Uneori, între Antonio şi Gasparo (rămaşi prieteni nedespărţiţi, daţi ca exemplu de prietenie supremă, de toată lumea) se ivea o întrebare: care dintre ei, în definitiv, era tatăl lui Hannibal ? — astfel fusese numit băeţelul. Era doar mare cinste pentru oricare dintr'înşii să se poată numi părinte al unui vlăstar fumos ca un înger şi născut de o femee atât de frumoasă! Discuţiile, deşi nu ajungeau la nici un rezultat, nu stricau prietenia celor doi presupuşi taţi. Amândoi continuau să împodobească cu daruri scumpe apartamentele micului Hannibal. Sunt gata să jur că n'a fost pe atunci în Bologna un alt copil mai răsfăţat decât acesta.

Mai trecură patru ani. Ducesa Lucreţia soţia legitimă a lui Antonio, se îmbolnăvi de o boală incurabilă, după ce îi dăruise două fiice şi nici un fiu. Ducele se întristă. Nobila dinastie Bentivoglio era în pragul dispariţiei, neavând urmaşi de sex masculin. In viitor, Bologna urma să-şi cheme un alt Signor.

Intr'o zi, după un mare chef, Ducele şi Gasparo se aşezară la o partidă de şah — jocul lor favorit.

— Pe ce jucăm ? — întrebă Ducele.

— Pe tot ce doriţi. Imi pun armăsarul meu alb arab împotriva iepei dumitale negre, din Andalusia ! — răspunse Gasparo.

—Fie !... Dar... n'ar fi oare mai bine să jucăm pe Hanibal?

— Adică cum asta ?

— Aşa: cine câştigă, acela va fi declarat tatăl băiatuului nostru! Scumpul meu Gaspar gândeşte-te că Hannibal creşte şi într'o zi va întreba de ce n'are tată, când toţi copiii din jurul lui au. A venit deci timpul ca cineva să îngrijească de un nume frumos pentru acest băiat.

După o mică chibzuială, Gaspar primi să joace o serie din zece partide pe miza lui Hanibal. Amândoi aveau dreptul să fie asistaţi, cu sfaturi, de câte doi prieteni. Ducele mă alesese pe mine şi pe Arnulfo Postăvarul ; iar Malevezzi invită pe canonicul catedralei Ildefonso şi pe Gheza, — un cavaler ungur care învăţase la perfecţie jocul de şah în timpul captivităţii sale la piraţii Barbariei — mari amatori de şah.

Incepu deci matchul despre care s'a vorbit atât de mult în toată lumea. Bologna întreagă trăia în zilele acelea, cu respiraţia oprită. Din primele nouă partide trei au fost nule, şi câte trei — câştigate de fiecare din cei doi jucători. Rezolvarea problemei depindea astfel de soarta partidei a zecea.

Inainte de a o începe, rivalii s'au rugat în Catedrală cerând ajutorul Cerului. O mare Mesă fu slujită cu această ocazie. Insăşi donna Laura până atunci destul de indiferentă în această chestie, se rugă patroanei sale, sfintei Laura, astfel :

— Ajută-mă, sfântă mucenică! E în joc însăşi cinstea mea de femee. Ştii doar că pe atunci nu avusem într'adevăr decât doi iubiţi şi că le eram credincioasă. Dacă partida a zecea va fi nulă, toată lumea va spune că îi înşelam pe amândoi. Dăi ,te rog, victoria adevăratului tată al lui Hannibal ! Şi tu, Maica Precistă arată-mi mila ta, mie, unei păcătoase !...

Dar a zecea partidă parcă nu mai avea sfârşit.

Conştienţi de importanţa ei pentru soarta lui Hannibal, cei doi jucători se gândeau mult pentru fiecare mişcare. Noi, asistenţii, discutam deasemenea foarte serios, fiecare schimbare de figură.

Deoarece un astfel de joc oboseşte pe jucători, ne-am înţeles ca după o oră de joc să urmeze o oră de repaos. Totuşi, nici seara târziu, jocul nu fusese încă isprăvit. Atunci l'am întrerupt până a doua zi: Ca să evităm orice întâmplări neplăcute sau neînţelegeri viitoare, apartamentul unde era masa de şah fu încuiat şi fură puse sigilii la uşă şi la ferestre, unde s'a postat şi o puternică gardă militară.

Noaptea, însă, s'a întâmplat ceva absolut neprăvăzut. Ungurul Gheza, admirabilul consilier al lui Gasparo Malevezzi, se rătăci pela o ospătărie populară, unde provocă o ceartă cu nişte Elveţieni gardieni în slujba nunţiului papal. Unul dintre aceşti Elveţieni a reuşit să spargă capul lui Gheza cu o lovitură de sabie.

Dimineaţa Ungurul veni la palatul Bentivoglio, cu capul pansat, abia ţinându-se pe picioare. Ducele, om foarte amabil, a propus amânarea partidei, până când Gheza îşi va fi recăpătat sângele pierdut. Insă Malevezzi, obosit de încordarea trăită în ajun, nu a primit amânarea jocului.

Atunci, în câteva mişcări numai, victoria se înclină de partea Ducelui Antonio.

— Şah la Rege ! — anunţă Ducele. — Şah şi mat ! Partida s'a isprăvit !

— Da, s'a isprăvit ! Ai învins, Messer ! Te felicit! — zise Gasparo Malevezzi ridicându-se palid ca creta.

Ducele încălecă şi porni spre palatul donnei Laura. Il urmarăm cu toţii şi vestea victoriei lui se răspândi ca fulgerul prin toată Bologna, care ne întâmpina cu strigăte de bucurie.

— Evviva Bentivoglio ! Bravo, Antonio !

Ca un vifor năvăli Ducele în grădina donnei Laura, unde micul Hannibal se juca cu alţi copii; îl cuprinse în braţe, îl ridică sus şi, din balcon, îl arătă poporului, strigând :

— De acum înainte acesta e fiul meu şi moştenitorul numelui, al cinstei, al titlurilor şi al averii mele!

Şi poporul îi răspunse în cor :

— Suntem martori în faţa lui Dumnezeu şi a lumii !

Apoi Ducele îl sărută pe Hannibal de trei ori şi-l trecu în braţele donnei Laura care veni cu lacrimi de bucurie pe faţă.

— Doamnă, — zise el, — vă însărcinez cu creşterea fiului şi moştenitorului meu ! Să-l faceţi să poarte cu demnitate gloriosul nume de Bentivoglio !

Ah, Sfinte Părinte, ce bucurie a fost în Bologna în ziua aceia ! S'a aprins o măreaţă iluminaţie. Colegiul Universităţii, într'o şedinţă solemnă, l-a înscris pe Hannibal Bentivoglio în lista studenţilor. Ducele a primit dela Universitate nişte versuri de felicitare, pe piele de viţel, în care se afirma că el, Antonio, e viteaz ca Achile şi înţelept ca Arhimede, — iar donna Laura e frumoasă ca Venus şi virtuoasă ca antica Lucreţia.

Bunul Duce mulţumit peste măsură, a dăruit tuturor profesorilor Universităţii câte un ţechin de aur lucrat în Veneţia, şi fără lipsă la cântar. Iar mie, fiindcă l-am ajutat să câştige, mi-a dat un lanţ gros de aur şi o pereche de ogari admirabili.

Malevezzi n'a fost mai prejos şi-şi mulţumi consilierii dărunidu-le multe lucruri de valoare. Două zile mai târziu, Gheza, văzându-mă, îmi zise:

— Toţi idioţii din Bologna strigă că Sfântul Antonio di Padua l'a ajutat pe Ducele să câştige partida cea decisivă. Mofturi!

— Aşa crezi dumneata, cavalere ? — îi zisei eu. — Atunci, cine după părerea dumitale l-a ajutat pe Ducele să câşttige ?

— Un berbec elveţian de munte, Heinrich Rodenbacher, care mi-a spart capul în noaptea aceia. Dacă eram bine în ziua următoare, nici dracul însuşi nu v'ar fi putut ajuta să câştigaţi....

Asta-i toată povestea. Imi rămâne să spun numai că neamul cel slăvit de Bentivoglio, guvernează şi astăzi, cu cinste, Bologna, în persoana lui Giovanni al II-lea, fiul lui Hannibal....

MIH. PERVUHIN

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47
MOBILA 33 CAROL 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
ÎNLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII ÎN TOATĂ ŢARA

Scrisori din Viena

Un jubileu şi un asasinat

Jurnaliştii vienezi au ajuns la un trai de invidiat. O duc intr'o nesfârşită serie de serbări. Zilnic sunt invitaţi la masă, la ceaiuri, la banchete, — când de cancelar, când de miniştri, de diplomaţi străini, de primar, de preşedinţii celor mai variate comisiuni formate cu scopul de a „organiza“, „încuraja“, „atrage“, „comemora“, etc., etc.; până la infinit.

Oratorii acestor zilnice ospăţuri se întrec în toasturi, mereu „originale“, pronunţate pentru „prosperarea“ sau „înflorirea“, pentru apropierea naţiunilor, pentru Viena cea nouă şi cea veche, pentru străinii vizitatori sosiţi cu ultimele trenuri... Când oratorul e şi ministru, atunci el cere atenţiunea asistenţei bătând cu cuţitul în cupa cu şampanie ; şi toată lumea ştie că îndată va răsuna elogiul presei, că această presă va fi ridicată în slava cerului pentru felul cum îşi îndeplineştee „misiunea-i culturală“, şi, că d-l ministru îşi va isprăvi cuvântarea făcând un călduros apel la jurnalişti ca să facă şi de aci înainte tot ce le stă în putinţă pentru atragerea sistematică a călătorilor străini spre Viena...

Parisul, Berlinul şi Londra pot trăi fără străini, prin resursele lor proprii. Viena însă — nu poate. Ea are nevoie de străini, cu orice preţ şi în orice chip! Dacă n'ar exista un permanent pelerinaj spre Viena din America, Franţa, Anglia şi Scandinavia, — n'ar mai fi în stare să-şi lege capetele bugetului nici-o companie de cale ferată sau de vapoare, din actuala Austrie, fără să mai vorbim de întreprinderile comerciale şi industriale, de hoteluri, restaurante, teatre, cabareturi, cafenele...

Vienezii fac sforţări eroice pentru a atrage bogata lume de străini excursionişti, organizând nenumărate expoziţii, bâlciuri, congrese, jubilee. Anul trecut sărbătorirea lui Beethoven a ţinut la Viena mai multe săptămâni. Astăzi toată viaţa Vienei freamătă sub semnalul comemorării lui Schubert. Se vor găsi mereu, ani şi ani dearândul, morţi celebri pe care îi va serbători din răsputeri Capitala Austriei. Se va mai recurge apoi şi la morţii de mâna a doua sau la jubilee de 17 şi 23 de ani, — când se va epuiza stocul autentic vienez format din geniile decedate, din centenare ori semi-centenare ?...

Numele lui Franz Schubert domină viaţa anului 1928 din Viena. Centenarul naşterii sale va avea loc în... Noembrie ; preludiul serbărilor jubilare a început însă, dela 1 Iunie cor., să absoarbă atenţiunea Vienei băştinaşe şi a celei străine. In ziua de 20 Iunie s'au isprăvit numai aşa numitele „Festwochen“ adică cel dintâi program de serbări, executat, de fapt, în cursul a două săptămâni.

Pe nişte estrade mari, ridicate în piaţa Primăriei, s'a dat în prima Duminică un mare concert: 6.000 de corişti, împărţiţi în două echipe, au cântat aci cu schimbul. 3.000 au figurat ca un „cor al burgheziei“ ; şi, a doua jumătate reprezinta „corul socialiştilor muncitori“. Programul — exclusiv din operele lui Schubert. Piaţa până la „Burgtheater“, şi gurile străzilor mai apropiate, au fost umplute până la refuz: se spune că peste 100.000 de oameni au ascultat acest concert. Primăria era împodobită feeric cu mii de focuri electrice : concertul a durat dela orele 9 seara până la 1 noaptea.

A doua Duminică, tot aci, s'a organizat un grandios balet „gratuit“, din balerinii şi baerinele tuturor şcolilor şi teatrelor, împreună cu trupa dela Opera de Stat, în total peste 350 de persoane. Cânta Filarmonica, se executau numai dansurile scrise de Schubert ; se reconstituia trecutul Vienei şi al Europei — cu crenoline, menuete, reverenţe. Stilizarea aceasta a reînviat graţia calmă şi înceată, a muzicii de care noi ne-am desobişnuit — în secolul nostru de „Charleston“ şi de „Jazz-Band“...

Adierea tihnei şi a intimităţii romantice de odinioară, a readus poezia căminurilor cu foc de lemne — în mijlocul Vienei reale, moderne, plină cu calorifere şi sobe electrice sau de gaz aerian. Mulţumită sau de dragul lui Schubert, muzica jubilară reconstitue la Viena acele stări sufleteşti apuse, când oamenii nu se grăbeau şi nu-şi destrămau încă nervii cu goana nebună pe uscat, pe apă şi în aer....

In total, în ultimele două săptămâni au avut loc 72 de concerte „Schubertiene“, numai sub cerul liber ! Serbările acestea prealabile se desfăşură mereu sub presiunea, şi foarte des din iniţiativa numeroaselor ziare şi reviste viezene. Jurnaliştii vienezi se arată, într'adevăr, de vre-o trei luni absorbiţi de misiunea lor principală : atragerea spre Viena lui Schubert a străinilor cu valută forte.

Totuşi, întreaga corporaţie a jurnaliştilor vienezi a fost, acum patru zile lovită foarte dureros, când Oscar Peuffel a împuşcat pe Bruno Wolf în mijlocul unei şedinţe la Tribunal. Nu încape nici o îndoială că acest eveniment a reuşit să stârnească multă senzaţie şi pare a fi un „număr“ de atracţie în plus, foarte util pentru frecventarea Vienei de către străini. Se şi ivesc cete de curioşi sosiţi din toate părţile, care ţin morţiş să vadă sala de şedinţe unde s'a petrecut asasinatul şi să ia interviewuri „martorilor oculari“.

Consternarea lumii jurnalistice din Viena a fost foarte mare. „Cuvântul viu“ al presei înseamnă uneori „moarte civilă“ pentru unii indivizi care se răzbună prin suprimarea vieţii demascatorului. Bruno Wolf a căzut victima datoriei lui sociale. Asasinarea lui reprezintă un caz tipic de răfuială politică postbelică.

* * *

Nu de mult, un „Hackenkreuzler“ — Rothstock — a suprimat viaţa unui redactor vienez — Betthauer, pentrucă acesta agita ideia unor schimbări în „structura căsătoriei“. Apoi, la Milano, un fascist a împuşcat pe un jurnalist care a îndrăznit să critice discursul unui şef fascist, pronunţat ca un apel la exterminarea fizică a tuturor celor „care nu sunt cu noi“.

Inainte de război, asasinatele în lumea presei se întâmplau din cauza unor coliziuni violente între unii jurnalişti imorali şi urmăritorii lor care apărau moralitatea publică. Astăzi, trecem prin epoca răfuelii de partid, a crimelor de partizani...

In cei peste 15 ani petrecuţi la Viena, am cunoscut foarte bine atât pe Bruno Wolf cât şi pe Oscar Peufel. Cel dintâi a ocupat cu merite şi demnitate postul de şef-redactor la „Neues Wiener Jurnal“. Al doilea — un cabotin fără pic de talent, până acum 8—10 ani n'a avut nimic comun cu presa. Psihologia post-belică născând „partizanismul“. Peufel a sărit dintre tejghetari în rândurile jurnaliştilor.

Lipsit de oameni şi de talente, partidul Hackenkreuzler-ilor l'a avansat pe Peufel în primele rânduri ale vieţii politice curente. Era un „abil“ care a ştiut să „sconteze realităţile momentului“.

Un timp, Peufel a stat şi la Cernăuţi ca director al ziarului „Bukovinaer Nachrichten“ — organ al naţionaliştilor germani. Dar în curând a fost scos de-aci. La Viena, prietenii l-au plasat în redacţia lui „Neues Wiener Journal“ — ziar independent. Aci Peufel căuta să împiedice orice atac al ziarului împotriva naţionaliştilor germani sau a Hackenkreuzler-ilor.

Dar, în acelaş timp, a ştiut să profite de situaţia ce-i fusese creiată de prieteni, şi să deturneze renumele frumos al ziarului în interesul său personal. In curând, convingerile-i „de partid“ au cedat complect goanei după bani. Ocupând postul de redactor al rubricei industriale şi comerciale, Peufel a început să trăiască deodată ca un mare „îmbogăţit de război“ : un apartament luxos, o maşină proprie, restaurante scumpe, — ceiace mira foarte mult pe ceilalţi colaboratori ai directorului general Bruno Wolf.

Când fraudele şi şantajurile editorului Bekeszy dela „Die Börse“ şi „Die Stunde“ au fost demascate, acum doi ani, scandalul acesta a avut un mare răsunet şi în redacţia lui „Neues Wiener Journal“. Conferinţa colaboratorilor acestui jurnal a hotărât să-şi curețe „grajdurile lui Augias“.

Peufel, fiind îndepărtat astfel de aci, intentase ziarului un proces de daune de câteva milioane.

Asociaţia presei din Viena a refuzat însă să-i sprijine pretenţiile, aşa că nu i-a rămas decât calea de judecată, tribunalul.

Aci, martorul principal a fost Bruno Wolf, care a dovedit că Peufel a luat bani pentru a plasa în ziar informaţiuni interesate şi că organizaţiunea colaboratorilor l-a prins asupra unor şantaje şi chiar furturi directe.

Şi, mulţumită investigaţiilor făcute de Wolf, s'a descoperit că Peufel, singur sau cu ajutorul unor complici, a furat din cancelaria ospiciului de alienaţi („Steinhof“) actele „celebrei“ profesoare Kadiwetz condamnată pentru sadism (chinuia copiii şi-i obicinuia cu cele mai desfrânate şi mai murdare acte sexuale) la câţiva ani de recluziune şi internată provizoriu în acel ospiciu...

Graţie depoziţiunilor lui Wolf, Peufel a pierdut procesul. Atunci îndrăzneţul escroc, disperat, l-a dat pe Wolf în judecată pentru „defăimarea reputaţiei şi numelui“ său „cinstit“.

De doi ani însă, însuşi reclamantul a căutat mereu să amâne ziua judecăţii, încercând să-l influenţeze pe Wolf ca acesta să facă măcar o declaraţie formală cum că consimte la stingerea procesului. Până şi redacţia şi editura „Neues Wiener Journal“ au dorit la urma urmei să înceteze demascările şi spălarea în public a rufelor presei.

In ajunul judecăţii, Wolf fusese chiar ameninţat cu pierderea postului său de director ; însă acest gazetar cinstit era neclintit în hotărârea lui şi intenţiona să isprăvească cu Peufel.

Publicist înăscut, Bruno Wolf era fiul unui mare scriitor vienez, fost director general al ziarului „Extrablatt“, şi-şi păstra cu sfinţenie tradiţiile nepătate ale familiei. Temperament de luptător, Wolf îşi sacrifica mereu interesele personale pe altarul binelui obştesc. El visa să smulgă din mediul gazetăresc, cu rădăcină cu tot, venalitatea, corupţia şi şantajul.

La deschiderea şedinţei, fiind întrebat dacă nu e dispus să isprăvească procesul prin împăcare, Wolf a răspuns :

— Pentru mine e un lucru absolut cu neputinţă. Procesul acesta are o mare însemnătate publică. Am acte şi depoziţii scrise care dovedesc că Peufel e un tâlhar şi un şantajist...

In momentul acela, Peufel descărcă revolverul în pieptul lui Wolf...

Actul lui Peufel e mai elocvent decât sunt toate încercările lui de a se reabilita şi de a arunca vina şi calomnia asupra lui Wolf. Peufel va fi judecat, şi atunci se vor descoperi toate maşinaţiunile acestui „jurnalist“, venit în presă pe „scara de serviciu“ şi plecat din presă în camera criminalilor. E de regretat numai că acest sfârşit s'a întâmplat atât de târziu şi a mai cerut o jertfă de importanţa persoanei lui Bruno Wolf — cel mai luminos chip din întreaga familie numeroasă a presei vieneze.

BORIS ALMASOFF

NOU!! NOu!!
Opere premiate de Academia franceză!
Logodnă de Primăvară de Guy Chantepleure Lei 70
Nopţi Princiare „ J. Kessel „ 60
Cele mai frumoase pagini literare!
Editura „NAŢIONALA“ S. Ciornei, Strada Decebal 8—10

Evrica

Nepoata mea Nataliţa are ochi negri, bucle aurii şi poartă pe umeri greutatea celor opt ani trăiţi cu cinste.

Nataliţa e bună şi inteligentă. Ii place să cânte la pian, să citească cărţi interesante şi să asculte când alţii povestesc felurite istorii şi istorioare. Dar îi place şi mai mult să întrebe...

— Doamne ! — zice tata intrând în casă cu obrajii îmbujoraţi şi — frecându-şi mâinile — adaogă: — Is mulţi afară...

— Tată ! — se aude vocea Nataliţei: — ce-i aceia: îs mulţi afară.

Tata pare încurcat. Se uită la copilă cu mirare.

— Sunt mulţi oameni pe stradă ? — adaogă Nataliţa.

— Nu... nu-i ţipenie de om, — dar...

— Tată, — zice Nataliţa, gânditoare: — dar ce-i aceia „ţipenie ?“

. . . .

Domnilor, nu-i aşa că puţini dintre d-voastră pot să răspundă Nataliţei ce însemnă „îs mulţi afară“ şi de unde vine cuvântul „ţipenie ?“

Şi milioane de oameni întrebuinţează aceste expresii fără să ştie explicaţia.

Exemple sunt fără număr.

Există o mulţime de cunoştinţi mărunte, pe care tot omul ar trebui să şi le controleze. Incercaţi să vă puneţi un şir de întrebări care par la prima vedere foarte simple... Bine ar fi dacă din 10 întrebări veţi putea răspunde complect şi precis măcar la cinci !

De aci a pornit dincolo de Ocean un nou joc din cele mai antrenante, care a şi luat locul „cuvintelor încrucişate“, atât de populare în cursul anului trecut.

Jocul acesta, ca şi oricare altă invenţie reuşită, — e extrem de simplu.

O revistă sau un ziar, publică în fiecare număr câte o serie de întrebări. Ctitorii trebue să dea răspunsuri, precise sau cu aproximaţie.

Un răspuns exact şi complect dă jucătorului dreptul la două *„puncte“* iar un răspuns aproximativ — numai la un *„punct“*.

Ideal ar fi ca la o serie de 50 de întrebări, cineva să răspundă câştigând 100 de *puncte*. Dar, vai ! — Acest ideal e aproape irealizabil. Totuşi se poate judeca asupra erudiţiei unei persoane după numărul punctelor obţinute. Nimeni nu trebue să se descurajeze obţinând un număr mic de puncte.

Sunt foarte interesante rezultatele experienţei făcute de o revistă americană:

La o serie din 50 de întrebări s'au primit răspunsuri dela scriitorul Wells — 63 puncte, dela savantul Einstein 62 puncte, iar dela Edison — numai 55 puncte !.

Redacţia „Adevĕrului Literar“ introducând acest nou joc, face aceleaşi experienţe. In numărul de faţă oferim cititorilor noştri seria I-a formată din 25 de întrebări.

Numărul punctelor rezultat din răspunsurile primite, îl vom publica în ordinea primirii, însoţindu-l cu numele trimiţătorului. Vom fixa astfel media de „perspicacitate enciclopedică“ a fiecăruia dintre nouii „jucători“.

Aşa dar, începem...

Câteva indicaţiuni

Răspunsurile trebue să ne sosească cel mai târziu în 14 zile după apariţia revistei noastre cu fiecare nouă serie de întrebări.

Prima serie de întrebări :

1. Care e originea cuvântului „bârlog ?“
2. Care compozitor a scris un lung şir de opere geniale, fiind surd ?
3. De ce lacrimile făţarnice se numesc „lacrimi de crocodil ?“
4. Care oraş e situat în două continente ?
5. Care două păsărele pot învăţa graiul omenesc ?
6. De unde a pornit obiceiul de a se scoate de pe cap pălăria, şapca, etc., când se întâlnesc oamenii ?
7. Care popor a început să poarte cel dintâi, pantaloni ?
8. Dela care popor se trage numele oraşului Paris ?
9. Câte versuri sunt într'un sonet ?
10. Cum se scrie „unul“ cu ajutorul a trei cifre de 5 ?
11. Care pasăre umblă şi nu sboară ?
12. De unde vine cuvântul „ghilotină ?“
13. Când a murit Leon Tolstoi ?
14. Care-i forma de stat în Ungaria ?
15. Ce înseamnă „Carat ?“
16. De unde se extrage chinina ?
17. De unde se trage cuvântul „panama ?“
18. Ce este „Oul lui Columb ?“
19. Cine a descoperit „Radium-ul ?“
20. Ce este delta ?
21. Când devine cercul linie dreaptă ?
22. Care e cel mai lung fluviu din lume ?
23. De unde se face asfaltul ?
24. Din ce se fabrică sticla obicinuită.
25. Ce origine are cuvântul „Ţar ?“

Citiţi
MICUL SACRIFICIU
Roman Social de DELAFRAS
„Cugetarea“ Bucureşti IV Lei 40

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 131

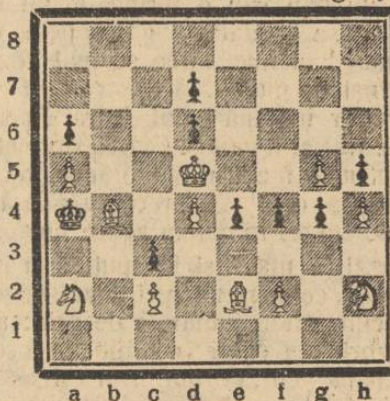
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Variante“

(inedită)

Negru: (9 figuri)

Ra4, Pa6, c3, d6, d7, é4, f4, g4 şi h5

Alb (11 figuri)

Rd5, Ca2 şi h2, Nb4 şi é2, Pa5, c2, d4, f2, g5 şi h4.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 132

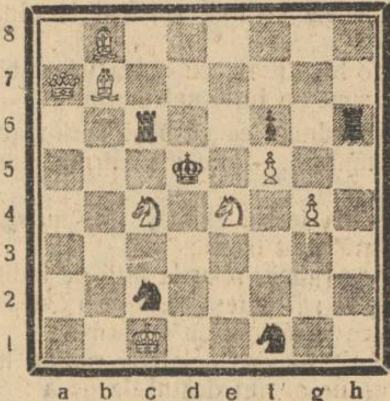
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Speranţa“

(inedită)

Negru (6 figuri)

Rd5, Tc6 şi h6, Cc2 şi f1, Pf6.

Alb (8 figuri)

Rc1, Da7, Cc4 şi é4, Nb7 şi b8, Pf5 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 133

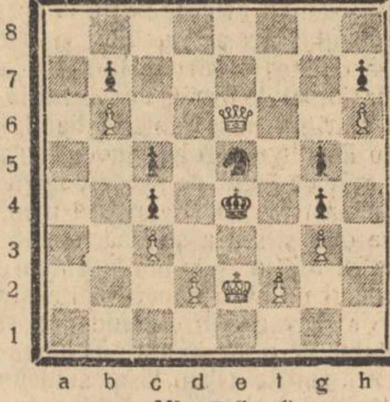
Din concursul nostru de probleme

Motto: „To be or not to be“

(inedită)

Negru: (8 figuri)

Ré4, Cé5, Pb7, c4, c5, g4, g5 şi h7.

Alb. (7 figuri)

Ré2, De6, Pb6, c3, d2, f2, g3 şi h6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 55

Jucată în concursul „Sfatului Negustoresc“ la 3 Iunie 1928.

Alb: M. Wechsler **Negru: H. Taubmann**

Deschidere neregulată

1. Cb1—c3, d7—d5 ; 2 d2—d4, Cg8—f6 ; 3. è2—é3, Cb8—d7; 4. Cg1—f3, c7—c6 ; 5. Nf1—d3, Dd8—c7 ; 6. Cc3—é2, o mutare slabă care permite negrului obţinerea unui joc degajat. 6..... é7—é5!; 7. Cf3×é5,Cd7×é5 ; 8. d4×é5, Dc7×é5; 9. 0—0, Cf6—g4; 10. Cé2—g3, h7—h5; 11. f2—f4, Dé5—f6; Retragerea damei la é6 cu atac asupra pionului à3 ar fi dat naştere unui joc periculos pentru ambele părţi. 12. h2—h3, h5—h4; 13. Cg3—f5, mai bine lua Cg4 iar la mutarea hg a negrului, continuarea g4—g5 ! îi asigura superioritatea. 13..., Nc8×f5; 14. h3×g4, Nf5—d7; 15. Dd1—f3, Nf8—c5; 16. Ta1—b1, 0—0—0; 17. b2—b4, jocul s'a clarificat acum. Albul atacă pe flancul damei, iar negrul pe flancul regelui. 17..., Nc5—b6; 18. a2—a4, Td8—é8; 19. a4—a5, Nb6—c7; 20. Nc1—d2, mult mai bine era Nb2. 20..., g7—g5 !; 21. c2—c4, d5×c4; 22. Nd3×c4, g5×f4; 23. Tf1—c1, Df6—d6; 24. Nd2—c3, Té8×é3; 25. Df3—f2, Th8—g8; 26. Tc1—d1, Dd6—é7; 27. Nc3—dr, Albul e complect desorientat. 27..., Nd7×g4; 28. Nd2×é3, Ng4×d1; 29. Tb1×d1, f4×é3; 30. Df2—f5+, Rc8—b8; 31. Td1—d7, Dé7×b4; negru prepară un mat frumos pe care Albul îl ignorează. 32. Df5×f7, negrul anunţă mat în 5 mutări. 32..., Db4—é1+; 33. Nc4—f1, Tg8×g2+!; 34. Albul cedează ca la R+g2 urmează Dg3+ şi apoi Dh2 mat. La Rh1, urmează Th2+ etc.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

In tramway, în tren, la munte la mare, acasă citiţi
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu clişee de actualitate

Cărţi şi Reviste

FRANCIS CARCO: Le roman de François Villon (Ed. Plon)

In colecţia „Le roman des grandes existences" pe care o editează librăria Plon din Paris, scriitorul Francis Carco ne dă o descriere vie şi sugestivă a vieţei poetului-bandit Villon.

In adevăr, e un real roman traiul sbuciumat al acestui baladist al secolului al XV-lea.

Literatura franceză care, în galeria-i de celebrităţi, are atâtea felurite tipuri de scriitori, numără pe acest unic exemplar de poet care va cunoaşte toate schimbările soartei ca nimeni altul. Orfan de tată, neputând fi susţinut de mama sa, François de Montcorbier, e crescut de mic de unchiul său Guillaume de Villon, slujitor al unei capele din Paris. In strada Saint Jacques, într'o mică odăiţă de şcolar leneş, viitorul poet, care mai târziu îşi va lua numele de François Villon, va gusta primele clipe de adolescenţă săracă şi amărâtă.

Unchiul său, om învăţat şi bun de inimă, va căuta să facă din tânărul François un savant al timpului. Idealul său era să-l vadă trecând prin toate gradele pe care le dedea Sorbona pe atunci. Din nenorocire pentru el, sau din fericire pentru literatură, visul bunului unchi nu s'a putu împlini. Temperament svăpăiat şi fără nici un echilibru, tânărul Villon va prefera prieteniile suspecte, traiul de taverne şi de case publice în locul unei învăţături seci şi stereotipe. Departe de a-l încânta sintaxa latină, Donat şi Doctrinal-ul, Villon le lăsa cu plăcere să mucegăiască în colbul lor de severă erudiţie şi prefera să colinde uliţele în tovărăşia a doi prieteni de care nu s'a despărţit până la moarte, adică până la moartea lor prin ştreang. Aceştia sunt: Colin de Cayeux, fiul unui lăcătuş şi Regnier de Montigny un nobil scăpătat.

Toată învăţătura şi toată autoritatea eclesiastică a unchiului Guillaume n'au putut contrabalansa influenţa nefastă a acestor doi prieteni buni ai lui Villon.

Deşi obţine gradul de bacalaureat şi în urmă de licenţiat, Villon va prefera să ducă în compania acestor prieteni o viaţă sbuciumată de pungaş şi mai târziu de bandit. Dela simple glume inofensive de şcolar, va ajunge la furturi şi mai târziu chiar la crime. Farse de student care amintesc unora dintre noi viaţa studenţească din Germania, ospeţe vesele şi somptuoase, în care totul era adus prin furtişag, spargeri de biserici şi la urmă chiar omoruri. Iată întreaga gamă a acţiunilor de care e capabil junele şi timidul şcolar de mai înainte.

In adevăr, cu toată grozăvia faptelor pe care le comite cu sau fără voie, din propriu imbold sau prin sugestia prietenilor lui, Villon rămâne veşnic acelaş: laş, egoist şi totuşi mărinimos cu cei nenorociţi şi slabi. Traiul lui e un contrast între degradare şi înălţare sufletească. Poetul care are ca primă dragoste pe Marion, o fată de casă publică, ajunge mai târziu să iubească pe o nobilă cu tot idealismul unui suflet curat. Tâlharul care jefueşte biserici va împărţi banii furaţi cu şcolarii săraci, cu femeile publice căzute în mizerie. Primit şi îmbrăţişat ca un adevărat geniu la curtea dela Blois a lui Charles d'Orleans, vestitul poet al vremii, Villon se plictiseşte de traiul de curte şi de poeţii invidioşi şi proşti şi se întoarce la viaţa de bandit.

Nu-i place nici viaţa dela curtea regelui René care-l primise cu multă simpatie, nici aceia din palaturile somptuoas ale lui Jean de Bourbon din a cărui dărnicie se împărtăşeşte atât de des. Preferă să colinde fugar pe câmpii, având veşnic înainte-i viziunea spânzurătoarei. Preferă să sufere închisoare, să treacă prin tortură, să îndure în sfârşit toate mizeriile unei vieţi de desmoştenit al soartei. Şi pentru ce toate acestea? Ca să se desfăteze câteva nopţi în tavernele rău famate ale Parisului, risipindu-şi verva-i poetică pentru vre-o Margot, Catauld sau altă prostituată pe care le batjocoreşte în balade şi'n acelaş timp le stoarce de bani. Când crede că iubeşte cu adevărat, îşi asasinează rivalul, chit ca mai târziu să fie bătut la spete chiar din ordinele iubitei pentru care făcuse atâtea jertfe.

Villon e un tip caracteristic în literatură. E strămoşul lui Gavroche şi strănepotul lui Martial. El nu poate trăi decât în Paris, care-l farmecă şi-l atrage întotdeauna. Când spre sfârşitul vieţii, părăseşte această cetate a plăcerilor şi murdăriilor simpatice, moare fără nici un regret în cursa întinsă de un bandit.

Ce era să mai regrete când iubitul său Paris îi fusese interzis pentru zece ani!

Beţii pantagruelice, amor hoţesc şi de-o clipă, nici o prietenie adevărată decât a lui Regnier şi Colin pe care-l plânge ca un frate când îl vede înţepenit în ştreang, nici o rază de idealism mai curat, ci numai gânduri oribile de asasinat şi de tortură. — iată în ce se rezumă viaţa lui Villon.

Iubirea adevărată, el n'a gustat-o, n'a ştiut-o preţui. Deaceia nu e de mirare că în toată opera lui poetică nu găsim decât accentele unui realism crud şi trivial.

Şi totuşi, cine citeşte „Testamentul" său nu se poate împiedeca să nu admire o ironie ş'o amărăciune care ating uneori duioşia cea mai subtilă. In „romanul" lui Villon găsim pagini de-o vioiciune uimitoare. In poetul sărac, amărât şi totuşi vesel, în individul care compune balade între două pauze de tortură, în desmoştenitul unui veac brutal şi crud, vedem geniul care e acelaş în toate secolile: suferind, persecutat şi totdeauna mărinimos. Cine citeşte acest „roman" al lui Carco, citeşte parcă un roman din zilele noastre.

In adevăr, nimic nu-i nou sub soare: în viaţa poetului din secolul al XV-lea vedem viaţa atâtor scriitori din secolele noastre. Deosebirea e numai că Villon a fost un bandit în toată puterea cuvântului, pe când alţii ca Voltaire bunăoară, erau numai simpli potlogari. Cred că e mai de admirat un Villon care fura, omora şi aceasta o spunea în baladele lui, decât un Voltaire care, pe când trafica furnituri de postav, debita cele mai înalte precepte de morală.

In rezumat cartea lui Francis Carco ne dă o imagine vie şi reală a vieţii unui poet care începe a fi privit din ce în ce mai pe drept în strălucirea pe care o merită.

I. M. MARINESCU

Ultima carte a lui Benedetto Croce

Benedetto Croce a dat la lumină acum de curând o carte foarte importantă asupra intelectualităţii italiene din generaţiile precedente: *Storia d'Italia, del 1871 — al 1915.* In această carte se vorbeşte de epoca de după unitate şi a făcut mare vâlvă în Italia, unde fiecare a citit-o cu nerăbdare şi o discută cu aprindere, deşi în presă nu avea nici un răsunet. Croce nu a voit să scrie propriu zis o istorie, ci a vrut mai mult să reacţioneze contra opiniei, curente în lumea fascistă, că epoca dela 1871 la 1922 Octombrie 28, este o epocă de mediocrităţi, iar *Italia* în acest răstimp a devenit *Italietta.* Şi deşi spiritul de înaltă cugetare şi obiectivitate al lui Croce nu se coboară la tonul polemicei virulente, este totuşi în cartea sa o protestare puternică şi bine motivată în potriva acestui dispreţ şi defăimare a unei generaţii şi împotriva unei păreri pe care el o socoate falsă şi de rea credinţă. Când Italia a încheiat perioada eroică a istoriei sale 1871, oamenii „del Risorgimento" au simţit că rolul lor în ciclul operei prozaice de organizare va fi de planul al doilea şi că ceva a murit. Croce deşi recunoaşte că ceva a dispărut din această clipă în Istoria Italiei, găseşte totuşi că cei 45 de ani scurşi dela această dată sunt o dramă intensă şi mişcătoare a sufletului italian sub aparenţa lor prozaică. Au fost o epocă de slăbiciune şi efort, de greşeli şi dezastre, dar şi de splendide elanuri de energie şi adeseori de izbândă strălucită.

El arată cum Italia nu avea drumuri, nici căi ferate, nici şcoli, nici tradiţii care s'o orienteze în noua sa viaţă naţională după cerinţele vremurilor moderne. Totuşi în două generaţii s'a pus în pas cu celelalte naţiuni, iar în 1915 a ştiut să-şi îndeplinească chemarea. Din acest an Croce închee cartea sa căci, zice el, de aci înainte nu mai poate fi vorba de Istorie ci de Politică.

Personalităţile din epoca descrisă de Croce sunt Carducci, Crispi, d'Annunzio, Giolitti. El are cuvinte de laudă şi de critică în acelaş timp pentru Crispi, patriotul „Risorgimentului", visătorul care a năzuit la un imperiu Abysinian pentru Italia şi la o reconciliare cu Vaticanul. D'Annunzio, făuritorul şi profetul ultra naţionalismului exaltatorul pornirilor oarbe, nu e tratat prea bine în paginile istoricului-filosof. In schimb Giolitti, bătrânul om de stat care a dat primii zece ani de adevărată prosperitate ţării sale, e bine şi puternic desemnat. El dă impresia de a fi căutat să se ferească de utopia democratismului ca şi de exageraţia şovinismului, iar din această politică a eşit combinaţia extremului naţionalism cu socialismul. Croce arată cum Karl Marx a ademenit imaginaţia tinerilor Italieni care sufereau de inerţie sufletească şi hrăneau totuşi lăudabile dorinţe pentru idei noi şi reforme sociale. D'Annunzio deşi membru al partidului conservator, năzuieşte spre socialişti pe care-i găseşte „vii şi dinamici". Dar Marx era prea nepotrivit cu spiritul italian prin sarcasmul lui tăios, critica acerbă şi puţinul său elan umanitarist. Ca şi la noi în ţară, oamenii politici italieni de pe atunci cari au trecut drept marxişti înfocaţi, sfârşesc prin a deveni liberali, iar după războiu revoluţionarismul şi naţionalismul se ridică triumfător. Tot tineretul italian de după războiu s'a inspirat din paginile lui Mussolini în care se îmbinau teoriile lui Marx cu doctrina violenţii lui G. Sorel.

Cartea lui Croce este un izvor de informaţii foarte preţioase şi de documente interesante asupra vieţii intelectuale de la începutul acestui secol, cu tendinţele sale variate înpotriva raţionalismului şi cu opoziţia lui Croce însuşi în potriva doctrinelor hegeliene care ridicau în slavă statul şi-l puneau mai presus de principiile morale.

I.

Poezia peisagiului familial

Poezia franceză încearcă, într'adevăr, totdeauna inspiraţia nouă. Iată-l pe *Louis Lefebvre* ritmând gingaşele nuanţe ale sentimentului patern. Plin de aprehensiune mai întâi, acest sentiment se deşteaptă, se desfăşoară şi înfloreşte până ce umple întreaga cavitate senzorială a inimii omeneşti:

Toi, ma chair, qui seras vivant
Quand je ne serai plus qu'une ombre,
Dressé soudain lorsque je sombre,
Mon calme petit, mon enfant!

Ah! reste Moi! Mais qu'ai-je dit?
Que suis-je près de toi? Silence!
Ta vie intrépide commence.
Va, mon enfant. Pleure. Grandis.

Iată şi un tablou de frumoasă idilă familială:

Ma feme chante, et mon enfant sourit.
La rumeur assassine et folle de Paris
Bat les murs des maisons comme un flot la falaise.
Toute la violence à ma maison s'apaise:
Ma femme chante, et mon enfant sourit.
O petit être encore légendaire,
Quelle soudaine et brulante colère
Fait s'enflammer ton front d'ange surpris?
Ma femme chante: et mon enfant sourit.
J'ai demandé la paix aux lointaines demeures
Où j'espérais qu'enfin, douce, sonnerait l'heure;
J'ai demandé la paix, d'un désir éperdu,
Aux hommes sans vouloir qui n'ont pas répondu;
J'ai demandé la paix, par un appel suprême,
A la douleur, peut-être encor, de mon poème:
Ma femme chante, et mon enfant sourit.

Poeţii cari caută inspiraţia departe, departe, să-şi amintească, adesea că este uneori foarte aproape, în casa lor chiar, în peisagiul familial, în surâsul ce pluteşte în jurul căminului lor. — *g. b.*

Cărţi noui despre Maxim Gorki

Din vraful de cărţi pe care l-a prilejuit sărbătorirea recentă a lui Maxim Gorki două merită să fie cu deosebire recomandate: biografia scriitorului de Grusdew (I. Grusdew, Das Leben Gorkis) şi amintirile lui despre contimporani (Maxim Gorki, Erinnerungen an Zeitgenossen) amândouă apărute în cunoscuta editură Malik-Verlag Berlin.

Lucrarea lui Grusdew este prima şi — deocamdată — singura biografie complectă a lui Maxim Gorki. Bazată nu numai pe cunoaşterea vastului material biografic răspândit în broşuri şi reviste greu accesibile, dar şi pe cercetarea documentelor şi arhivelor ruseşti, ea reuşeşte să reconstitue, în toate peripeţiile ei variate, viaţa atât de zbuciumată şi aventuroasă a scriitorului. Pentru acei ce caută în biografie mai ales chipul viu al omului şi abia în al doilea rând faptele mari şi mărunte ale vieţii, scrierile autobiografice ale lui Gorki — incomplecte de altfel — vor rămâne încă, desigur, indispensabile. Grusdew, un harnic şi conştiincios adunător de amănunte, ne dă numai o biografie descriptivă, cu pretenţii ştiinţifice, dar fără evocări impresionante şi poetizări plăcute. Cartea lui nu se ridică la nivelul biografiilor clasice care, opere artistice ele înşi-le, au ştiut să zugrăvească oameni vii şi să desprindă personalitatea lor, fascinantă şi covârşitoare, din orânduirea crono — şi biografică a faptelor. Totuşi meritul ei rămâne mare. Interesant şi viu scrisă, ea se citeşte cu plăcere şi cu folos.

Amintirile personale ale lui Maxim Gorki au, în afară de valoarea lor documentară, şi una biografică. Capitolele cărţii poartă, drept titluri nume ilustre din literatura şi istoria rusă. Ele cuprind interesante şi uneori chiar foarte importante note asupra oamenilor de seamă cu care autorul s'a întâlnit în decursul deceniilor din urmă. Lenin, Tolstoi, Krassin, Cehov, Andreiev, Block ne vorbesc în aceste pagini cu farmecul acelei familiarităţi pe care au pus-o în convorbirile lor cu Maxim Gorki. Dar în acelaş timp aflăm mult, foarte mult şi despre Maxim Gorki însuşi şi aflăm tocmai lucruri intime, păreri şi convingeri personale pe care, în bună parte, zadarnic le-am căuta în scrierile-i literare. Astfel, în capitolul despre Lenin, găsim o profesie de credinţă politică, singura pe care o cunoaştem dela Maxim Gorki în ultimii ani şi într'o formă atât de precisă. In alte capitole, ca în acele despre Tolstoi, Gorki ne mărturiseşte ascunzişuri sufleteşti care, numai aici şi în această ordine de idei puteau pătrunde în public. Ceeace lipseşte în biografia lui Grusdew, personalitatea însăşi a lui Gorki, ni se manifestează aici sub diverse aspecte. Cei ce iubesc pe Gorki, o vor căuta în aceste pagini. — *r.*

D. V. BARNOSCHI
Poveste istorică
Cărvunarii
Romanul vieţii amoroase şi tragicul sfârşit al Comisului Ionică Tăutu
PREŢUL 40 LEI

Cărţi apărute în Editura „NAŢIONALA" S. Ciornei
Bucureşti Str. Decebal 8—10

Maurice Dekobra	Flacări Catifelate	Lei 60.—
Guy Chantepleure	Pasagera	„ 65.—
Marcel Prevost	Fecioarele Nebune	„ 60.—
Leon Tolstoi	Ana Karenina 2 vol.	„ 180.—
Piere Benoit	Koenigsmark	„ 60.—
Guy Chantepleure	Logodnă de Primăvară	„ 70.—
J Kessel	Nopţi Princiare	„ 60.—

Cea mai elegantă şi mai îngrijită colecţie apărută până azi.

„NEVRALGINE JURIST"
VINDECĂ

Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri şi
Nevralgiile.
CEREŢI LA
FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
„NEVRALGINE JURIST"

Hölderlin, sau mistica poeziei [1]

Lumea e prea brutală pentru mine.
Keats

Dacă s'ar putea să încapă într'o definiţie, scurtă şi îngustă în mod necesar, ceiace a fost un om, cu tot ce făcea din el o fiinţă deosebită de milioanele de muritori trăind laolaltă, şi în acelaş timp cu el, şi mai ales un poet, cu toată lumea lui de gânduri, vise şi simţiri aduse de dânsul şi lăsate moştenire sufletului omenesc, poate că aceia ce s'ar potrivi mai curând marelui nefericit care a fost poetul Frederic Hölderlin ar fi: un om pentru care lumea exterioară nu exista.

Tragedia nefericitului poet romantic e aceia a unui om ce şi-a supravieţuit o viaţă întreagă, lungă şi miserabilă. In realitate, Hölderlin moare la vârsta de patrusprezece ani, când e smuls vieţii fericite a satului natal pentru a fi trimis la un seminar protestant, spre a se pregăti de preoţie, ideal scump al mamei sale şi care niciodată nu avea să se împlinească: deceniile ce avea să le mai trăiască nu însemnau decât o supravieţuire trupească, de care sufletul era departe. Viaţa din mânăstirea întunecată, cu regulile ei aspre, cu îngrădirile şi severităţile sale, înăbuşiră pentru totdeauna avântul şi dragostea de viaţă a adolescentului cu păr blond, ochi limpezi şi fruntea senină. De atunci şi toată viaţa, Hölderlin duse cu el o povară grea şi moartă: sufletul său.

Viaţa o înlocueşte cu visul, cu visul care evocă fericitul timp al copilăriei, care chiamă vremuri viitoare plăsmuite fantastic, şi care înlătură gândul prezentului, trist şi întunecat. Tema care revine mereu în poeziile sale e regretul trecutului, acest leit motiv al poesiei romantice, contimporane tânărului poet german, pentru a nu vedea ceiace are meschin şi barbar lumea ce-l înconjoară.

Din cea mai fragedă tinereţe şi până la moarte, cel care a scris „Hyperion" era hotărât să ignoreze viaţa, să nu aibă nici o legătură cu ea, să trăiască dincolo şi în afară de ea.

Decât, viaţa nu îngăduie această nerespectare a obligaţiilor omului către dânsa: ocolirea îndatoririlor către dânsa se răsbună. Şi cum numai zeii pot înfrânge viaţa, cum altă dată Iacob l-a înfrânt pe Dumnezeu, Hölderlin care nu era decât un biet om, nu putea decât să fie învins, şi el ştia lucrul acesta.

Incăpăţânarea lui de a nu se adapta prezentului nu pornea dintr'un sentiment de orgoliu care nu-şi recunoaşte stavilă: poate n'a fost poet mai puţin ispitit de vanitate ca acest tânăr dascăl, care nu socotea de o valoare deosebită „încercările sale poetice".

Dar se socotea chemat să se închine poeziei şi dincolo de această chemare credea că nu mai există nimic, nici chiar dragostea duioasă pentru bătrânele sale, mama şi bunica, sărace şi necăjite, care îşi puseseră toată nădejdea în copilul lor, pe care-l vroiau preot şi om ajuns.

O milă fără margini pentru ele, pentru iluziile ce ele îşi făcuseră asupra viitorului lui, îi sfâşie sufletul: dar nu găseşte nici o deslegare a situaţiei, fiindcă oricare ar fi trebuit să ducă la un compromis cu viaţa, lucru ce nu-l putea admite, fără a trăda chemarea lui divină:

Chemarea mea,

E să proslăvesc lucrurile divine; pentru aceasta Domnul mi-a dat cuvântul...

Şi de aceia, nu se poate hotărî la nimic care să însemne o renunţare la misiunea ce i-a hărăzit-o cerul. Eroic, se cufundă într'o viaţă mizerabilă, lipsită de bucuriile cele mai mărunte ale existenţii, dar închinată artei pure, poeziei celei mai sublime a sferelor celeste. Pentru el, poezia nu era o podoabă a sufletului, dar însuşi principiul fundamental al universului şi nimic nu era mai nobil decât să i te închini, iar poetul e legătura dintre divinitate şi omenire, care fără el nu s'ar întâlni.

Pentru a-şi duce viaţa pământească, chinuită şi nevoiaşă, poetul care cu sufletul călătorea spre soare şi stele, dădea lecţii copiilor de burghezi: conflictul acesta violent dintre îndeletnicirile de toate zilele şi lumea pe care o crea visul său, îi sdruncinară mintea cu încetul. Poate de vină erau şi împrejurările neprielnice cari făceau ca poezia lui să nu fie luată în seamă, nici de către scriitori şi nici de cititori; şi deasemeni, amărăciunile zilnice legate de meseria sa, umilinţele încercate de dascălul plătind şi nevoiaş în contact cu burghezii parveniţi şi neînţelegători, în casele cărora era adus de nevoi.

Inainte de prăbuşirea definitivă, parcă pentru a încorona perioada lucidă a vieţii sale, o apoteoză de fericire: dragostea pură şi imaterială ca un poem al său, pentru mama unui elev al lui, Doamna Gontard din Frankfurt, Diotima din al său „Hyperion".

Diotima, o nobilă viaţă,
Tu sora mea, tu ruda mea cea sfântă,
Inainte de a-ţi fi dat mâna
Te-am cunoscut într'o lume depărtată.

Era clipa de senin din viaţa sa frământată, singura când Hölderlin s'a apropiat de fericire, dela vârsta când intrase la seminar.

Nu se ştie pentru ce motive, poetul fu silit să părăsească casa iubitei sale; urmează câţiva ani de rătăcire prin Germania şi Franţa, în care timp de multe ori i-se pierde urma, pentru ca într'o zi să ajungă la satul natal, la casa bătrânelor sale, de nerecunoscut şi cu mintea rătăcită.

Ceeace e ciudat în cazul lui Hölderlin, e că poeziile sale cele mai desăvârşite şi mai nobile, le-a scris tocmai în timpul când nu mai era în deplinătatea puterilor sale intelectuale. Inteligenţa sa se mistuie încetul cu încetul, dar în timpul acesta, ca sub influenţa unei magii tainice, ceiace a mai rămas conştient din el produce imnurile cari îi fac numele nemuritor în literatura germană şi universală.

Rătăcirea minţii lui a durat o viaţă de om: patruzeci de ani, în care timp uitat de toţi cari îl cunoscuseră, necunoscut de generaţiile noui şi batjocorit de trecători şi de studenţii cari îl întâlneau, Hölderlin, care acum îşi zicea Scardanelli, fiindcă uitase de existenţa lui anterioară, scria mereu, versuri copilăreşti sau profunde, pe foiţe de hârtie pe cari le lua vântul şi le risipea pe malurile înverzite ale Nekarului.

Târziu, la 7 Iunie 1843, moartea mai culese cele din urmă rămăşiţe ale celui care a cântat „Moartea lui Empedocle", înmormântând odată cu cenuşa lui şi umbra amintirii sale.

Dar ca şi o statuie antică desgropată de săpăturile unui arheolog, poezia lui Hölderlin reînviă 60 de ani dela moartea lui, la începutul veacului nostru, pentru a străluci limpede şi sonor în sufletul celor ce iubesc frumuseţea.

MANUEL MENICOVICI

1) Hölderlin de Stefan Zweig. Stock. 1928.

„Biblioteca Dimineaţa"
No. 95 — 80 pagini — 8 Lei
Cuprinde:
Dansatoarea Greacă
şi alte povestiri
de celebrul scriitor
Artur Schnitzler

ÎNSEMNĂRI

Stejar Ionescu

A murit Stejar Ionescu, gazetar și scriitor de talent, colaborator la „Adevărul Literar“ — unde a și debutat cu nuvela „Domnul de la Murano“.

Dar Stejar Ionescu a fost, înainte de toate, un om admirabil : o inimă bună și dreaptă, plină de milă și de revoltă...

S'a sfărmat, într'un stupid accident, o lume de distincție, finețǎ, discreție, rezervă și grație.

In timpul vieții unui scriitor, cași târziu după moartea lui — poți să-i analizezi opera, scoțându-i în evidență calitățile.

Când însă omul este pe catafalc, între făclii și flori de crin, când lângă sicriu sunt cei mai deaproape ai lui — unii păturind un fald al zăbranicului cu acelaș gest atent cu care-i potriveau cravata... alții stând împietriți pe un fotel fără o lacrimă și fără un cuvânt, gârboviți într'o noapte..., alții plângând pe un umăr sau cu fruntea rezemată de ușorul ușii, — atunci soție, părinți, surori și prieteni, cufundați într'o imensă durere, sufăr împreună pierderea unui om drag.

Stejar Ionescu a adus în jurul sicriului său o durere fără margini, consolarea eșind parcă din excesul de durere împărtășită.

Niciodată n'am văzut amestecați, în aceiași durere, rude, prieteni și străini — într'o mare familie de iubire și regrete.

In jurul mormântului său, când sicriul a ajuns în fundul groapei, când jerbe după jerbe de flori au sunat pe capacul sicriului, când țărâna s'a amestecat cu florile și cu sufletul lui lilial, — am văzut, și nu voiu uita toată viața, deoparte o mamă prăbușită pe brațele celor dimprejur, iar alături pe marginea mormântului soție și surori prinse una de alta, plecate asupra groapei ca un zid pieziș de doliu, gata-gata să se răstoarne peste mort. Ele vroiau să vadă printre bulgări, încă o clipă, încă o clipă, un colț din sicriul unde era el. Iar printre noi umbla, ca rătăcit și neînțelegând nimic, un tată bun și delicat, așa cum a fost și Stejar Ionescu, jenat parcă de suferința din juru-i.

Mult mai poate răbda biata inimă omenească!

M. SEVASTOS

Concursul „Adevărului Literar“

In numărul trecut am publicat procesul-verbal, pe care l-a redactat juriul instituit pentru cercetarea lucrărilor prezentate la concursul „Adevărului Literar“.

Juriul format din d-nii Jean Bart, Paul Zarifopol, Constantin Botez și M. Sevastos, a decernat premiile de 5000, 3000 și 2000 lei următoarelor lucrări:

1) *„Domnul Inspector“ a elevului V. C. Moșinschi, clasa VIII, Liceul „Roman-Vodă“ din Roman ;*

2) *„O zi ca altele“, a elevei Ofelia Georgescu, cl. VII, Liceul „Regina Elisabeta“ din Craiova ;*

3) *„I. Al. Brătescu-Voinești“ a elevului Mircea G. Brătucu, clasa VIII, Liceul „Mircea cel Bătrân“ din Constanța.*

Bucata „Domnul Inspector“ a d-lui V. C. Moșinschi, care a obținut premiul I de 5000 lei — am publicat-o în pagina I a numărului de față.

Pe celelalte două bucăți le vom publica în numerile viitoare. — *R.*

La 1810

Curentul a publicat zilele trecute un foarte pitoresc document: un zapis dela 1810, privitor la cheltuelile de reparație a mânăstirei Glogovăț din Oltenia.

„Adecă am să iau dela cantelărie pentru deregeri și zugrăveli 47 lei vechi cu care este îndatorată biserica“. — Așa începe — naiv și primitiv — zapisul semnat *„C. Zugravu“*. Dar Zugravu este un om cinstit. El ține să arate, ban cu ban, de ce are de luat 47 lei vechi...

„Am cioplit șoldurile Sfântului Antonie; fac 2 lei vechi. Am scos praful din ochii cuviosului Malahie, 50 bani. Am pus un petec în fundul corăbiei lui Noe, 2 lei“. Precum vedeți, zugravul dela 1810 își ține bine socotelile. Era pe vremea când nu existau licitații publice și furnituri cu scandal...

„Pentru cârpit papucii Sfintei Eudosia și poalele rochei, 13 lei“. — Totdeauna găteala femeilor a costat mai scump... *„Indreptat capul balaurului și coada armăsarului Sft. Gheorghe, 4 lei“.* — Iar mai jos: *„Trei urechi rupte la 2 Sfântuleți, 1 leu“.* Ceiace înseamnă că urechile „Sfântuleților“ sunt foarte ieftine. — *„Poleiala la o barbă de sfânt, 1 leu“.* — Destul de modest preț, dacă ținem socoteală de prețurile coaforilor contimporani. — Și — în sfârșit: *„Pus dinți lui Sfântul Ion gură de aur, 3 lei“*, ceiace — recunoașteți și d-v. — este cu adevărat senzațional: singurul sfânt care a avut nevoe de o reparație a danturei, este tocmai Sfântul Ion gură de aur...

Și zapisul se închee pitoresc:

„Drept pentru care, am osârdie și jalbă. Rog pe fruntășia sa Popa Spirache să chibzuiască asupra banilor“.

...Ce frumos se făceau socotelile dela 1810!

Ei, dar ce vreți! Atunci nu exista legea contabilității publice, nici licitații, nici Monitor Oficial...

„O cestiune arzătoare“

Da, — în aceste zile calde și prăfuite, plictisitoare și enervante, — există totuși „o cestiune arzătoare la ordinea zilei“ — vorba lui Caragiale — „o cestiune“ care pasionează pe câtiva din cetățenii Republicei literelor Române. Și dv. veți înțelege ce înseamnă să te pasionezi, să te poți pasiona și — încă — pentru „o cestiune arzătoare!“ — în aceste zile de vară caldă...

Este vorba, anume, să știm dacă generația cea mai nouă se deosebește de generația precedentă, dacă scriitorii în vârstă de 24 ani se deosebesc de cei în vârstă de 31! Vedeți și dv. — este o cestiune arzătoare, cum vă spusei.

— Curat arzătoare! ar fi exclamat Pristanda, dacă Pristanda s'ar fi ocupat cu problemele literare...

Și pentru această cestiune arzătoare, curg valuri de cerneală, se încaeră trei polemiști geniali — doi în etate de 24 ani fiecare, un al treilea în vârstă de 31 — se ocupă coloanele a două ziare și o revistă literară. Mă rog: cestiunea este arzătoare!

Este vorba de contradicția „carne-duh“, Dionisos-Christ și alte asemenea baliverne.

Va fi existând un colț de țară, unde nă nu se vorbească de împrumut, de stabilizare și — mai ales — de generația nouă, această ultimă cestiune arzătoare?. — *Tudor Teodorescu-Braniște.*

Amor și Prietenie

Există unele corpuri instabile și fragile pe care chimiștii, în laboratorul lor, le scot la iveală printr'un fel de miracol. Deabia apărute aceste corpuri paradoxale se evaporează și se sting ; se combină cu corpuri vecine, iar din ele nu rămâne decât o formulă și o vocabulă în nomenclatură. Prietenia zisă amoroasă este o compoziție psihologică asemănătoare acestor corpuri paradoxale. Se afirmă că acest sentiment delicat și minunat în acelaș timp, a putut lua naștere, uneori, în oarecari inimi. Dar a trăit el vre-o dată un timp mai îndelungat ? La Bruyère afirmă că „amorul și prietenia se exclud“. El adaogă totuși că „prietenia între oamenii de sexe contrarii“ formează „o legătură care nu este nici pasiune nici prietenie pură“ și că ea „alcătuește o clasă aparte“. Ce trebue oare să credem ?

D-l Abel Bonnard reia, în *Revue hebdomadaire*, cu mult farmec, această mică problemă de sentiment. Mai întâi, crede el, această problemă e rău pusă, deoarece începe să demonstreze cu o aparență de răutate, că femeile n'ar fi „făcute pentru sentimentul prieteniei“.

Intr'adevăr, adaogă Abel Bonnard, prietenia e respinsă de femei prin aceea că e prea constantă, prea egală. Această seninătate nu le place. Grija aceasta, siguranța aceasta le ucide. Făcute numai pentru peripețiile amorului, ele sunt — când le transportăm în domeniul prieteniei, — ca Orientalele care, obiecte ale unui stăpân absolut, vin să-și petreacă un timp în occident. Mai întâi ele gustă aci avantajul de a trăi la adăpostul legilor. Dar curând această mediocritate le apare fadă, și foarte puțin mișcate de avantagiile unei Constituții, își regretă despotul ale cărui capricii puneau atâta varietate în viața sclavelor. Femeilor le trebue totdeauna neprevăzutul, varietatea împrejurărilor care să le arate toate nuanțele caracterului lor.

Să negăm oare cu totul că între bărbat și femee, chiar între cei de înalt caracter, poate exista o legătură cu atât mai adevărată, cu atât mai liberă și mai sigură, care să n'aibă nimic comun cu amorul adevărat ? Nimic comun ? Iată punctul îndoelnic ! La Bruyère nu crede în această ideală prietenie (fără amor) între bărbat și femee : „O femee privește totdeauna pe bărbat ca bărbat ; și reciproc, un bărbat privește femeea ca femee“, — spune el. Punctul acesta d. Abel Bonnard îl desfășoară cu o pătrundere curioasă și fără milă.

Eu cred, spune el, că prietenia dintre un bărbat și o femee este expresia micșorată, slăbită, inconștientă chiar, modestă și pașnică, a unui sentiment amoros. Nu pretind, adaogă Bonnard, că oridecâte ori o femee are pentru un bărbat o înclinare pe care o decorează cu numele de prietenie, trebue să se forțeze de a nu-i acorda ultimele favoruri ; din contră, admit că nici nu se gândește la aceasta. Dar omul acesta îi place, ceeace înseamnă că, sub rezerva corecțiunilor, cu o altă vârstă sau cu un alt fizic, sau cu alte maniere, îl judecă că n'ar fi nedemn, prin natura lui, să pătrundă în domeniul arzător și delicat al amorului. Adică, preferința pe care o încearcă, atunci când este sinceră iar nu bazată pe considerațiuni de interes sau de vanitate, arată una din temperaturile amorului, fie ea chiar cea mai mică din acestea.

Pentru bărbat, acelaș lucru. Prin urmare prietenia amoroasă n'ar fi decât o himeră, o fantomă, un sentiment privilegiat numai pentru întrebuințarea zeilor. Totuși d. Abel Bonnard nu împinge lucrurile chiar până la forma absolută a negației. Un bărbat și o femee pot gusta împreună adevărata prietenie ; dar vârful ei cel mai înalt nu-l ating decât numai când s'au ridicat deasupra pasiunii, pentru acești oameni rari, prietenia încunună amorul.

Odată ce pasiunea în forma ei acută, a trecut odată ce voluptatea și-a terminat toate nebuniile ei, răsare atunci o altă fericire, senină, eterată, adevărata prietenie între bărbat și femee. — *g. b.*

Buzele lui Lenau

In luna Iunie 1905 s'a ridicat în comuna Csatad jud. Torontal, locul natal al poetului Lenau, un monument pentru comemorarea acestuia. Discursurile festive au fost rostite cu acel prilej de prof. Gustav Heinrich și de scriitorul Francisc Herezeg recte Herzog, amândoi șvabi din Banat, ca delegați ai Academiei maghiare. Ambii oratori s'au străduit să demonstreze că Lenau a fost maghiar neaoș, tot atât de neaoș cum erau și iluștrii cuvântători ocazionali. Prof. Heinrich, care era și secretarul general al Academiei, nu s'a mulțumit numai cu atât, ci a făcut și apologia politicei de largă toleranță a națiunii maghiare față de celelalte naționalități din Ungaria de pe vremuri. Iată cum argumentează marele „maghiar“ pentru ca să poată ajunge la concluzia că poetul Lenau a fost maghiar :

„Națiunea maghiară nu a fost nici când intolerantă față de numeroșii săi cu *buze străine*. Dacă ar fi așa atunci nu ar mai fi naționalități și nu s'ar mai putea referi la drepturile lor particulare... Dacă-l comemorăm azi pe Lenau nu e nevoe a face din el altceva decât ceeace a fost : *Maghiar cu buze germane*“.

Sărmanul Lenau ! Ce-o fi zis de astfel de comemorare?

Un poet lucrător în mine

Presa engleză a primit și lăudat cu entuziasm un volum de versuri al unui tânăr lucrător minier, în vârstă abia de 24 ani : *F. C. Boden „Pit-head Poem“*. „Ceeace este important la acest tânăr, zice Observer, este că el a fost capabil să simtă frumuseța în literatură și să creeze el însuși frumusețǎ“. El nu s'a format prin educație în școli, ci scrie în mod firesc, dând dovadă de imaginație, având un simț al socialului în artă foarte rar la poeți. Poemele lui asupra naturii, a câmpului ca și a orașului sunt tablouri foarte fin colorate, în versuri ca ale Prerafaeliților. El cântă apoi viața lucrătorilor în mine, însuflețindu-se mai ales pentru sforțarea uriașă a muncii. Versurile lui asupra vieții, a dragostei și a morții au accentul pătrunzător și impresionant al celui ce scrie de acolo din viața de sub pământ. Dar mai ales elanul său poetic atinge înălțimi și nobleță deosebită în versurile în care își exprimă dorința și aspirațiile lui arzătoare pentru o lume mai curată și mai dreaptă :

Din vechi un visător să'ndrepte lumea s'a căsnit.
Și-a vrut ca lumii de nebuni să-i taie drum cu mâna-i albă.
Dar vai ca orice visător, sfârșitul dânsul și-a găsit
Căci a sfârșit în defăimări și hula lor a tuturor.
Nebuna lume petrecea și bea, în nasturi se juca
Iar el, ca ori ce visător, n'avea prieteni.
Singuratec, prin țări și țări el rătăcea
Și apoi muri, muri visând... Acela fuse însuși Crist.

Din toate poemele lui poate nu este aceasta cea mai izbutită ca formă, dar e în originalul englezesc un accent de o sinceriate și durere atât de curată și de nobilă, încât impresionează și mișcă sufletul în mod deosebit, mai ales prin năzuința acestui simplu lucrător de a-și pune talentul în serviciul aspirațiilor lui cele mai frumoase. — *I.*

Expoziția Presei din Colonia

Expoziția Presei din Germania, care s'a deschis mai zilele trecute și la care România nu este reprezentată, e foarte impunătoare, atât prin frumuseța și grandoarea clădirilor sale cât și prin splendoarea împrejurimilor.

Deschiderea s'a făcut de către ministrul muncii d-l *Braun*, în numele președintelui Hindenburg, în prezența d-lui *Stresemann*, ministrul de externe și alți mulți membri marcanți ai guvernului, precum și a corpului diplomatic străin din Germania. Au laut parte pe lângă aceștia Sir *Eric Drummond*, secretarul general al Ligii Națiunilor dimpreună cu *Maior Astor*, reprezentantul ziarului *Times.*

Piesa cea mai importantă din această expoziție e minunata colecție a ziarelor din toate epocile. In această colecție se alăturează așa numitele *„drum-taps“*, aduse la o mare perfecțiune de Negrii și Indienii Americani, cu un facsimil al celui mai recent ziar chinezesc *„King-Pao“* și un *„Acta Diurna“* din vremea romanilor. Vine apoi colecția poeziilor și cântecelor din Evul-Mediu și primele pamflete și polemice. Apoi de aci nu mai e de cât un pas până la foile ce au urmat după schimbul de noutăți în cafenele și au progresat cu o repeziciune uimitoare la foile din secolul al XVIII-lea, premergătoare ale cotidianelor actuale, cu prodigioasele lor metode și mașini moderne.

Clădirile acestei expoziții se ridică pe o suprafață enormă având numai fațada de pe malul Rinului pe o întindere de trei patru km. Un tren electric pitic aleargă de la un capăt la altul al expoziției, oprindu-se la diferite halte. In expoziție s'a deschis un parc imens cu distracții. Restaurante, berării, baruri și tot felul de localuri cu răcoritoare pentru vizitatori se găsesc la fiecare pas. Dar recordul îl țin grădinile care sunt o splendoare, o feerie cu covoarele lor de lalele, și miile lor de arbuști și arbori de ornament înfloriți ca niște buchete uriașe. Pe Rin circulă vapoare cu vizitatori ziua, dar mai ales noaptea pentru spectacolul grandios al iluminației, în care culminează renumitul Dom al Coloniei. Expoziția va dura până în Octombrie. — *I.*

Mărunte

— Cel mai vesel spectacol de vară este piesa *„Satirul“*, în trei acte de Paul Chartrettes și Jaques Jalabert, trului Mic de Vară“ ((Marconi, Calea Griviței No. 94). cu d-nii Mișu Fotino, Costică Toneanu, Niculescu-Buzău, și d-nele Annie Capustin, Renée Annie Sylvia Dumitrescu, etc. etc.

— A apărut: *Leopold Stern:* Despre amorul modern, Trad. de Ioana Vornicu, Edit. „Ancora“, Prețul 40 lei.

CEREȚI LA LIBRĂRII

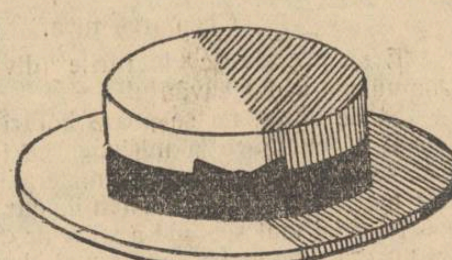
POEZII de A. TOMA

Premiat de Academia Română

Un elegant volum legat („Cultura Națională“) — 200 pag. — LEI 100. — Comenzi la: „Agence Générale de librairie“, str. Lipscani, București.

PALARIILE DE PAI

Se spală făcându-se ca noi la vechiul atelier de pălării Marin Drăgănescu Str. Regală 10

La pescuit

— Ei, mușcă?

— Teribil... Ești nevoit chiar să-i pui botniță... așa de tare mușcă peștele !

(Le Petit Parisien)

Totu-i relativ

— Toată noaptea, am fost necăjiți în hanul acesta, de fel de fel de dihănii mărunte!...

— Dar ce-ați zice, dacă ați fi în țările... unde te atacă tigrii!

(Dimanche Illustré)

Excepția

— Și crezi că-i periculos să călătorești în ziua de 13?

— Nu înțeleg de ce ziua aceasta ar face excepție...

(Dimanche Illustré)

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 397

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 15 Iulie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888—1897
| CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Sanda Kessel

(Moartea unei prietene pe care n'am văzut-o niciodată)

Știam, de câtva timp, că, prin Paris și prin Elveția, trăește o romăncă intelectuală, încercată de o grea suferință trupească și căsătorită cu un scriitor francez. Mai știam că această romăncă — soră vitregă cu soția unui vechi și scump camarad al meu de școală — își bate capul să traducă în franțuzește câteva din nuvelele mele...

Am făcut greșala (repetată de altfel) să nu mă simt nici măgulit, nici prea interesat de această perspectivă a investmântării mele într'o limbă streină și am lăsat să curgă, între mine și necunoscuta mea binevoitoare, multe zile surde și indiferente. De câteva ori, am primit, prin prieteni comuni, unele întrebări, unele îndemnuri...

Am rămas gol de reacțiune, inert și lipsit de elementară politeță... Nu știam ce să spun, ce să scriu, cum să scriu... Soțul celei ce voia să mă scoată la lumina tiparului francez mi-a trimis vre-o două din cărțile lui... Sărbătoritul scriitor J. Kessel voia să-mi dovedească buna lui luare aminte și a soției lui ! Dar am continuat să fiu — știu eu de ce ! — *țăranul de la Dunăre,* cu urechile în căciulă și cu mâinile petrecute în mânecile cojocului...

Prin amicul Panait Istrate, doamna Sanda Kessel mi-a cerut, un an întreg, una din nuvelele mele, pe care n'o găsea nicăeri... Am pus-o în geanta unui alt amic, călător spre Paris, dar nu știu nici azi ce-a fost mai pe urmă... Astă iarnă primesc, la Chișinău, o voluminoasă revistă franceză și pe coperta ei citesc numele meu ! Sanda Kessel înfățișa cititorilor revistei franceze fantasia mea *Copca Rădvanului* și într'o notă prealabilă vorbea de autor... Peste vre-o două luni primesc și o scrisoare — o hârtie albastră și o duzină de linii nesigure și căzătoare... Sanda Kessel mă întreba cum am găsit traducerea tipărită în revistă și dacă am primit nu știu ce scrisoare (care n'a ajuns în mâna mea) din partea soțului ei.

Și această scrisoare albastră și cele câteva gânduri din ea stăpânesc azi, remușcătoare, în conștiința mea !... Corespondenta mea îmi scria din Davos, republica ftiziei pulmonare, și punea în scrisoarea ei aceste vorbe : „Aș vrea mult să am un răspuns din partea d-tale, dar sunt încredințată că nu-l voi primi..."

Mâinile mi-au rămas legate! Gândurile, preocupările zilnice, treburile pe cari nu le mai termini niciodată... m'au învăluit ca într'un blestem și bolnava de la Davos n'a primit răspunsul mult dorit.

Acum trei zile, sosind în București, aflu că Sanda Kessel doarme de trei săptămâni. O tristeță vastă și o căință grea m'au încovoiat ca pe o soforă plângătoare... Aș fi putut să dau un fior de mulțumire acestui suflet trist care-și aștepta suprema îmbarcare, și-am fost leneș, și-am fost ticăit, și-am fost sălbatic și azi privesc — printre lacrămi inutile — în zarea neîndeplinitei mele datorii...

M'am dus unde știam că voi găsi ultimele vești și-am găsit ! două pagini de note amare, tipărite într'o revistă (analoage ultimelor pagini din jurnalul Mariei Baskirceff) și două-trei cópii fotografice. Ultima cópie înfățișa pe Sanda în sicriu.

Are o uimitoare expresiune de pace și de frumusețe surâzătoare. A murit la Montreux și a fost adusă și înmormântată la Paris. Eri, Sâmbătă 30 Iunie, a fost un parastas pentru odihna truditului ei suflet dar — informat greșit — n'am putut să fiu de față nici măcar la parastas...

Am intrat în librării, urmărind cu ochii minței slava luminoasă și dureroasă în care vedeam și văd constant pe Sanda Kessel... Soția unui scriitor ilustru, ea însăși literată și vestala Frumosului... Intâlnirea ei cu Kessel în Japonia, înrâurirea ei asupra operei lui Kessel... Tragedia lentă a celor bolnavi de piept, povestită în cutare dintre cărțile romancierului...

Și iată că în oglinzile acestui delicat cuget feminin a încăput și s'a sălășluit, într'o zi, și un roiu din prisaca mea literară ! Mi-a cerut în timpul din urmă o autorizație în regulă, pentru tipărirea în franțuzește a unui mănunchi din nuvelele mele... I-am trimis-o imediat. Aceasta însemnează că tradusese sau gândea să traducă mai mult de cât *Copca Rădvanului...*

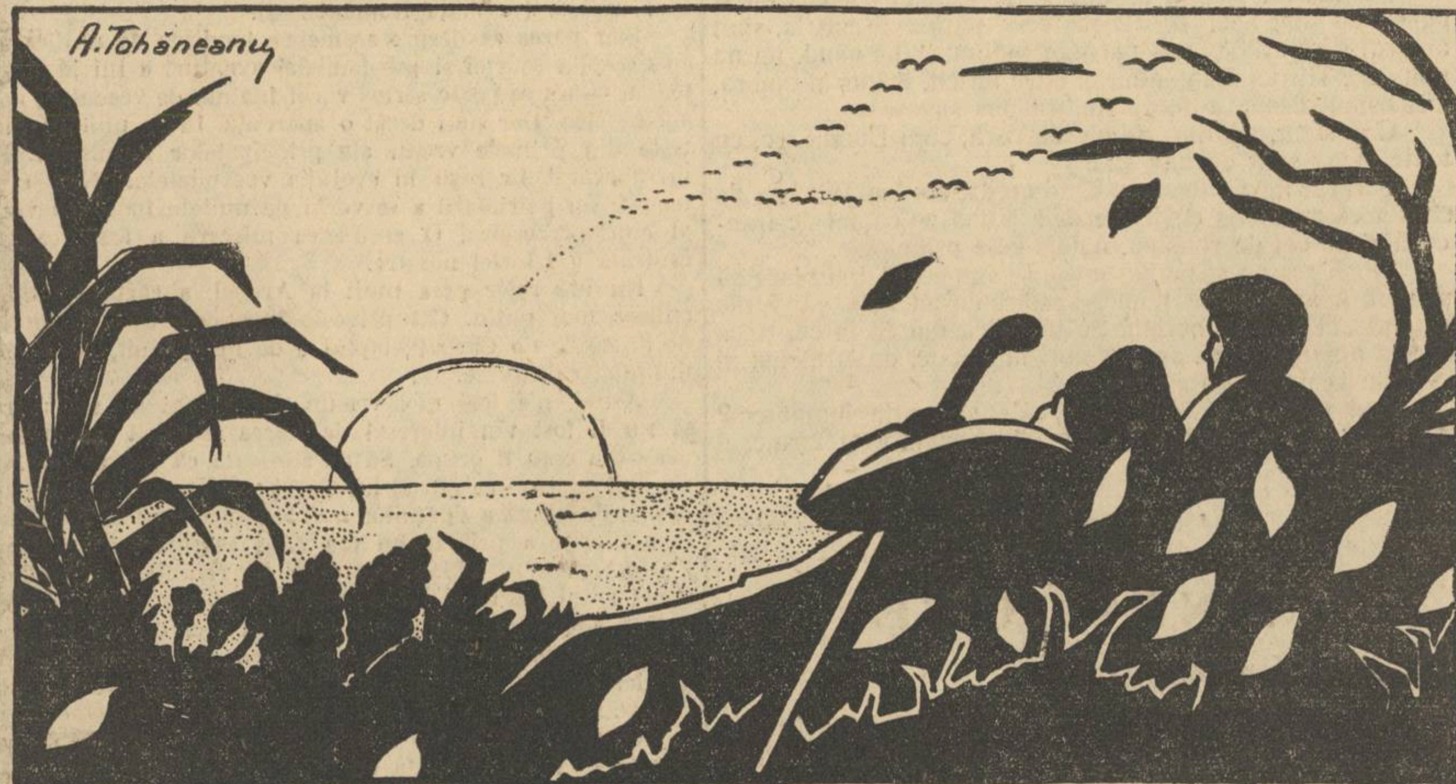
Dar toate acestea îmi par acum o înflorită deșertăciune ! Păreri de rău, frumuseți trecătoare, faimă pământească și puzderii jucăușe, într'o plasă de raze !

Mai presus de toate acestea, caut azi, încovoiat și trist, pacea mea și reconcilierea mea cu această prietenă pe care n'am văzut-o, în această viață pământească, niciodată.

Simt bine că există o zonă — pe care sînt incapabil s'o definesc și s'o descriu—unde reconcilierea de după moarte poate să se întâmple. Spre nourii, spre azurul, spre soarele miraculos și immaterial al acestei regiuni supreme, sufletul meu zboară vertiginos, ca un balon, împins de uragan.... Acolo ne vom înțelege; acolo mă voi explica așa cum nu pot să mă explic aici; acolo Sanda va ști ceeace nu putea să știe pe pământ și pacificată și iertătoare îmi va dărui iertarea ei.

O, nădejdea definitivelor lămuriri, dincolo de compartimentele înnăbușite și afone ale acestei vieți! Unde ne vom justifica, unde vom fi înțeleși complect, unde vom putea arăta rănile purtate tainic, în lumea aceasta, dacă nu dincolo, la lumina divinelor înțelegeri, dincolo la tribunalul biruitoarelor revizuiri!

GALA GALACTION

CONCURSUL „ADEVERULUI LITERAR"

O zi ca altele

Lumina unei dimineți mohorîte străbate greu prin perdelele închise, abia aruncând ici și colo, câteva fășii mai luminoase, făcând să se deosibească contururile lucrurilor din odae. Cea mai mare parte din lumină cade pe măsuța de lângă peretele opus ferestrei. Elegantă, acoperită cu o dantelă subțire, cu călimară în formă de trunchiu de pom, biata masă subțire și mică, pare aruncată aci, surghiunită spre cine știe ce pedeapsă.

Intr'o neorânduială sălbatecă stau risipite un teanc de caete, de hârtii, câteva cărți groase cu coperți tari, negre și roșietice, toate vechi, pe această mică masă, care par'că abia le poate ține pe toate fără să se prăbușească. In colț strălucesc dungile bronzate ale unei etagere negre. Aci, totul e în ordine. Cărți stau rânduite după mărime, pe cele patru rânduri, iar sus de tot o Victorie de bronz ține semeț capul sus, deși n'are o mână, pe când alături un copil, tot de bronz, își tot scoate un spin din picior. Un vas de flori, cu liliac alb stă pe șervețelul lui de dantelă. Pe el, zugrăvite în culori calde, abia se deslușesc în lumina mohorîtă două fete grece, cu brațe albe, cu amfore pe umeri ținând sfat lângă un isvor albăstrui.

Pe scaune, lucrurile mele ! Ici o haină, dincolo alta, un pantof lângă sobă și altul lângă piciorul mesei. Un caet gros și-a risipit din file pe podea, lângă canapeaua de sub fereastră.

Mă gândesc : „Doamne, ce neregulă"! Imi trece slab prin minte gândul să mă scol, să pun toate lucrurile astea, risipite, la locul lor și apoi... apoi ce ? La ce bun ?

Lumina străbate mai cu putere prin perdele, chemându-mă la îndatoririle vieței zilnice. E o mustrare tăcută a vremei pe care o risipesc zadarnic, un gând slab mă îndeamnă să mă scol, dar e așa de bine sub plapoma caldă ; și ca să nu mai văd nici lumina, nici neorânduiala din jur, închid ochii, trag plapoma peste cap și gândurile prind a merge.

Mă gândesc la vremea risipită de geaba, la tot șirul de ani, în cari n'am făcut nimic, cari au trecut zadarnic ; mă gândesc la colegele mele, cari trăiesc din plin, abia le ajunge ziua pentru multele lor treburi, cari râd, se bucură de toate, au dorinți, au visuri pentru ele și pentru cei din jurul lor.

Pentruce oare eu nu pot face nimic temeinic, pentru ce nu simt nimic din bucuria de a trăi ?

Imi simt sufletul chinuit de șirul de mustrări ce-mi vin în minte. Doamne, ce zădărnicie !

Mi se pare că mă înăbuș. Mă ridic sus de tot, pe perne și iacă, văd că s'a luminat de tot în odae. Un gând neașteptat — o fi târziu — și întind repede mâna la ceasul mic, de pe masa de lângă pat. — Aproape șapte — și eu la opt trebue să fiu la școală.

Ași vrea să mă scol, dar sufletul mi-e apăsat de nu știu ce greutate, simt un nod amar cum se urcă pe piept și mi-e silă de mine, mi-e silă de tot.

Incă cinci minute, îmi zic în gând și-mi acopăr din nou capul cu plapoma.

Un alt șir de gânduri îm vine în minte. Eri, pe stradă, un biet copil cu un picior de lemn. Fața lui negricioasă și mică cu ochi isteți, era acoperită de umbra amarului lui veșnic. Mergea sprijinindu-se în bastoane, trudindu-și trupul mic și slăbuț. Biată ființă nevinovată, slabă și chinuită atât ! Oare cu ce s'a făcut el vinovat în fața Ta, Tu Putere fără margini, Stăpânul vieților noastre, al sufletelor noastre, Dumnezeu, spre care ne 'ndeamnă religia, cu ce s'a făcut el vinovat, copilul acesta pipernicit, să-l pedepsești astfel și pentru toată viața !....

Din odaia de alături, pendulul bate jumătate. Ce târziu! Sar repede din pat, mă uit cu teamă la ceas să nu fi trecut cine știe câtă vreme — șapte și jumătate. — Uf! Repede, repede mă îmbrac. Zece minute pentru spălat, cinci pentru rest. „E bine cu părul tuns, gândesc, când te scoli prea târziu". In sfârșit sunt gata. Pun lucrurile răvășite la locul lor, îmi caut cărțile. Una-două-trei cărți, două caete. Dar oare ce-am făcut caetul de germană ?

Il caut în teancul de pe masă, printre hârtiile încurcate — nimic. — Ce-l voiu fi făcut ?

In sfârșit îl găsesc jos, era cel cu filele risipite. I-arunc o privire cruntă — dar răsuflu mai în voe — îmi iau depe etageră „Așa grăit-a Zarathustra" și plec.

La școală, câteva colege citesc cumniți lecțiile în bănci sau lângă sobă, obiceiu rămas de astă iarnă. Eu mi-am lăsat cărțile pe pupitru și trec la fereastă. Mă întristez din nou. — Uite, colegele liniștite, vesele, trăiesc din plin cu ceeace le dă clipa prezentă. Le privesc pe rând. Suntem mari acum, destul de mari ca să nu ne mai numărăm între copii. Aceasta o știu colegele mele, de aceea iată-le așa cum sunt, cum poate e bine să fie. Pieptănate cu grijă, cu bucle cari stau frumos, cu șorțul de uniformă croit după modă, cu pantofi de domnișoară și ciorapi subțiri. Se mișcă cu importanța ce le-o dă „viața și rangul lor". Işi mai aranjează din când în când părul și fără asta, destul de așezat. Fără voe mă gândesc la claia mea depe cap. — Afară câteva fete mici se joacă cu mingea. Pe mine mă plictisesc și plec de la fereastră. M'așez fără nici un chef la locul meu și iar prind a mă gândi — de ce nu pot face nimic cu dragă inimă ?

Colegele citesc, dar eu am citit eri, mi se pare că știu, nu-mi place să repet de multe ori o lecție.

Sună ! S'a sfârșit cu gândurile fără rost. Intâiu Istoria, apoi celelalte. Imi vine și mie rândul să spun lecția, dar eu am un obiceiu prost, vorbesc rar și încet, spun toate așa de indiferent că sunt gata și eu s'adorm, gata și profesoara, iar fetele cine știe pe unde or fi cu gândul.

Insfârșit se isprăvește ziua de școală.

Mă gândesc că am luat cu mine „Așa grăit-a Zarathustra", și plec în curte să citesc. Nu mi-e foame, nu mă duc acasă. In dosul claselor e iarbă, azi e cald, deși-i posomorâtă vremea, și acolo e bine de citit.

De câtăva vreme mă căznesc să înțeleg cartea asta, și o citesc mereu, dar când mi se pare c'ași pune mâna pe firul cu înțeles, iată alt cuvânt, care răstoarnă sensul dat de mine.

In dosul claselor e liniște, pe aici nu umblă nimeni, și Zarathustra îmi sucește gândurile. Acum, acum stau gata să cred c'am înțeles, când iată alt capitol a cărui legătură cu cel dinainte n'o pot prinde. Poate nici nu trebue o legătură, mă gândesc. Cartea a căzut pe jos, dar o las acolo. Din sala de gimnastică prind a se auzi acorduri de piano vechiu. Cine știe ce fată își înneacă aci necazul, dacă nu cumva vrea să-și măgulească astfel deșertăciunea! Dar notele molcome, triste, răsună rar sub degete începătoare și monotona melodie a „Ardeleancăi" se înfiripă din ce în ce mai bine. Imi plac sunetele astea de piano vechiu, dezacordat, mai mult decât ale pianului nou de sus. Mi se pare că e o stranie legătură între lucrurile vechi și sufletul meu. Imi plac ruinele, îmi plac toate vechiturile, mai mult ca lucrurile strălucitoare și noui.

De aceea melodia asta de note dezacordate, e un răsunet al sufletului meu.

Gândurile mi se risipesc în vise neînchegate, nu doresc nimic, nu mai simt nimic. Mai adineauri simțeam amorțeala mea, acum sunt ușoară ca un fir de paiu — aproape nu mă mai simt de loc. Nu e oare asta fericirea, acea „Nirvana" dorită atât ? Să simți că ești una cu nimicul din care te-ai născut. Nirvana — adiere de vânt cu miros de flori de salcâm, par'că o umbră de gând fugar, imagini foarte depărtate, mi se pare că simt ceva pe față, ușor, mângăetor ca un sărut de mamă—apoi ace de ghiață — și pe urmă, pe urmă... nimic — dar mă trezesc jos depe bancă, pe iarba umedă — și plouă.

Mă uit aiurită la ceasul dela mână — trei, și eu încă n'am mai plecat acasă.

Acasă găsesc veselie între frații mai mici. O minge nouă și doi genunchi jupuiți. Dar ce înseamnă asta, pe lângă frumusețea de minge ce strălucește roșie și verde ca un mac lângă o foae de spanac ?

Plouă ! — picuri deși, cernuți ca prin sită cad pe pământul umed, lovesc pieziș în geamuri, iar depe acoperiș apa se scurge în burlan cu acele sunete monotone ce aduc cu cântecul de toamnă al greierilor. Eu stau nemișcată și ascult, și gândurile se înfiripează iar, cași sgomotul apei, mai întâiu slabe, apoi din ce în ce mai puternice. Mă cuprinde un nestăpânit dor de ducă, ași umbla prin ploaie, prin frig, prin vânt ori prin arșița soarelui, m'ași duce, nici eu nu știu unde, dar undeva departe, departe de tot, pe unde ași putea găsi urma gândurilor mele. Nu știu ce vreau. Nu știu hotărît ce gândesc, simt numai un amar fără margini, îmi simt zădărnicia gândurilor și totuși mă las în voia lor.

Nu este prostie să-mi pierd vremea astfel ?

Lecțiile m'așteaptă, lucrul început, cărți pe etageră, toate, iar eu pierd vremea în gânduri nedeslușite. Mâine latina, în capul orelor, și în loc să scriu cuvinte, să învăț

Continuare în pagina II-a

Culturalii

Naționalismul german compromisese, în zilele noastre, cuvântul cultură până într'atât că pe vremea războiului, la popoarele latine el provoca scârbă și revoltă. De când s'au mai liniștit spiritele, cuvântul acesta prosperă iarăși pretutindeni. Limba nemțească i-a fabricat, în libertatea ei vastă de a compune și a deriva, o familie care devine plicticoasă și suspectă, ca orice mecanizare în domeniul spiritual. Și, fără întârziere, acei care țin fricos pasul cu piața străină au dat în limbile respective termeni ca *filozofia culturii, politica și pedagogia culturii, metodica și critica culturii,* și vor da tot ce va mai produce vocabularul german de acum încolo în jurul „culturii".

Inmulțirea cuvintelor technice devine un sport facil până la lașitate ; el satisface cu minimum de cheltuială ambițiile de creație ale celor mai sterili. De când există — „cultură", moftul terminologic a fost scăparea neputincioșilor, și importanța acestui mijloc de salvare, atât de bun și atât de ieftin, a trebuit neapărat să crească în raport direct cu sporirea numerică și specializarea intelectualilor de stat, obligați să reprezinte și să oficieze.

Debilitată repede prin războ, lumea conducătoare europeană, decând s'a ostenit de a-și arunca acuzări stereotipe dela vecin la vecin, și când nu mai izbutește să se consoleze dând vina pe anarhiști, pe Evrei sau pe Francmasoni, încearcă a-și face examen de conștiință. Așa s'a descoperit, între altele, o criză teribilă a culturii, pe care cei ce văd foarte negru o numesc chiar ruina culturii. Și au rezultat, din această interesantă inspirație, mii de pagini, în mare parte apocaliptice, — fiindcă patosul face astăzi primă pe piața unui fel de literatură oarecum filozofantă. Cugetătorii literați au căzut astfel la o dispoziție elegiacă, pipărată cu mici accese de alarmă.

Ii șade bine omului civilizat, câteodată poate să-i fie chiar folositor, să-și cerceteze conștiința. Dar evident, și eleganța și folosul depind de spontaneitatea acțiunii. Intervin însă, nelipsit, acei pe care-i putem numi culturalii din oficiu.

Omul actual se abrutizează adeseori în superstiția voinței și a acțiunii conștiente. Pe cultivații de duzină un optimism patologic îi împinge dulce spre imbecilitate : ajung să creadă că voința și metoda sunt dela sine creatoare. — Știința educației, care de o sumă de ani mistuie, cu lăcomie solemnă, talente mai mult mici și bugete mai mult mari, pentru a le anula în bogate forme sinecurale mascate prestigios, a infectat lumea cu pedagogism, o patimă care pregătește teren minunat pentru selecțiuni deandoaselea, unde înfloresc comfortabil felurite soiuri de existențe parazitare.

Din fire, ochii și inima omului obișnuit tânjesc după biuroul funcționăresc. In ideal, această mobilă simbolică ademenește prin dublu farmec : deținerea unei porțiuni de autoritate, și exercitarea de activități formale : dare de ordine, indicare de planuri și idei, luate fără șovăire scrupuloasă, dela producătorii adevărați. Arta de a dilua idei, de o zemui cinci broșuri, zece articole și o duzină de conferințe din substanța vie și bogată a unei jumătăți de pagină născută din vigoarea proprie a aituia — este o artă care merită să fie numită „directorială". Tipul directorial este o specie eminent pitorească în fauna socială a vremii noastre, — și un obiect de studiu care va deveni captivant în timpurile târzii, când economia esențială a vieții istorice va fi redus parazitismul până aproape de anularea deplină.

„Voiește și vei putea" — este o formulă de mult ridiculizată ; astăzi, pe cât cred, definitiv scoasă din uzul serios. Odată ea a fost una din acele prostii de efect, prin care demonul comicului caricaturează inevitabil orice epocă. Fără a o reabilita în formă strictă, timpul nostru a readus-o, în costume complicate, prin variații și derivații în jurul terminului și al noțiunii „cultură".

Ințelegem că statul tinde să-și supuie viața întreagă a societății. Acolo unde autoritatea de stat se ridică la maximum, ca în fostul imperiu german, pedagogismul s'a putut hipertrofia în voie până a ajunge superstiție națională. Fanatismul de stat este capabil să impune formă imperativă oricării categorii de fapte, și extaticii statului ar fi în stare să afișeze ordonanțe cu : Fiți deștepți — Fiți frumoși — Aveți talent, fără conștiință de a face paradox. Excelențele, mari și mici pierd ușor simțul imposibilului și de obicei, îl regăsesc numai după ce își turtesc nasul de pietre. Dar Excelențele propriu zise sunt scuzabile : sunt copii răsfățați ai puterii în formele ei cele mai simple. Disgrațioasă și fără scuză este concepția directorială când pătrunde în capul intelectualilor.

Viața culturii nu poate depinde de biurouri, comisiuni sau propagande culturale, întocmai cum procrearea unui copil reușit nu depinde de vre-o consfătuire în sânul familiei.

Cultul voinței este un moft al impotenților, al ratațiilor și al snobilor. Crearea este fatalitate și mister. Aici dogma predestinării se aplică cu asprimea ei desăvârșită. Nici un subterfugiu nu poate aduce mântuire, iar păcălirea prostimii este o mângăiere vremelnică, amar înșelătoare.

Și crearea hotărăște doar viața culturii. Nașterea valorilor pozitive, denunțarea și distrugerea prostiilor și a minciunilor, sunt operații irevocabil încredințate talentului, și nu există putere în stare să i-o ia și să o treacă sedentarilor culturali. Aceștia se înmulțesc, firește, în timpuri de mari schimbări și de mari slăbiciuni; ei pot deveni atunci importuni, dar rămân sigur distractivi prin varietatea costumelor și atitudinilor. — Este un noroc propriu cetățeanului de astăzi că are simțurile treze, și miroase repede păcăleala. Scepticismul practic va fi fost o zestre prețioasă pe care burghezia o lasă omenirii.

Să „lucreze" fiecare, cu dragoste și credință, în cercul strimt sau larg care îi este dat : astfel numai putem sluji binelui general — a zis Goethe.

Prea de tot sec ar fi acela care, din tot „lucrul" lui Goethe, ar alege cu preferință tocmai organizarea de premii pentru încurajarea pictorilor din Saxa-Weimar. Sigur, și această lucrare „culturală" a făcut-o el cu „dragoste și credință". Oficialii culturali ai pieții actuale sunt adeseori mai puțin obiectivi decât Goethe. In consecință, ei preferă să uite cuvântul lui scurt și înțelept, și se umflă de culturalism.

PAUL ZARIFOPOL

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47 — 33 CAROL — MOBILA — 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA EXPEDITII IN TOATA TARA

verbe, construcţii, excepţii, acel nesfârşit infinitiv cu acuzativ şi ablativ absolut, în capul meu întocmit pe dos încep să sune după ritm versuri :

Titire, tu patulae recubaus sub tegmine fagi
Silvestrem tenui musam meditaris avena —
Nos patriae fines, et dulcia liquimus arva
Nos patriam fugimus; tu Titire lentus în ombra
Formosam resonare doces Amarillidas silvas — şi par'că eu sunt acel Moelibeus ce-şi părăseşte patria, simt amarul gândurilor „nos patriam fugimus", pe când, un nu ştiu care Titirus din gândurile mele fericit, lentus in ombra, formosam resonare doces Amarillidas silvas.

Cap sucit, gânduri de pierde vară, cum Dumnezeu, cu toate astea sunt dăruită eu ?

Scriu lecţiile, citesc, şi când cred c'am isprăvit bag de seamă că am scris cuvintele dela latină pe caetul de franceză şi pe cel de română, notele dela psihologie.

Plouă mereu şi pe nesimţite se întunecă! Imi place să stau fără să privesc nimic, urmărindu-mi abia gândurile şi cântecul apei în burlan. Se întunecă din ce în ce, trece ceasul amurgului cu acele culori minunate, de la albastrul cenuşiu la negrul-întunecat.

Aud târziu g...sul mamei: „Ce stai prin întunerec ? Aprinde". Ce păcat ! A trecut dintr'odată tot farmceul clipei.

GEORGESCU OFELIA
Liceul „Regina Elisabeta" cl. VII—Craiova

ANECDOTE

Loterie matrimonială

In Lacedemonia se clădise o sală întunecoasă în care într'o anumită zi erau închise toate fetele bune de măritat.

Apoi erau introduşi tinerii necăsătoriţi. Aceştia îşi luau câte o fată pe'ntunerec, fără alegere, cu care se căsătoreau.

Tânărul Lysas părăsind pe cea luată pe'ntunerec, spre a se căsători cu alta mai frumoasă, a fost amendat.

Boileau la Curte

In ultimii ani ai vieţii, Boileau nu s'a mai dus pe la Curte şi când amicii îl sfătuiau să se ducă iar, criticul temut de altă dată, le răspundea cu blândeţe:

— Ce să caut eu la Curte, când am pierdut de mult obiceiul de a măguli şi lăuda...

Incăpăţânare engleză

Jacques II voind să introducă oarecari reforme extravagante în administraţia Londrei, Primarul se opuse respectuos dar neclintit. Regele ameninţă că va părăsi Londra, îşi va muta aiurea Capitala, îi va retrage toate drepturile şi va lua cu sine tot ce se va putea lua...

— Sperăm, Sire, răspunse Primarul, că Majestatea Voastră nu va lua şi Tamisa...

Spirit comercial

— Aici e d. Flumph? întrebă un tânăr intrând discret în birou, cu pălăria într'o mână, şi o mică valiză într'alta.

Patronul ridică fruntea, foarte uimit, priveşte o clipă pe noul venit, apoi, supărat:

— D. Flumph?... Nu e aici... Nu-l cunoaştem...

— O!... Pardon... Mii de scuze...

Şi salutând şi cerându-şi scuze, îndoindu-se, eşi pe uşă, fără s'o mai închidă.

— Ah! Ticălosul!... Imbecilul! zice patronul. După ce mă deranjează şi-mi răpeşte timpul, nici nu 'nchide uşa!... Un curent de aer îmi lipseşte!...

Şi cum patronul se ridică din fotoliu să închidă uşa, zări în deschizătură surâsul aceluiaş tip, care scotea cu grabă un instrument din valiză:

— Scuzaţi-mă domnule. Am auzit cuvintele d-v. şi am venit să repar greşala. Profit de această ocazie pentru a vă atrage atenţia asupra avantagiilor sistemului Glunt; închidere automată, garantată, model 1923. Vedeţi instrumentul acesta, dacă-l adaptăm, uşa dv....

Un răspuns cochet

Celebra actriţă Cecile Sorel, de curând contesă de Ségur, e o femee foarte cultă şi foarte spirituală. Răspunsurile ei trec din gură în gură. Iată un răspuns foarte cochet şi nu mai puţin ascuţit.

Intr'un salon, un domn palavragiu a vorbit o oră despre muzică, pe care o califica „artă masculină" şi încheia cu observaţia că sunt lucruri pe cari femeia cea mai inteligentă nu le va pricepe niciodată...

Cecile Sorel îl privi cu lorgneta ei şi-l întrebă ce'nţelege prin „femeia cea mai inteligentă"?...

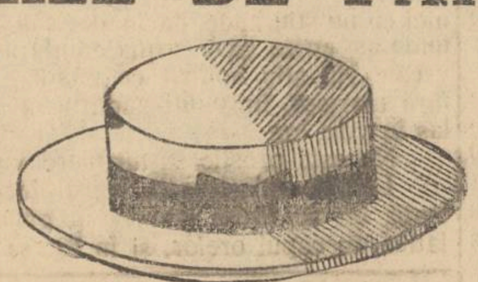
Domnul bâiguind, noua contesă de Ségur răspunse :

— Femeia cea mai inteligentă cred că e femeia care ştie totdeauna ce să creadă despre un domn care e în stare să vorbească o oră întreagă despre muzică, spre a trage concluzii despre femei!...

Şi se depărtă...

Citiţi azi :
„LECTURA" No. 179
Floarea literaturilor străine
RUNAR SCHILDT
Fără Pace
— Scrierea complectă. la Librari şi chioşcari Lei 5. —

PALARIILE DE PAI
Se spală făcându-se ca noi la vechiul atelier de pălării
Marin Drăgănescu
Str. Regală 10

Unionism şi naţionalism în trecutul Principatelor române

Intr'o lucrare de sinteză asupra Istoriei Românilor, se foloseau drept criteriu de împărţire în epoci, tendinţele spre unitate (v. Viaţa Românească).

S'ar părea că despre asemenea tendinţe de unificare — cu excepţia scurtei şi pur-feudalei aventuri a lui Mihai Viteazul — nu se poate serios vorbi înainte de veacul al nouăsprezecelea. Dar nu-i decât o aparenţă. Ideea unităţii încolţeşte din primele vremi ale principatelor româneşti. Este un adevărat fir roşu în evoluţia voevodatelor. Nu-i un anacronism patriotard a se vorbi de unitate încă din veacul al cincisprezecelea. O asemenea mişcare a fost realitatea centrală a Istoriei noastre.

Nu mă refer prea mult la Ardeal, a cărui evoluţie o cunosc mai puţin. Cât priveşte însă cele două principate de dincoace de Carpaţi, faptul e de netăgăduit, iar probele multe şi categorice.

Astfel, n'a fost nici vre-un domn mai de seamă care să nu fi fost viu interesat de starea celuilalt scaun şi de persoana care îl ocupa. Să ne amintim că Ştefan cel Mare s'a suit pe tron ca om al lui Ţepeş ; să ne amintim de lista, destul de lungă a domnilor munteni, protejaţi ai lui Ştefan. Prima grije a principelui era să-şi asigure un funcţionar de încredere în cellalt voevodat. Şi rivalităţi durabile ca aceea a lui Matei şi Lupu sunt tocmai corolarul unei asemenea situaţii. S'au războit pentrucă nici unul din doi nu consimţea să se considere subaltern ierarhic al celuilalt, şi nici egalitatea nu le convenea, ambii năzuind a deveni, din potrivă, ca un fel de superior al celuilalt...

O altă manifestare a tendinţelor neîntrerupte de unitate latentă era uşurinţa cu care un domn stăpânea, când în Moldova, când în Muntenia, şi aceasta înainte mult de epoca Fanarioţilor (Radu Mihnea, Petru Şchiopul, Alexandru Coconul). Fireşte, această fungibilitate a domnilor se datora în parte şi faptului că amândouă principatele aveau acelaş stăpân suzeran: Turcul, şi că legătura de atârnare era aproximativ identică. Dar puţin importă *întru ce* se simţeau Muntenii şi Moldovenii uniţi. Important e că aveau acest simţământ.

Pe vremea fanarioţilor interschimbarea scaunelor devenise sistem. Domni ca un Constantin Mavrocordat s'au suit de 5 ori pe tronul Ţării-Româneşti şi de 4 ori în Moldova. Or, un asemenea dute-vino dela un principat la altul năştea şi mai tare impresia, în ochii tuturora, cum că cele două ţări erau identice, şi că dualitatea prinţilor era un detaliu secundar de technică administrativă. Consulii Romei nu erau şi ei doi ? La noi, domnitorul era dublu ; făcea de serviciu cu rândul, ca un director într'o societate care ar „releia" pe colegul său. Simple amănunte de gospodărie politică.

O altă înfăţişare a unităţii latente de care vorbeam, este în cazul bunăoară al lui Radu Mihnea, care domnea oarecum simultan în ambele voevodate, căci pe când stăpânea Muntenia (1623—1627), avea pe fiul său, Alexandru Coconul, domn moldovean (1623—1626) care nu-i eşea din cuvânt. Acelaş lucru s'a întâmplat cu Brâncoveanu şi ginerele său Duca.

Insfârşit, nu numai sub aceste forme indirecte, dar chiar sub aceea directă, ideea de unitate abia aştepta să se realizeze. Incercările dela începutul domniei lui Rareş asupra Transilvaniei o dovedesc. Dar mai ales tentativa isbutită a lui Mihai Viteazul. E semn că aventura unionistă plutea în aer. Că îşi aştepta în tot momentul omul în stare să o ducă la îndeplinire, şi că ideea era eminamente populară.

Se poate chiar afirma că unitatea realizată pe calea indirectă a unui protejat pus în scaunul vecin era uneori privită ca mai avantajoasă şi mai eficace decât unitatea realizată direct, în felul lui Mihai. Astfel a fost cazul lui Constantin Vodă Brâncoveanu, căruia i se oferea să ocupe în acelaş timp şi tronul Moldovei, şi care, după oarecare şovăire şi chibzuială, a refuzat, preferând să aşeze în Moldova pe omul său de încredere şi ginere Constantin Duca, iar mai târziu pe protejatul său Racoviţă.

Sub orice formă s'ar fi realizat, ideea unionistă era, cum spuneam, extrem de populară, şi adânc înrădăcinată în conştiinţa colectivă. Iată o dovadă sigură de aceasta :

Ori de câte ori se strecura pe scaunul Munteniei sau Moldovei vre-un venetic (pe vremea când mai exista încă oarecare credinţă în legitimismul dinastiilor ereditare) acesta căuta să-şi atragă simpatiile norodului vânturând ideea unei uniri a tuturor Românilor, şi exploatând ideea identităţii etnice a celor trei provincii locuite de Români. Aşa a făcut un Ioan Basilic Despot, aşa a făcut un Gaspar Graţiani ; semn că ideea reunirei celor trei trunchiuri româneşti plăcea şi era născătoare de popularitate.

Iată deci o serie de manifestări — directe şi indirecte — ale tendinţei unioniste, tendinţă veche şi neîntreruptă în Istoria Principatelor noastre. In deosebi, ea a fost menţinută prin sistemul domnului dublu. Acest sistem este care a jucat în ultim resort când s'a înfăptuit unirea definitivă la 1859. Intr'adevăr, Convenţia dela Paris vedea cu ochi răi unirea principatelor. Cererea noastră de a avea un domn unic fusese respinsă. Eram obligaţi a purcede la alegerea principelui în fiecare principat separat. Şi atunci, s'a făcut să funcţioneze străvechiul mecanism al domnului dublu. In Moldova a fost ales, separat, şi numai pentru Moldova, colonelul Cuza. Iar în Muntenia, a fost ales, tot separat, şi iar numai pentru Muntenia, acelaş colonel Cuza... Nici că se putea mai strălucită pildă de reînviere a vremurilor lui Radu Mihnea. Şi nu e lipsit de interes să remarcăm că, atunci când am purces la cel mai de seamă act din Istoria noastră, n'am făcut decât să repetăm, tale quale, un foarte obicinuit procedeu tradiţional...

* * *

Dacă e adevărat însă că tendinţa spre unitate e veche aproape cât principatele însăşi, cu totul altfel stau lucrurile când e vorba de ideea naţională. Istoricii sunt quasi-unanimi în părerea că această idee e relativ recentă.

Astăzi ideea unionistă şi cea naţionalistă aproape se confundă. Dar ele au fost multă vreme distincte. Istoria Universală ni le arată multă vreme despărţite. Au fost vremuri când aveau loc reuniri de teritorii, contopiri de provincii, fuziuni de dinastii — în timp ce sentimentul naţional abia începea să se nască. Şi ar fi interesant, dacă nu chiar de rezolvat, măcar de pus, în mod schematic, problema acestui paralelism dintre sentimentul unionist şi cel naţionalist în trecutul principatelor româneşti.

In linie generală, faptele par a îndreptăţi constatarea că, *ori de câte ori, în ţările noastre, progresa ideea de unitate regresa aceea de naţionalism.* Aşa de pildă, curat-feudale erau simţămintele care îl însufleţeau pe un Mihai. Armată, idealuri, technică — totul la el era străin de sentimentul naţional. Identitatea de grai din cele trei ţări surori îi facilita doar sarcina guvernării şi la dreptul vorbind i-o facilita destul de puţin, alte obstacole, mult mai puternice neutralizând acest avantagiu. Dar identitatea de graiu era şi în Germania lui Henric păsărarul sau în Franţa lui Ioan cel Bun. Ceeace nu împiedeca absenţa sentimentului naţional.

Pe vremea lui Rareş sau Mihai, încercările de integrare şi unitate erau simple reuniri de pământuri stăpânite, nu o înfrăţire de conştiinţe înrudite. Oarecare sentiment naţional exista în Principate. Ba chiar sub acest raport putem spune că am fost mai *„înaintaţi"* decât alte ţări. Totuşi acel antagonism între naţionalism şi unionism rămâne adevărat.

Dar aceasta necesită câte-va explicaţiuni complementare.

* * *

Principatele române au avut o constituţie politică foarte „sui generis". Nu semăna cu nici-una din formele vieţei de stat de pe vremea aceea. Nu erau nici naţiuni autonome, nici provincii-paşalîc ; nu erau nici state feudale suzerane, nici state feudale vasale. Aveau independenţă — căci Turcii ne lăsau deplina libertate a politicei interne; dar eram totuşi cumplit de atârnaţi, căci aproape toată producţia economică naţională era drenată spre Stambul. Se poate, într'un cuvânt spune că principatele române au fost totdeauna mai mult sau mai puţin de sine stătătoare. Independenţă în toate. Dar apăsare fiscală din ce în ce mai mare, — în folosul Sultanului şi favoriţilor săi. Birurile excesive erau suportate de populaţie, căci ele erau preţul cu care Românul cumpăra dreptul de a scăpa de orice amestec al Străinului şi Păgânului în treburile sale.

In aceste condiţiuni, e lesne de priceput că sentimentul naţional s'a desvoltat repede şi intens. Opoziţia Creştin-Păgân, Român-Străin, era excepţional de clară, şi obţinută cu vecinice sacrificii băneşti, făcute de fiecare, şi în tot momentul. Iată de ce o conştiinţă românească a putut exista pe vremea când una de pildă germană era încă tulbure şi nelămurită.

Dar, după cum vedem, această precocitate a sentimentului naţional român ţinea de împrejurări foarte tipice. Intre altele şi de *micimea*, de exiguitatea teritorială a ţărilor noastre. (Mai erau şi alte cauze : situaţia periferică faţă de Stăpâni, faptul că Stăpânul era de altă lege cu noi, faptul că dincolo de Carpaţi existau regate puternice care ţineau în şah veleităţile anexioniste ale Turcilor, faptul că exista în deosebi o provincie, tot românească, Ardealul, care, prin unirea lui cu noi, putea deplasa centrul de greutate înspre Europa Centrală, etc., etc.). Dar printre cauze figurează şi aceea, destul de importantă, a *dimensiunilor reduse*, a volumului teritorial relativ mic al celor două principate. Volumul lor redus le făcea apte să joace rolul de provincii tampon, rolul de tertium gaudens, şi să beneficieze de situaţia privilegiată de punct de neutralizare dintre două curente imperialiste de sens invers; curentul otoman şi cel maghiaro-austro-polon ; imperialismul crucii şi cel al semilunei se întâlneau şi se ciocneau, iar punctul lor de intersecţie era dubla provincie dunăreană. Or, noţiunea de punct de intretăere exclude pe aceea de ţară *mare*. Iată pentru ce ori ce veleitate de mărire a volumului teritorial purta în sine pierderea beneficiului acelei situaţii sui generis de care vorbeam, şi slăbirea sentimentului naţional care rezulta din această situaţie sui generis. Antagonismul între tendinţele unioniste şi sentimentul naţional se explică astfel foarte lesne. Numai în epocile de slăbire a sentimentului naţional îşi putea permite un tiran să încerce aventuri unioniste mai efective. Şi vice-versa. Isbutirea unei asemenea aventuri epuiza simţitor puterea unui sentiment naţional, care avea o origină mai degrabă regională şi provincială, şi care îşi perdea răsuflarea în momentul când i se cerea un efort mai mare decât de obiceiu.

* * *

Pe de altă parte, antagonismul dintre unionism şi naţionalism se mai poate explica şi altfel.

In Europa, procesul normal de geneză a naţiunilor a constat din două aspecte. Pe deoparte feudalismul, prin simplul fapt că a *funcţionat*, a dus, la limita lui de pe urmă, la monarchia absolută şi la „despotismul luminat". Pe de altă parte, civilizaţia comunală, oraşele, au adus un nou stil de viaţă, idealuri şi conduite nouă. Iar din fuziunea dintre curentul feudal şi cel comunal, călite la focul războaielor civile, al revoluţiilor sociale şi luptelor religioase, a ieşit naţiunea modernă.

In România s'a ajuns la naţionalism fără a se trece prin toate aceste faze. Noi n'am cunoscut nici feudalitate, nici civilizaţie urbană, nici lupte religioase. Ne-am născut dela început ca state quasi naţionale şi dela început puternic-monarhice.

Dar ori de câte ori tendinţele unioniste ne făceau să scăpăm puţin din atracţia turcească, intram, ipso facto, în *„concertul european"*. Şi atunci trebuia să ne plătim datoriile noastre faţă de Istorie. Trebuia să refacem, măcar sumar, fazele pe care le sărisem. Trebuia să devenim la fel ca toată lumea. Vechiul nostru naţionalism antiturc şi în principal fiscal, trebuia să se preschimbe într'un naţionalism propriu zis european. Monarhismul nostru de şef de trib trebuia să se prefacă în „despotimul luminat" al statelor înaintate. Iată de ce în momentele acelea, aveam tendinţa să începem şcolăreşte, istoria da capo. Sentimentul naţional stil nou nu ne era încă accesibil; trebuia căpătat printr'o evoluţie lentă; iar sentimentul naţional stil vechiu trebuia sacrificat.

Iată de ce orice încercare unionistă avea drept efect automat o oarecare eclipsă a sentimentului naţional.

* * *

Aceste constatări, oricât ar fi ele de schematice, ne arată de ce folos este ştiinţa sociologică — atât morfologia, studiul cadrelor şi formelor, cât şi sociologia specială a conţinuturilor sufleteşti a psihologiei colective — la înţelegerea fenomenelor istorice româneşti.

Şi este foarte probabil că încheierile pe care le-am tras pentru cele două principate dunărene sunt valabile şi pentru Ardeal. Căci în multă puncte se poate constata o solidaritate de evoluţie între cele trei voevodate.

Şi, la urma urmei, nu se poate oare aproape spune că Muntenia şi Moldova sunt de obârşie ardelenească? Naşterea lor nu este ea o idee venită de peste munţi ?

D. I. SUCHIANU

Calea justă pentru recâştigarea
NERVILOR SANATOŞI

Nervi bolnavi şi extenuaţi amărăsc viaţa, provoacă multe suferinţe ca junghiuri, dureri în muşchi. ameţeli, senzaţii de frică, vâjâeli în urechi, perturbaţii digestive, insomnii, lipsa de plăcere de a munci precum şi alte manifestări dăunătoare.
Veţi fi salvaţi de toate suferinţele
numai prin Kola Lecithin, original, alimentul cel mai bogat în Vitamină care a devenit pentru omenire o sursă de binefacere şi care stimulează în mod admirabil funcţiunile corpului, dând putere şirei spinărei şi creerului, regenerând muşchii şi membrele, procurând forţă şi curaj nou de viaţă.
Adevărata Kola Lecithină înfăptueşte adeseori miracole, conduce materiile, hrăneşte vână în cele mai îndepărtate centre producătoare de sânge, înviorează, încurajează, menţine tinereţea
Convinge-ţi-vă singuri
că nu vă promit nimic neadevărat, căci în următoarele 2 săptămâni trimit oricui îmi scrie
Complect gratuit
şi franco o mică cutie cu Kola Lecithin şi cartea unui medic cu mare experienţă, care el însuşi a avut mult de pătimit de pe urma acelei suferinţe. Scrie-ţi-mi distinct adresa Dv. vă voi trimite apoi imediat şi fără cheltuială cele promise.
ERNST PASTERNACK, Berlin S. O. Michaelkirchplatz 13 Abt 311

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR INLESNIRI DE PLATA (Rate) Tel. 338/27

NEVRALGINE JURIST

VINDECA
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri şi
Nevralgiile.
CEREŢI LA
FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
NEVRALGINE JURIST

Se fac inlesniri de plată

Probleme de circulaţie

3

Cu unanimitate de voturi s'a adoptat următorul proiect de circulaţie, suprimându-se toate dispoziţiile anterioare.

La fiecare răscruce de străzi se va posta un vardist; condiţie esenţială : cu ochii în patru. Bastonul clasic de cauciuc va fi radical înlăturat din cauza culorii lui cenuşii, care se poate confunda cu ceaţa şi poate deveni noaptea invizibil, făcând semnalizările inutile.

Vardistul nu se va mişca din post şi postul său va fi situat exact la intersecţia diagonalelor ce unesc unghiurile pătratului format de răscruci, pe capacul de canal. El va priveghea ca automobilele venind din sensuri opuse să nu se încaere în postul lui.

De câteori va vedea venind la unghi drept două automobile, vardistul se va gândi puţin, pe care anume să o semnalizeze întâi şi după chibzuire va lua hotărârea dictată de conştiinţă, făcând unui automobil cu ochiul şi înălţând către celălalt sprinceana.

Observându-se, la experinţele preliminare, un caz de isterie a fizionomiei, la un agent supus unui tic bizar care-i mişca dintr'o dată sprincenile, pleoapele, mustăţile şi nasul, s'a luat dispoziţia ca toţi agenţii de circulaţie să fie examinaţi prealabil de către o comisie medicală la hipodrom, dat fiind că un beteşug neînsemnat al muşchilor faciali poate pricinui oprirea circulaţiei oraşului întreg.

In colţurile prea aglomerate, se vor adăoga sergentului din post, auxiliari ai poliţiei circulaţiei, prevăzuţi pe şepci cu litera F de două ori; odată dreaptă ca să fie văzută de jos şi odată răsturnată, ca să poată fi văzută şi de sus, pentru orice eventualitate. Sensul monogramei este dublul superlativ, de două ori **Foarte,** adică foarte foarte, adică ff. urgent în toate direcţiile. Rostul celor câte doi, trei şi patru agenţi postaţi la rând în răspântiile mari este evident: mai repede se văd de către interesaţi, patru, şase şi opt ochi de cât doi, făcând cu ochiul.

Este interzisă semnalizarea cu mâinile şi cu mânuşile albe, ca inestetică şi ca putând speria pe amatorii de automobil fără carnet, urmaşi valoroşi ai bărbaţilor de Stat şi ai marilor funcţionari.

Semnalizarea cu datul din ochi şi din sprincene se va evita, pe cât posibil, când vizitiul de automobil este de sex femenin şi în special de sexul cucoanelor şi domnişoarelor din înalta societate, adică mai apropiate de zămislirea legilor şi regulamentelor. Acest sex se vede numaidecât, la o simplă privire, doamnele care-l poartă punându-l chiar în geamul maşinii. Cu cât o conducătoare de automobil va aparţine clasei sociale mai respectate cu atât onoraţii ei sâni vor fi mai liberi, respectabila cingătoare mai slobodă, înaltele subsuori mai în văz şi cu atât ciorapul mai demonstrativ pe o mai mare întindere a piciorului, putând colabora la lungimile lui şi părţile joase ale feciorelnicului abdomen. Agentul din post trebuie să-şi instruiască bine ochiul că o persoană distinsă poate să umble goală, pe jos şi în automobil, purtând însă la gât, pentru salvarea decenţei, un guler de blană. Suspecte sunt numai acele persoane care învelindu-şi întregul trup îşi lasă la lumină ceafa şi grumazul.

Sergentul nu va da din sprincene dinaintea conducătoarelor, pentru a nu se interpreta semnalizarea cum s'a mai întâmplat, în sensul vulgar: „Cum am face?" şi pentru a evita absenţele repetate ale agenţilor din post. In schimb, el va semnaliza închizând ochii strâns şi intorcând capul spre stânga. Pentru a vesti că şi-a închis ochii, agentul va putea scoate limba.

Inalta Regenţă nu va fi semnalizată niciodată, această instituţie având mari nevoi de viteză şi dreptul de a trece, când un şir de automobile îi împiedică iuţeala pusă în serviciul Statului, peste ele, sau de a le ieşi înainte, ocolind prin magazine şi eventual pe de-asupra imobilelor, pe acoperiş. Statul plăteşte imediat câinii, caii, trăsurile şi birjarii onoraţi de lovitura radiatorului şi comprimaţi sub cauciucuri, umflate cu oxigen de Sinaia.

Sergentul nu este obligat să semnalizeze înainte de a fi reflectat în ce direcţie preferă. Dacă între timpuri două automobile sau mai multe s'au ciocnit, dărâmându-se în post, el duce pe supravieţuitori la comisariatul circumscripţiei celei mai apropiate, lăsând răniţii pe loc până la sosirea procurorului de serviciu, care semnează procesul verbal şi chiamă în aceeaş zi Salvarea. Cadavre de obicei nu se află.

La încrucişarea Bulevardului cu calea Victoriei, circulaţia se va face, spaţiul de intretăiere fiind destul de larg, astfel. Maşinilor nu le este permis să întoarcă numaidecât în răspântie ocolindu-i mijlocul pe la dreapta. Ar fi prea elementar şi ideile de circulaţie ar rămâne fără aplicare practică.

O maşină care suie Bulevardul dela Eforie cu tendinţa de a lua-o la stânga spre Teatrul Naţional, va trece întâi înainte, către Universitate şi va întoarce prin faţa Bodegei D-lui Senator Ignat Mircea, acolo unde locul se strâmtează şi e mai greu de circulat, apucând-o în cele din urmă pe calea Victoriei. Mişcarea e logică şi algebrică.

Ea echivalează cu scărpinarea capului cu degetul mare dela picior, utilizând, cum se zice în technică, extremele. Sau, ca să dăm un exemplu, mai pe 'nţelesul comun, să presupunem că vrem să deschidem dulapul şi că veriga cu chei o avem în buzunar. Un om fără idei ar scoate cheile din buzunar, ar alege cheia dulapului din verigă şi ar descuia. Un om circulat şi mai ales dacă e foarte grăbit, procedează cu inteligenţă, suindu-se pe casă, făcând câţiva paşi în pod şi puind cheile în burlanul de ploaie, pe unde cheile se scoboară în curte. Intorcându-se în apartament, întreabă: unde sunt cheile? Se dă jos din nou, la cheile din pietriş, suie în apartament şi descuie dulapul.

Consiliul de circulaţie e practic şi psicolog. Făcând maşinile să ocolească, prin bulevard, poliţia dă amatorilor posibilitatea să se mai gândească odată la scopul cu care au pornit. Numeroşi automobilişti, puşi în situaţia de a staţiona treizeci de minute pe bulevard, până în momentul de a întoarce, au renunţat şi au luat-o spre Obor, revenind acasă, în loc de o deziluzie, cu o păreche de curcani. Binefacerile organizării raţionale a circulaţiei sunt serioase.

De curând am inaugurat o mare inovaţie, a căreia idee ne-au sugerat-o închisoarea Văcăreşti, unde, în momentele libere, deţinuţii spoiesc pământul şi pietrele cu var, şi pomii din gările Bărăganului, daţi cu bidineaua fostului Subsecretariat de Stat, până la jumătate, din preocuparea estetică de-a semăna cu colonadele templelor greceşti şi de-a părea călătorilor din express că arborii noştri sunt combinaţi din legume şi piatră. Vrem să vorbim de liniile albe dintre trotuare, trase de inginerii consiliului nostru, după calcule laborioase. Ele trebuiau să aibă asupra cauciucurilor de automobile influenţa hipnotică a unei dâre de tibişir asupra găinii, răzimată cu ciocul într'ânsa. Automobilele ce se apropiau de linia de var, încetinau ; cauciucul se înmuia ; motorul scotea un oftat şi şofeurul cădea în somnolenţă. Din somnul profund în care dispărea conştiinţa, nu putea să-l trezească decât sticletele brusc al fluerului agentului de circulaţie, educat la un curs de fakiri.

Păcat că a plouat... In ziua dovezilor supreme, semnalizările pictate pe asfalt au mers la canal.

T. ARGHEZI

Din Literatura Chineză

Mică sărbătoare

Am luat o sticlă cu vin şi-am s'o beau în mijlocul florilor. Totdeauna suntem trei, numărând umbra mea şi prietena — luna strălucitoare. Din fericire luna nu ştie să bea iar umbrei mele niciodată nu-i e sete.

Când încep să cânt, luna m'ascultă în tăcere. Când danţez, umbra mea danţează deasemeni.

După orice petrecere, oaspeţii se duc. Eu nu cunosc această tisteţe. Când mă 'ntorc acasă, luna mă însoţeşte iar umbra mea mă urmează.

Tinerele fete

La Ye-ki, culegătoarele de nenufari vâslesc cântând. Dacă un strein le priveşte, ele se ascund în dosul grămezilor de nenufari, fac pe distratele, şi râd, râd...

Corbii

Ultimele raze ale soarelui auresc norii de praf care plutesc în jurul întăriturilor oraşului. Corbi sboară deasupra unui cedru în care-şi vor petrece noaptea. Croncănitul lor izbeşte urechea soţiei unui războinic. Ea stă la fereastră şi ţese mătase. Ridică ochii. Priveşte întăriturile oraşului. Iată că-i sboară gândul la acel care poate nu se va mai întoarce, la toţi aceia cari poate nu se vor mai întoarce.

Acum, ea se uită lung la patul ei şi lacrimile îi cad ca o ploae de vară.

Luna

Ca o sabie, fluviul a despicat muntele. Ia uită-te la barca aceea de aur care pluteşte, acolo, pe apă... Nu, e luna care răsare.

Cele două fluere

Intr'o seară pe când respiram parfumul florilor pe ţărmul apei, vântul îmi aduse cântecul unui fluer depărtat. Ca să-i răspund, am tăiat o ramură de salcie, şi cântecul fluerului meu legănă noaptea fermecată.

Din seara aceia, în toate zilele, la ora când satul adoarme, pasările aud răspunzându-şi două pasări necunoscute, al căror grai ele îl înţeleg totuşi.

Cântecul tristeţei

Stăpâne, ne oferi acum şi vin... Dar nu-l turna încă în ceştile noastre. Voesc să-ţi cânt cântecul tristeţei.

Iată clipa când oaspeţii sunt mai puţin veseli, când râsul şovăeşte; iată clipa când dănţuitoarele se clatină, când bujorii îşi scutură petalele. Iată singura clipă când gândul meu e sincer.

Stăpâne, eşti bogat în palate, în răsboinici neasemuiţi şi în vinuri parfumate... Eu n'am decât frumoasa mea lăută, care cântă cântece amare în clipa când bujorii îşi scutură petalele.

In această viaţă, un singur fapt e sigur: moartea. Aceste guri pe cari le sărutăm, într'o zi vor fi umplute cu pământ, şi această lăută, care vibrează sub degetele mele, va servi de dormit găinilor. Tigrul colindă văile unde rătăcia, odinioară, peştele Mang. Mărgeanul îmbracă râpele unde înfloreau, în trecut, violete.

Ascultă, acolo, pe muntele albit de lună, ascultă maimuţele care plâng, culcate pe mormintele părăsite!

Acum, stăpâne, poţi să ne umpli ceştile.

Pe ţărmul râului

Tinere fete culeg nuferi pe ţărmul râului Jo-yeh. Printre bambuşi, ele îşi vorbesc şi se ascund râzând. Apa le oglindeşte frumoasele lor rochii, care îmbălsămează adierea.

Călăreţi trec printre sălciile de pe mal... Unul dintre cai nechează. Stăpânul se uită de jur împrejur, apoi se depărtează.

Una dintre ele lasă să-i cadă nuferii pe cari i-a strâns şi-şi apasă inima care-i bate nebună 'n piept.

Li-Si

In grădinile palatului, adierea mângâie tinerele flori de lotus. Intins pe perinile de mătase care cadrilează terasa, Impăratul se odihneşte. Li-Si, frumoasa favorită, danţează, mai uşoară decât întâia fâşie de ceaţă, mai strălucitoare decât întâia stea.

Iată că se culcă alături de suveran. Pleoapele îi bat, şoldurile ei se leagănă.

Acum, ea îşi lasă ochii în pământ sub privirea împărătească.

Unui prieten

In clipa în care se depărta de ţărm, corabia care mă ducea, am auzit, eu, Li-Po, un cântec de-o melancolie sfâşietoare.

Marea era adâncă de o mie de picioare, dar sentimentul de prietenie care te-a îndemnat să cânţi pentru mine, era şi mai adânc.

Danţul Zeilor

Mi-am pus tot sufletul într'un cântec pe care l-am cântat oamenilor, şi ei au râs!

Mi-am luat lăuta, m'am urcat pe vârful unui munte şi am cântat zeilor cântecul pe care oamenii nu l-au înţeles.

Soarele apunea. La ritmul cântecului meu, Zeii au danţat pe norii cei roşii, care pluteau în cer.

Trad. de. AL. T. STAMATIAD

MIRZA RIZA KHAN

Zâna Orientului

Marele Bazar din Constantinopole e un oraş aparte, un oraş comercial, ascuns în Stambul, cetatea visului. E alcătuit din prăvălioare îngrămădite pe străzi, pe stradele şi pe numeroase pasagii.

Aici se vând toate produsele globului şi se practică, în camere secrete, comerţul clandestin a tot ceiace e oprit în lumea întreagă.

In mijlocul Marelui Bazar, se află o fântână de marmoră albă care luceşte în semiobscuritate. De o formă delicată şi originală, lustruită de trecerea vremii, marmora e străbătută de vinişoare albastre ca trupul unei fecioare. Poartă, în litere de aur, inscripţii turceşti care seamănă cu nişte alge împrăştiate pe care valurile le-au înodat la întâmplare.

Trebue să dai mai întâi peste această fântână de marmoră dacă vrei să pătrunzi în partea numită „Vechiul Bazar". Misterios şi încântător ca straniile poveşti şi reverii ale trecutului, Vechiul Bazar atrage pe toţi cei ce doresc giuvaeruri, arme de odinioară şi tot soiul de antichităţi. Un străin s'ar rătăci sigur, dacă fântâna de marmoră n'ar sta acolo ca o fantomă albă ce veghează în crepuscul.

In Islam, credincioşii nu sunt chemaţi la rugăciune prin clopote ce răsună grav şi puternic în depărtări. Mahomed a preferat glasul omenesc atât de apropiat şi de fierbinte. Când soarele ajunge la zenit, întreg şirul din stânga al geamurilor moscheii din oraşul comercial al Marelui Bazar, se 'nvălue în aur. Atunci, în balconaşul minaretului, apare muezzinul, vestitorul rugăciunii, care, făcându-şi mâinile pâlnie, cheamă lumea la rugăciune.

In clipa aceia, Ajesja urcă strada Mahmud-Paşa, intră pe poarta cea mare a Bazarului, merge dealungul zidului, străbate pasagiile înguste, urcă şi coboară, apropiindu-se din ce în ce mai mult. Trece prin faţa magazinului de mobile de ocazie, pe care toate mesele şi dulapurile îngrămădite una peste alta îl umplu de-un miros greu, de vechituri Insă o misterioasă adiere de lemn de santal şi de trandafir, răspândită de nişte mobile de lux naufragiate aci, aduc aminte Ajesjei descripţiile făcute de bătrâne despre splendorile haremurilor de odinioară, unde şi mobilele aveau parfumul lor.

Ea intră apoi în bazarul de cărţi unde stau bătrânii infriguraţi care poartă, chiar şi'n timpul verii, caftane duble de blană. Bătrânii aceştia sunt un fel de umbre decolorate, fără viaţă, cu mintea greoaie, aplecaţi toată ziua asupra manuscriselor vechi, sau descifrând caracterele întortochiate de pe sulurile de hârtie velină.

Ajesja cunoştea bine drumul la fântâna de marmoră. Trecea pe-acolo încă din copilărie. Sprinteneă ca o şopârlă, subţirică în rochea lungă de *mousseline* eftin, Ajesja pare o figurină de Tanagra învăluită din cap până 'n picioare în falduri de *mousseline*. Are pielea arămie, trăsăturile feţei nu-i sunt încă bine conturate ; nasul pare cam mare, gura prea mică, fiindcă şi faţa e mică şi slabă ca la cele mai multe fete din această ţară. Dar, treci uşor cu vederea, la aceste fetiţe nevoalate, întâlnite pe străzile Stambulului, ce e urât sau frumos, pentru a nu vedea decât ochii, mari şi întunecaţi. Căci într'înşii e tot ceiace are mai frumos Orientul : umbra şi claritatea, patima şi înfrigurarea îndrăzneaţă, dar mai ales visul, visul dulce odihnitor şi nedeslusit al Orientului.

Când intri în Vechiul Bazar, unde se vând giuvaerurile şi obiectele de antiquariat, nu vezi la început nimic din pricina întunericului. Ai impresia că priveşti un tablou estompat, fără contururi precise şi fără culori, cu bolţi întunecate şi, dealungul zidurilor, cu vagi firide în care apar figuri nedesluşite. Dar ochii Ajesjei sunt obicinuiţi cu întunericul.

In faţa unei astfel de firide şade tatăl ei, Ahmed-Ali. Doi metri lungime pe tot atâţia lăţime, o scândură acoperită cu o bucată de covor, iată toată prăvălia lui. Vitrine cu felurite mărfuri atrag atenţia trecătorilor, însă tot ceiace e autentic şi preţios e ascuns în cutii şi în cufăraşe, în pachete şi în saci.

Lângă Ahmed-Ali stă un mulatru. Capul lui rotund formează un punct şi mai negru în penumbră. Prăvălioara lui e şi mai mică decât a lui Ahmed-Ali, dar e plină de cutii, de lăzi şi de baloturi. Vinde mai ales argintărie, lanţuri grele şi catarămi pe care adesea vulturul imperial bizantin îşi întinde, printre ornamentele în relief, ciocul său încovoiat. Are şi lădiţe cu ceasornice, lădiţe duble, a căror suprafaţă bombată e împodobită cu flori sculptate.

Negustorul de lângă mulatru e un Tatar, care stă toată ziua în genunchi, cu mâinile ascunse în mânecile caftanului. Lăzile lui încăpătoare erau pline cu pietre, adevărate şi false, învălite în vată murdară, apoi coralii, ramuri de arbori roşietici scoase din fundul mării, şi pietre din Meca, pe care i le aduc pelerinii. Sunt roşii, albastre, galbene, dar nu sunt transparente şi nici strălucitoare ca celelalte pietre preţioase. Grele şi opace, pietrele acestea simbolizează admirabil fanatismul pelerinilor.

Lângă prăvălioara Tatarului e cea a unui Persan, care vinde şaluri vechi din ţara lui, urme delicate şi călduroase de pietre preţioase brodate de mână. Lâna subţire de Persia şi zefirul desenează prin grupuri de puncte numai flori de lotus. Acesta e, din cele mai vechi timpuri, simbolul persan. Xerxes şi Cyrus mergeau numai pe flori de lotus ; floarea aceasta era ţesută pe stofele din care-şi ridicau corturi, — şi, astăzi chiar, floarea de lotus se întâlneşte pretutindeni, neschimbată, în ornamentaţiile persane. Deschisă şi rotundă, plină de făgădueli, dar pudică şi modestă, forma ei aminteşte o crisalidă de fluture, un sân fecioresc.

Aceiaşi floare se regăseşte şi în arabescurile covoarelor şi pe cuverturile vechi, prinse de părete în spatele negustorului.

E svelt şi înalt, îmbrăcat într'un levit lung, negru, strâns de câteva ori în jurul mijlocului cu o eşarfă de lână albă. Şade cu spatele încovoiat, cu pieptul scobit, cu umerii strânşi, şi tuşeşte des, din pricina umezelii bazarului care-i roade plămânii. Sub căciula neagră de astrahan sprâncenile arcuite se îmbină la rădăcina nasului. Sub pleoapele vinete şi grele, ochii săi sunt trişti şi obosiţi : pare cu totul străin de comerţul pe care îl exercită. Dar mâinile lui lungi şi uscate aparţin numai bazarului. Desfac şi întind şaluri şi broboade cu atâta repeziciune şi îndemânare încât găurile şi defectele nu se mai văd deloc, şi numără banii repede, cu uşurinţă, mângâind fiecare piesă.

Astfel, una lângă alta, ca nişte găuri de şoareci, prăvălioarele de vechituri se aliniază în obscuritatea zidului...

* * *

Ajesja ! Mulatrul, Tatarul, Persanul şi toţi negustorii din acelaşi şir cu dânşii, o cunosc. Când nu ştia încă bine drumul, o bătrână o ducea de mână. După aceia, de când a ajuns destul de mare pentru a nimeri singură, aduce zilnic tatălui ei Ahmed-Ali mâncarea şi apă proaspătă scoasă din fântâna de marmoră albă.

Toţi, în acest bazar de antichităţi, o cunosc de-atâta vreme încât au uitat să mai vadă într'însa o fiinţă ce cu vremea va deveni femee. Simţeau mai de grabă în prezenţa ei o adiere luminoasă şi veselă ce venea din afară. Când apărea, înfăşurată în rochia-i curată de *mousseline*, nici crepusculul ce năvălea în bazar nu putea s'o cuprindă. Era o pată de lumină în întuneric. Râsul ei de fetiţă, jocul şi glumele ei copilăreşti îi înveseleau pe toţi. Şi, aproape inconştient, ei aşteptau în fiecare zi ora când trebuia să vină acolo, ca o rază de viaţă şi de lumină.

Intr'o zi, Ajesja nu veni. Soarele apusese şi ea tot întârzia. Ahmed-Ali era torturat de foame. Se gândea la salata verde, cu felioare de pătlăgele roşii, se gândea la pâinea albă muiată în untură, la castraveţi şi la gustul picant, acrişor, al peştişorilor prăjiţi, dar mai ales la pepene, acest tezaur suculent, de culoarea opalului sclipitor şi care dă o senzaţie de dulceaţă răcoritoare şi parfumată.

Şi Ahmed-Ali, care frământa între degete boabele de chilimbar, se hotărî să lase prăvălia în grija vecinului său, mulatrul, să-şi pună sandalele şi să se ducă să-şi cumpere singur salata, — când o femee îmbrăcată în negru se strecură încetişor pe uşă. Era învelită într'un cearceaf negru — costum de femee măritată sau în vârsta măritişului — care nu-i venea bine, şi semăna cu cele purtate de femeile din popor. Gluga, prinsă cu ace eftine, era strânsă neîndemânatec pe cap, iar fusta de culoare închisă cădea fără graţie în jurul taliei. Bătrânul negustor nu-şi recunoscu copila decât după ce scoase mâncarea din broboada înflorată în care o împachetase.

„Allah e mare! Allah e bun !" Ajesja lui nu împlinise şaisprezece ani ? Uitase. Cearceaful acela negru i-a amintit-o. Şi, deodată, îl năpădi un gând atât de copleşitor încât rămase câtăva vreme străin de tot ceiace era în jurul lui.

Ajesja ajunsese în vârsta măritişului! Vechiul Bazar şi-a pierdut singura rază de soare ce pătrundea veselă şi arzătoare până aci. Peste toată această fericire modestă a fost aruncat cearceaful negru, şi raza de lumină s'a stins. Acuma, semiobscuritatea albastră a bazarului o înghiţea şi pe Ajesja.

Dar mulatrul, Tatarul şi Persanul *o văd* totuşi, cum poate vedea un musulman o femee, adică fără *s'o privească,* întorc capul când trece şi nici măcar n'o salută. Insă simt prezenţa ei tinerească şi tăcută, şi sunt copleşiţi de gânduri grele, arzătoare, care se încâlcesc în capul lor ca nişte albine închise în stup şi care încearcă să evadeze spre a zbura din nou deasupra grădinii înflorite.

* * *

Ahmed-Ali putea să-şi aleagă după plac pe unul dintre cei trei pretendenţi ca ginere. In clipa aceia ar fi vrut ca Mahomed să îngădue unei femei să aibă mai mulţi bărbaţi, în loc să se dea voe bărbaţilor să aibă mai multe femei. Căci toţi trei erau negustori încercaţi, cu reputaţie excelentă în Vechiul Bazar. Făceau daruri şi nu cereau zestre.

Unul, e drept, mulatrul, era cam negru. Tatarul era încrucişat. Dar cel de-al treilea era înalt şi frumos, deşi tuşea şi era de altă rasă, de alt neam.

Trei femei bătrâne veniseră în cursul săptămânii în această depărtată stradă a Stambulului unde se află căsuţa cu balconaş a lui Ahmed-Ali.

Ajesja văzuse prin găurile oblonului cum cea dintâi femee urca strada. A ghicit numaidecât scopul acestei vizite, căci bătrâna era o peţitoare cunoscută. Incă n'apucase să intre femeia în casă, şi Ajesja făcuse să-i defileze pe dinainte toţi tinerii pe care-i cunoştea din mahala, pe care-i întâlnise pe drum şi în bazar, sau despre care vorbiseră celelalte femei în faţa ei, la bae: Hassan, tânăr şi puternic, cu profil de vultur, — Yusuff care avea umerii largi şi barba neagră ca un şef de trib, — Mahmud care era veşnic cu surâsul pe buze, lăsând să i se vadă dinţii albi... Dar bătrâna era în faţa ei.

După un ceas, peţitoarea plecă ; însă cererea nu venea dela nici unul din cei la care se gândise Ajesja.

In balconaşul casei, şezând pe banca fixată în părete, Ajesja se uită într'o oglindă argintată pe care i-a lăsat-o bătrâna din partea pretendentului negru: are forma unui evantai deschis şi, de jur-împrejur, e mărginită cu o ghirlandă de trandafiri în relief; sticla e bine lustruită, limpede ca apa de izvor. Ajesja! a fost numele iubitei lui Mahomed; se spunea despre dânsa că ochii-i străluceau ca reflexul stelelor într'o apă limpede.

Ah ! ce grea era oglinda în mânuţa fetei ! „Vei purta lanţuri grele de argint în jurul mijlocului şi catarame cu vulturul imperial, vei avea brăţări din douăsprezece verigi în jurul braţului şi bani mulţi în pungă; vei fi singura femee din casa ta, vei avea..." Astfel îi vorbise bătrâna, înmulţind mereu făgăduelile.

Dar oglinda limpede se tulbură, se întunecă, izvorul nu mai reflecta stălucirea stelelor. O lacrimă se prelinse printre genele lungi, apoi alta şi alta. Cu fruntea plecată pe trandafirii îngheţaţi de argint, Ajesja plângea.

Tatarul trimise un frumos şir de mărgele din Meca. Era atât de greu, la gâtul ei, încât trebui să plece capul. In încuetoare erau vârîţi doi ochi de pisică, o linie neagră pe un fond galben, ca o pupilă vie, şi Ajesja nu se putu opri să nu se gândească la ochii încrucişaţi ai Tatarului.

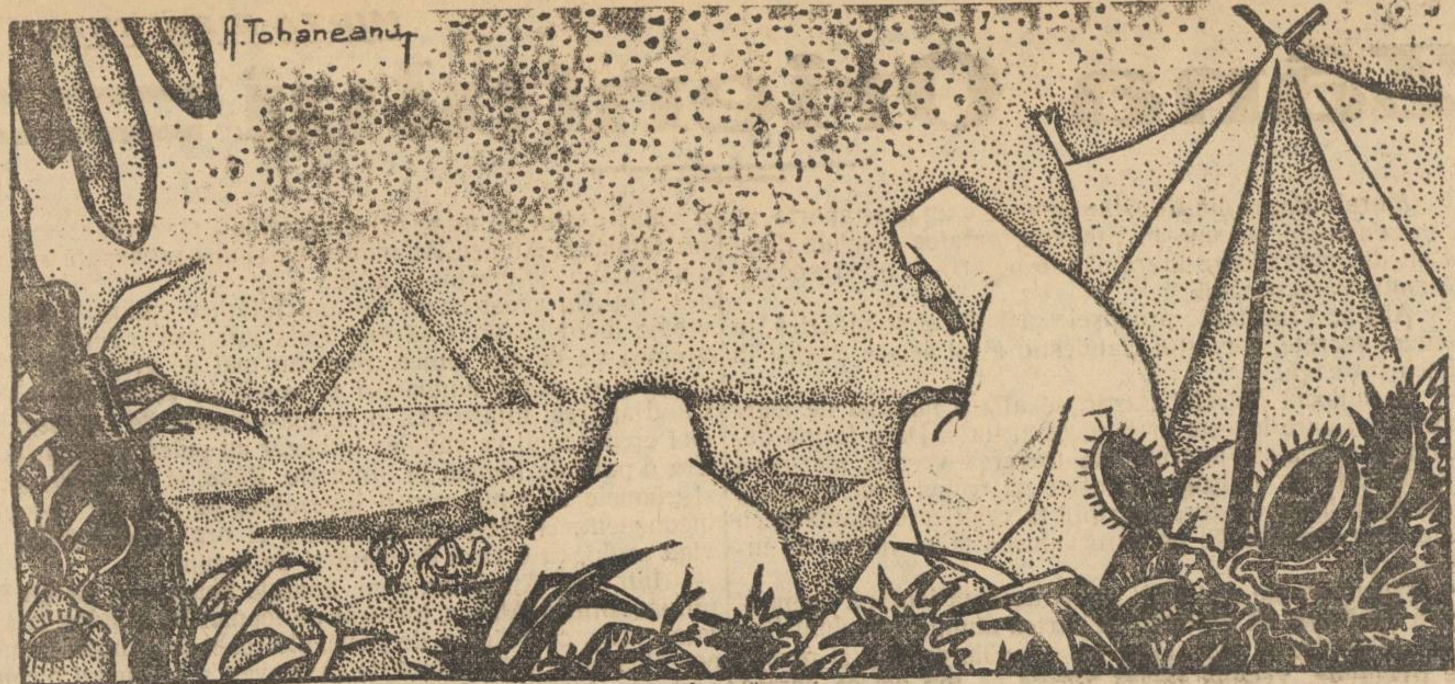
„Vei fi a treia nevastă, îi spusese peţitoarea, dar celelalte două sunt bătrâne şi nu vor fi pentru tine decât nişte bunici. N'ai să munceşti deloc. Ai să te odihneşti toată vremea. Vei avea în fiecare deget câte un inel. Căci stăpânul tău e bogat; va fi bun cu tine şi te va face fericită.

Ajesja era complect ameţită de-atâtea vorbe şi făgădueli. Desigur, numai acum cât e tânără o doresc. Când contractul de căsătorie va fi semnat, poarta haremului viitorului ei soţ şi stăpân se va închide după dânsa. Şi de odată îi veni în minte figura Tătarului, stând chircit în penumbra bazarului. Intâlni privirea fosforescentă a ochilor săi galbeni. Văzu mâinile lui lungi, negricioase şi păroase, ascunzându-se, avare şi sperioase ca şoarecii, în mânecile largi ale caftanului.

Cu o mişcare bruscă ea desprinse şiragul dela gât, lăsându-l să cadă cu zgomot pe covor, ca un şarpe ucis.

Intr'o dimineaţă, veni din partea Persanului o femee din neamul său. Măsură pletele lungi şi talia fetei, îi numără dinţii albi, o puse să-i respire în obraz ca să-şi dea seama dacă respiraţia ei e parfumată ca respiraţia florilor. Apoi o întrebă dacă ştie să danseze şi să cânte. Repetă salutul bogatului negustor persan şi o acoperi pe Ajesja cu un şal preţios. Mătasea era puţin îngălbenită,

(Continuare în pag. IV-a)

ca petalele de trandafir alb, şi marginea era brodată cu mii şi mii de puncte strânse, alcătuind ghirlande de flori, printre care revenea mereu floarea de lotus, pudică şi modestă, ca o călugăriţă care s'a strecurat pe furiş în mijlocul dansului nupţial al florilor.

Ajesja simţea căldura dulce şi aproape omenească a preţiosului şal învăluindu-i umerii. Inchise ochii de plăcere. Dar, deodată, văzu în faţa ei ochii încruntaţi ai Persanului care o sfredeleau de sub grelele arcade ale sprâncenelor îmbinate; fu cuprinsă de un tremur nervos şi şalul îi lunecă de pe umeri.

Dar peţitoarea, scoţând dintr'o batistă multicoloră cu o mulţime de noduri un inel, îl puse repede în mânuţa Ajesjei. Parcă un atom nepieritor al cerului albastru a căzut în clipa aceia în odaia întunecoasă. Ajesja contemplă, vrăjită, albastrul minunat care părea că reflectează propria-i strălucire. Abia mai auzea, ca un murmur depărtat, glasul bătrânei Persane care povestea:

— E o peruzea minunată, cum nu se mai găseşte alta. Opreşte-o. Stăpânul ţi-o dă ca să te păzească de rău. E o piatră magică. Odinioară a aparţinut favoritei Şahului Nazer-Eddin. Atâta vreme cât a ştiut să păstreze piatra, a fost fericită; în ziua, însă, când a pierdut peruzeaua, fericirea dispăru. Şi-aşa s'a întâmplat cu toţi cei ce au avut inelul acesta şi n'au ştiut să-l păstreze. Toţi Persanii cunosc puterea peruzelei. Păstreaz-o: e o piatră vie. Iţi va spune în fiecare dimineaţă, prin strălucirea ei neatinsă ori întunecată, dacă ziua îţi va aduce necazuri sau bucurii. Dacă te va ameninţa vre-o primejdie, piatra va deveni verde, căci va atrage spre dânsa răul. Să ridici mereu mâna spre soare, pentru ca razele lui să scalde piatra sfântă, dându-i mai multă putere şi mai multă viaţă. Iţi va asigura fericirea. Dar dacă o vei pierde, destinul tău va fi să doreşti totdeauna ceiace nu vei putea avea niciodată"...

* * *

In vestibulul hotelului, Erik Nord, scriitorul suedez, ceteşte gazetele din Constantinopole.

E oarecum dezamăgit ca toţi cei ce caută fantoma visată a Orientului şi nu întâlnesc decât o figură banală, îmbrăcată într'o tualetă pariziană de mult demodată în Europa. Căuta aventura din „O mie şi una de nopţi" şi nu găsea decât o palidă traducere germană sau franceză.

Dar Bosforul îşi desfăşura sub ochii lui şerpuirile albastre, şi soarele strălucea pe moschei cu o lumină admirabilă cum nu are nicăeri aiurea. Oraşul se întindea presărat cu minarete şi cu chiparoşi de-un alb de zăpadă însorită, de-un galben auriu ziua, de-un violet de sidef seara, cu mici luminiţe palide în obscuritatea străzilor noaptea.

Frumuseţea oraşului stă în culori, în umbră, în lumină şi'n visare, în tot ceiace e imprecis şi misterios. Când te apropii, nu mai găseşti decât scheletul unui foc de artificii. Chiparoşii sunt arbori plini de praf în mijlocul pietrelor. Satele şi casele Bosforului, încântătoare în mijlocul grădinilor, nu mai sunt, când te apropii, decât nişte chichineţe părăginite, părăsite şi pustii, în marginea drumurilor prăfuite.

Dar, îndată ce te-ai depărtat cu câteva sute de metri, totul recapătă atracţia încântătoare şi misterioasă, acel ceva îndepărtat care te face să-l urmăreşti fără 'ncetare, dar rămâne veşnic cu neputinţă de atins.

Erik Nord începea să înţeleagă că acolo putea fi aventura: zâna poveştilor orientale, care, când vrei să pui mâna pe dânsa, se topeşte între degete ca o ceaţă uşoară.

* * *

Erik Nord pături gazetele. Tot timpul cât a urmărit coloanele atât de sarbăde, gândurile i-au fost aiurea, au străbătut Stambulul şi s'au ascuns în bazarul de vechituri din prăvălioara întunecoasă a lui Ahmed-Ali; acolo au deschis o ladă de lângă perete şi, din mijlocul a trei batiste de mătase parfumate cu esenţă de trandafir, au scos o cutiuţă de abanos.

Fusese vrăjit de această cutiuţă minunată. De câte ori n'a luat drumul bazarului, n'a străbătut podul Galatei şi piaţa portului, pentru a ajunge în sfârşit în uliţele întunecoase şi a aştepta silueta delicată dela fântâna de marmoră albă, în spatele căreia se găsea raionul de vechituri.

* * *

Lângă peretele în care se deschide prăvăliora lui Ahmed-Ali, umbra e grea şi adâncă. Şi umbra aceasta are fantoma ei mută a cărei siluetă se pierde în întuneric. In dosul ţesăturii groase a unui voal, doi ochi mari şi întunecaţi, pândesc:

„Ghiaurul!".

Cuvântul acesta îl şoptise numai pentru dânsa, cu teamă, întâia oară când l-a văzut pe Erik Nord intrând în bazarul vechiturilor. De-atunci, aproape în fiecare zi îl întâlnise acolo. Când, întâmplător, nu venea, ar fi vrut să-l vadă şi se întreba aproape inconştient dacă va reveni curând. Apoi începu aşteptarea, o aşteptare stingherită, înăbuşită, cu priviri aruncate pe furiş spre uşă. In sfârşit, era dorinţa, dorinţa care o înspăimânta şi-o indigna.

Cum putea ea, femee musulmană să dea voe unui ghiaur să pătrundă în sanctuarul gândurilor ei? Numai faptul că se gândea la el era o crimă! Dar dacă gândurile ei nu se îndreptau spre dânsul decât pentruca să-l urască — nici chiar atunci nu-i erau îngăduite? Şi Ajesja îl ura; prin urmare putea să se gândească la el. Intr'o zi, şi-a scos pălăria lui de european, pe care ea o găsea atât de urâtă şi o compara cu un urcior întors. Atunci a pătruns parcă o rază de soare în bazar. Există, aşa-dar, şi păr de aur? Ce moale şi mătăsos trebue să fie când îl atingi! Moale ca mătasea sau ca puful, şi-atât de deosebit de părul stufos şi lucios ca o coamă de animal sălbatec al compatrioţilor ei.

Ghiaurul! De ce l-a scos Allah în calea ei?

In fiecare zi se uita la peruzeaua scânteetoare care strălucea pe mâna ei cu pielea mată şi aurită ca bronzul.

Dar peruzeaua rămânea totdeauna senină. Ajesja presimţea o nenorocire şi totuşi peruzeaua părea şi mai albastră din ziua în care îl văzuse pe cel la care se gândea necontenit, urîndu-l.

* * *

Ahmed-Ali ştia acum foarte bine ce voia acest străin blond care venea aproape zilnic în prăvălia lui. Din clipa în care-l zărea, scotea cutiuţa neagră, şi Erik o cerceta şi-o întorcea pe toate părţile. Preţul părea definitiv fixat, deoarece de trei ori a rămas acelaşi.

Intr'o zi, în sfârşit, el plecă din magazinul lui Ahmed-Ali hotărît să nu mai revină. Dar, peste câteva zile, se reîntoarse, închee târgul şi înşiră câteva piese de argint alături de o carte turcească de aur.

Erik zări pe Ahmed-Ali întinzând cutiuţa cuiva, în umbra păretelui, ca s'o şteargă de praf şi s'o împacheteze.

Deabia atunci băgă el de seamă că o femee stătea jos cu voalul pe ochi. Văzu strălucind o peruzea de un albastru minunat pe mâna care luase cutiuţa. Era o mână mică, frumoasă, pudrată parcă cu un brun auriu şi cu unghii roşii — care, după ce a şters cu o cârpă figurile sculptate ale cutiuţei, părea că vrea să şi-o oprească.

Nimeni nu ştia că această cutiuţă neagră ascundea o taină. O! cu ce înfrigurare degetele bronzate se agăţau de ea, ca şi cum ar fi cerut o întârzirere fiecărei frunze sculptate, fiecărei flori!

Apăsă pe un zăvoraş şi un sertăraş secret se deschise. Totul nu dură decât o secundă.

Cine poate bănui ce gânduri se pot naşte în mintea unei femei, a unei femei din Orient mai ales, care ascultă mai degrabă de sentimentele spontane ale inimii decât de cugetarea logică a creerului...

O ultimă şi fugară scânteere albastră şi peruzeaua alunecă în întunericul lădiţii, iar sertăraşul secret se închise.

Ahmed-Ali cântări fiecare piesă într'o balanţă de fildeş, apoi, încetişor, una câte una, le lăsă să cadă într'o pungă veche de mătase pe care o strecură în sân, în dreptul inimii.

In umbra zidului, Ajesja rămăsese îndurerată, frângându-şi mâinile. Degetul pe care purtase peruzeaua şi-l tortura, şi-l strivea între celelalte, spre a-l pedepsi pentru ruşinea şi slăbiciunea sa.

Işi aminti cuvintele bătrânei Persane: „Dacă vei pierde piatra albastră, soarta ta va fi să doreşti totdeauna ceiace nu vei putea avea niciodată..."

* * *

In camera hotelului, Erik Nord privea cu atenţie lădiţa cumpărată. I se părea că ea fixează asupra lui aceste sute de încrustări de sidef ca tot atâţia ochi misterioşi. Acuma, obiectul atât de mult râvnit era în stăpânirea lui, dar i se părea grosolan. Poate nici lemnul nu era abanos adevărat. Cu un briceag făcu o crestătură în lădiţă; lemnul era alb pe dinăuntru; lădiţa era vopsită: a fost înşelat!

Când se înapoe în ţara lui, Suedezul arătă tuturora lădiţa, spunând:

„Iată ce m'a vrăjit. Am crezut o clipă că zâna din poveştile Orientului se ascunde într'însa. Dar lădiţa e falsă şi zâna Orientului nu mai există; a murit..."

Dar în sertărelul secret al acestei cutiuţe de abanos fals se ascunde piatra adevărată a Orientului. Ea luceşte acolo de-un albastru senin în întunericul sertarului, aşteptându-şi ora, ca şi zâna Orientului, gata să se dea celui ce va şti s'o regăsească.

In româneşte de AL. N. BIA7

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Luigi Pirandello: *L'exclue; Vieille Sicile, Henry IV, Vétir ceux qui sont nus;* Pierre Fréderik: *Goya* (cu reproduceri); J. Babel: *Cavalerie rouge;* Feodor Gladkow: *Le Ciment;* Vsevolod Ivanov: *Le train blindé;* Panait Istrati: *Mes départs*-pages autobiographiques; *Les chardons du Barragan;* Raoul Armand: *La vie turbulente de Camille Desmoulins;* Cazotte: *Le diable amoureux;* Jules Renard: *Journal intime* 4 vol.; Comte Keyserling: *Figures symboliques;* Edmond Fleg: *Moïse;* Chesterton: *Le retour de Don Quichotte;* Alfredo Panzini: *Je cherche femme;* Jean Babelon: *La vie de Fernand Cortès;* Semon Zagorsky: *Où va la Roussie?* etc., etc.

Reviste româneşti şi streine. Ultimele noutăţi literare şi cărţi de specialitate. Expediţii în provincie. Reduceri.

O carte nouă: I. Mirescu: *Problemele sindicalismului modern.*

„Povestiri Tragi-comice"

S'a depus la librării volumul *„Povestiri Tragi-comice"* datorite cunoscutului satiric.

Şalom Alechem

apărut cu portretul autorului în traducerea d-lui C. SĂTEANU

Leagăn de Cîntece

31

Eşea din tine primăvara
Şi tu din ea ca paladinii
Dintr'o baladă caldă, seara.

Vă ridicaserăţi cu crinii
In care pentru totdeauna
V'aţi dăruit aceleaşi linii.

Şi'n drum vă 'ntîmpinase luna.

32

Natura 'n astă seară amuţeşte
Şi'ntreagă-i credincioasa ta oglindă
In apele ei limpezi se perindă
Infăţişarea ta împărăteşte.

Făptura ta 'mprumută graţii humei,
Lui Dumnezeu dă taină şi putere,
Nemărginire dorului, şi cere
Vestmânt de aur sufletului lumei.

33

Am intrat atunci adânc în infinit
Şi, cuprinşi de 'mbelşugată 'nfiorare,
Ne-am luat uşor de mână şi-am pornit
Să sporim în noi viaţa la 'ntâmplare.

Am sorbit din apa rece de isvor,
Am privit a înălţimei strălucire,
Am cinstit cu gândul pasările 'n sbor,
Şi-am trimis şi soarelui o mulţumire.

34

Bunăseara pluteşte din lăstar în lăstar
Şi din nufăr în nufăr se 'mpletesc paşi
In grădină lumina lunei a deschis vaze
Şi ridică din ele flori şi pomi de cleştar.

O dryadă fluidă ca un fulg de ninsoare
S'a trezit din cămaşa rândunelelor şi,
Pentru că roua nopţei te-ar putea copleşi,
Ţi-a deschis umbreluţa unui vişin în floare.

35

Marea s'a deschis în faţa ţipătului ce trecea
Şi şi-a desfăcut nămolul primitiv întâia oară;
Adâncimea se 'ncărcase cu lumină din afară
Şi'nălţa tremurătoare braţele'n azur, din ea.

Ochii noştri largi în spaţiu se 'ntrebau rătăcitor
Unde ne-aruncase vântul năzuinţei ca pe-o frunză;
Lumea rămăsese 'n urmă şi'n tăcerea nepătrunsă
Aşteptam de la durere un cuvânt lămuritor.

36

Se deşteaptă crini sufleteşti şi vânt
Răcoros de sus până jos de mare,
Şi 'mbinarea lor e, cu noi, avânt
Proaspăt şi zare.

Un văzduh topit în opal şi'n zori
Oglindeşte 'n el fericirea noastră,
Şi răsfrânge, grea de polen, în flori
Unda-i albastră.

37

Ne-am întâlnit ca pomul, în frunza lui, cu vântul
Şi ne-am jucat cu luna pe frunte şi cu norul,
Şi ne-am trezit că suntem ca vulturul cu sborul
Sau ca un fluviu, una, în matca-i, cu pământul.

A fost o fluturare, întâi, ca de năframă,
O 'mbrăţişare 'n urmă de floare şi de-albină,
Amestec de naiadă, în apă, şi lumină,
Şi plîns, apoi, de bucium pe sub păduri de-aramă.

38

Au înverzit la ivirea ta colinele,
S'au clătinat în albiile lor apele,
Mirezmele lumei şi-au deschis supapele,
Şi 'n stupii lor au înebunit albinele.

Tu aţâţai flacără'n inima scrumului,
Infiorai în pietre porniri destoinice,
Şi ridicai oştiri de lăncii războinice
Din pulberea cernută de timp a drumului.

N. DAVIDESCU

Inimă de aur

Zilele trecute am fost vizitat la redacţie de un inventator. Ori ce redacţie care se respectă primeşte aproape periodic scrisori injurioase de la anonimi, fotografii de la domnişoare care cer lămuriri asupra demersurilor ce trebuesc făcute pentru a ajunge stele... de celuloid la Holivood, şi când începe sezonul cald apar şi inventatorii. Scrisorile anonime se trimet la coş, domnişoarele dornice de fotogenie primesc lămuriri după circumstanţă, iar domnii inventatori sunt trimeşi la plimbare.

Abia una la sută din scrisorile anonime merită răspuns. Abia una la mie din domnişoarele care vor să devină stele au o mutră suportabilă. Iar dintre inventatori nici unul. Dar câte şi trele cazurile sunt susceptibile să producă o turburare bietului redactor care se uită la muşte şi se inspiră din muze.

Ultimul turburător de articole ce trebuiau scrise, a dispărut adineaori. De data aceasta nu era dintre cei ce descopăr mişcarea perpetuă, sau cârma balonului (ultima absurditate se pare că totuşi s'a realizat), nu! „Inventatorul" cu toate că purta ochelari negri şi barbă falşe (de asta m'aşi fi putut uşor convinge dacă nu aşi fi fost prea politicos şi nu aşi fi preferat să nu îi ating podoaba păroasă), inventatorul a dispărut lăsându-mi pe masă un memoriu pe care în cele din urmă am hotărît să-l copiez aidoma pentru cetitori. (E probabil că în perspicacitatea lor inventatorii îşi dau seama de această şansă). Graţie unui simţ special psihologic, ei ştiu că au să ne deranjeze şi că până vom regăsi subiectul poate că o să răsfoim memoriul lor, şi poate o să-l publicăm. Aşa au ajuns în ziare toate invenţiile mari.

MEMORIU

„Nu am nici o pretenţie bănească asupra invenţiilor cu care am îmbogăţit omenirea, şi nici nu vreau să încurc un cetitor mediocru cum fireşte e ori ce redactor, aşternând în pagini lungi formule de ţifre din care în cazul cel mai bun nu se înţelege nimic, iar în cazul cel mai rău invenţia e furată. Spre osebire de binefăcătorul omenirii, Nobel, care a descoperit dinamita, — această admirabilă armă de omor, care ocazionează totuşi în premii, din câştigul infernalei invenţii, bucurii mercantile cu care se pot cumpăra toate geniile lumii, — am căutat cu totul pe alte căi să contribui la acea misterioasă străduinţă ce se numeşte ştiinţa. Imi stăpânesc dorul de a închina acestei idei câteva rânduri metafizice. Voi ajunge cât mai repede la prima mea invenţiune. Inima de aur! Voronoff cu maimuţele maimuţeşte natura. Eu creez!

Desigur că aţi auzit des vorbindu-se de X sau Y că are o *inimă de aur.* Bine înţeles aceasta nu evoca pentru dv. decât o figură poetică, pentru că ştiaţi bine că o asemenea inimă *nu se găseşte.*

Ei bine, la fel ori ce savant ar fi râs acum cincizeci de ani de tânărul sau bătrânul naiv care ar fi spus că a inventat sborul omenesc. Logica cu care trebue urmărit raţionamentul vă va indica totuşi că acei savanţi nu cunoşteau cele mai elementare reguli din ştiinţa invenţiunilor.

Orice idee mare începe prin a fi un basm şi pe urmă se transformă în ştiinţă. Asta e faza prin care a trecut transmutarea metalelor ca să ajungă scăpând de alchimie o realitate. Astfel din vrăjile de acum mii de ani. a răsărit hipnotismul. Telepatia a fost realizată de viziunea la distanţă — şi mitul lui Icar a fost însfârşit o posibilitate azi curentă şi aproape banal de obişnuită. Cine mai ridică ochii pentru un sbor pe cer?

Acestea sunt urmele de judecată din care se desprinde primul adevăr: nici o invenţie nu a fost realizată de savanţi, până ce nu a fost scrisă povestea ei. In felul ăsta am prins şi eu cele câteva adevăruri care azi pot părea extraordinare şi de necrezut, dar care de mâine încolo pot fi atât de cunoscute încât să nici nu mai merite să le citeşti. Am pornit dela definiţia „inimă de aur" şi am constatat că această dorinţă a umanităţii era spusă numai ca un compliment) şi am constatat că acest compliment *„tinde să fie un simbol"*.

Acest „tinde" arată dinamismul ce zace într'un cuvânt banal altmintreli. *Un cuvânt care tinde* arată aproape întotdeauna o proprietate energetică, o radioactivitate filologică aşi zice, dacă cercetătorii academici ai cuvintelor ar fi descoperit ştiinţa nouă ce va purta odată numele meu.

Am transcris cuvintele surprinse *„inimă de aur"* şi le-am pus sub supraveghere intelectuală. Operaţia aceasta e foarte simplă în aparenţă. Iei cuvintele pe care vrei să le analizezi şi le scrii cu diferite cerneluri şi diferite caligrafii. Apoi le rosteşti în diferite tonuri şi intensităţi, căutând chiar să le porţi în diferite circumstanţe ca să le dai drumul şi să constaţi greutatea lor după cum se sparg sau sboară. Plasate în discuţie, cuvintele se arată nu numai ascuţite sau boante, dar şi cu o valenţă identică celei descoperite în fizică pentru atomi. Acest tărâm a fost sumar cercetat de cei ce se ocupă cu asociaţiile de idei. E interesant de stabilit toate ideile ce se pot construi cu cuvintele dintr'un dicţionar, aşa cum alţii au căutat să stabilească numărul posibil de cuvinte ce putem construi cu cele câteva litere ale alfabetului. Mă feresc să dau indicaţii mai complecte asupra acestei analize. Rezultatele însă sunt desigur mult mai surprinzătoare decât pentru cei ce din alt material mai urît, tind numai să stabilească doze de zahăr, albumine, colesterine, sau prezenţe de microbi. Cuvintele supuse unei analize cât de sumare trebue să dea un coeficient de idei. Acestea sunt în rezumat noţiunile pe care nu le putem neglija. In acest fel inima de aur a fost descoperită.

Am pornit pe drumul dispreţuit de ştiinţă şi am ajuns înaintea celorlalţi la rezultatul pe care e necesar să îl explic. Sunt silit să-l argumentez în felul cel mai simplu, apelând la cele mai elementare cunoştinţe, spre a fi cât mai uşor înţeles.

Vă rog să nu râdeţi dacă vă aduc faptul banal al morţii cauzat de oprirea inimei. Inima trebue să moară fiind o substanţă organică. Inima e indispensabilă vieţei. De ce e indispensabilă? Pentru că pulsează sângele fără de care nu ar mai fi hrănit nici creer nici trup. Ce este inima? Anatomia îmi arăta clar că inima e o pompă aspiratoare-respingătoare... chiamă, (cum ştiţi din licee), sângele şi îl împinge mai departe. Până acum 100 de ani şi acest adevăr al circulaţiei era combătut ca o herezie. Ei bine, de la consemnarea ultimelor rânduri până la construirea unei pompe care să fie pusă în funcţie mecanică de un mic dinam, nu mai era de cât un pas de făcut — pas pe care l-a împlinit omul de câte ori a călcat dela basm la realizare! Admiraţi încă odată divina ciudăţenie a faptului: Inima trebuia să fie de aur, acest metal se lucrează mai bine, şi nu se oxidează. Aparatul cu toată scumpetea materialului, se pretează totuşi la o construcţie în serii — şi e probabil că nu va fi mai scump decât un ceas de aur.

Bine înţeles mai trebuiesc bani ca pentru industrializarea ori cărei invenţii. E nevoie de o societate pe acţiuni. Vom apela şi la capitalul elveţian — întru cât pentru construcţie o să fie nevoie cel puţin la început de câţiva lucrători sviţerieni din cei care sunt mondial renumiţi pentru ceasornice. Vom fabrica inimi cu muzică şi inimi cu deşteptător, inimi cu două capace, etc., etc., etc.

Singura grije a cumpărătorului va fi să-şi întoarcă inima la timp. (Vom furniza şi lanţuri de aur pentru inimile de aur).

Pot anunţa de pe acum că o asemenea descoperire e menită să devină indispensabilă ori cărui fost muritor. Vor fi nenumăraţi cei dornici să aibă o inimă de aur, pe lângă automobil şi vilă la mare. Câştigurile pe care le prevede fabricarea angros sunt atât de mari în cât acţionarii nu au nevoie să verse nici o sumă de bani, acţiunile plătindu-se singure şi făcând primă ca la acele întreprinderi în care statul e luat ca aport principal. Inima de aur e prin definiţie o afacere menită să fie rentabilă. Pentru orice alte informaţiuni vă rugăm a vă adresa subsemnatului.

(ss) *Indescifrabil*

p. c. ADRIAN MANI

Despre Socialism şi Anarhism

De vorbă cu d. Panaite Muşoiu

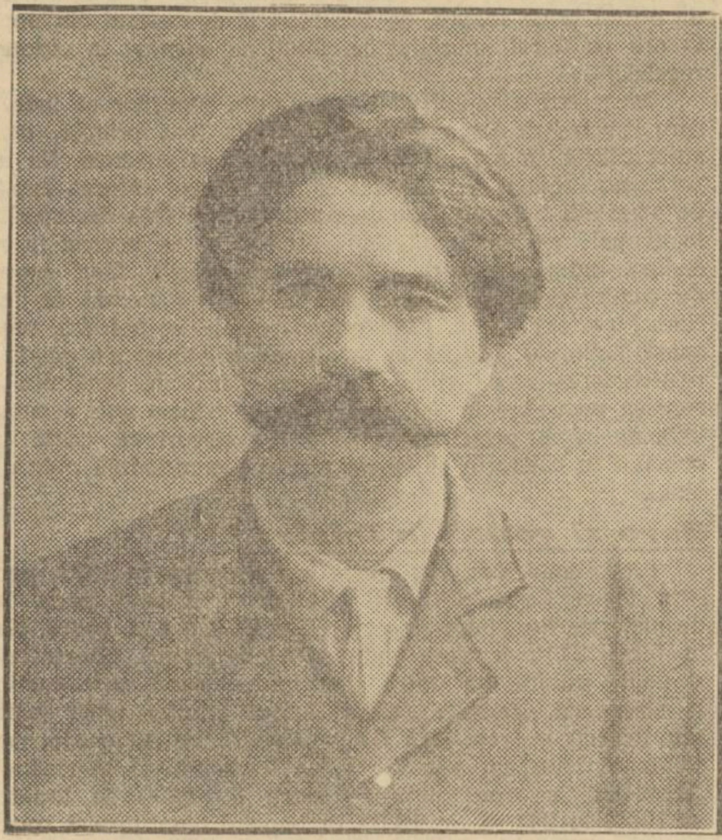
In Capitală, aproape de periferie, există o stradă a Fluerului, stradă dreaptă, cu case umile evocând imagini din porturile mici de pe malurile Dunărei.

Intr'o cocioabă, fără gard, cu o săliţă în care nu numai că nu urci, dar chiar cobori şi cu o cameră mobilată exclusiv cu cărţi, locueşte d. Panaite Muşoiu.

In curte, câtiva porumbei ciuguleau în jurul unui coteţ învechit aşezat pe un stâlp.

Când bătui la uşă şi d. Muşoiu se ridică de lângă masa sa de lucru şi-mi deschise, mă oprii o clipă în prag întrebându-mă fără voie, unde voi mai avea loc şi eu în acea încăpere în care vrafuri întregi de cărţi ocupaseră ultimul colţişor şi ameninţau, cu coloanele lor înălţate până'n tavan, să condamne la evacuare patul care, alături de masă, părea singurul străin în acest imperiu nebănuit al cărţei.

D. Muşoiu răsări dintre vrafuri de cărţi. Un adevărat cap ibsenian... părul mare dat pe spate... câmpul frunţii larg... ochii albaştri în care se citeşte toată căldura sufletului... vorba comunicativă — totul îi da un aer de tinereţe.

Panaite Muşoiu

Cu câtă vervă ştie să povestească d. Muşoiu trecutul său bogat în evenimente, întreaga evoluţie a activităţii sale care n'a pierdut nici o clipă din vedere unicul obiectiv urmărit în viaţă: binele obştesc.

La întrebarea mea :

— Unde şi în ce împrejurări v'aţi făcut cultura intelectuală şi sufletească ? — D-nul Muşoiu îmi spune :

— In şcoală mai puţin. In relaţiile ce mi-a plăcut să le am cu suflete inteligente şi simţitoare şi în împrejurările pe care anume le-am căutat ca să mă pot distinge şi devota...

— Cum aţi devenit socialist ?

— Din înclinare. Lectura cărţilor socialiste m'a făcut conştient, iar meditarea proprie ca şi propaganda ce am întreprins-o de timpuriu, mi-au desvoltat conştiinţa.

— De ce aţi fost numit anarhist ?

— Anarhist am fost numit într'o perioadă a activităţii mele când nu auzisem încă de anarhism. Am studiat în fond această doctrină şi am încadrat-o într'un socialism pe care l'aş numi *integral* şi pe care cred că şi socialiştii şi anarhiştii nepreveniţi, l'ar împărtăşi bucuros.

Eu făcusem cunoştinţă cu Marx, cu Engels, ale căror lucrări: *„Manifestul comunist"* şi *„Socialismul Utopic şi Ştiinţific"*, le-am tradus. Cunoştinţa lui Marx şi Engels căpătată deadreptul din operele lor şi ale unor comentatori ca Lafargue şi Deville, din care am tradus *„Concepţia Materialistă a Istoriei"* şi *„Evoluţia Capitalului"*, cunoştinţa acestora îmi era îndestulătoare ca orientare de bază. N'am trecut cu vederea nici lucrările catalogate ca anarhiste, mai ales după ce am făcut cunoştinţă cu acel admirabil Paraschiv Stoianov venit proaspăt dela Geneva, anarhist înfocat.

Anarhismul l-am studiat în amănunţime. Dar nu mi s'a părut să zdruncine nimic din convingerile mele anterioare, după cum nu mi se pare nici azi. De acea am şi tradus din autori anarhişti multe lucrări de valoare care după mine se încadrează tocmai bine cu ale unor socialişti.

Socialismul, care este un vast sistem *social,* nu văd cum n'ar implica anarhismul, în desvoltarea-i ulterioară şi chiar în realizarea-i de clipă cu clipă.

Anarhismul ca şi socialismul, deşi în întregul lor presupun o sferă generalizată a lor, prin unele laturi nu văd cum nu s'ar introduce şi înlăuntrul altor doctrine oricât de depărtate de el.

Anarhismul e neapărat presupus într'un socialism *integral,* cum a denumit atât de fericit Benoit Malon acea concepţie care ar putea ralia toate elementele care urmăresc progresul neţărmuit, pe care îl şi văd în desfăşurarea, în determinismul evenimentelor.

După definiţie şi după o largă concepţie, anarhismul e tot ce mintea omenească ar putea concepe să se potrivească mai bine cu cele mai înalte năzuinţe ale ei. Şi nu văd o individualitate oricât de sus pusă şi de trufaşă sau retrogradă în alte privinţe, care să nu fie în stare să aprecieze o doctrină atât de superior omenească.

Ştiu că s'a făcut o apropiere între anarhişti şi retrograzi. Pentru necesităţi de polemică pătimaşă, a fost o detestabilă născocire. Vorbind de trecut, s'a interpretat o terminologie care putea să aibă şi avea chiar pe timpuri alt înţeles. S'a actualizat înţelesul acela denaturat, s'a făcut din anarhism o concepţie rigidă care nu se mai desvolta, nu mai evolua, când toate celelalte concepţii se desvoltau, evoluau.

Citiţi pe Stirner, pe Bakunin, pe Kropotkin, pe Elisée Reclus, pe predecesorii şi succesorii lor, pe emulii lor vechi şi moderni şi veţi vedea ce înalte învăţături veţi trage din scrierile lor.

— Care e scopul propagandei dv. culturale şi cum o faceţi ?

— Scopul propagandei mele în afară de incursii sau de peregrinări în diferite domenii din care se pot scoate învăţăminte utile, este emanciparea obştească. Emancipare pe care, după încheierile ce se pot trage din analiza factorilor hotărîtori care pun în mişcare societatea, o văd neapărată, deci cu putinţă. O emancipare care să înlăture cu desăvârşire orice constrângere şi exploatare, de sex, de rasă, de vârstă. O fac prin propria mea disciplină şi orânduire de viaţă, propaganda o fac prin scris spunându-mi părerile şi alegând cele mai de seamă lucrări pe care le dau la lumină, care au în fond această tendinţă. *Nu mă uit la nuanţe...*

— Care sunt operele dv. originale şi cele traduse ?

— Operele mele originale şi cele traduse sunt cuprinse în „Mişcarea Socială" pe care am tipărit-o cu Zosin. Sunt cuprinse în colecţia „Revistei Ideei", revistă care a apărut 15 ani, dela 1900 până la 1915. Sunt cuprinse într'un catalog care ar fi poate greu de reprodus, dar din care eu n'aş avea nimic de redus. Mai sunt încă în manuscrise care aşteaptă tipărirea, care cuprind şi ele un întreg catalog.

— Ce scriitori şi oameni de concepţie străini şi români preferaţi ? Şi pentru ce ?

— Sunt mai întâi cei cu adevărat de concepţie: Socialiştii în general, pentrucă se ocupă fundamental de problemele vieţii. Numele lor ? Nimeni nu-i atât de ignorant să nu-l ştie. In publicaţiile mele figurează destui şi eu în primul rând pe ei îi prefer. Dar eu gust şi pe acei oameni şi scriitori care nu afişează numaidecât o concepţie, dar care îmi lasă putinţa ca eu să mi-o formulez. Pe cei de ştiinţă îi studiez. Filozofii, îi meditez.

— Ce spuneţi despre actualul sistem social ?

— Actualul sistem social e un produs al unor condiţii anterioare şi-i în proces de evoluare. Evoluarea acestui sistem o putem ajuta, *în marginile modificabilităţii fenomenelor.* Evoluarea sistemului social o putem ajuta luând parte la toate manifestările vieţii obşteşti: organizând munca, luminând mintea, inobilând sentimentele pentru o viaţă socială, *ori cum ar fi denumită,* dar care să excludă din ea, accentuez, să excludă exploatarea şi tirania.

. . . .

Incepuse să se întunece. Glasul porumbeilor se auzea gungurind a odihnă. Mi-am adunat foile şi am pornit spre oraş, pe uliţele pustii ale periferiei.

Din depărtare coşul unei fabrici se auzea sunând...

L. LEONEANU

Mama

A fost odată, într'o zi cu soare:
O viaţă albă şi tremurătoare
Mi s'a lăsat pe mâni ca o petală...
Şi ca 'ntr'un vis, domol te-am legănat
La mine 'n poală,
Copil bălai cu păr uşor şi moale...
Un suflet nou, ce mi-a zâmbit în cale,
Neştiutor, cuminte şi mirat.

Când braţul tău subţire
Pe sân mi-l pui,
Tot sufletu-mi tresare în neştire
Cuprins în mâna asta mică ;
Şi, niciodată, n'am să-ţi cer nimică.
In schimbul lui.

Ci 'n calea ta
De voi vedea o piatră ascuţită,
Am s'o acopăr în genunchi, smerită,
Cu inima-mi de calde lacrimi grea,
Să calci pe ea.
Să nu-ţi răneşti piciorul.

Şi doar un gând visarea mi-o distrame
Cum rupe vântul florile de fum ;
Sunt multe pietre ascuţite 'n drum
Şi nu le poate
Acoperi pe toate
O biată inimă de mamă.

OLGA VRABIE

Cereţi la toate librăriile
STELE SUB NORI
Un elegant volum de versuri
datorit poetului
AL. TERZIMAN

Andreas şi Leul

— Iar s'a apucat de băut !, pronunţă o voce de femeie. Stătea aplecată peste geamul dela primul etaj, chiar deasupra crâşmii. Şuviţe nepieptănate îi cădeau peste ochi iar mânicile hainei de noapte erau tot suflecate, deşi trecuse de mult de amiazi.

In vorbele acestea ale ei era şi îngăduinţă şi batjocură; le auzi şi ceata de ştrengari adunaţi în jurul omului prăbuşit pe-o coastă în căruţa lui la care era înhămat un cal de-o culoare galben-murdar, aproape roşcată.

Şi doar de cum a dat în vară şi până acum a fost foarte cumpătat, mai adăugă femeia. Nu numai ea se uita la om. Felurite feţe apăruseră pe după geamuri, dintre care puţine erau deschise; vântul rece de Octombrie mătura strada, iar ploaia nu înceta decât în răstimpuri.

— Ia'n priviţi-l, adoarme acuşi... strigă un băeţaş.

— Staţi, că de-acum are să fie frumos!... făcu un altul; îngenunchiase pe pavaj, ca să poată privi faţa lui Andreas.

Se făcu tăcere, în care timp aşteptau; faţa omului căzuse din ce în ce mai jos şi toţi îşi închipuiau că adormise buştean. Totuşi el se înălţă din nou, sprijinindu-se în coate, apoi din nou scăpă capul. Şi în multe dăţi de-arândul trupul i se legăna în toate direcţiile încât atingea cu fruntea de benchiuşul căruţii. Şi-atunci strigătele reîncepeau cu putere.

— Şşt!... Tăceţi odată din gură, ca să poată adormi...

Ştrengarul care se cinchise jos se sculă şi repezind un pumn în spatele lui Andreas, o rupse de fugă, de frica tovarăşilor mai răsăriţi care ţipau:

— Nătărăul ! Dece nu-l laşi în pace ? Altfel cum vrei să adoarmă ?

Nu cu mult înainte, Andreas fusese scos din crâşma în care se instalase de mai bine de-un ceas, la un păhărel fără de fund. Crâşmarul îl supraveghiase de după teşghea, căci cunoştea el bine momentul potrivit când putea să-l scoată afară; căci altfel nu mai era chip să-l urneşti din loc. Trebuie să-şi ia omul toate măsurile ca să nu aibă alte neplăceri din cauza lui. — De îndată ce-ai izbutit să-l sui în căruţă, poţi zice că-ai scăpat de greu.

In timpul acesta, iapa, pe care ştrengarii o porecliseră „Leul" din pricina culorii ei de-un galben-murdar, rămăsese cuminte în acelaş loc schimbându-se când pe-un picior când pe celălalt. Din când în când întorcea capul în spre crâşmă, dar dela o vreme se întoarse cu spatele căci vedea ea bine că nu-s semne care să anunţe pe stăpânu-său.

Poate că se gândea şi ea: „Doamne, iar a început să bată crâşmele? Asta nu-i a bine!...

Dar când simţi că Andreas din căruţă nu se urneşte de loc, se puse singură în mişcare. Copiii începură să strige care mai de care: „Ptrr !..." sau „opriţi, opriţi !"

Dar „Leul" nostru bănuind pesemne că ei se ţin numai de pozne, îşi continuă liniştit drumul.

Băeţelul care se aplecase să vadă faţa lui Andreas izbuti să apuce hăţurile, cu gând să oprească „Leul", dar un trecător i le luă din mână şi le aruncă în căruţă. Şi-atunci, animalul îşi continuă trapul lui liniştit pe care nu şi-l schimba niciodată, fie iarnă ori vară, fie vreme rea ori bună.

Mulţimea care se ţinea după căruţă se îndesea din ce în ce. Pela toate ferestrele, la fiecare colţ de stradă, oamenii lăsau treburile ca să privească; iar băeţii făceau mare scandal...

Cortegiul se opri în faţa porţii unde locuia Andreas. După ce „Leul" şi căruţa intrară în curte, Beret, nevasta lui Andreas, închise poarta. Numai larma aceasta binecunoscută ei o scosese din casă. Dar ea nu binevoi să arunce măcar o privire scandalagiilor, ba chiar păru că nici nu aude cum ţipau:

— „Priviţi, vă rog, acesta este Andreas şi cu „Leul" lui. Imblânzitorul e beat turtă!"

* * *

Beret părea să aibă vreo treizeci şi ceva de ani, iar faţa ei avea o expresie liniştită şi hotărâtă. Deshămă, duse iapa la grajd şi băgă căruţa în şură. Câteva oi behăiră caşi cum s'ar fi întrebat dece oare Andreas nu se coboară din căruţă. Beret apucă nişte ţoale cu care acoperi pe cel adormit. Aşeză un butoiaş gol pe sub hlube imobilizând căruţa ca să poată dormi omul în pace, şi-i strecură sub cap un lăvicer păturit; părea totuşi că se gândeşte cu totul la altceva decât la ceiace face. La urmă hrăni şi adăpă iapa, apoi intră în casă. Peafară se făcu tăcere. Copiii, văzând că distracţia li s'a isprăvit, se împrăştiară care încotro.

Beret îşi reluase locul dela vârtelniţă pe care o părăsise când larma din stradă o înştiinţase că Andreas se întoarce beat. Tăcea, la locul ei, iar omul care stătea întins pe o bancă lângă geam, nu vorbea nici el. Sta nemişcat, cu-o înfăţişare aşa de leneşă încât îţi venea să crezi că dormise toată ziulica.

Afară ploaia se îndesise şi se înoptase de tot. Pe vatră focul pârâia, trimeţând scăpărări de lumină pe podele.

Lângă masă stă un băeţel de vreo opt ani. E Ingemar, băiatul din flori al Beret-ei. Ţine în mână o felie mare de pâine cu unt.

— Iar a băut? întreabă dela o vreme bărbatul. Femeia nu răspunde îndată. Vorbele-i au sunet metalic:

— Da, altfel nici n'aşi fi păşit din casă.

— Ştii tu, Simioane, tata nu s'a mai îmbătat de astă primăvară de când ai fost tu iar pe la noi! zise deodată copilul.

Beret călcă greşit şi roata se opri. Se făcu tăcere apăsătoare, apoi ea-şi reluă din nou lucrul, iar roata se învârtea repede, tot mai repede. După asta, copilul ieşi din odaie. Atunci Simion „cântăreţul" zise :

— Ce dobitoc! Are să se ducă de râpă cu atâta băutură!

Tonul îi era aspru şi răstit. Parcă l'ar fi mâniat beţia lui Andreas.

Dar în tonul blând cu care răspunse Beret era un fel de dorinţă de a-şi scuza soţul.

— Ştii doar că numai când vii tu se pedepseşte astfel.

Simion sări în sus. Trupul i se înălţă în sus ca împins de un resort de oţel. Acum stătea drept în mijlocul odăii, în picioare. Poate că ea dorea să-l alunge pe loc?... Ea se aplecă înainte, mută, caşi cum ar fi surprins-o un sentiment de mare ruşine. Roata se opri, iar firu-i lunecă din mână. Se sculă, veni lângă dânsul şi-şi trecu braţele pe după gâtul lui.

— Nu, n'am vrut să spun asta, murmură ea.

Numai prin vorbele-i dezmierdătoare reuşi să-l domolească. Cu-o mişcare drăgăstoasă îl aşeză pe bancă, strângându-se aproape de dânsul. Dar peste puţin intră Ingemar şi Beret se îndepărtă instinctiv. Se întoarse iarăşi la roata ei de lângă vatră şi începu să toarcă. De găsea ceva la fir nu tocmai în regulă se oprea şi cerceta cu băgare de seamă la lumina focului, apoi iarăşi îşi continua lucrul. Simion se întinsese din nou pe bancă şi nimeni n'ar fi putut să spună de doarme ori de-i treaz. Ingemar construia căsuţe din căpeţele de lemn. Când făcea prea mare zgomot, mamă-sa îl oprea, făcându-i semn.

— Da' aprinde lampa odată, zise deodată Simion depe banca lui.

O tăcere... apoi orologiul vesti opt ceasuri.

— Simion, nu vrei tu să ne cânţi ceva în seara asta, după masă? întrebă Ingemar.

— Simion e obosit de drumul de eri, răspunse mama. Du-te şi adă-mi câte-va lemne!

Ingemar plecă pe dată.

— Nu poţi să trimiţi băiatul la culcare? murmură Simion, apropiindu-se de masă; dar acum cuvintele lui nu mai sunau câtuşi de puţin aspru. Ea 'l dezmierdă pe umăr, luându-şi locul la masă, lângă dânsul. Şi părea tot aşa de bine dispusă când răspunse.

— Ei, şi tu!... mai îngădue-ţi puţin feciorul.

Mâncau din aceiaşi strachină.

— De nu s'ar fi afumat aşa tare în seara asta prostul cel de Andreas, am fi putut juca împreună cărţi, mormăi Simion, care mânca cât şapte, caşi cum ar fi făcut pe jos douăzeci şi patru de ore în şir, fără mâncare şi fără băutură.

După ce isprăvi de mâncat, şi mulţumi frumos mamei sale, Ingemar plecă la culcare în odăiţa lui. Beret împinse blidul la o parte şi se puseră la jucat cărţi, pe celălalt capăt al mesei. Şi cu toate că Beret, deşi femeie, nu juca cărţi tocmai rău, lucru pe care-l gândea de-altfel şi Simion, totuşi el nu se arăta deloc mulţumit. Din când în când se scărpina cu furie după ureche, privind numai cu 'n ochiu la cărţile lui şi ocărând într'una pe „afurisitul cel de Andreas care s'a afumat aşa de rău".

Orologiul tocmai sunase nouă când se auziră paşi nesiguri pe coridorul întunecos şi-o mână care dibuia clanţa uşii.

— Vine Andreas! făcu Simion.

— Mai degrabă ai zice că-i un străin, nu el, răspunse Beret, ridicându-se ca şi cum ar fi vrut să-i deschidă; dar uşa scârţâi din bălămăli şi Andreas intră.

O clipă se opri caşi cum n'ar şti ce hotărâre să ia, privind când la unul, când la celălalt. Apoi se întoarse cu spatele, apropiindu-se de vatră, caşi cum ar fi vrut să-şi încălzească mâinile. Le frecă una de alta, apropiindu-le de foc, când pe una, când pe cealaltă.

— Şezi lângă noi şi ia ceva, Andreas, zise Beret.

— După asta jucăm cărţi tus-trei, adăugă Simion.

Andreas se întoarse iute, prefăcându-se mirat.

— Jucaţi cărţi, oameni buni?

Zâmbi uşor, dar faţa-i păstră expresia de mirare. Insfârşit, veni de se aşeză lângă dânşii fără grabă, după obiceiul lui. Privirea-i se plimba dela fiertura cu lapte la cărţile de pe masă dar niciodată nu se ridica prea sus, astfel ca să poată întâlni privirea celor doi care jucau.

Svârlind cărţile, Simion declară că a venit şi rândul lui Andreas să piardă, măcar o dată, căci nu-şi amintea să-l fi văzut vreodată pierzând la cărţi.

Atunci Andreas râse. Ochii i se ţintiră asupra strachinei şi pentru moment uită să mănânce.

Nu jucară mult timp după sosirea lui Andreas; tus-trei descoperiră repede că nu-i mai ţineau fălcile de căscat şi mărturisiră că li-e somn.

După asta Andreas şi Beret porniră spre odaia în care intrase şi Ingemar, iar Simion se urcă în pod.

* * *

Când venise Simion întâia dată la Beret, fosta lui prietenă de pe vremuri, după ce se măritase, ea-i declară lui Andreas:

— Pare-mi-se că i s'a făcut dor de copil.

După ce plecă, ea povesti, aşa, pe fugă, cum că Simion îşi plătise găzduirea şi hrana pentru cele două zile cât stătuse la dânşii. Şi fără a se lăsa rugată, arătă punga în care luceau câteva monede de argint.

Andreas şi cu Beret erau din acelaş sat. Acolo-şi pierduse ea consideraţia oamenilor de treabă, alergând zi şi noapte după Simion cântăreţul ; el mergea din ţinut în ţinut cântând pe la nunţi şi petreceri, avea prietene ori pe unde se ducea şi lipsea câte-odată luni întregi de-acasă.

După ce Beret, ce nu era decât o biată servitoare, aduse pe Ingemar pe lume, plecă la oraş. Acolo se întâlni din nou cu Andreas şi cedând stăruinţelor lui altădată dispreţuite, se căsători cu dânsul.

Intr'o Duminică dimineaţă, în plină primăvară, Andreas stătea întins pe bancă numai în vestă. Vorbea cu Ingemar. Cu-o zi înainte, întorcându-se de pe cheiuri, ajutase Beret-ei la săpat pământul şi la semănat grădiniţa. Acuma-şi fuma pipa şi era bine dispus aşa, ca după masă. Deodată copilul zise:

— Tată, când crezi tu că mai vine pe la noi Simion cântăreţul?

—De! nu ştiu, răspunse cu linişte Andreas. Şi cum Beret intrase în aceiaş clipă, băeţelul o întrebă acelaşi lucru. Dar nici ea nu ştia deloc când se mai întoarce Simion. Apoi ea adăugă, caşi cum şi-ar fi vorbit numai ei, că-i ciudat cum de n'a mai apărut deloc de astă toamnă.

Se făcu tăcere îndelungată. Apoi Andreas murmură că lipsa aceasta are fără dor şi poate motive temeinice. Nevastă-sa se uită la dânsul cu curiozitate. De-obiceiu nici odată nu vorbeau între ei de cântăreţ.

— Am auzit că a fost prins...

— Vrei să zici că l'au arestat ?

— Ei, da, e uşor de înţeles că a furat sau a făcut vre-o poznă pe când era beat, explică Andreas. La urma urmei, nici el nu ştia nimic precis. Dar cam asta trebuie să fi fost. Auzise şi el vorbindu-se pe cheiuri, câte-va săptămâni în urmă.

Beret se înroşi toată, simţi că ameţeşte; apoi deodată se făcu ca varul. Totuşi nu şopti nici un cuvânt.

Andreas îşi reîncepu convorbirea cu băeţelul. Tot timpul după amiezii bărbatul şi femeia lucrară împreună în grădiniţă, într'un colţ de unde nu-i puteau zări ochii vecinilor, căci era Duminică. Dar de data aceasta nu schimbară nici un cuvânt, iar privirile nu li se întâlneau.

Spre sfârşitul lunii Maiu, Andreas se întorcea acasă liniştit, înspre seară, cu căruţa şi cu „Leul" lui, când zări deodată pe Simion cântăreţul, cotind pe după o casă, apoi dispărând. Avu timp să-şi dea seama că se schimbase ceva în înfăţişarea lui Simion. Acum era îmbrăcat ca un om cu dare de mână, aproape ca de zile mari. Afară de asta, ducea sub braţ nişte pachete mari.

Ajuns acasă, Andreas nu observă nimic din ceiace ar fi putut să dovedească sosirea lui Simion: degeaba privi prin toate colţurile ca să se asigure de contrarul, nu găsi nici o urmă.

A doua zi, Simion tot nu apăruse. Lucrul acesta nu se

(Continuare în pagina VI-a).

întâmplase de mulți ani, căci de câte ori Simion venea în oraș, la dânșii trăgea.

Dar chiar în seara aceleiaș zile, după ce Andreas își duse „Leul" la grajd, adăpostind și căruța, intrând în casă își dădu seama că Beret plecase. Ingemar nu-i putu da nici o lămurire, fiind-că mamă-sa nu-i spusese nimic înainte de a pleca. Andreas așteptă un ceas-două, apoi începu să cerceteze. Dar cercetă și întrebă pretutindeni în zadar. Nu găsi nicăeri pe Beret. Iar pe la miezul nopții, aruncându-se pe pat îmbrăcat cum era, pricepu că ea plecase pentru totdeauna... Vestmintele-i nu mai erau, iar banii pe care-i avea ea în păstrare dispăruseră și ei. Nu mai rămânea nici o îndoială că trecuse pe-aici Simion cântărețul...

In primele zile Andreas se închise în casă. Nu ieșea decât când trebuia să dea de mâncare „Leului". Iar când Ingemar întreba de maică-sa, răspundea că a plecat unde-va departe; dar că are să se întoarcă curând. Dela prima dată când scobori spre cheiuri, după fuga nevesti-si, fu adus acasă beat mort. Curând, deveni la dânsul un obiceiu înrădăcinat. Iși vându bucățica de pământ și trăi de azi pe mâine, din ceiace câștiga pe cheiuri cărând poveri cu căruța lui.

Intr'o seară, întorcându-se acasă, găsi pe Ingemar bolnav. A doua zi, starea băețelului se înrăutăți. Din această clipă Andreas nu se mai mișcă dela căpătâiul lui nici zi nici noapte. Nu ieșea din odaie decât când ducea de mâncare „Leului" la grajd.

Nu peste mult, doctorul declară că nu mai este nici o speranță de însănătoșire. Rătăcit și tăcut ca mormântul, Andreas veghea copilul; văzându-l, ai fi zis că-și punea toate puterile voinții sale ca să îndepărteze moartea dela căpătâiul copilului.

Dar moartea veni; și într'o dimineață în răsărit de soare, Ingemar își dădu sufletul.

Atunci Andreas se prăbuși la pământ înecat în lacrămi; plânse lacrămi de sânge, lacrămile unei dureri misterioase; el care nu mai plânsese depe când era copil. Și lacrămile lui cele grele picurară timp îndelungat pe obrazul lui Ingemar, fiul lui Simion cântărețul.

(In românește de Despina Sadoveanu după Peter Egge)

Cronica teatrală

C. Tănase

Niciodată n'am spus pe nume, în cronici și notițe, vreunui artist sau scriitor — chiar când eram vechi prieteni.

Pe **domnul** C. Tănase, deși nu-l cunosc personal, simt că nu-l pot numi decât pur și simplu: „Tănase" — așa cum și-a fixat d-sa numele în conversația publicului.

Viața teatrală este dominată — iarna — de numele d-lor Soreanu, Maximilian, Manolescu, Storin, Morțun, etc. Vara însă aparține lui Tănase.

Populația stabilă și cea flotantă a Capitalei petrec invariabil câteva seri în grădina „Cărăbuș". Iar provincia așteaptă, cu buzele ude, turneul. Indiferent de revistă, bună-rea, — lumea merge, nu la cutare sau cutare revistă, la autorul X ori Y... ci „la Tănase".

In anii triști de după războiu, numai Tănase a râs din toată inima — și ne-a făcut și pe noi să râdem.

Nu vom protesta împotriva porcăriilor de pe scenă. Protestăm numai împotriva lipsei de talent. Aceiași porcărie, — care indignează pe-o scenă de periferie din gura unui cabotin, după textul altui cabotin, — nu mai este porcărie... scrisă și spusă cu talent (măcar spusă cu talent). Tănase a înobilat porcăria română.

Dacă revistele sunt privite drept ceiace sânt: un prilej de distracție ușoară după masă, cu glume, dans și cântec, — teatrul „Cărăbuș", subt comanda lui Tănase, merită aplauzele oamenilor copleșiți de căldură și de sâcâiala biurourilor.

Dar moralitatea, educația, etc.?

Pentru aceste lucruri există amvonuri și catedre de specialitate.

In orice caz, nu credem că societatea noastră este stricată, sau **mai** stricată, din pricina lui Tănase!

Acei care dau un sens peiorativ cuvântului „Tănase", greșesc. Tot ce i se poate reproșa — cade asupra... autorilor de reviste. De pildă, nu Tănase a căptușit rochițele balerinelor cu panglici tricolore; nu Tănase a amestecat chestia optanților printre pași goi...

Tănase rămâne pentru genul revistelor, un om de mare talent, care — datorită unei misterioase vocațiuni și printr'o tehnică abilă — știe să scoată dintr'un cuvânt sau dintr'o situație maximum de comic. O intonație, un gest, un joc al mimicii, un dans cu grații de urs — totul provoacă ilaritatea... mărită de acea gravitate imperială. cu care Tănase își primblă persoana pe scenă...

Expresii de-ale lui Tănase au făcut înconjurul țării și au trăit luni și ani, de cele mai multe ori mulțumită felului cum au fost rostite.

Dar Tănase pe lângă talentul de artist, are și darul de organizator. V'ați gândit vre-odată ce înseamnă alcătuirea și funcționarea unei trupe? Cum nu i s'au sfâșiat până acum actrițele? Cum au căpătat grație bodolanele unor balerine care de curând au sărit pe scenă din alte meserii?

Cum a putut Tănase, dintr'un gest de întins cămeși pe frânghie, să facă o salutare de prințesă abandonată?

Am auzit că Tănase este un om delicat. Cum poate trăi el în acest mediu trivial? Poate pentru acele clipe de poezie pe care le creiază din nimic...

Am întrebat pe un prieten: care-i secretul organizației lui Tănase? Acel prieten mi-a explicat lucrul. Tănase se impune prin bunătatea-i, prin filantropia lui.

Tănase își conduce întreprinderea nu cu mână de fier, ci cu inimă de aur.

Aproape fiecare actor, fiecare actriță a cunoscut delicateța, discreția și distincția sufletească a acestui om cu aspect butucănos. Și când te gândești la inevitabila și permanenta ingratitudine omenească, — încăpățânarea lui Tănase în a face bine ia proporții de tragedie...

Dintre nenumăratele fapte care mi s'au povestit, — și din care rezultă grija părintească a lui Tănase pentru trupă, — voiu cita un singur caz:

Cu mult înainte de războiu Tănase și Vernescu-Vâlcea, în fruntea unei trupe de actori ambulanți, dădeau reprezentații într'un oraș de pe malul Dunării.

Afacerile mergeau prost. Rețetele serale nu ajungeau nici pentru masa trupei.

Atunci Tănase și Vernescu-Vâlcea au luat un năvod, au rămas numai în cămașă până la buric și au intrat în apă după pește.

Toată ziua, Tănase trăgea în durligi cu năvodul — pentru ca artiștii să nu joace seara flămânzi.

Cu un astfel de suflet, mai e nevoie — pentru bestia din om — de biciu cu șfichiu plumbuit?

M. SEVASTOS

Evrica

Regulele Jocului

In No. trecut al „Adevĕrului Literar și Artistic" am expus regulele generale ale noului joc „Evrica". Totodată am publicat și prima serie de 25 de întrebări, propunând cititorilor să dea răspunsuri pe măsura perspicacității fiecăruia.

Repetăm aci indicațiunile date în No. precedent, pentru acei dintre cititori care n'au avut ocazia să le cunoască până acum.

In fiecare No. al „Adevĕrului Literar și Artistic" se va publica câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica", urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reușit și precis, se va socoti trimițătorului *2 puncte*, iar pentru fiecare răspuns reușit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct*.

Răspunsurile inexacte și greșite nu se vor lua în considerație.

Precum se vede, jocul e foarte simplu. Tot rostul lui stă în faptul că foarte des nu putem da un răspuns precis și complect la întrebările cele mai simple în aparență.

Despre utilitatea jocului în sine nu încape nici o discuție. Interesul pentru acest joc crește însă din cauză că, uneori, cei mai culți dintre cititori dau prin răspunsurile lor o curioasă și comică interpretare a celor mai comune noțiuni.

Se poate juca „Evrica" și în societate. Unul citește întrebările, iar ceilalți scriu răspunsurile care apoi sunt comparate și pot duce la descoperiri hilariante și senzaționale.

Un jucător, dându-și răspunsuri și trimițându-ni-le, va vedea din răspunsurile corecte anunțate cu două săptămâni mai târziu la această rubrică, câte noțiuni corecte și precise are într'adevăr asupra lucrurilor întrebate.

Redacția „Adevĕrului Literar și Artistic" invită pe cititorii revistei să trimeată regulat răspunsurile lor.

Numele jucătorilor însoțite cu cifra punctelor câștigate din prima serie de întrebări, se va publica odată cu răspunsurile exacte date definitiv de redacție.

Dacă am lăsa pe cititori să ia parte la joc chiar în redacție, nu le-am da pentru chibzuirea răspunsului decât cel mult trei minute și le-am interzice orice consultare de dicționare, calendare sau manuale.

Am prefera, deci, ca răspunsurile ce ni se vor trimite, să fie obținute nu în urma laborioaselor cercetări, ci numai printr'un joc între doi-trei prieteni sau în societate.

In seria a doua de mai jos, dăm iarăși 25 întrebări. Răspunsurile exacte la seria 1-a de întrebări, apărute în numărul precedent al revistei noastre, se vor publica odată cu întrebările seriei a IV-a, adică peste două săptămâni.

Astfel, dăm un lung termen cititorilor pentru a ne trimite răspunsurile.

Și repetăm seria I-a de întrebări pentru cei ce n'au dat destulă atenție rubricei „Evrica" din numărul precedent.

1. Seria întâia de întrebări

1. Care e originea cuvântului „bârlog"?
2. Ce compozitor a scris un lung șir de opere geniale, fiind surd?
3. De ce lacrimile fățarnice se numesc „lacrimi de crocodil"?
4. Care oraș e situat în două continente?
5. Care sunt cele două păsărele care pot învăța graiul omenesc?
6. De unde a pornit obiceiul de a se scoate de pe cap pălăria, șapca, etc., când se întâlnesc oamenii?
7. Care popor a început să poarte cel dintâi, pantaloni?
8. Dela care popor se trage numele orașului Paris?
9. Câte versuri sunt într'un sonet?
10. Cum se scrie „unu" cu ajutorul a trei cifre de 5?
11. Care pasăre umblă și nu sboară?
12. De unde vine cuvântul „ghilotină"?
13. Când a murit Leon Tolstoi?
14. Care-i forma de stat în Ungaria?
15. Ce înseamnă „Carat"?
16. De unde se extrage chinina?
17. De unde se trage cuvântul „panama"?
18. Ce este „Oul lui Columb"?
19. Cine a descoperit „Radiul"?
20. Ce este delta?
21. Când devine cercul linie dreaptă?
22. Care e cel mai lung fluviu din lume?
23. Din ce se face asfaltul?
24. Din ce se fabrică sticla obișnuită?
25. Ce origine are cuvântul „Țar"?

2. Seria doua de întrebări

26. De ce un pahar cu ceai se răcește mai repede dacă punem în el zahăr?
27. Cine a spus: „Și totuși se mișcă?"
28. De unde s'a adus la noi tutunul?
29. Din ce se compune mai ales corpul omenesc?
30. Ce este mărul lui Adam?
31. Ce-i chilimbarul?
32. De unde vine cuvântul „proletar"?
33. Cine a inventat cifrele noastre?
34. Ce vietate face cele mai mari salturi în comparație cu mărimea lui?
35. La ce au slujit piramidele egiptene?
36. Care e diferența între trust și sindicat?
37. Cât cântărește o tonă?
38. Ce este „Kaki"?
39. Cine a inventat tiparul?
40. Ce-i pergamentul?
41. Câte grade arată termometrul Reaumur la O grade Celsius?
42. Din ce se extrage zaharina?
43. Cine a fost numit „Părinte al Istoriei"?
44. Care sunt cei doi scriitori celebri care au fost și actori și directori de teatru?
45. Care dintre scriitorii clasici francezi s'a cununat la Berdicev (oraș evreesc din Ucraina)?
46. Cine a fost sculptor genial și în acelaș timp — pictor, chimist și matematician?
47. Cine e autorul cărții „Călătoria lui Guliver"?
48. Care armă, aruncată, se reîntoarce singură la cel ce-a aruncat-o?
49. Ce este coxul?
50. Cine a inventat praful de pușcă?

Cronica Șahului

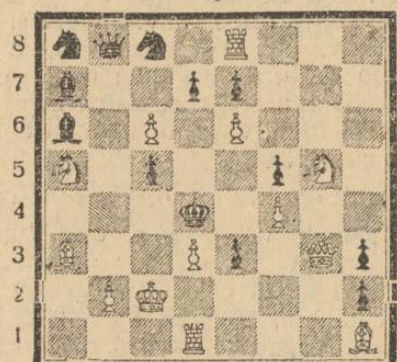
PROBLEMA No. 134

Din concursul nostru de probleme.

Motto: „Pygolampas I" (inedită)

Negru (13 figuri)

Rd4, Db8, Ca8 și c8, Na6 și a7, Pc5, d7, é3, é7, f5, h2 și h3.

Alb (13 figuri)

Rc2, Dg3, Td1 și é8, Ca5 și g5, Na3 și h1, Pb2, c6, d3, é6 și f4.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

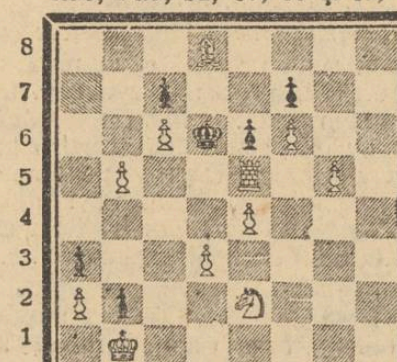
PROBLEMA No. 135

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Opusculum I" (inedită)

Negru: (6 figuri)

Rd6, Pa3, b2, c7, é6 și f7.

Alb (11 figuri)

Rb2, Té5, Cé2, Nd8, Pa2, b5, c6, d3, é4, f6 și g5.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

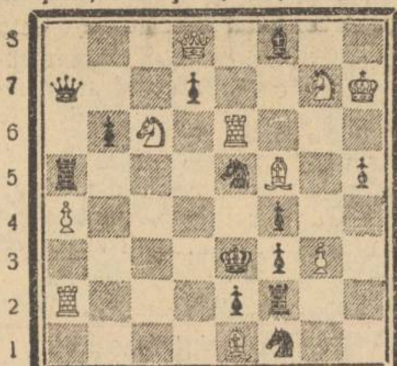
PROBLEMA No. 136

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Pickaninny" (inedită)

Negru (13 figuri)

Ré3, Da7, Ta5 și f2, Cé5 și f1, Nf8, Pb6, d7, é2, f3, f4 și h5.

Alb (10 figuri)

Rh7, Dd8, Ta2 și é6, Cc6 și g7, Né1 și f5, Pa4 și g3.

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

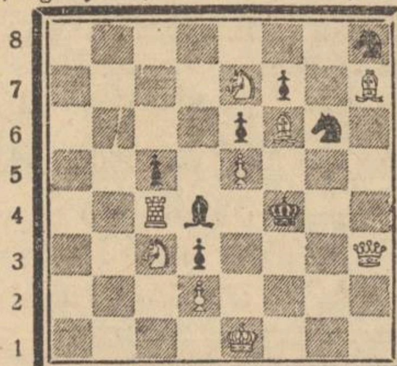
PROBLEMA No. 137

Din concursul nostru de probleme

Motto: „mai prejos I" (inedită)

Negru: (8 figuri)

Rf4, Cg6 și h8, Nd4, Pc5, d3, é6 și f7.

Alb. (9 figuri)

Ré1, Dh3, Tc4, Cd3 și é7 Nf6 și h7, Pd2 și é5.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

NOUTAȚI

In ziua de 3 Iunie a avut loc la Iași un match de șah amical între Cercul de Șah „Gheorghe Marco" din Cernăuți și Cercul de Șah Iași.

Rezultatul a fost 4 jum.—2 jum., pentru Cernăuți, rămânând o partidă în suspensie.

* * *

Aflăm că în curând va începe la Iași Campionatul Național de Șah.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

„Biblioteca Dimineața"
No. 95 — 80 pagini — 8 Lei
Cuprinde:
Dansatatoarea Greacă
Și alte povestiri
de celebrul scriitor
Artur Schnitzler

Curiozități

Cum s'a reîntors Amanullah în patrie

Corespondenții marilor ziare europene au însoțit pretutindeni pe regele Amanullah al Afganistanului în cursul călătoriei sale spre casă.

La granița perso-afganistană, un spectacol pe cât de pitoresc pe atât de dramatic s'a desfășurat în fața celor sosiți. Poporul și armata au ținut să vină în număr cât mai mare la punctul unde trebuia să treacă regele Amanullah în patrie. Poate că numai în antichitatea barbară și patriarhală fuseseră cu putință astfel de întâlniri între regi și popoarele lor. Dramatismul și măreția scenelor nu îngădue de astădată nici o bănuială cât de mică asupra bunei voințe care a scos miile de supuși din casele lor îndepărtate pentru a se arunca la picioarele stăpânului. Nimic inscenat, totul datorit adorației! Autoritățile afganistane care s'au împotrivit acestui torent au fost nevoite să se țină deoparte, în grupuri mici, pe când poporul ținea singur ordinea și se îngrijea de aprovizionare, vrând să dovedească că temerile demnitarilor n'au fost întemeiate și că aglomerația dela graniță n'a dus la nici un dezastru, deși evenimentul se petrecea în toiul verei.

Amanullah și-a părăsit automobilul cu trei chilometri înainte de pământul țării sale și a mers pe jos. Trecând granița, sărută pământul patriei. Apoi îmbrățișă un nesfârșit număr de ofițeri și de soldați, de demnitari și de oameni din popor. O oră au durat îmbrățișările. Mulți se aruncau la picioarele regelui.

Interesant e faptul că toată atenția supușilor se îndrepta spre Amanullah, iar regina Suraya n'a fost primită, decât strict oficial, în măsura respectului ce i se cuvenea. Nu atât persoana reginei cât aspectul ei a dat prilej câtorva explozii de admirație: portul și ținuta occidentală și fața descoperită... In timpul acestor manifestații, Amanullah a încercat în mai multe rânduri să vorbească, dar n'a reușit, fiind cuprins de emoție prea mare și lăsând să-i curgă lacrimi pe față. Numai peste trei ore, când primele emoții se potoliră, regele spuse poporului său că în tot timpul călătoriei s'a gândit la reîntoarcerea acasă și nu s'a temut decât de sănătatea lui, care să nu sufere în „atâtea străinătăți". Ideia unei eventuale îmbolnăviri îl persecuta; i se părea uneori că odată îmbolnăvit în călătorie, nu-și va mai vedea niciodată patria iubită...

Bere și vodcă în Rusia

Alcoolismul, reînviat, crește la Petrograd. In 1927, populația fostei Capitale rusești (1.300.000) a băut peste 100 de milioane kgr. bere și peste 30. milioane kgr. vodcă. Sunt în total 1.112 localuri unde se vinde vodca. Mortalitatea și bolile psihice din cauza alcoolismului sunt într'o continuă și alarmantă creștere. Pentru fiecare locuitor adult (bărbat sau femeie) ar veni cam 60 kgr. vodcă de 40 grade, consumate într'un an, sau 5 kgr. pe fiecare lună! Mortalitatea „alcoolică" a ajuns dela 18 morți (la 1000 de locuitori) în 1923, la 292 — în 1927! In bugetul muncitorului consumația vodcăi (fără bere) a fost 13 la sută în 1926 și a ajuns la 17 la sută în 1927...

Câți Italieni sunt în lume?

După informațiile institutului central italian de statistică, populația Italiei la 31 Dec. 1927 a atins cifra de 40.796.000 oameni, cu 390.000 mai mult decât în 1926. In afară de Italia, mai sunt împrăștiați circa 9.250.000 italieni, așa că cifra totală a națiunii italiene ajunge la 50 de milioane.

Orașul banditilor

Ultima ispravă îndrăzneață petrecută la Chicago a uimit până și pe mult încercații cetățeni ai acestui oraș dominat de bandiți. Intr'o cofetărie din mijlocul unui cartier foarte frecventat a intrat o femeie în vârstă și, făcând cumpărături, a început să condamne toată lumea pentru prădăciunile și banditizmele zilnice, din a căror cauză nimeni nu se mai simte sigur de averea și de viața lui. Apoi, deschizându-și geanta pentru a lua banii, scoase deodată un revolver, îl îndreptă asupra proprietarului care se afla la cassă, îi ordonă să-i dea toți banii, și, procedând repede, dar calm, se retrase în stradă și se făcu nevăzută cu ajutorul unui automobil care o aștepta. Cele două vânzătoare, cași patronul cofetăriei, au rămas nemișcați și de uimire n'au putut reacționa. I-a impresionat mai ales faptul că banditul era o femeie în vârstă.

La plaja Ligii Națiunilor

Slujbașii Ligii Națiunilor, atât bărbații cât și femeile, au constatat că terenul pentru jocul tennis se află prea aproape de plaja unde acești biurocrați fac regulat băi. De aci ei s'au obicinuit să vină, după bae, să joace tennis, rămânând „îmbrăcați" în „costume" de bae. Secretariatul Ligii, înștiințat despre acest obiceiu atât de liber, a emis un ordin prin care se interzice slujbașilor acestei instituții să mai poarte costume de baie în timpul jocului de tennis.

NOU
Pescarul din Islanda
de PIERRE LOTI
(Traducere de ION PAS)
Editura „Cugetarea" (Mătăsari 23) *Lei 50*

FĂRĂ ÎNDOIALĂ!
ÎNCĂLȚĂMINTEA
SCHUL
ESTE CEA MAI
TRAINICĂ ȘI
ELEGANTĂ
KALMAN
SCHUL
• SMÂRDAN 43

Cărţi şi Reviste

CONST. KIRIŢESCU: Criza învăţământului secundar şi reforma liceului.

Toată lumea dela noi, şi în special intelectualitatea, e preocupată astăzi de problema culturii. Intensificarea culturii prin propagarea ei în păturile largi ale populaţiei are de scop formarea personalităţilor capabile să se bucure de binefacerile civilizaţiei şi să înţeleagă menirea lor în societate.

S'a crezut că aparatul şcolar e suficient pentru răspândirea culturii. Şcoala însă, nu poate da cultură ; ea deschide numai drumul spre cultură. Pentru că adevărata acţiune culturală se sprijină pe activitatea de bază a şcoalei, chestiunea învăţământului se situează în problema generală a culturii şi în această înţelegere o cercetează domnul Constantin Kiriţescu.

Dintre toate gradele de învăţământ, domnul Kiriţescu socoteşte mai important învăţământul secundar, atât prin durata lui, cât şi prin faptul că — mai mult decât celelalte etape şcolare — conţine *materiale de încorporat sufleteşte*.

Rezultatele examenelor de bacalaureat şi anumite manifestări de ordin moral par a îndreptăţi îngrijorarea opiniei publice asupra situaţiei acestui învăţământ. Bacalaureatul, spune d. Kiriţescu, vădeşte o slăbiciune a pregătirii intelectuale a absolvenţilor liceului. Ca manifestări ale acestei scăderi intelectuale a învăţământului secundar, d-l Kiriţescu citează *nepregătirea etică, lipsa de discernământ pentru problemele sociale, pronunţata desconsiderare a valorilor spirituale, dispoziţiuni precoce spre arivism, nerespectarea personalităţii umane, etc.*

Scăderile acestea sunt efectul unei crize de creştere : învăţământul secundar a crescut prea repede şi anormal în anii de după războiu. Pentru a satisface nevoia umplerii cadrelor necesare funcţionării noului stat şi pentru a face loc în şcoale masselor ţărăneşti, s'au înfiinţat numeroase şcoale noui.

Criza învăţământului se datoreşte, în afară de aceasta, faptului că şcoala primeşte din mediul social şi familial, sub a cărui înrîurire trăeşte, influenţe şi sugestiuni vătămătoare. La cauzele de ordin politico-naţional care au determinat sporirea numărului şcoalelor, şi prin urmare slăbirea învăţământului secundar, trebue adăugată introducerea unui mare număr de profesori improvizaţi.

Remediul unic nu e decât *reforma*. Profesorul fiind elementul de căpetenie al organismului şcolar, principala grijă a legiuitorilor va trebui să fie asigurarea unui corp profesoral cu o situaţie materială şi morală la înălţimea chemării sale. Organizarea programatică a şcoalei trebue să tindă la formarea elevului atât ca individ biologic cât şi ca individ social, ferindu-ne de imitarea servilă a modelelor străine. Problema educaţiei sociale şi cetăţeneşti, şi în deosebi educaţia naţională, trebue să fie ideia centrală a învăţământului. Dar pregătirea conştiinţei naţionale a viitorului cetăţean nu trebue să fie confundată cu naţionalismul şovin.

Criza actuală nu se poate stăvili deocamdată decât prin secularizarea învăţământului extrabugetar şi prin oprirea înfiinţării de noui şcoale.

Numai astfel, „dacă vom avea forţa morală să săvârşim opera de revizuire, de eliminare, de selecţionare şi de consolidare, mâine vom fi în stare să obţinem Mărăşeştii culturii româneşti"...

In cadrul acestor judicioase considerente, d-l Const. Kiriţescu a izbutit să realizeze o limpede privire critică asupra unei probleme de cea mai mare însemnătate pentru desvoltarea viitoare a ţării noastre, indicând în acelaşi timp soluţiunile practice cele mai fireşti şi mai uşor de înfăptuit.

E o lucrare ce merită întreaga atenţiune a celor ce se interesează de problema generală a culturii şi de cea primordială a învăţământului.

H. BLAZIAN

Otilia Cazimir

Ultimul număr al „Vieţii Româneşti", pe care îl vom recenza pe larg, aduce o interesantă recenzie a volumului de *fapte şi întâmplări adevărate* „Din întuneric" al d-nei Otilia Cazimir. In această recenzie, d. Octav Botez arată că literatura feminină are în genere un caracter subiectiv. Confidenţele, autoanaliza sau etalarea adesea indiscretă a eului sunt domeniul ei de predilecţie şi rareori o scriitoare izbuteşte să păstreze o atitudine obiectivă faţă de realităţile care nu sunt în directă legătură cu eul ei propriu.

Ca şi Lucia Mantu, spune d-l Botez, şi în timpul din urmă, ca şi Ivonna Stahl, Otilia Cazimir e o excepţie. Realismul pictural sau psihologic, ca şi sobrietatea clasică a expresiei prin care se distingeau versurile delicioase şi cristaline ale poetei, se întâlnesc deopotrivă în proza ei vioae, nervoasă şi elegantă.

Inzestrată cu un simţ deosebit de observaţie, d-ra Cazimir schiţează din câteva trăsături un portret, în care detalii bine alese reuşesc să individualizeze tipul.

Ochiul ager al scriitoarei nu se opreşte însă numai la suprafaţă şi proza ei deşteaptă uneori mai mult decât un simplu interes sociologic.

Schiţe ca „Minciuna", Dureri" sau „Certificat medical" dovedesc o rară şi directă intuiţie a sufletului feminin, indiferent de scara socială a personajelor.

Simpatia pe care, în poeziile ei, Otilia Cazimir o revarsă cu profuziune asupra micilor vietăţi, îmbrăţişează, în graniţa satului, pisicile, câinii, pasările casei, ba chiar asemeni genialei Colette, ea se serveşte adese, în caracterizarea oamenilor, de imagini împrumutate acestei lumi inferioare.

In intimă comuniune cu natura, Otilia Cazimir o redă în toată splendoarea ei, prin sensaţii precise, uneori de o rară acuitate şi de o delicată frescheţă. Stilul său, comparat cu cel al Luciei Mantu, de o deosebită frumuseţă în clasicismul său mai mult static, n'are poate aceiaşi sobră şi marmoreană desăvârşire, dar în realismul lui poetic are ceva mai dinamic, e mai sugesiv şi mai vibrant...

Cincizeci şi cinci de ani de literatură

In Anglia a murit de curând Edmond Gosse, criticul bine cunoscut în lumea întreagă, care a scris timp de 55 de ani cronica literară săptămânală din **„Sunday Times"** până în ajunul morţii sale.

Cariera lui începe în epoca Victoriană mijlocie şi se desfăşoară cu o vigoare, o energie, o multiplicitate de activitate şi o vivacitate, care uimeşte tot tineretul literar din Anglia până în ultimul moment al vieţii sale. Cu trei luni înainte de a muri a ţinut cordonul la carul mortuar al lui Hardy şi i-a scris un minunat necrolog în ziarul său. A cunoscut pe Swinburne în 1868, a fost prietenul lui Rossetti şi n'a fost personalitate de seamă în lumea literilor şi a ştiinţelor cu care să nu fi fost în legătură. A cunoscut cele trei generaţii ale familiei Huxley, a asistat la moartea lui Swinburne, Rossetti, Browning şi Tennyson, a fost confidentul, prietenul unora dintre aceştia, criticul atent şi vioi al tuturor.

A avut o copilărie grea din pricina eternului războiu în care se găsea cu tatăl său şi pe care l-a descris într'o operă considerată ca cea mai bună a ssa: **„Father and Son"**. Lupta cu bigotismul fanatic al tatălui său a lăsat urme adânci în sufletul lui Gosse, i-a oţelit voinţa. Când era tânăr părea un om matur şi această maturitate deplină şi-a păstrat'o până la adânci bătrâneţe. La 78 de ani avea ochii strălucitori, faţa cu trăsături bine desemnate şi culoarea bălană ştearsă a părului din vârsta bărbăţiei. Stevenson întorcându-se la 1927 la Saving Club, nu a găsit decât prea puţină schimbare la prietenul pe care nu-l văzuse de 40 de ani: nici zbârcituri, nici barbă albă, nici regretul trecutului. Acelaş om vioi, critic, satiric, interesat cu pasiune pentru opera zilei ca şi pentru intriga zilei, uneori brusc, deşi de o reală bunătate în fond. Dar, zice Stevenson, acelaş maniac în privinţa exactităţii la rendez-vous ca şi la lucru, obiceiuri ce i-au rămas desigur din disciplina riguroasă a primei copilării. Nimeni nu răspundea mai punctual la scrisori, dar vai de cel ce întârzia cu cinci minute la o şedinţă pe care el o prezida.

Foarte stăpân pe el în genere, avea uneori eşiri fulgerătoare când i se părea că cineva voeşte a-l atinge. Politicos, de o politeţe elegantă ca acea din secolul al XVIII-lea, devenea brutal, dar de o brutalitate calculată şi voită, când era vorba să lovească un adversar care nu observa regulele polemicii civilizate.

Era Jonsonian în ceiace priveşte indiferenţa lui pentru ierarhie şi ranguri în societate. El credea că într'o societate sănătoasă cele mai bune elemente trebue să pătrundă şi să se ridice, oricare ar fi origina de unde pleacă. La masa lui se întâlneau primii miniştri şi Field-Marshal-ii, dar terenul pe care se întâlneau era un teren pe care toate inegalităţile dispăreau, pentrucă nu aveau valoare decât experienţele ce se comunicau dela om la om. Ii plăceau nobilii şi era pregătit să semene nobililor, dar vai de nobilul care l'ar fi plictisit. Ghiarele lui Gosse erau gata să sgârâie, oricine ar fi fost acela care l'ar fi provocat.

Era decanul literaţilor, un om din alte vremuri, rătăcit dintr'o altă epocă, dar printr'o minune era plin de interes pentru epoca în care se găsea. Era prieten cu cei mai tineri decât el şi cu fiii acestor mai tineri. Un patriarh veşnic tânăr printre cei mai tineri. Până în ultimul moment, a rămas tânăr şi vioi, urcând scările în goană şi părând a se juca numai de-a bătrânul ca să-şi amuze tinerii prieteni.

El şi-a început cariera de scriitor cu un volum de versuri, în care poemele **„A. Jear"**, „Lying in the Grass" sunt bucăţi de o rară frumuseţă. El făcea legătura între Matthew Arnold şi Georgianii moderni, întrunind fluiditatea ritmică şi variaţia cu exactitatea observaţiei şi emoţiunea accentului. In ultimii ani a scris din nou versuri, între altele un excelent poem asupra războiului.

Activitatea lui a fost prodigioasă. In primul loc formidabila ediţie a operei **„Life and Letters"**, apoi o serie de încercări critice şi colecţii de portrete de la Grecii vechi la Englezii moderni, nenumărate interpretări ale scriitorilor Francezi şi Scandinavi. In mijlocul vieţii lui a fost traducătorul oficial la **Board Trade**, scriind cărţi asupra industriei germane şi traducând scriitori olandezi şi norvegiani în englezeşte. Iar numărul introducerilor şi ale polemicilor sale va încurca de sigur pe viitorii săi biografi, ele sunt nenumărate. In toată cariera sa însă nu se găseşte o idee neelegantă sau un articol neglijat şi de mâna a doua în tot ce a scris el.

Presa engleză recunoaşte că nu există de cât în literatura franceză critici cu care să poată fi asemănat. Era curios şi interesat pentru orice apărea în literatura lumii întregi şi nimeni în literatura engleză n'a ştiut să desemneze portrete mai vii şi mai reliefate, schiţe mai caracteristice şi credincioase ale personalităţilor literare.

Gosse era un observator fără pereche, avea, zice un critic englez, o inimă dumnezeiască şi un ochiu care ştia să prindă şi să se amuze de orice ciudăţenie. Mintea lui ascuţită pătrundea dintr'o dată, cumpănea totul şi da impresia că avea deja totul gata când se apuca să scrie, atât de just şi de măsurat era în ordonarea ideilor şi alegerea expresiilor.

Edmund Gosse a fost nu numai o figură literară de mare valoare, dar un om complect, orator, vorbitor încântător în intimitate şi un mare filantrop cu o activitate prodigioasă în toate direcţiile. — I.

O nouă lucrare a lui George Grosz

Renumitul desenator german George Grosz a scos în editura Malik Verlag din Berlin o nouă mapă de desene care ne arată talentul acestui pamfletar grafic al societăţii capitaliste, în plină şi viguroasă desvoltare.

E vorba de o serie de schiţe pentru montarea piesei „Der brave Soldat Schweyk" ce urma să se reprezinte la teatrul de avantgardă Piscator din Berlin. Nu cunoaştem piesa — o dramatizare a romanului ceh cu acelaş titlu, — dar cu toate că ea figurează în repertoriul teatrului Piscator, revoluţionar nu numai în tehnica teatrală, dar şi în ideologie, avem toate temeiurile să presupunem că spiritul schiţelor se îndepărtează mult de spiritul piesei (fapt pentru care, probabil, nici n'au fost acceptate de Piscator şi au văzut lumina zilei numai în mapa lui Malik Verlag). Căci desenele lui Grosz nu sunt decât un înflăcărat şi nemilos rechizitoriu împotriva războiului ; ele ne înfăţişează pe Mântuitorul răstignit pe cruce, cu gura încătuşată de o mască de gaz, evocă ororile măcelului care au pătat timp de patru ani fiinţa umană, exteriorizează strigătul desperat de salvare al creaturei martirizate de semenii ei. Pe când „Bravul soldat Sveyk", cel puţin ca roman, e o nesfârşită etalare de ironie, de sarcasm, de satiră, de şăgălnicie chiar, cu o semnificaţie revoluţionară sezisabilă abia indirect, prin deducţie...

Dar, în definitiv, nu interesează legătura dintre piesă şi desene, ci desenele înseşi. Maniera grafică a lui George Grosz pare numai puţin schimbată în ele. Artistul care s'a dovedit, în nudurile şi portretele sale, stăpân pe tehnica academică a desenului — se ştie că principala acuzaţie ce i s'a adus e că nu ştie desena, — a preferat totuşi în toate desenurile o linie abruptă, grotescă, inestetică, după vechile calapoade, dar puternică şi creatoare de realităţi artistice. Maniera lui aminteа în multe privinţi de desenele stângace ale copiilor, în primitivitatea şi brutalitatea lor impresionantă. Era, fără îndoială, necesară această manieră din punct de vedere artistic. Ea nu izvora, doar ca la atâţia „renovatori", din dorinţa noutăţii cu orice preţ; artistul care nu vroia să înfăţişeze numai, obiectiv, burghezia şi societatea actuală, dar şi ura lui de revoltat şi hotărârea lui de revoluţionar, nu-şi putea transpune atitudinea sufletească decât aşa cum a transpus-o : în acele desene sumbre care ar fi respingătoare dacă n'am recunoaşte în ele mâna unui talent extraordinar.

In „Bravul soldat Sveyk", George Grosz rămâne la vechiul lui mod de a vedea şi crea. Dar arta lui atât de expusă anchilozării tocmai fiindcă este atât de hotărîtă şi exclusivă în tendinţele ei—este în mod evident maturizată. Liniile sunt mai puternice şi sugestive, impresia de ansamblu e mai lesne de desprins decât înainte când ochiul se pierdea adesea într'un complex indescifrabil de amănunte. Sub raportul unităţii şi expresivităţii artistice, George Grosz a evoluat simţitor.

Un rechizitoriu aspru împotriva războiului, noua mapă a lui George Grosz este, în acelaş timp, o realizare artistică de primul ordin, o mărturie impresionantă că talentul lui este încă în plină ascensiune. — *r.*

D. V. BARNOSCHI
Cărvunarii
Poveste istorică
Romanul vieţii amoroase şi tragicul sfârşit al Comisului Ionică Tăutu
PREŢUL 40 LEI

In fruntea progresului...
Violet rămâne în fruntea progresului, şi mai ales pentru **Rouge,** specialitatea sa de 25 ani.
Noul său rouge, foarte frumos prezentat e o minune de rezistenţă şi discreţiune.
„E cel mai preferat pentru că se menţine cel mai bine"
VIOLET
29, Bd. des Italiens Paris
Lei 130,-în tub elegant de metal aurit; Lei 60,-rezerve. Se găsesc pretutindeni şi la Depositul General pentru România: PARFUMERIA ELITEI, Cal. Victoriei 39 Bucureşti.

A apărut
ARIANA
(Ariane, Jeune Fille Russe)
de CLAUDE ANET
„Cugetarea" Bucureşti IV, Mătăsari 23
Lei 50

I. GHEREA
(C. Dobrogeanu)
Studii critice
(Vol. I), Ediţia 5
Edit. Libr. „Universala" Alcalay
Preţul 90 lei

Cereţi la toţi librarii
interesantele romane de moravuri bucureştene :
Fecioara vândută; Patimă de bătrân; Ispăşirea Miradorei
de N. ARCAŞ
Eroii sunt personagii bine cunoscute în Capitală.
Editura „ANCORA" Preţul: Lei 30 şi 35.

Despre Amor

— O privire istorică —

Voltaire defineşte amorul „canavaua naturii pe care brodează imaginaţia". Dar organele fizice nu sunt amorul, precum creerii nu sunt cugetarea. Chiar la cei vechi, ale căror religii, guverne, obiceiuri şi moravuri nu favorizau nici cum amorul moral, amorul avea alte legi decât acelea ale corpului şi un scop altul decât acela al reproducerii speţei; de nu era încă un sentiment, era însă mai mult de cât o senzaţie; pentru ei amorul era creatorul artelor, armonia şi podoaba societăţilor. Amorul dăduse naştere păgânismului, care se poate defini: „cultul frumosului în forme"; numai creştinismul amestecă, pe lângă acesta, al formelor, şi cultul frumuseţii morale.

Să împărţim dar istoria amorului în două mari epoce, aceea a amorului păgân şi epoca amorului creştin. Autorul „Martirilor", *Chateaubriand*, e primul care a făcut această diviziune.

Voeşti a cunoaşte amorul antic ? Citeşte pe *Horaţiu*, pe *Virgil*, pe *Tibul* şi *Properţiu* şi vei avea oameni ce caută a afla plăcerile corporale, iar nu plăcerile sufletului ; oameni ce goneau după amorul propriu zis, mai mult decât după frumuseţile ce-i inspirau. Vezi pe *Ovidiu* bătându-şi frumoasa favorită ; Properţiu, beat de vin şi de mânie, aruncă tot felul de ultragii Cintiei sale, care-şi răsbună svârlindu-i în cap cupele ce golise; însuşi Tibul se plânge în versuri cinice de rătăcirile Deliei sale.

Amorul e astfel lipsit de frumuseţea sufletului ; cu toate acestea, antichitatea i-a adus cele mai mari cugetări în toate artele: amorul antic domneşte cu Jupiter în Olimp, respiră în poeziile lui Safo, în cartea a IV-a a Eneidei, în mai multe scene ale lui Euripide, în câteva pagini memorabile din Omer.

E ţinut însă totdeauna de formele exterioare: frumuseţea Elenei lui Menelau farmecă până la adânci bătrâneţe; Didona pretinde a fi asemenea Venerei; Camillia întrece pe Diana în sprintenie, Neera este mai albă decât pasărea Lidiei. E uşor a vedea că în toate aceste femei poetul adoră o talie elegantă şi mlădioasă, sau ochi încântători, sau un râs minunat, într'un cuvânt, o Veneră, o Astartee sau o Callipige.

Amorul celor moderni însă, care sălăşlueşte în inimi, refuză de multe ori de a evoca mărturisirea simţurilor şi ajunge a înfrumuseţa chiar urâciunea. Eloisa nu era poate în ochii contemporanilor săi decât o biată femee mică, brună, naivă, spirituală şi simţitoare; dar amorul ce respiră în scrisorile ei ne-o reprezintă sub nişte trăsături adorabile. Ea are acea frumuseţe de expresie ce nu se poate defini; focul dorinţei străluceşte în ochi-i umezi de lacrimi, dar cele mai violente transporturi ale patimei sunt, ca să zic aşa, acoperite cu vălul graţiei şi al pudoarei.

Un fenomen ciudat în istoria amorului, este că amorul antic are ceva mai delicat şi mai moral în copilăria societăţilor, decât în epocile de o civilizaţie mai înaltă. La Evrei, pudoarea Sarei şi inocenţa Raşelei au un farmec de care nu ne poate da vre-o idee nici una din femeile grece sau romane. Nausica şi Penelopa au deasemenea în simplicitatea lor eroică ceva pur, ingenuu şi tânăr, ce nu se mai află în timpurile posterioare lui Omer.

Dar societăţile se stabilesc, se întăresc şi păstorii au devenit războinici; guvernarea patriarhală a devenit o guvernare despotică sau republicană; atunci şi femeile, odinioară „soţii" bărbaţilor lor, devin concubinele sau sclavele bărbaţilor ; frumuseţea materială, privită ca un dar ceresc, e cu totul separată de amorul moral şi nu va mai inspira decât pasiuni brutale, a căror rătăcire va merge câteodată până la nerecunoaşterea scopului naturii.

Creştinismul vine, însă, şi dă amorului semnalul unei noui epoci. Ideile morale încep a atrage atenţia lumii; acum amorul pur îşi avu altarele sale, castitatea îşi avu martirii săi. Se deschiseră mânăstirile pentru sufletele suferinde şi pasiunile ce căutară aci scăpare şi linişte se aprinseră cu mult mai multă violenţă în lupta ce se iscă între forţele fizice şi forţele intelectuale.

O observaţie adevărată şi ciudată totodată este raportul intim ce se află între amor şi ideile religioase. La cei vechi, ca şi la cei noui, pietatea este amorul.

Şi ce este oare mitologia ? Desvoltarea acestei maxime unice: „Amorul este totul în natură". In *Hesiod*, el dă naştere lumii ; în *Omer*, el o turbură şi o guvernează ; în *Ovidiu* el o schimbă; fecundează lumea în himeneul Florei cu zefirul; respiră pe sânul Cibelei şi al lui Neptun, pătrunde chiar şi în iaduri cu Proserpina.

Ce este creştinismul ? Comentariul acestui cuvânt atât de dulce : „Iubiţi-vă !" — „Nenorociţii, spunea sfânta Tereza celor condamnaţi, nu mai pot iubi !" — „Mult se va ierta Magdalenei — păcătoasa dar ispăşitoarea, pentru că a iubit mult !"

Ce răsplată făgădueşte *Mahomed* aleşilor săi ? Amoruri eterne. In toate epocile şi în toate ţările acest sentiment devine baza religiilor ce-şi împart lumea şi imprimă amorului caracterul său particular, după popoarele în care ia naştere sau se desvoltă.

Să aruncăm acum o privire asupra curioaselor anale ale amorului din timpurile noastre moderne. Tânăr, sublim şi sălbatec în primii secoli ai creştinismului, amorul ia în timpul cavalerismului un caracter galant, timid, nobil şi licenţios totodată; e un amestec de eroism şi slăbiciune, de scrupule înalte şi de moravuri urâte.

In epoca lui *Danté* îl afli amestecat cu idei teologice şi cu prejudecăţi bizare şi din această stranie combinaţie naşte farmecul inexprimabil al episodului Francesca da Rimini, piesă simplă ca un poem de Omer, cutezătoare ca un cânt din *Milton* şi dulce ca o scenă din Racine.

Fiindcă e necesar a aşeza o ordine chiar în materiile cele mai plăcute, să încercăm a descoperi nuanţele ce disting azi amorul pe acest bătrân pământ al civilizaţiei creştine.

Amorul, după cum îl înţelege *Rousseau*, cum l'a simţit Eloisa, este un concert al sufletului şi al spiritului, al inimei şi al simţurilor, care exaltă până la delir toate facultăţile omeneşti.

Amorul, precum îl prezintă Germanii sub aspectul lui *Werther*, trăeşte din amintiri, din visuri, din presimţiri. Acest amor este, faţă de amorul pasionat şi adevărat, ceeace lumina palidă de lună este faţă de razele fecunde ale soarelui. *M-me de Staël* îl numeşte *amor metafizic* şi-l compară cu rozele pălite ce încă-şi mai păstrează parfumul. Amorul, figurat de artişti, este imaginea amorului la cei vechi; este un fel de adorare a formelor frumoase, un cult al frumosului ideal, în care amorul moral e cel puţin presimţit.

Amorul *mistic* confundă emoţiunea ce ne înalţă către Creator cu aceea ce ne coboară la creatură. Acesta este amorul ce mistuia pe *Fenelon*, şi al cărui isvor, între cer şi pământ, făcea să curgă torentele doamnei Guyon, în care se confunda beţia amorului pământean cu extazele amorului divin.

Despre *amorul fizic*, Marc Aureliu dă o definiţie foarte adevărată şi concisă dar foarte liberă spre a putea fi expusă aci.

Cât priveşte *amorul libertin* acesta este desonoarea amorului şi desvoltarea lui a fost totdeauna semnul gradului de corupţie al unei societăţi; oricâte societăţi au trecut printr'însul au trebuit, ori să piară cu totul, ori să renască prin revoluţiuni teribile. Şi mi se pare că acesta este semnul actualei noastre societăţi.

Amorul *vanităţii* este dintre toate felurile de amor cel mai nerod, cel mai sec, cel mai gol şi cu toate astea destul de întins ; acest amor este mai periculos decât amorul libertin şi mai grosolan decât amorul fizic.

Amorul, însă, cel adevărat, după *d-na de Staël, „ne creiază o altă viaţă în viaţă"* şi înobilează oarecum egoismul, punând în afară de noi obiectul afecţiunilor noastre cele mai vii.

G. B.

INSEMNĂRI

Neguţătorul de arome şi de idei

D. François Cotty este, cum ştiţi, un mare negustor de parfumuri. Dacă n'o ştiţi dv., o ştie nevasta sau fiica dv. Ceiace însă nu ştiţi nici dv., nici nevasta, nici fiica dv., este că negustorul de parfumuri este şi proprietarul unui mare ziar: **Figaro,** gazeta oamenilor chiaburi. In adevăr, într'o bună zi şi vestitul negustor de parfumuri s'a decis să aprovizioneze aristocraţia franceză nu numai cu parfumuri, ci şi cu idei. A cumpărat, deci o gazetă. O gazetă, care este o secţie a întreprinderilor Cotty: pudră, parfum, **rouge** de buze şi idei...

Dar marele industriaş nu s'a mulţumit numai cu atât. A vrut să-i dăruiască şi plebei ceva... Şi cum plebea nu acceptă nici pudră, nici parfum, nici **rouge** de buze, nici eleganta poză din **Figaro,** negustorul de parfumuri a creiat o gazetă nouă, o gazetă pentru muncitori. I-a dat titlul **„l'Ami du peuple“**, deşi — sau tocmai pentrucă — acest titlu fusese sanctificat în timpul Marei Revoluţii, pentrucă fusese purtat de cel mai necruţător, de cel mai viu, de cel mai neîndurat dintre pamfletele acelei epoci.

In acest ziar, marele industriaş învaţă pe lucrători că a cere salarii bune este o dovadă de bolşevism, şi că a muri de foame cu resemnare este datoria fiecăruia dintre ei.

Dar plebea nu s'a gândit să citească **„l'Ami du peuple“.** Atunci bogatul fabricant de miresme a oferit gazeta pe 10 centime, când toate celelalte foi se vindeau cu 25. El putea s'o ofere şi gratuit, de vreme ce câştigă atât de mult cu parfumurile.

Dar, la Paris, sunt şi directori de gazete care sunt numai directori de gazete fiindcă nu sunt şi fabricanţi de parfumuri. Directorii de gazete au protestat. Iar autorităţile au decis că, în chioşcurile de ziare din Paris **„l'Ami du Peuple“** nu se va vinde decât atunci când proprietarul va consimţi să-şi distribue ziarul pe acelaş preţ, cu care se vând toate celelalte ziare.

Mica întâmplare de mai sus creiază un bun, un sănătos, un admirabil precedent; nu-ţi este permis să faci din presă o anexă a industriei tale; nu-ţi este permis d-tale care ai altă îndeletnicire rentabilă să faci o concurenţă nelealǎ celorlalte ziare, care sunt **adevărata** presă.

Intr'o epocă în care presa, scăpată de tirania guvernelor, cade sub tirania marilor trusturi, a marilor consorţii — orice măsură de apărare a libertăţii presei împotriva primejdiei cumplite, pe care o înfăţişează oribila industrializare — este o măsură bine venită.

Căci aceasta este problema, care se pune în stadiul actual al desvoltării presei: gazeta, care a fost la început o tribună, a devenit acum o uzină. O uzină care ca toate uzinele depinde de bancheri, de societăţi anomine, de marile întreprinderi industriale şi financiare. Libertatea scrisului — descătuşată din puterea guvernelor — a fost încătuşată de puterea mult mai mare, mult mai covârşitoare a banului.

Robert de Jouvenel, în subtitlul lui pamflet **„la République des camarades“**, vorbind despre presă, după ce zugrăveşte epoca eroică a ziarismului, spune:

„Apoi, o mare nenorocire căzu asupra presei: libertatea tiparului“.

Din ziua aceea, arată Jouvenel cu verva-i neîntrecută, — din clipa aceia presa porni pe calea industrializării.

Directorii ziarelor pariziene, adevăraţii gazetari, au pus — pe acest primejdios povârniş — o barieră de oprire: hotărârea dată în cazul neguţătorului de arome şi de idei...

Ne facem de râs

D. Mihalache Dragomirescu a găsit mijlocul de a-şi tălmăci în franţuzeşte una din cărţile d-sale de critică imbecilă.

Cum? Nu ştiu...

Inclin să cred că i s'a întins o cursă d-lui Dragomirescu, şi că d-sa, cum n'a păcătuit niciodată prin prea multă perspicacitate, a căzut în laţ... Cred că propaganda maghiară sau cea bolşevică, propaganda care urmăreşte discreditul, compromiterea României, a sprijinit — fără ştiinţa d-lui Dragomirescu — păşirea d-sale în limba lui Voltaire. Căci dacă este ceva care ne poate compromite definitiv, iremediabil, total — în faţa lumii civilizate, nu sunt nici fraudele, nici curiozităţile vieţii noastre politice,— ci operele d-lui Mihalache Dragomirescu.

...Aşa se face, cred eu, că atunci când n'am tradus în franţuzeşte nici pe Eminescu, nici pe Caragiale, nici pe Brătescu-Voineşti, nici pe Gherea, nici pe Duiliu Zamfirescu, nici pe Sadoveanu, ne trezim în vitrina pariziană, cu proza d-lui Mihalache Dragomirescu.

Ne facem de râs! Francezii vor crede că aici, toţi scrim, toţi gândim ca d. Dragomirescu, de vreme ce tocmai pe d-sa l-am trimes în occident. Vor avea imagina unei ţări de Mihaili Dragomireşti, toţi cu cioc şi burtă voluminoasă, toţi fără gramatică şi fără stil.

Legaţia noastră din Paris este datoare să cumpere imediat întregul tiraj al traducerii d-lui Dragomirescu şi să-l ardă, cum se procedează cu manifestele subversive. Dar fără nici o întârziere... Nu-i timp de pierdut: ne facem de râs !. — *Tudor Teodorescu-Branişte*

Maupassant şi Rousseau

In prima săptămână a lunii în curs au căzut două însemnate aniversări literare: la *2* Iulie s'au împlinit 150 de ani de la moartea lui Jean Jacques Rousseau, iar în ziua de 6 Iulie s'au împlinit 35 ani de când Maupassant, dement şi într'o complectă indiferenţă şi-a fixat, deodată, privirea asupra unei perdeluţe dela o fereastră, pe care vântul pătruns în curtea ospiciului de alienaţi o făcea să fâlfâie violent... Işi fixă privirea şi se plecă înainte, ca şi cum era atras de o viziune compusă din smuciturile desenelor de pe acea perdeluţă. Faţa lui se strâmbă într'un zâmbet de mare suferinţă şi... marele scriitor încetă să existe.

Natura sexuală a omului, teoretizarea şi exteriorizarea ei prin literatura-i filosofică, cinică şi morală în acelaş timp, au ocupat viaţa lui Rousseau, dar nu l-au împiedicat să nască doctrina democraţiei moderne şi să exprime integral şi strălucit aspiraţiunile reformatoare ale vremii sale.... Şi Maupassant a reprezentat intimitatea amorului redus uneori la *quelques petites convulsions*, iar alteori cuprinzând tot rostul vieţii şi formându-i esenţa panteistă, care mistue ca focul.

Analiza chinuitoare raţionalistă întrebuinţată în acest domeniu de Rousseau a fost de nerecunoscut în operele lui Maupassant de pură artă beletristică. Un secol i-a despărţit, însă aceiaşi psihologie bolnavă şi bazată pe stări intime zdruncinate a pricinuit moartea acestor doi mari demenţi.

Rousseau s'a sbătut între religie, catolicism, filosofie, latină, muzică şi matematici, calvinism. A fugit din Elveţia în Anglia, apoi s'a stabilit la Paris. Din „Contractul Social” au crescut ideile libertăţilor şi ale reformelor sociale revoluţionare, proprii secolului al XVIII-lea. El a proclamat principiul că plenitudinea puterii aparţine poporului, adică colectivităţii şi nu numai contribuabililor. Despre Rousseau s'a spus că a dictat din mormânt „declaraţia drepturilor omului“, decretată de Revoluţia Franceză în 1789.

Mărturisirile „cinice“ ale lui Rousseau, expuse în romanul educativ „Emile“ ars pe rug în Franţa, caşi în „Confesiunea” lui, sunt opere grandioase prin profunzimea lor artistică şi morală; aci el îşi povesteşte viaţa cu o sinceritate fără cruţare...

Legenda afirmă că Rousseau s'a sinucis.

Şi Maupassant s'a sbătut mult între veninul „elitei” franceze şi viaţa de ermit. Hoinăreala prin Riviera, călătoriile nervoase cu un yaht propriu („Bel-Ami“), vinul, pesimismul, mania persecuţiei, halucinaţiile furioase şi nevoia de a scrie (şi gloria, gloria literară !), — iată decorurile şi stările vieţii lui Maupassant izvorîte din decăderea lui în mocirla sexualismului degenerat, deşi dătător de atâtea inspiraţii literare geniale.

Trupul lui se potolea în cămaşă de forţă; dar gândirea-i dezechilibrată şi desmăţată, negăsindu-şi şi ea vreun astfel de stăpân, a zburat într'o zi, lăsând un gol şi o beznă eternă....

Setea de popularitate

O nepoată a scriitoarei George Sand, răposată în 1876, a intentat un proces de daune unui literat, Jacques Boulanger, care-şi permisese să afirme că George Sand a avut foarte mulţi amanţi. Nepoata cere ca Boulanger să-i plătească „daune“ deşi însuşi regele Solomon cel Inţelept s'ar fi încurcat în calcularea unor astfel de daune...

Cam cât face reputaţiunea unei bunici care n'a ascuns nici în scrierile-i literare, numeroasele sale aventuri de dragoste ?

Pe de altă parte, de ce tocmai Jacques Boulanger trebue să plătească, când atâţia alţi scriitori şi editori au adus şi aduc jigniri reputaţiei scriitoarei George Sand ?

Până şi cu ocazia acestui proces, revista pariziană „La Comoedie“ enumără pe celebrii amanţi ai răposatei scriitoare :

— Jules Sandeau (din acest nume *Aurora Dupin, baroana Dudevant* îşi croise pseudonimul *George Sand !*), Alfred de Musset, Chopin, Mérimée, Planche, etc., etc....

Această listă a „Don-Juanei“ George Sand se poate continua şi complecta. Iar milioane de cititori şi-o închipue şi astăzi pe George Sand într'un costum excentric, pe jumătate bărbătesc, o pipă în dinţi ; pe masă grămezi de manuscrise ; iar alături, în salonaş, stând şi aşteptând zeci de celebrităţi, îndrăgostiţi de această femee.

Foarte bine face nepoata lui George Sand că cere „daune“ numai d-lui Jacques Boulanger şi nu tuturor cititorilor operelor bunicii sale !

Dealtfel, nici Boulanger nu se teme de proces, fiindcă îşi dă seama ca şi noi că nepoata cea întreprinzătoare a lui George Sand nu face procesul acesta pentru bani. Lucrurile sunt destul de clare :

Nepoata e şi ea scriitoare, însă — foarte puţin cunoscută. Operele ei literare nu i-au creiat încă un nume, pe câtă vreme un proces ridicol şi scandalos va face, desigur, să se vorbească despre dânsa.

De aci, s'a născut ideia originală, de a se lansa o mică nepoată a unei mari bunici — pe platforma aventurilor de dragoste ale acesteia din urmă !

E o idee nu tocmai onorabilă, dar plină de originalitate. Această originalitate poate să aducă nepoatei un număr mare de admiratori.

Reclama modernă, întrebuinţată fără scrupule, a început să servească şi pe scriitorii lipsiţi de talent, dar hotărâţi să lupte energic pentru popularitate.

Mai ales unele scriitoare merg pe acest drum atât de departe încât nici-o imaginaţie nu le poate întrece. Iată ultimul caz de acest fel :

O scriitoare franceză, dorind să scrie un roman din viaţa prostituatelor şi având nevoe de „natură“, s'a angajat de curând la o casă de toleranţă, în calitate de „ajutoare a directoarei — proprietare“....

Dar, deoarece intenţionăm să revenim asupra acestui caz cu totul „excentric“ în analele „setei de popularitate“, ne oprim deocamdată aci pentru a nu împreuna detaliile cu numele lui George Sand, care ne-a prilejuit această fugitivă însemnare.

Reforma ortografiei germane

In ziarul berlinez „Berliner Tageblatt” a apărut un articol interesant semnat de Waldemar Meyer, în care se face propunerea pentru raţionalizarea ortografiei germane. Autorul cere înainte de toate, suprimarea tuturor semnelor de prisos, cari indică prelungirea unor sunete, cum e d. ex. litera *h* după o vocală sau *e* după litera *i*. El cere mai departe suprimarea vocalelor duble „fiindcă şi aşa o vocală se pronunţă prelungită, când este urmată numai de o consonantă“. Tot aşa se mai cere şi suprimarea lui *t* înainte de *z* şi a lui *h* după *t*. O inovaţie, care nu se face acum pentru întâia dată, dar se pune ca o condiţie absolută, este înlocuirea generală a semnelor gotice cu alfabetul latin (antiqua)) şi abandonarea literilor mari la substantive în mijlocul propoziţiilor. Pentru a ilustra cum s'ar înfăţişa scrisul german după propunerile de reformă ale lui Meyer şi pentru a vedea şi motivările lui, reproducem un pasagiu din articolul său :

„Zur vereinfachung des schreibwerkes gehört es auch, wenn wir grundsäzlich di lateinische schrift als unsere schreibschrift benuzen. Ist si doch jezt bereits durch di fast ausschlisslich in der geschäftlichen korrespondenz benuzten schreibmaschinen fast allgemein eingefürt. Jedenfalls würde es eine wertvolle vereinheitlichung bedeuten, wenn wir uns endlich dazu verstehen könnten. din in der ganzen welt eingefürte antiquaschrift als einzige schreibschrift zu benuzen. Jezst müssen di kinder in der schule 4 alfabete lernen: deutsche kleine und grosse buchstaben, lateinisch kleine unde grosse buchstaben. Wi ser würde man unseren abc-schützen ire arbeit erleichtern, wenn si nur di antiquaschrift erlernen müssten. — Ser erheblich auch fällt bei diser grundsäzlichen neuerung auch ins gewicht, dass es den ausländern, di nicht gewont sind, frakturschrift zu lesen, eine grosse erleichterung bei erlernung und anwendung der deutschen sprache wäre, wenn si es nur mit einer, und zwar mit der antiquaschrift, zu tun hätten.

Noch ein anderes, und zwar nicht minder wichtiges, können wir uns vom auslande annemen. In keiner anderen sprache bestet di sitte, mitten im saze grosse buchstaben zu verwenden. Grosse buchstaben sollen nur am anfang eines sazes oder bei eigennamen verwendung finden, inmitten des sazes ist auch jedes hauptwort mit einem kleinen buchstaben zu schreiben.

Mărunte

— In bucata „Domnul inspector” din No. trecut s'au strecurat câteva greşeli. Aşa în frazele „Dar îşi face datoria” şi „Dar continuă mai puţin emoţionat”, să se înlocuiască „dar” cu „Dan“. In loc de „se va fi gândit“ să se citească „va fi gândind“, iar numele „Roester şi Roesber“ să se înlocuiască cu *„Roesler“*. Deasemenea fraza... Primul argument contra — să se considere ca un nou aliniat.

— Teatrele de vară din Bucureşti au izbutit să atragă publicul, cu spectacole ce nu sunt de loc de sezon mort.

Teatrul Nostru, de sub iscusita conducere a d-lui Sică Alexandrescu, a montat — sub direcţia de scenă a d-lui Iancovescu şi cu concursul artistic al pictorului Feodorov— ilarianta comedie „Florette şi Patapon“ care e aplaudată în fiecare seară, la Parcul Oteteleşanu, de un public numeros.

Teatrul Mic de vară (Marconi) menţine cu succes pe afiş comedia „Satirul“, în care d. Mişu Fotino are o admirabilă creaţie.

Teatrul Cărăbuş reprezintă una din cele mai izbutite producţii ale genului revuistic, „Cioc, cioc, cioc“, în care verva inepuizabilului Tănase se ia la întrecere cu „numerele senzaţionale”.

In sfârşit, „Să nu te superi că te'njur!“ e titlul revistei ce se reprezintă de câteva zile la Teatrul Cinema Scala, sub auspiciile d-lor N. Kanner, Pizone, Bâcleşanu, etc....

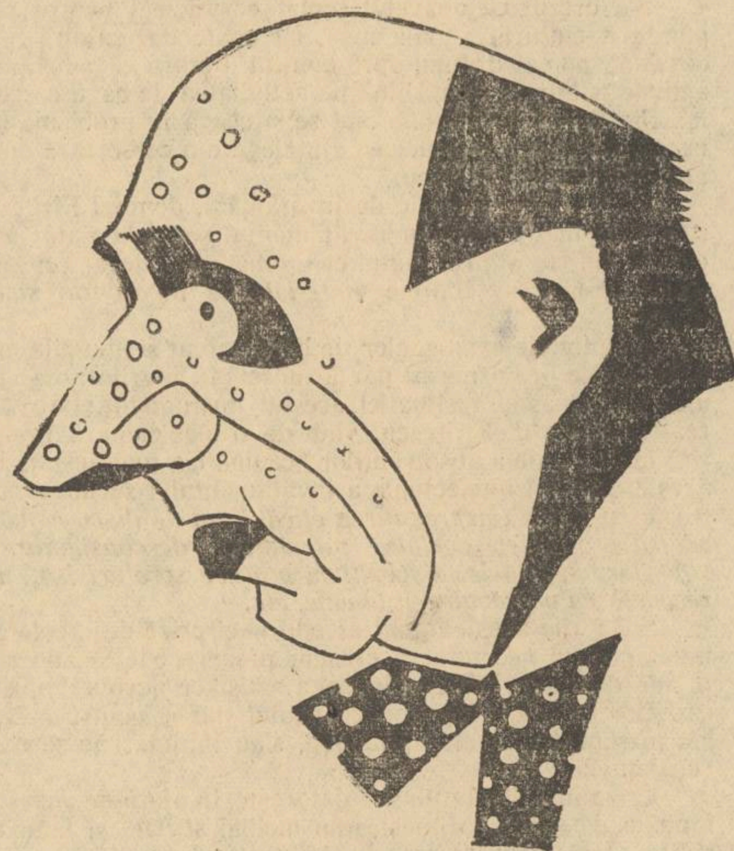
— In Franţa s'a instituit un nou premiu: „Premiul primului roman“. Decernat în fiecare an, premiul acesta va asigura celui ales, cu suma de zece mii de franci, publicarea operei în „Revue hebdomadaire“. Juriul, foarte restrâns, va aduna autori de diferite generaţii; se vorbeşte despre Edouard Estaunié, François Mauriac, Julien Green.

— După un raport al fundaţiei Nobel din Stokholm, laureaţii premiului Nobel pentru 1928 vor primi cam 156.939 coroane suedeze, ceeace ar face 1.087.500 franci.

NOU !
H. SANIELEVICI
CIVILIZAŢIE
In „BIBLIOTECA DIMINEAŢA“
No. 96 — 70 pagini — 8 Lei

In tramway, în tren, la munte la mare, acasă citiţi:
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu clişee de actualitate

Teatrul „Cărăbuş“

C. Tănase

Primo regnante ...

— Excelenţă, Adunarea suverană aşteaptă ordine...

Dramatizare

— A! bietul meu prieten... ce nenorocire sfâşietoare... am auzit că ţi-ai pierdut soţia.

— Lasă... lasă... Dacă ai fi fost de faţă, n'ai mai avea chef să dramatizezi situaţia...

Meserie

— O învăţaţi piano... Vreţi s'o faceţi muzicantă ?

— Nu... dactilografă !

TIP. „ADEVERUL“ S. A. STR. SARINDAR No. 7—11.

ANUL IX. — No. 398

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 22 Iulie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

La schitul Brazi

Il cunoaște puțină lume. E la poalele contraforturilor muntoase ale județului Putna, și la marginea unui orășel care a avut — în timpul războiului — slava să fie, într'o singură zi, de vre-o zece ori pierdut și recucerit.

Am trecut prin acest orășel și deci pe lângă schitul Brazi, cândva, de mult, înainte de război. Dar nu mai țin minte nimic din cele văzute pe atunci... Am trecut a doua oară și a treia oară, cu prilejul trist al înmormântării și al parastasului înțeleptului Ion Slavici... Dar nici acum n'am văzut schitul Brazi, cu ochii cari nu mai uită niciodată...

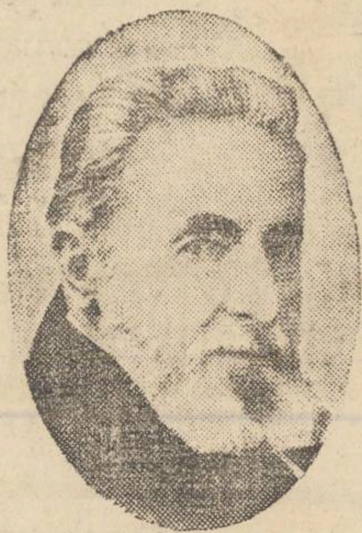
E atât de interesant să te studiezi și să te observi: când ajungi să vezi spectacolele acestei lumi: *definitiv și nemuritor...* In privința aceasta, mai toți suntem la fel cu orbul pe care-l tămăduește Mântuitorul, la porțile Betsaidei (Marcu 8, 22—26). Vederea noastră vine progresiv și de-abia într'un târziu ne dăm seama cum cresc, în soare și în azur, piramidele acestei existențe.

Am coborât la schitul Brazi, în pas de doliu, atunci când a fost vorba să așezăm — spre deplin meritată odihnă — pe mult ostenitorul Ion Slavici. Intre vii, între crame, dincolo de o vale fără pârae, se înnalță sfântul locaș, ales din vreme de Slavici, pentru tihna lui cea de după moarte. Era cald, arșiță de August, și afară de icoanele despărțirii de lângă groapă, schitul Brazi nu mi-a lăsat în cuget altceva....

Am avut timp mai mult, de cercetare și de meditare, după patruzeci de zile, când strugurii din vii erau pe aproape de cules și când pravila Sfintei noastre Biserici poruncește pomenirea a doua a celor răposați... Am văzut atunci schitul cel subteran, vechi de multe decenii, deasupra căruia a crescut — încoace, în zile de libertate — schitul de deasupra pământului. Ion Slavici dormea lângă altar subt o cruce provizorie și subt mănunchiuri de flori mereu premenite.

Adăstând și pregătindu-mă de Sfânta Liturghie, m'am plimbat lung pe potecile din via căutată și iubită de moșneag, ani dearândul. In cerul auriei dimineți de toamnă, înălțam Părintelui Jertfelor, jertfa gândurilor mele și dorința vredniciilor pontificale... Dar inima mea se revărsa și mai departe, peste zecile de pogoane cu vie, peste miile de mlădițe grele, spre plaiul neted și infinit al Mărășeștilor... Eu singur nu știiam și nu înțelegeam toată taina izvoarelor duioșiei din dimineața aceea și toată zămislirea viitoare a reîntâlnirii mele cu schitul Brazi.

L-am văzut crescând, pe coasta lui fertilă, pe măsură ce coboram o potecă săpată ca de torente... Era tot schitul Brazi, la picioarele singurului brad care a mai rămas — și totuși schitul era cu totul altul, ne mai văzut până aci. In jurul curții și ogrăzii lui reduse, se ridicau gospodării particulare, pridvoare și profilul, pe jumătate ascuns de arbori, al unui alt schit la care n'am ajuns... Schitul Brazi cu vecinătățile lui și cu toată coasta pe care apărea, cobora, înnaintea mea de data aceasta, din legendă și din arhivă... *Știiam, vedeam, regăseam*, și trăiam povestea schitului de lângă Mărășești, acum întâia oară! Și toată valea, și toate dealurile bogate și striate cu șiruri geometrice și toată această palidă burgadă, care trăește din norocul ciorchinilor de chihlibar, totul, totul era transfigurat de legendă și invesmântat în nimbul Mărășeștilor!

Ion Slavici

Am stat jos, la umbra pomilor din margiuea unei vii, și am privit, subt cerurile cele noui, zămislirea cea nouă a schitului străbun. Am stat câteva clipe sau un crâmpei de vecinicie — n'am putut să măsor. Schitul chema în vale, tainic și singuratic. Pe acelaș drum ca și în trecut (spre toată mirarea mea) am ajuns la mormântul lui Ion Slavici...

Bizarul meu sentiment nu mă înșela! O lume nouă se proiecta, imensă și uimitoare peste văile și amintirile celei de până acum... Pe crucea de marmoră neagră, dela căpătâiul lui Ion Slavici, era săpat, în litere aurite, și numele meu!...

In ce clipă trăiam? Ce vrajă amesteca pentru mine, subt soarele încă pământesc și atât de drag, fiori și stări sufletești din altă lume? O, pentru ce aceste draperii de întârziere și de necunoscut, peste certitudinea nudă că, într'o zi foarte apropiată, acest nume, scris deocamdată subt o frază citată, va fi scris deabinelea și legitim, într'un colț încă indescifrabil? Unde e puterea, unde libertatea să precipităm totul, să smulgem draperiile iluziunei și să murim în ceasul cel mai fericit și mai apropiat de ceruri?...

Stăteam cu fruntea descoperită și plecată deasupra somnului neuitatului meu amic și-aș fi voit să-i spun din toată inima:

E loc și pentru mine, aici lângă coapsa sfântului locaș! Iată momentul cel mai potrivit! Care ceas din toamna mea, amară și sură, ar putea să mai aibă neașteptata iluminare a ceasului de față?

O, sfânt locaș de adăpost duhovnicesc, deschide sânul, deschide criptele tale, deschide pomelnicele tale, în această zi paradoxală, celui ce și-a făcut toate socotelile și e gata să sigileze, cu cel din urmă trandafir de toamnă, registrul lungilor lui deficite!

GALA GALACTION

Luc-Abert Moreau — Nud

CONCURSUL „ADEVERULUI LITERAR"

Ion Alexandru Brătescu-Voinești

Ca adolescent, nu găsesc să aduc sărbătoritului de astăzi un omagiu mai cald și mai „al nostru"; al adolescenților, decât amintirea noastră reîmprospătată astăzi; despre ticluitorul prea cunoscutelor nuvele: „Puiul" și „Nicușor". Vorbesc despre ele ca despre cele dintâi pagini pe care le-am citit, semnate fiind de d. Brătescu-Voinești. Sunt cel dintâi balsam pe care ni-l dăruește mărinimia boerească a d-sale; e balsamul pe care l-a răspândit în cărțile claselor primare pentru noi, copiii de eri și adolescenții de azi.

Școala ne-am făcut-o cu poezia lui Eminescu și cu versul eleganței lui Alecsandri sau cel rustic și sănătos al lui Coșbuc; ne-am făcut-o cu proza ghidușă a lui Creangă și cea ironică a lui Caragiale. Acestora li s'au adăogat mulți, prea mulți ca să-i putem limpezi. Totuși a rămas unul în mintea noastră, prea crudă ca să-i cuprindă pe toți; și acesta a fost d. Brătescu-Voinești.

Incă de pe atunci pe d. Brătescu-Voinești ni-l închipuiam așa cum il cunoaștem astăzi. Ii ghiceam sufletul, gândul și chipul, numai citindu-l. Și aceasta e cea mai bună dovadă pentru origina artei d-sale. Un om pe care îl simți așa cum este, căruia îi simți mâna prinsă în duioșia rândurilor, răscolindu-ți sufletul cu ele, nu e un scriitor obișnuit; e mai presus de tagma celor mulți. Mai mult chiar. Pe d. Brătescu-Voinești nu poți nici să-l scoți dintre rândurile cărții; odată scos, rândurile par un schelet și autorul un duh, care i-a dat viață. Aceasta e întruchiparea artistică a prozei d-sale. D. Brătescu-Voinești trăește cu atâta intensitate în paginile sale, vorbește cu atâta farmec și te antrenează într'atât încât rămâi numai urechi; simțul critic îți dispare și îl aprobi până la sfârșit. D. Brătescu-Voinești se joacă cu tine cum vrea; știe că îl urmezi, fiindcă vorba și gândul lui te farmecă. Te uiți ca cititor și ca judecător al spuselor d-sale; te găsești în puiul cu aripele frânte sau te surprinzi alături de Nicușor ascultând privighetoarea și ținând degetul liniștei la gură, ca să-ți oprești sufletul. Și când te-a surprins, te bucuri că ai stat plecat în genunchi, cu degetul la gură, ascultând nu privighetoarea lui Nicușor, ci pe cea din carte.

Sunt scriitori înaintea cărora te cutremuri. Sunt uriași. Simți că măreția lor te doboară. Ii respecți fiindcă ești prea mic față de ei, fiindcă ți-e frică să nu te sdrobească sub greutatea geniului lor. Te închini înaintea lor de teamă și cu teamă.

Inaintea d-lui Brătescu-Voinești nici nu poți să te închini. Simți că te-ar dojeni să știe lucrul acesta, simți că te dojenește cuvântul din cărțile d-sale. Pe d. Brătescu-Voinești îl respecți nu de teama de a nu te înfrânge, nu pentrucă îl ghicești sau îl simți de-asupra ta, amenințându-te, ci pentru că îți este atât de aproape, pentrucă ți-l consideri tovarăș și mai mult, duhovnic. Te înțelege părintește și îl înțelegi ca pe un părinte; vă iubiți, numai și numai din carte. E comunicativ. Nu de acea savuroasă și exuberantă comunicativitate a meridionalilor sau amuzanților gasconi, ci de o comunicativitate pe care ți-o impune verbul d-sale; o comunicativitate caldă și frățească. Fiindcă vorbește cu sufletul, cu inima curată, nu cu meșteșugul de a toarce frazele, de a le împodobi păsărește. Le lasă simple, fiindcă și sufletul d-sale este simplu, de o simplitate care te isbește, te turbură și i te face frate.

Și în fine d. Brătescu-Voinești este duios. E cel mai nimerit atribut pe care i l-ar putea conferi cineva. Și i-a și fost conferit. Duioșia d-sale e generală și molipsitoare. Prin duioșie, d. Brătescu-Voinești te subjugă, te rezumă la un chip de ceară, pe care, cu meșteșugul rar al mânii d-sale, îl face sau să zâmbească îngăduitor, sau să plângă.

Niciodată însă d. Brătescu-Voinești nu te face să te revolți. Când îl citești știi perfect de bine că i-ar face rău răsvrătirea; și nu te răsvrătești, ca să nu-l superi. Nu vrei să-l superi, fiindcă ți-e prieten și părinte. Te lasă să te frămânți alături de eroii săi, să le mângâi suferința și să cauți să le-o înlături. Niciodată însă nu te vei revolta împotriva celorlalți, pentrucă în proza d-lui Brătescu-Voinești simți că așa trebue să se întâmple, simți că e natural și firesc ceeace s'a întâmplat.

Intr'un oraș strein te simți stingher. Gesturile începi să ți le măsori. Imprumuți atitudinea pe care ai lua-o față de un necunoscut oarecare. Imprumuți prudență și ochi de detectiv. Te aștepți în fiecare clipă să descoperi ceva suspect, măcar o cât de mică nepotriveală cu felul tău de a privi lumea. Și la urmă rămâi surprins că totul e așa natural și atât de firesc ca și în orașul tău.

Când îl citești pe d. Brătescu-Voinești, natural că vei lua atitudinea pe care o iei întotdeauna înaintea oricărui scriitor. Imprumuți adică atitudinea pe care ți-o impune contactul cu necunoscutul. Il bănuești suspect pe d. Brătescu-Voinești. Și după ce l-ai citit, îți rămâne pur și simplu familiar. Par'că te rușinezi că l-ai bănuit ca pe oricare alt scriitor, să nu cumva să uzeze de speculațiuni literare pentru a-și valorifica scrisul. Simți că d. Brătescu Voinești nici n'a intenționat să-l valorifice. „A scris" numai, fiindcă „trebuia" să scrie.

Dar este timpul să-mi încheiu lucrarea. Și încheerea mea, țiu să fie adevăratul subiect al acestei compuneri școlărește întocmită. Anume: câteva cuvinte asupra înrudirii intelectuale a d-lui Brătescu-Voinești cu junimiștii literaturii de eri. Pentrucă—nu trebue să vi se pară curios—d. Brătescu-Voinești este un „junimist întârziat". Azi în aceeași categorie mai poate fi așezat numai d. Iacob Negruzzi. D. Brătescu-Voinești s'a retras din literatură aproape cu totul, dela război încoace. Deabia dacă mai scrie în reviste la mari intervale de timp. A rămas un izolat fiindcă războiul i-a furat toate prieteniile junimiste, după cum un izolat a rămas și d. Iacob Negruzzi. Verbul clasic al d-lui Brătescu-Voinești nu mai vibrează antrenat, cu cel al scriitorilor post-belici, nu se frământă alături de ei. Se rezumă la a-i privi. Și privind această activitate, d. Brătescu-Voinești simt că trebue să surâdă amar: spiritul său nu se împacă nici cu jazz-ul modernismului exagerat al literaturii actuale, nici cu intrigile cafenelei literare, nici cu verva șubredă a cronicarilor literari.

De altfel, tuturor celor din categoria d-lui Brătescu-Voinești, scriitori cunoscuți din trecut, literatura nouă nu le-a produs nici un entusiasm. Dimpotrivă, au găsit-o prea searbădă și s'au mulțumit să trăiască în trecut. Și dacă autorul lui „Neculăiță Minciună" nu mai scrie, una dintre cauze poate fi și această alăturare de trecut, această atitudine de spectator al încrucișărilor de spadă din literatura de astăzi. Pentrucă există un contrast între sufletul d-lui Brătescu-Voinești și ritmul actual; un contrast pe care — deși nemărturisit — îl simțim.

Cu aceste cuvinte, pun punctul final. N'am căutat și nici nu pretind să fi dat întregul portret psihologic al d-lui Brătescu-Voinești. Am vrut numai atât: să vă amintesc chipul blând și duios al unui apostol.

BRĂTUCU GH. MIRCEA
cl. VIII-a
Liceul „Mircea cel Bătrân"
Constanța

Fata la care nu se uită nimeni

Demult, eram școlar într'un oraș mic de provincie. Viața se scurgea monotonă și noi ne țineam de farse. Ați observat că pentru ca o păcăleală să aibă succes, trebue să găsești și un tip reușit la care gluma să se prindă și chiar să îl supere bine. Farsa își alege cu predilecție victimele, surprinzându-le în liniștea vieții. Farsa izbește în aspirațiile celui ce așteaptă de la loterie norocul, în cel care se încrede într'un prieten, în cel ce e de bună credință.

E un domn cu barbeți albi, sau un funcționar de bancă, sau un elev prea conștiincios — pentru care vine o glumă din senin — din domeniul mare și necunoscut al fanteziei. Glumețul e un acar și farsa trebue să trimeată câteva ceasuri din existență pe altă linie decât cea prescrisă în mersul trenurilor, adică al vieților scrise de soartă.

In cadrul îngust al vieții provinciale, toți tipii care meritau farse fuseseră executați, dela profesori la autorități, când deodată banda noastră a făcut o descoperire senzațională. O persoană într'adevăr extraordinară.

Fata la care nu se uită nimeni. Parte din cele ce scriu le-am înțeles abia mai pe urmă în groaznica lor tragedie. Toți am iubit și femei foarte frumoase, dar și unele urâte. Ei bine, fata pe care vreau să o pomenesc nu era nici frumoasă, nici urâtă. V'ați întrebat de ce pe stradă după o femeie întorci capul și după alta nu?

Frumusețea nu are nici o importanță. Uneori nici haina. In lumea asta sunt probabil suflete incolore, existențe pe lângă care treci cu indiferență. Ei bine, e probabil că sunt și unele persoane pe care nu numai noi, dar nimeni — NIMENI nu le privește.

Când am făcut această descoperire de necrezut?

Nu pot ști. Probabil că în memorie se adunaseră o serie de fapte goale peste care brusc a căzut concluzia. Fata nu era nici urâtă nici frumoasă, nu se îmbrăca nici mai rău nici mai bine de cât altele. Avea ochi așa cum sunt toți ochii, statura potrivită, nici grasă nici slabă, nici tânără nici bătrână.

Părea o concepție absurdă, o teorie imposibilă care trăia. Și noi cu creerul încărcat de toate lucrurile lipsite de viață, noi pentru care matematicile sau latina erau o realitate uriașe, ne întâlneam cu viața neînsemnată. Cu o realitate invizibilă când atâtea irealități ocupau un loc evident.

A fost o muncă de adevărați detectivi—sterilă muncă, — să identificăm pe fata la care nu se uită nimeni. Stetea într'o casă ca toate casele și avea un nume ca toate numele. Era ceva exasperaut — nu avea nimic personal, nimic anormal. Pe promenadă iesea la ora la care iese toată lumea; rarii cunoscuți (am spionat și conversațiile) nu îi adresau decât cuvinte care se adresează la toată lumea. Am notat treizeci de conversații asupra timpului, șaptesprezece asupra scumpetei față de prețurile dinainte.

Nu am fi descoperit niciodată ciudățenia acestei anormale normalități dacă, în razia făcută în căutarea victimelor de farse, stocul populației civice nu ar fi fost aproape epuizat până la cretini furioși. Dar cu ce puteam pedepsi această soartă? Farsa era greu de găsit. Căci farsa cea bună nu trebuie să iasă din capul celui ce o face. Farsa trebuie să fie o inspirație pe care o citești pe obrazul celui asupra căruia o făptuești. Simți că trebuie să i-o faci — și numai lui i s'ar potrivi.

Numai imbecili lipsiți de fantezie fac aceiași păcăleală la toată lumea și spiritul rămâne nesărat, anost și nepotrivit. Fata care nu se uita la nimeni nu e iubită de nimeni. Nu i se potriveau nici randevu-uri la ore nepotrivite în locuri caraghioase. O păcăleală violentă ar fi avut ceva trivial și nu s'ar fi prins. Eram cu toții întristați. In toată experiența noastră, în toată fantezia cu care îi evocam chipul mediocru, nu găseam nimic de păcăleală. Și am renunțat. Și ne-am pedepsitt neputința de a face o farsă trimețându-i o cutie de bomboane. O cutie de bomboane nu goală, nici cu un șoarece, nici cu bomboane purgative, ci pur și simplu cu bomboane ca toate bomboanele.

Fata la care nu se uită nimeni a primit cutia cum se primesc toate cutiile de bomboane. Zadarnic am ispitit pe servitorul trimis de noi cu cutia. A primit-o cum se primesc cutiile de bomboane și a mulțumit cum se mulțumește. Nu mai aveam ce să aflăm. Câtava vreme am căutat să ispitim pe la geamurile casei în care locuia — și nimic neobicinuit, nimic nu a rămas să rețină privirile noastre.

Chiar încăpățânarea noastră a dezarmat. Pe urmă am uitat-o. Alte preocupații mai impresionante au sfărâmat obsesia acestei personalități nule. Au trecut ani, am plecat și m'am întors în orășelul de provincie. Apăruseră personalități noi, altele se prăbușiseră cu sgomot. Imi aminteam de anii copilăriei căutând camere de închiriat pentrucă slujba îmi cerea să mă stabilesc definitiv în târgul din care fugisem în lume. Cred că nevoia locuinței m'a făcut să intru în casa în care a trăit ani de-a rândul fata la care nu s'a uitat nimeni. Intrând în odăi am deslușit o mobilă ca toate mobilele. O zugrăveală a pereților obișnuită, o împărțeală a odăilor așa cum găsești pretutindeni. Casa nu era nici bună nici rea. Nu o lua nimeni cu chirie. Și nici de preț nu întreba nimeni — mi-a spus exasperată o slugă bătrână. Chiriașa murise, nu mai știa de când. In salon o cutie de bomboane vechi nedesfăcută, dar prinsă într'o funtă mare de un roșu aprins — îmi aminti recompensa acordată de noi altădată.

Era singura veste din lume, intrată în locuința fetei. Singura cutie de bomboane — o glumă păstrată cum alții păstrăm o sfântă amintire de dragoste. Noi am fost necunoscutul care a trimes bomboane fetii la care nu se uită nimeni. Am scuturat de praf cutia, înăuntru bomboanele vechi sunau cu zorăit de gloanțe. Funta roșie cu care fusese cinstită cutia de către primitoarea darului, era veștejită — un roșu stins, așa cum se sting funtele roșii.

ADRIAN MANIU

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIȚIE DIN ȚARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAȚA DE FLORI) EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE INLESNIRI DE PLATA ... ȚARA

Georges Renard

Un ilustru octogenar

Nu de mult s'a sărbătorit în Franța și în Elveția a optzecea aniversare a scriitorului și profesorului *Georges Renard,* al cărui învățământ a lăsat pretutindeni adâncă urmă. O frumoasă carieră de muncă, probă, care la înaintata-i vârstă n'a încetat. Activitatea-i intelectuală, din potrivă, n'a făcut decât să sporească înțelepciunea acestei clare inteligențe revărsătoare. Georges Renard nu numai c'a hărăzit cea mai mare parte din viața-i literaturei și învățământului, el și-a consacrat toată energia să lupte pentru justiția socială.

Iată sfârșitul lecției de deschidere dela cursul său de *Istoriea muncii, dela Conservatorul de Arte și Meserii* din Paris: *„Se zice, doamnelor și domnilor, că simpatia e sufletul istoriei. Eu cred că simpatia e și sufletul învățământului".*

Această simpatie, însoțită de claritatea desăvârșită, care este cea mai de seamă calitate a sa, explică izbânzile lui Georges Renard ca profesor. Și-i natural ca această simpatie să-l fi împins să creeze și opere de educație populară, ca acea Casă a Poporului din Lausanne, ale cărei statute le-a alcătuit el și care declară că-i un așezământ deschis tuturor opiniilor politice și religioase care au un caracter de fraternitate umană și de solidaritate socială.

Concluzia minunatei sale opere: *Regimul Socialist,* care rămâne expunerea cea mai luminoasă a socialismului idealist francez, vibrează de iubirea lui pentru omenire: *Și acum pleacă și urmează-ți destinul cărticică în care am pus tot ce-am avut în mine mai bun: înduioșarea mea pentru cei ce sufăr, încrederea mea în viitor, iubirea mea de dreptate și adevăr. Fie ca să poți face să cugete pe cei cari te vor ceti și să trezești în ei, pe lângă criticele fecunde cari corijează și complectează opera criticată, hotărîrea calmă și nestrămutată, de-a face mai umană, mai fraternă, mai îmbrățișătoare societatea în care vor trăi urmașii noștri pe pământ".*

Se poate oare visa o declarație mai nobilă, mai frumoasă! E'ntreaga întrupare a personalității acestei naturi de elită pe care trebue s'o iubim și s'o salutăm.

Ceeace face pe Georges Renard vrednic de cel mai mare respect și de cea mai adâncă afecție, e tocmai faptul că el și-a conformat totdeauna cu principiile faptele sale. Faptul că'n repetate rânduri a refuzat orice decorație, chiar pe cea a Legiunei de Onoare, arată cât de credincios a rămas el celui mai înalt ideal al democrației. Prin asta el și-a salvat absoluta independență față de orice guvern, adversar sau prieten.

Ne-ar duce prea departe dac'am menționa enorma cîtime de muncă furnizată prin activitatea-i de scriitor, de literat și de sociolog. Cei cari au avut privilegiul de a-l cunoaște mai de aproape pe Georges Renard, știu că este peste putință de-a spune tot ce se cuvine în câteva rânduri despre bogata-i personalitate. Caută să ne mărginim de-a exprima ceeace simt prietenii, discipolii și admiratorii ce-i are, în ceasul acesta când, în deplină vigoare a minței și-a inimei, i se sărbătoresc cei optzeci de ani, toată gratitudinea și toată respectuoasa noastră afecțiune.

In numele ziarului „La Pensée" și a Federației Naționale a Liberei Cugetări Belgiene, mă fac interpret pentru a prezenta simpaticului jubilar cele mai călduroase urări și omagiul emoționatei noastre recunoștinți, care se adresează deopotrivă și d-nei Georges Renard, credincioasa colaboratoare a lui Georges Renard.

Rândurile de mai sus le scrie Jean Robyn, *în „La Pensée", din Bruxelles. Un glas se poate asocia, în numele mai multora poate, și din acest București al nostru, unde Georges Renard, un* Rădulescu-Motru *al nostru, numai mai vârstnic, nu poate fi chiar un necunoscut. Cugetarea lui a putut germina și la noi, dacă nu mai mult, măcar prin acea neasemănată lucrare, „Omul, liber să fie oare", care a avut la noi nu mai puțin de trei traducători și mai multe ediții, la Iași și la București, și care, pe tăcute a putut să intre, pe lângă scrierile lui Conta, în argumentarea de bază a mai multor și de-ai noștri cugetători. In străinătate am văzut folosită această lucrare de cei mai înaintați luptători pentru luminarea mulțimei.*

Din Georges Renard, Iosif Nădejde a mai tradus la noi o lucrare „Către studenți". Lucrare care ar trebui meditată de respectivii, cari s'a vădit că nu le-ar strica, dezorientați cum sunt cei mai mulți, să aibă o mai bună busolă. Noi înși-ne am publicat, în a noastră „Revista Ideei", acum aproape treizeci de ani, câteva pagini, „Ajunșii", din Georges Renard. Pagini pe care Direcția acestei foi, nu poate lipsi de-a le aprecia și de-a le da cuvenita ospitalitate. Pe lângă cele câteva rezumate pe cari le mai dăm din acest strălucit autor. Drept omagiu, de care Georges Renard poate să nu aibă nevoe, pe care noi ne onorăm totuși a i-l aduce.

P. MUȘOIU

Georges Renard și Libera Cugetare

Morala socială și individuală nu pe metafizică și pe teologie trebue să se întemeieze, ci pe știință.

Din punctul de vedere intelectual, eu văd o absolută incompatibilitate de metodă între o religie care cere să crezi, sub pedeapsă de excomunicare, să crezi în infailibilitatea unei cărți, a unei adunări de oameni, și știință, care nu admite decât adevăruri dovedite, controlate, liber acceptate de rațiune. Din punctul de vedere social, văd în trecut și'n prezent catolicizmul, logic cu principiile lui, îl văd căutând să înăbușe orice doctrină, filosofică sau științifică contrară dogmelor catolicismului așa zis revelate. Și eu n'admit constrângere impusă cugetărei în numele nici unei autorități.

(De văzut în privința asta operile lui Georges Renard, mai cu seamă „La Conversion d'André Savernay" **și** „Un Exilé" **ca și** „Critiques de Combat").

Profesia de Credință a lui Georges Renard

In lupta ideilor, Georges Renard merge cu drapelul desfășurat. El e din tot sufletul cu cei ce vor să înainteze. El crede că o transformare adâncă a societăței e necesară. Atât că o dorește pacinică și treptată. El ar dori ca, prin luptă cinstită și prin respectul mutual al convingerilor opuse, schimbarea neapărată a moravurilor, a legilor, a așezămintelor, să aibă loc fără violență și fără zdruncinări. Iar dacă această cumpătare în mersul progresului omenesc până azi nu-i decât un vis, dacă suntem reduși de-ocamdată mai mult s'o dorim decât s'o nădăjduim, oricum, putem, chiar trebue să lucrăm, în măsura puterilor noastre, această cumpătare s'o înlesnim...

P. M.

Ioana Nebuna

Dr. CABANÈS

Doctorul Masoin, profesor la Facultatea de Medicină a Universității din Louvain, a repus în discuție chestiunea care odinioară a dat loc la controverse vii: *Mama lui Carol Quintul, Ioana, zisă Nebuna, era într'adevăr alienată ?*

Acest caz patologic luminează beteșugurile lui Carol Quintul, ale fiului său Philippe și ale unei întregi dinastii...

Gelozia bolnăvicioasă a reginei, necrofilia ei, vindecarea neașteptată după opt ani de rătăciri cerebrale; reîmbolnăvirea ei; intervenția unui călugăr care cu ajutorul sugestiei, o liniștește — toate acestea oferă un material cât se poate de interesant pentru medic ca și pentru psiholog.

Nefericirile și suferința au provocat totdeauna mila și simpatia pentru cei loviți; cum să nu fim emoționați de tristul destin al acestei copile de rege care timp de o jumătate de veac a dus o viață claustrată de martiră?

Al treilea copil al lui Ferdinand de Aragon și al Isabelei de Castilia, Ioana nu părea destinată să domnească; sora ei mai mare, regina Portugaliei și fratele ei, căsătorit cu Margareta de Austria, murind de timpuriu, fără urmași, împrejurările singure au chemat-o să urmeze la tronul părinților ei.

Ioana a primit o educație princiară. Mama ei, Isabella, înconjurată de poeți și muzicanți a căutat să inspire fetei aceleași gusturi pentru artă. Fata a învățat să cânte din mai multe instrumente, să brodeze, să facă covoare, fără a renunța la îmbogățirea spiritului.

In puțină vreme a dobândit o instrucție solidă și limba latină i-a devenit aproape tot atât de familiară ca cea spaniolă: putea vorbi lesne cu ambasadorii care i se adresau în latinește. In această primă fază, copila n'a prezentat nici o ciudățenie care să fi atras atenția asupra ei.

De la vârsta de doisprezece ani, — această precocitate pe acele vremuri nu era o anomalie — se vorbește de măritișul Ioanei, viitoarea moștenitoare a Castiliei și Aragonului. Totuși mai trec patru ani fără să se fi făcut demersuri definitive.

Soțul căruia îi e destinată, se înfățișează ca un adevărat Făt-Frumos. Are toate calitățile care pot fermeca o femee: tânăr, subțire, frumos, bine crescut și înflăcărat adorator.

Măritată prin procurație, Ioana se'mbarcă cu destinația spre patria soțului ei, Flandra. O flotă de o sută douăzeci de vase o conduce spre țărmul fericirii așteptate. Infanta debarcă la Rotterdam, după o călătorie grea de două săptămâni.

Pompa serbărilor flamande uimește numaidecât pe această prințesă de șaptesprezece ani, căsătorită cu un tânăr arhiduce. Un portret, făcut câțiva ani mai târziu, ne prezintă chipul Ioanei din acea vreme: era destul de frumoasă, dar melancolică.

Deschizându-se criza de succesiune la tronul Spaniei, arhiducele și soția lui Ioana, care-l iubea cu patimă, plecară din Bruxelles la 4 Noembrie 1501, întovărășiți de numeroși gentilomi; la 25 Noembrie ajung la Paris. La sfârșitul lunei Ianuar, după ce au străbătut Franța, trec granița spaniolă.

In cinstea lor s'au organizat în Spania recepții fastuoase, în toate orașele pe unde treceau.

La 7 Martie, iluștrii călători își fac intrarea solemnă în Toledo. Ferdinand le iese înainte, iar Regina îi primește din pragul palatului.

La 22 Mai, Isabella, mama Ioanei e recunoscută ca viitoare suverană a Castiliei, Aragonului și Saragossei. După împlinirea formalităților, arhiducele voi să plece cât mai repede. Pretextând diferite motive, cu toate rugămințile socrului care voia să-l reție, cu toate lacrimile soției, care era în ajunul nașterii, Filip, neînduplecat, a plecat spre Țările-de-Jos.

Ioana a rămas în Spania, dezolată că n'a putut întovărăși pe soțul ei, atât de rece față de ea, și pe care-l iubea totuși cu atâta patimă. Din clipa aceea a rămas abătută, o mâhnire grea care făcea milă. Suspina și plângea fără'ncetare; nimeni și nimic n'o mai putea face să surâdă; tot timpul privea în jos. Nu se preocupa nici de bogății, nici de putere, nici de coroană; gândurile ei au o singură preocupare: soțul plecat. In zadar i se spune că Filip va reveni îndată după naștere; Ioana știe bine că sunt minciuni și n'are decât un gând: să se ducă la soțul ei. Medicii au atras atenția Regelui asupra situației prințesei și au cerut ca raportul lor să fie ars. Se credea că după naștere, Ioana își va reveni.

La 10 Martie 1503 Ioana naște un băiat, cel care va urma, ca împărat al Germaniei, fratelui său Carol Quintul. Ioana vrea să plece din nou la soțul ei. Mama ei Isabella se opune. Dar Ioana e hotărâtă să fugă într'ascuns, fără voia mamei. Surprinsă în clipa în care voia să părăsească palatul, Ioana se lasă înduplecată de lacrimile mamei și abea în luna Mai a anului următor isbutește să părăsească Spania.

La 10 Iunie sosește la Bruxelles. Sfârșitu-s'au durerile?

Abea ajunsă alături de soțul ei regal, Ioana e cuprinsă de gelozie, și nu fără motiv. Băgând de seamă că Filip cel Frumos avea o preferință deosebită, pe care n'o ascundea, pentru una din doamnele de onoare, Ioana se aruncă asupra rivalei, o bătu cu furie în fața Curții și îi tăiă coadele bogate. Filip, nemai putându-se reține, se aruncă asupra soției, insultând-o și lovind-o.

Astfel de scene impresionară creerul slăbit al soției; din clipa aceea nefericita Ioană își pierde orice voință; numai rațiunea mai plutește peste acest naufragiu.

Intre timp, regina Isabela moare. Ferdinand se decretează regent pe viață, deși coroana o moștenește fata lui, Ioana.

Spre a răspunde zvonurilor răspândite de noul regent asupra infirmității fetei lui, Filip cel Frumos pune pe Ioana să scrie ambasadorului din Spania faimoasa scrisoare prin care Ioana recunoaște accesul ei de gelozie furioasă, dar nu s'a gândit nici o clipă să ia în mână frânele puterei; ea lasă soțului grija de a conduce toate regatele și bunurile ei pământești, atât pentru dragostea pe care i-o poartă cât și pentru calitățile lui recunoscute.

De-aci înainte, nefericita Ioana nu va fi decât un instrument, de care se vor servi pe rând tatăl și soțul e pentru nevoile politicei lor. Ioana e decretată când nebună și în ajun de a fi încarcerată, când în toate mințile. Cei doi bărbați vicleni trebuiau să ajungă la o soluție, la încarcerarea aceleia care-i jena în combinațiile lor frauduloase. Dar în adâncul sufletului lor n'aveau decât un scop: să se înșele unul pe altul. Cine va birui?...

Un eveniment subit, neprevăzut, va deslega brutal acest *imbroglio.*

Filip a trimis un mesagiu socrului său să se retragă în Aragonez, întrucât vrea să vie în persoană să ia în stăpânire regatul Castiliei. Ferdinand n'avu încotro și luă toate măsurile pentru primirea noilor suverani.

La 10 Ianuar 1506 Ioana și Filip se îmbarcă, întovărășiți de trei mii de oameni armați. Flota care-i urma cuprindea 40 de vase. La 16 Iunie se semnează actul prin care Ioana și Filip vor administra împreună regatul Castiliei și regatul Leon. Filip între timp se gândea numai la petreceri. In fierbințeala unui chef a cerut și a băut câteva pahare de apă rece, cari l'au doborât în pat.

Șapte zile Ioana nu s'a deslipit dela căpătâiul bolnavului, dându-i singură să bea și să mănânce; deși însărcinată și în ajun de a naște, nu l'a părăsit nici zi, nici noapte. Bărbatul ei intrase în agonie și Ioana tot îl mai ruga să ia doctoriile prescrise, bând și ea ca să-i dea curaj. Toate îngrijirile au fost nefolositoare. Filip cel Frumos a murit la 25 Septembrie 1506, în vârstă de douăzeci și opt de ani.

Disperarea Ioanei era fără margini din pricina morții „celui mai frumos bărbat din lume". Il săruta îndelung, nevoind să se depărteze de cadavrul soțului pe care-l îmbrățișa cașicum ar fi fost în viață: acoperit de mantaua regală, sabia goală și sceptrul deadungul mânei drepte și mânei stângi, monarhul a fost expus două zile la Burgos, în palatul nobililor Castiliei.

Se luase hotărîrea ca trupul lui Filip să fie transportat la Mireflores, la mânăstirea locului. Ioana voi să-l întovărășească. Iși făcu rochii de doliu și haine de călugăriță, imaginând în fiecare zi o toaletă nouă. Când a ajuns la destinație, Ioana scoborî în groapă unde rămase tot timpul cât se făcu slujba. Apoi dete ordin să se ridice capacul coșciugului și începu să sărute picioarele defunctului, până ce o luară cu forța.

In fiecare săptămână se ducea la mormântul mortului. Flamanzii aveau de gând să ceară cadavrul lui Filip cel Frumos. Regina nu se lăsă până ce nu luă toate măsurile ca scumpul ei mort să nu fie furat.

La mormântul soțului a pus să se facă o slujbă religioasă, apoi a luat masa; cu toată uimirea episcopului de Burgos, ea puse de se deschise coșciugul și mișcă din loc cadavrul descompus. Se întoarse la Burgos și de-aci trimise, pentru împodobirea coșciugului, perdelele verzi și roșii brodate cu aur, ale patului ei nupțial, covoare și o rochie roșie și albă.

Dar trupul trebuia transportat la cripta regală din Grenada. In ziua hotărâtă porniră cu toții: Ioana, întovărășită de patru episcopi, un mare număr de preoți de diferite religii și gentilomi cu torțe. Cortegiul lugubru parcurse toată Castilia; călătorea numai noaptea; ziua poposea la vre-o mânăstire.

Gelozia reginei a supraviețuit soțului iubit, mai puternică decât chiar în timpul vieței.

In timp ce cortegiul trecea prin vre-un târg, femeile n'aveau voe să se apropie. In apropiere de Hornillos se vede o mânăstire. E seara. E vorba ca cortegiul să se oprească aci, dar cineva aduce vestea că mânăstirea e locuită de călugărițe: Regina dă ordin de plecare urgentă și deși amenință o vijelie cu ploae, cortegiul pornește la drum, după ce Ioana se asigură că trupul mortului e tot în cosciug.

Henric VII al Angliei a cerut mâna Ioanei de'ndată ce a aflat de moartea soțului ei. Dar Ferdinand, tatăl, i-a trimis vorbă că fata lui preferă cadavrul primului soț...

Ioana n'a arătat semne de slăbiciune mintală numai în această împrejurare sinistră. In 1518 marchizul de Denis scriind lui Carol Quintul despre starea mamei acestuia, îi povestește că într'o seară a bătut cu bățul două femei, fără vre-o pricină. In ce privește pe tatăl Ioanei, el nu-și făcea nici o iluzie asupra stării mintale a fetei lui. In testamentul din 2 Mai 1512 Ferdinand cere să se trimeată îndată după moartea lui un mesager prințului Carol (Carol-Quintul) să vie să guverneze regatul Aragon și regatul Castiliei, în numele mamei lui, care nu e în stare să domnească; și pentru a stabili că Ioana nu putea domni, trei martori au declarat că o știau bine pe regină și că „de mult își pierduse rațiunea".

Pe vremea aceia nu se tratau maladiile mintale; bolnavii erau socotiți posedați. Se practica numai internarea. Internată sub Ferdinand, Ioana a suferit și mai mult sub Carol-Quintul, fie din neglijența fiului, fie din zelul subalternilor.

Multă vreme captiva a dat semne de monomanie; amintirea soțului ei îi ocupa mintea în întregime. Străină de tot ce se petrece pe lume, rămânea ore întregi într'o melancolie neagră, îmbrăcată prost, ducându-și astfel viața inutilă.

La urcarea pe tron, don Carlos, viitorul Carol Quintul a dat porunci strașnice pentru îngrijirea mamei lui. A venit împreună cu sora lui Leonora, să vadă bolnava claustrată. In timpul vizitei au fost impresionați de decorul lugubru în care se complăcea mama lor și mai cu seamă de viața claustrată a surorei lor mai mici, născută în zile de doliu, infanta Leonora și de care mama ei nu voia să se despartă. Au fost siliți s'o fure, dar bătrâna a declarat că nu va mânca și nu va bea nimic până ce nu i se va da fata înapoi.

***

E sigur că regina Ioana a suferit de debilitate mintală, iar nu de o alienație mintală propriu-zisă. Psihoza Ioanei se apropia de o gravă neurastenie, cu totală lipsă de energie și voință, pe care azi am numi-o *abulie.*

Mai multă milă, mai puțin calcul, ar fi salvat poate pe biata regină, victimă a unei patimi amoroase, a neștiinței medicale și a intereselor politice.

„Libraria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5
Recomandă: Anna Siemsen: Beruf und Erziehung Lei 203. Das Buch der Mädel Lei 105.—; Robert Danneberg: Die sozialdemokratische Gemeinde-Verwaltung in Wien, Lei 80.—; Max Adler: Politische oder Soziale Demokratie? Lei 158.—; Neue Menschen Lei 179.—; Sieg. Bernfeld: Die Schulgemeinde u. Ihre Funktion im Klassenkampf Lei 158.—; Otto Neurath: Lebensgestaltung und Klassenkampf Lei 158.—; Richard Wagner: Der Kalssenkampf um den Menschen Lei 180.—; Valeriu Marcu: Lenin Lei 275.—; etc., etc.
Reviste Germane:
Der Kampf, fiecare număr Lei 25.—
Die Bücher Warte fiecare număr Lei 30.—
Die Gesellschaft fiecare număr Lei 65.—
Der Wahre Jacob fiecare număr 15.—
Die Frauenwelt fiecare număr Lei 15.—
Marea Revistă Socialistă franceză:
La Nouvelle Revue Socialiste un număr Lei 1[illegible]
Expediții în provincie. Reduceri de prețuri.

ONDULAȚIUNI PERMANENTE
ULTIMELE PERFECȚIUNI
Aplicații artistice de HENNE. — Lucrări artistice de păr. — Ingrijirea rațională a tenului, se execută numai de către specialiști. — De asemeni se închiriază și se vinde cu prețuri convenabile GARNITURI și ARANJAMENTE de Mirese la
DORTHEIMER
50, Calea Victoriei, 50

A apărut a 5-a ediție:
Cum am ucis pe Rasputin
Interesanta povestire a lui V. PURIȘKEVICI
In Biblioteca „DIMINEAȚA" No. 54—55
120 pagini 10 lei.
La librării și depozite de ziare

NEVRALGINE JURIST
VINDECĂ
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul de dureri și Nevralgiile.
CEREȚI LA FARMACIILE ȘI DROGHERIILE
NEVRALGINE JURIST

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară moderna
Inzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Citiți azi:
„LECTURA" No. 180
Floarea literaturilor străine
CLÉMENT GARACUEL
Miss Elgin
— Scrierea complecta. La Librari și chioșcari Lei 5. —

Opera Isadorei Duncan

Nu-i nimeni până la care să nu fi ajuns svonul sbuciumatei vieţi a Isadorei Duncan. O viaţă de artă şi dragoste întretăiată de tragice întâmplări.

Acum, când această luminoasă şi avântată făptură a fost atrasă „dincolo" de puterea care adesea a călăuzit-o spre isbânzi dar nici n'a şovăit s'o chinue adesea — şi cu câtă învierşunare — să privim ceeace strădania vieţii acesteia ne-a lăsat mai bun: opera ei.

Isadora a ales câteva copile cărora le-a încredinţat taina artei sale: *ritm sufletesc tradus prin mişcare ritmică şi armonioasă voinţă de inmlădiere supunând trupul neîndemânatec şi însfârşit mimica arătând bucuria acestei biruinţi.*

Fiecare din aceste copile adoptate, crescute şi formate de Isadora a devenit o dansatoare desăvârşită, cu o personalitate artistică puternic conturată.

Atrag luarea aminte a celor ce n'au trăit profunda bucurie estetică de a o vedea dansând — asupra *Lisei Duncan.*

Dintre toate dansatoarele mari ale timpului, ea e cea mai aproape de Adevăr.

Făcând alegerea mă gândesc în primul rând la Anna Pavlova, apoi la Spessrtzeva, o adevărată femee-fluture, la inteligenta Alice Nikitina, fruntaşa Baletelor Ruse, la neîntrecutul dansator şi comedian Serge Lifor—partenerul obicinuit al Nikitinei. Imi mai amintesc de Lheila Bederkhan a cărei prezenţă pe scenă de pildă într'un dans numit de ea „Mille et une nuits" îţi desvălue întreg farmecul nopţilor de basm oriental — alungându-ţi până şi din subconştient orice preocupare străină de ceeace ea vrea să exprime. Alături de aceştia Argentina, vioaia spaniolă, care decum apare îşi farmecă spectatorii cu privirea-i pătrunzătoare şi zâmbetu-i şiret — pentru ca să-i ţie timp de ore întregi sub vraja poveştilor ce le înşiră trupul ei mlădios în cadenţa nervoasă, obsedantă a tocurilor, ciocănaşe neobosite. Gandba Suvasti : mişcările-i ciudate — invocatoare ale spiritelor strămoşilor, naraţiunile de legende unde fiecare inflexiune a degetelor piciorului ei gol, are o semnificaţie anumită, mimarea scenelor de luptă sau de dragoste—sunt viziuni de artă ce cu greu pot fi descrise. Aceştia şi nenumăraţi alţi artişti—cum sunt: M-lle de Rauvera, distinsa interpretă a baletului romantic, Karsavina, Nemtchinova — muncesc, au răsunătoare succese, dar căile lor îmi par străine de calea adevărului însuşi — ştiută numai de Lisa Duncan.

Cine înţelege rostul dansului adevărat, îl socoteşte o religie a trupului.

Dansul Lisei Duncan e viu şi curat ca flacăra aprinsă de o mână pioasă spre plăcerea lui Dumnezeu. După ce l-ai văzut, natura şi oamenii îi înţelegi mai bine. Neîncrederea şi nerăbdarea şi revolta ţi le alungă din suflet.

Cu toate te împacă.

Magiciana aceasta e opera Isadorei.

Din fericire Lisa Duncan se străduește să transmită şi ea câtorva adepte — ceeace este transmisibil din arta ei.

Edouard Beaudu a scris de curând : „Există în Paris o fată, care stăpâneşte minunatul dar de a învăţa graţia, în ceeace acest apanagiu femenin are mai natural şi mai nobil. Această fată, care este o dansatoare, posedă ea însăşi toată graţia — până şi'n imobilitate".

Şi mai departe despre creaţia ei, studiul „Danseuse de Delphes": „Lisa Duncan — dansatoare din Delfi : *perfecţiune*". „Nu aprecieri, omagiu". Şi încă — regretul pe care l-am exprimat adesea — spre a fi transmis Lisei — fată de conducătorii micului studio al lui Raymond Duncan „Art et artisan": „E de mirare, că spectacolele ei sunt rezervate unei elite şi în atât de rare ocaziuni".

Năzuinţa Isadorei n'a fost numai de a chema la viaţă un asemenea talent, el ar fi răsbătut şi singur. Dorinţa ei a fost ca toată lumea să poată dansa. Starea aceasta de seninătate, bucurie şi avântare să fie posibilă tuturor. Idealul pentru care s'a străduit într'una a fost *creiarea de şcoli populare de dans*. Un accent deosebit punea Isadora pe nevoia formării din copilărie a celui destinat carierei artistice. Dragostea Isadorei faţă de copiii de cari se înconjura şi necontenitele jertfe aduse misiunii sale sunt cunoscute.

La inaugurarea unei şcoli populare de dans am asistat deunăzi la Paris. In „Salle des horticulteurs", pe liniştita rue de Grenelle — acolo, unde şi scriitorul-actor catolic Henri Ghéon dă reprezentaţii de propagandă cu trupa sa de amatori anonimi — familia Isadorei care împreună cu adepţii ei — formează un mic grup excentric, cu îngăduitoare simpatie privit de partizani — a convocat pe amatori.

Elisabeth — sora Isadorei, colaboratoarea prudentă, „capul familiei" cum o numesc între dânşii — ne-a dat lămuriri despre şcolile pe cari le-au mai înfiinţat în Europa şi minunatele lor roade. Ne-a spus, că în memoria Isadorei s'au hotărît să înfiinţeze şcoala de la Paris *gratuită*, ocupându-se de oricine.

In această atmosferă de simplicitate o fată purtând o uşoară tunică greacă şi având picioarele goale, se desprinde dintr'un mic grup de prietene şi începe să evolueze în discret acompaniament muzical.

La început face paşi şi devii atent. Aşa se păşeşte. Egal, cu voinţă — nu la întâmplare. Piciorul într'astfel se aşează, întâi vârful, călcâiul pe urmă. Ce frumos poate păşi cineva! Intregul corp înţelege efortul piciorului şi-l secondează cu discreţie. Acum braţul se ridică, mâinile fluturã uşoare. Pe nesimţite paşii se transformă în fugă, în sbor abea atingând pământul, în salturi atât de graţioase în cât îţi suspenzi respiraţia de clipa duratei lor.

Dansatoarea e *Dora*, o fată de 17 ani, metoda vie a dansului isadorian — îmbogăţit de farmecul ei propriu.

Incepe lucrul cu eleve şi elevi. Pe fiecare îl ia de mână, descompune pentru el mişcările executate de ea — împreună le repetă. Fără trudă aparentă. Grimasa e isgonită de aici. La sfârşitul celor 2-3 ore de lucru, vezi limpede, că mulţi vor isbuti în încercarea aceasta de înmlădiere, armonie.

La stăruinţele noastre, Dora a mai dansat şi singură. „Fiecare dintre voi s'ar putea simţi liber, s'ar putea crede înaripat ca şi mine", spunea privirea ei. Avea atitudini când simple, când de mare rafinament artistic. Insufleţia în faţa noastră figuri de pe vase grece, imobiliza mişcări de sbor.

Mimica ei exprima încredere, duioasă resemnare, nemărginită dragoste.

Marii ariste, animatoarei care a ridicat dansul la culmi nebănuite să-i consacrăm un gând de recunoştinţă.

MARGARETA STERIAN

Leagăn de Cîntece

39

Apa heleşteului e toată
O'nchipuire 'n albia ei largă;
Acolo barca unui nor aleargă
Şi-aici o constelaţie înoată.

Tu te desprinzi mirajului feeric
Al minţei şi-al închipuirei mele,
Şi intri 'n cerul apei printre stele
Ca o statue 'n foc din întuneric.

40

Suspinele-armonioase-ale privighetoarei
Cad ca o ploae de-argint din vârful ramurilor,
Şi notele lor sidefate 'n răcoarea boarei
Plutesc cu semeţia 'n furtună-a flamurilor.

Surîsul tău se desface din vorba şoptită
Cu sborul împovărat de soarele-al fluturilor
Şi'n roua sufletului meu cu roua 'mpînzită
Sclipeşte ca solzii de-aramă ai scuturilor.

41

Soarele amurgului August murmură
Cu văzduhul împreună şi cu pomul,
Şi incendiază 'n purpura lui domul
Liniştei îngenunchiate în natură.

Vegetalele cu sucurile coapte
In pământul învierei şi al morţei
Ne deschid zăvorul încuiat al porţei
De intrare'n noi ameţitor şi 'n noapte.

42

Te-am mai văzut cândva printre alaiuri
De largă vânătoare 'ntârziată
De-alungul unor nesfârşite plaiuri.

Seniori cu inima de tine beată,
Şi'n umbră mistici cântăreţi de laiuri,
Opreau în treacăt mintea ta distrată.

Şi ochii tăi rîdeau cu două raiuri.

43

Merge naintea noastră o strălucire vie,
Şi-atât de caldă este şi de ispititoare,
In cât se lasă preget în a putea şti care
Din noi doi isbuteşte, răsfrânt în ea, să fie.

Dacă sunt eu, de unde această 'nţelepciune
Această strălucire şi-această ridicare,
Iar de eşti tu de unde atâta 'ntunecare
Atâta rătăcire şi-atâta slăbiciune ?

44

Se deşteptase soarele 'n azur, şi firea
Cristaliza'n imaginea lui Dumnezeu ;
Tu te-ai destăinuit cu toată strălucirea
In apa limpede a sufletului meu.

S'a scuturat, apoi, amurgul, şi natura
In futurarea-i de cenuşe s'a 'necat ;
Tu n'ai putut să mai îţi recunoşti figura
In apa sufletului meu întunecat.

45

Am vrut să-ţi ascut strălucirea 'n mişcările mărei,
Furtuna să-ţi culc ca pe-un tigru 'mblânzit la picioare :
Am vrut, ca pe-un fruct desprinzând'o din jocu'noptărei,
O stea să-ţi atârn luminoasă la gât ca un soare.

Talazuri masive de spumă spre tine se 'ndreaptă
Şi vântul frământă pământul departe şi marea ;
Luceafărul ese din cer şi din apă şi-aşteaptă,
Şi toate-ţi slăvesc împreună cu mine'ntruparea.

46

In căsuţa noastră aninată 'n pom
Cu trei fire albe de paianjen, toată
Primăvara 'n rosturi mici cât un atom,
Odihneşte'n aur şi 'n azur muiată.

Soarele-i răsare cât un bob de mac,
Noaptea-i se prelinge dintr'un strop de rouă,
Şi-o furnică neagră ca un domn în frac
Ii surâde zilnic frumuseţe nouă.

47

Iubeşte mult cine doarme puţin. Dimineaţa
Cernea din văzduhuri aurul fraged al lumei :
Copacii pe dealuri grele ieşeau cu verdeaţa
De sub învelişul aspru şi rece al brumei.

Păleau în albastrul zorilor micile stele
Şi'n fundu-aşteptărei mele mureau, cristaline,
Dar soarele proaspăt care venea după ele
Avea 'nfăţişarea ta şi creştea pentru mine.

48

Erai un haos plin de strălucire
Şi-o lume caldă la 'nceputul ei ;
Eu aprindeam tulburător schintei
In viitoarea lor alcătuire.

Cuvintele cu inima gândite
Şi doar cu creerul şoptite 'n gând
Se rezolvau în tine rând pe rând
In tot atâtea doruri şi ispite.

49

A fost odinioară şi-a fost departe, unde ?
Pe care mări şi'n care deşert eram anume ?
Se ridica nisipul ca un ocean în spume
Şi se lăsa oceanul ca un nisip în unde.

Cuvintele'n armura tăcerei se'mbrăcară
Şi muntele 'n vestmântul prăpastiei severe ;
Noi am chemat cu strigăt viaţa şi durere
Şi strigătele noastre prin noapte sângerară.

50

Dimineaţa-a răscolit trandafirii
Şi-a scuturat de polenuri florile ;
A răvăşit în de ele culorile
Şi-a turburat în roua lor zefirii.

Noi am pornit în largul pământului
Şi-am făurit gândului întrupare ;
Am luat a gândului înfăţişare
Şi ne-am suit pe căile vântului.

N. DAVIDESCU

Ventura Garcia Calderon

Mumia

Intrând din câmpia înfierbântată în bordeiul întunecat, mă simţii parcă alt om în mijlocul umbrei răcoritoare. O clipă rămăsei încă orbit de lumina de afară. Căci lumina soarelui nu poate fi prea uşor suportată aci nici de către condori, şi refracţiile solare asupra zăpezilor eterne nu se pot uita atât de repede. Dibuind, mă aşezai pe jos. Un purceluş trandafiriu veni să-mi alinte pintenii cu râtul.

Era una din acele colibe miraculoase cu steguleţ roşu, pe care providenţa indigenă, zeul Viracocha, le-a presărat pe drumurile ţării mele, pentru ca orice călător singuratec să poată găsi în inima câmpiei înfierbântate ceiace urmărea ca un miraj: umbră, băutură răcoritoare şi odihnă. Fireşte, — nu degeaba. Fiecare dă cât poate Indienei care ţese, sau bătrânului ciunchit asupra unei bucăţi de alpaga, torcându-şi firul visurilor.

In toată coliba nu-i decât o tidvă providenţială, din care să tot bei până la moarte. Catârul meu, care se afla la uşă, nemaiputând răbda arşiţa de afară, avu una din acele idei neaşteptate care clasează pe acest animal printre reprezentanţii de elită ai faunei civilizate. Aproape îngenunchind, cu urechile pleoştite, furişându-se, se strecură pe uşa îngustă şi se întinse lângă mine, hotărît să doarmă. Tocmai vroiam să urmez sfatul lui mut, când, privirea mea obişnuindu-se cu întunericul, zării culcat pe un morman de zdrenţe multicolore un copilaş.

Când te cobori din rasa cea mai tăcută din lume, se poate oare să nu te sperii văzând năpustindu-se în colibă un călător strein şi un catâr?

Numai după ce-am luat copilaşul în braţe şi l-am dus spre uşa îmbrăcată în lumină, numai atunci i-am putut vedea bine căpuşorul. Era o momâe de copil nou-născut, nu chiar pământiu ca trupurile înţepenite din cimitir, acoperit cu o zdreanţă pestriţă, care nu-l învelea decât pe jumătate. Un singur lucru mi se păru ciudat: globurile de cristal de stâncă ce-i înlocuiau ochii stinşi. Cei vechi nu îmbălsămau astfel cadavrele.

Unde-or fi părinţii copilului? La munca câmpului? la îngropatul cartofilor? sau la dansurile acelea monotone ce însoţesc orgiile măreţe pe care atât de nepotrivit le numesc ei îngropăciuni.

Nu mai puteam dormi. Spectacolul la care luam parte mă făcea să tremur de dezgust. Imi scuturai picioarele, pentru ca sgomotul pintenilor să mă deştepte de tot.

In clipa aceia intră mama copilului, cântând. Nu înţelegeam de loc cântecul acela tărăgănat şi trist, dar îmi închipuiam că femeia, plimbându-se dela un capăt la altul al bordeiului, nu putea să cânte altceva decât: „Nani, nani, puiul mamii..." ca toate mamele. Şi, ca orice mamă de pe pământ, îşi legăna braţele ca şi cum ar fi avut pruncul la sân. Apoi, îşi desveli sânii bronzaţi de Indiană, grei de izvoare gata să ţâşnească, şi — văzui destul de bine — începu să alăpteze mumia...

Am studiat multe superstiţii populare; de data aceasta însă nu mai pricepeam nimic. Probabil o mişcare stângace mă dăduse de gol, căci femeia se opri cu privirea rătăcită şi ascunse cadavrul sub zdrenţe. Timp de câteva minute ea începu să se tânguiască desnădăjduită, apoi disperarea ei izbucni într'un blestem la adresa străinului care tulburase strania ceremonie.

Indianul, probabil bărbatul ei, care tocmai atunci intra în colibă, mă împinse aspru spre uşă:

— *Taita*, tătucule, eşi afară, nu se poate să rămâi aici!

Un Peruvian înarmat cu revolver, un descendent al Spaniolilor, nu va îngădui niciodată să fie dat afară dintr'o colibă din ţara lui. Atâtea secole a dat numai ordine, are sângele cel mai aprins de pe pământ, biciul şi înjurăturile lui castiliane fac să tremure această rasă osândită :

— Indian spurcat,... bastard ticălos,... în genunchi!

Acuma eram însă afară; el, cu umerii încovoiaţi pentru cea mai groaznică lovitură de biciu din viaţa lui, eu furios, gesticulând, urmat de catârul meu savant care încuviinţa, dând din cap, strigătele mele de mânie.

In mijlocul deslănţuirii mele mânioase şi brutale, îmi adusei aminte de mumie. Voiam s'o am numaidecât. Cerui să mi-o învelească într'o bucată de pânză, şi-i făgăduii c'am să i-o plătesc împărăteşte.

Niciodată n'am întâlnit o privire mai înfricoşată şi mai rugătoare.

La picioarele mele, frângându-şi mâinile cu disperare, Indianul îmi explica, în cuvinte pe care nu le prea înţelegeam, că-i ceream un lucru cu neputinţă de îndeplinit. Cu un gest larg îmi arătă moviliţa de lângă bordei, de unde ar fi putut să desgroape oricâte mumii aş fi vrut, dar pe aceia dinăuntru n'o putea da.

Ochii lui îngheţaţi se uitau la piedica revolverului meu, pe care o pusesem la „foc", apoi îmi făcu semn că se duce să spună ceva femeii din colibă. Aceasta, într'adevăr, eşi numaidecât afară, cu părul despletit, cu gura încleştată, se apropie de mine şi, aplecându-se asupra mânii înarmate, ca pentru a o săruta, o muşcă cu-atâta furie încât sângele ţâşni mai înainte de-a apuca să urlu de durere.

Când mi-am revenit în fire, căci aproape leşinasem, mâna mi-era înfăşurată în plante medicinale care ieşeau din pansamentul improvizat. Femeia dispăruse, dar Indianul, emoţionat, îşi cerea mereu ertare. Văd şi-acuma capul lui speriat, aud şi-acum glasul lui plângător :

— Era copilul nostru, *taita*, singurul nostru copil... Ciuma ni-i răpeşte pe toţi. Mamă-sa a pus nişte bătrâne să-l îmbălsămeze după obiceiurile vechi... Iart-o, tătucule, dacă a dat ţâţă pruncului mort, dar ea credea că-l va putea învia astfel. Şi, iartă-ne, *taita*, dar nu e voe ca un alb să vadă lucrul acesta...

In româneşte de AL. N. BIAZ

La munte sau la mare?

Sezonul băilor, inevitabil ca un fenomen astrologic şi cu destule vechi complicaţiuni de ordin financiar şi sentimental, s'a mai agravat în anii aceştia de după războiu cu o ezitaţie: La munte sau la mare ?

Inainte de a se şti binefacerile ultravioletelor şi infraroşiilor, aş zice înainte de descoperirea soarelui, marea nu prezenta pentru obligaţii la vilegiatură decât atracţia celor zece zile de la sfârşitul lui August, petrecute în tricou ud pe plaja de la Mamaia — fostul rezumat al Mării Negre româneşti.

Luna şi jumătate de înainte, era obligator suportată cu umbrelă, galoşi şi guturai la una din cele opt-nouă admirabil-ozonate şi incontinu-înourate staţiuni climaterice dintre Câmpina şi Predeal.

In felul acesta cazinoul din Sinaia şi cel din Constanţa inclusiv firmele mai mărunte, cunoşteau o roadă alternativă şi de amicală concurenţă, iar lumea n'avea să-şi bată capul de cât cu strângerea sumelor pe cari aceste firme le aşteptau în tejghea.

Fie că timpurile nu mai permit vilegiatura în serie, fie că timpul (la singular), conformându-se calculelor meteorologice, zoreşte isprăvitul verei şi vântul ultimelor zile de August—Septembrie actual — nu mai favorizează staţionarea laolaltă pe plajă, marea majoritate a candidaţilor la vilegiatură sunt constrânşi încă din luna Iunie, sezonul examenelor, să răspundă categoric la propria lor chestiune : *La munte sau la mare ?*

Din an în an, răspund tot mai mulţi articulând afirmativ ultimele două cuvinte. Se repetă, cu o plictiseală care trădează experienţa: „De la Sinaia în sus, plouă incontinuu". (Pe timpul când Valea Prahovei era în apogeu, lucrul se ţinea ascuns şi ilustratele spălăcite sub ploaia din drumul de-acasă până la cutia gării transmiteau aceleaşi radioase : „Timpul e splendid, facem zilnic escursiuni, petrecem admirabil" — ştiri care nu existau totuş până la sfârşit decât sub formă de deziderat.

Staţiunile maritime, pe lângă un cer senin, pe lângă divertismentul plajei şi noutatea subiectului, mai dau vilegiaturiştilor avantajul unei pârleli tenace, mărturie bătătoare la ochi timp de încă două-trei luni, a vilegiaturii consumate. Domnişoara admirată în primăvară pentru tenul ei gingaş de piersică, va surâde în Septembrie cu ochii albi şi dantură de negresă la întrebarea nuanţată de invidie:

— A ! ai fost la plajă ?

Recompensă complectă a stăruinţii şi durerilor de cap cu care a primit fără umbrelă arsura ultravioletelor din treizeci de dimineţi fără nouri.

Dar suntem în secolul contrafacerilor. Un jurnal francez vorbeşte deci despre o oarecare pomadă brună inventată pentru a imita acest ten căutat în lunile de vară şi toamnă, fără riscurile şi pericolele celui veritabil.

Industria a fost întotdeauna în slujba modei. Ceea ce-i nou în moderna problemă vilegiaturistică este că şi artele au fost atrase în ea. Pictura s'a declarat făţiş pentru mare şi fiecare pictor român — de avangardă sau mai dindărăt — îşi asigură din vreme, pentru expoziţia de iarnă, câteva stânci albicioase din Balcic şi câţiva Turci de Mangalia. Literatura, mai puţin snobă, păstrează încă puţin din vechea sa dragoste pentru Munte, trădându-l totuş când situiază de preferinţă idilele de roman în preajma mării, în aşteptarea tirajului care va permite scriitorului situarea lui proprie în locul eroilor imaginaţi.

Toate aceste consideraţiuni, care au adus pe planul întâi climatul şi staţiunile maritime, privesc bineînţeles numai pe vilegiaturiştii de agrement. Cei forţaţi să meargă la o staţiune împreună cu durerile lor de picioare, ficat sau piept, nu şi le vor duce la munte sau la mare decât după o prealabilă şedere de trei ceasuri şi imediat una de zece minute în anticamera şi cabinetul unui doctor cu reputaţie.

Acesta, după un examen amănunţit şi cum se va vedea mai jos, perfect inutil, rosteşte cu glas de Pythie modernă numele staţiunii care va vindeca pe pacient cu băile sau apele ei miraculoase. Din întâmplare, doctorul are pe birou şi un prospect care, cetit pe îndelete acasă, va spulbera şi ultimele îndoeli ale pacientului, dovedindu-i că pe lângă apele fără pereche în ţară, staţiunea posedă confort modern, păduri răcoroase, distracţii fără parale şi birtaşi de omenie.

Două săptămâni în urmă, debarcând după un voiaj de infern în staţiunea recomandată, pacientul nostru va putea constata numaidecât că pădurile, confortul şi eftinătatea există numai pe prospect şi în complicitatea celor care l-au alcătuit, dar va afla în schimb, cu o surpriză plăcută, că medicul oficial al staţiunii este acelaş al cărui sfat îl urmase venind — şi ceva mai târziu, va edifica pe vizitatorii mulţi-puţini, ca fiind aproape tot din aceeaş mare familie : clientela doctorului cu pricina, fiecare suferind de cele mai variate şi mai neindicate boli.

In anul următor, decepţionat de cura fără rezultate, pacientul nostru va consulta un alt doctor care, la fel, după un examen conştiincios şi inutil, îi va indica o altă anume staţiune unde, la timpul curei, vizitatorul îl va găsi, cu o surpriză deastădată neplăcută, ca medic autorizat şi interesat.

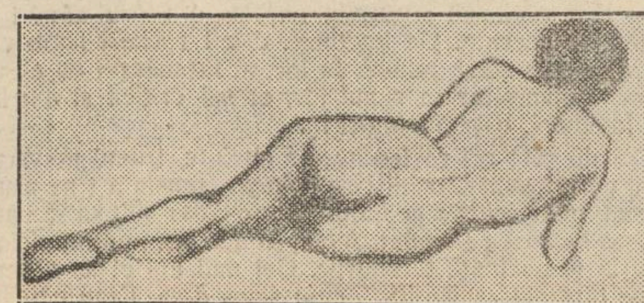
Dar sunt şi medici dezinteresaţi (de staţiuni) — acei cari publică pe timpul acesta anunciuri formulate ca un regret :

*Doctor * rămâne vara în Capitală*

In al treilea an, pacientul păţit va face consult cu unul din aceştia, care îl va asigura autoritar că nu are nevoie să se deplaseze, deoarece tratamentele moderne înlocuiesc prin electricitate, raze şi reţete, toate apele şi băile din lume.

Dar aceasta nu va fi pe placul pacientului bolnav de vilegiaturism tot atât ca de reumatism sau de rinichi, şi, după tratamentul destul de lung al doctorului rămas în Capitală, va merge cu ce i-a rămas din cele două sau trei zeci de mii de lei adunate cu greu în timpul anului „pentru sănătate" — la o staţiune „în vogă" unde va întâlni pe vecinul său din cartier, de care nu se ocupa la Bucureşti mai mult ca de un cablu telefonic străin, şi căruia acum îi va ţine socoteala hotelului unde doarme, a localului unde consumă, a toaletelor nevestei, şi-i va găsi cusur fie că face cheltueli mai mari, fie că le face mai cumpătate ca el.

ALICE GABRIELESCU

Om fericit

Schiță

Când l'am văzut pentru întâia oară, mi-a impus. Se degaja din toată făptura lui ceva nedefinit și vag. Pot spune că așa era în totul: la chip, la apucături și chiar la cursul pe care-l făcea la Universitate. Poate că au influențat la această părere a mea și împrejurările care ne-au pus față în față. Era într'o zi cenușie de Februar, într'un oraș necunoscut și în niște vremuri vitrege mie. L'am privit cum stă drept și țeapăn în cancelaria decanatului. Avea un păr, de care puteai spune că e cenușiu, blond sau chiar și castaniu, niște ochi spelbi, albăstrui sau verzi deschis, un nas ridicat puțin și de desubt o mustață care avea aceleași nuanțe ca ale părului. In tot acest colorit vag și nedefinit, numai fața păstra o nuanță mai hotărîtă: un fond roșu într'un cadru aburit. Dela față în jos începea iarăși vagul și nedefinitul. Haina și pantalonii de un cenușiu închis, cămașa și cravata la fel. In discordanță erau numai ghetele: luciul lor negru întrerupea, o clipă, vagul și nedefinitul de până aci. Am făcut o ușoară reverență și i-am șoptit sfios și timid:

— Am onoare a mă prezenta X, suplinitorul catedrei de limba latină.

Omul cenușiu a schițat un surâs vag și nedefinit, mi-a întins două degete reci ca și ziua aceea de Februar și a exclamat ceremonios și solemn:

— Imi pare bine și mă simt încântat că ca decan, pot să-ți zic cel dintâi bine ai venit. Cu toate că cauze independente de voința lor, au făcut ca colegii ceilalți să lipsească, totuși le voi comunica că noul lor coleg a sosit.

Respiră obosit și se șterse de sudoare.

Făcusem cunoștință. Am plecat apoi împreună. La ușă a avut grijă să iasă cel dintâi, pentru a-mi semnifica de pe acum superioritatea-i. Pe stradă mergea cu o jumătate de pas înaintea mea, călcând țanțoș și sacadat. Saluta în dreapta și în stânga, cu un zâmbet care semăna mai mult cu rânjetul unui câine gata să se dea la om și mânuia cu o măestrie vădită bastonul.

Ah, mânuirea aceasta a bastonului !... După ce l'am cunoscut bine și au dispărut una câte una toate calitățile care-mi impuseseră până aci, numai mânuirea bastonului s'a menținut încă în admirația mea. Uite și acum să-mi apară la depărtări oricât de mari, un baston care să se miște în cadențări țepene și sigure, lângă un trup tot atât de țeapăn și sigur, pot să exclam fără a mă înșela: iată-l pe d. Sfârlă, prof. univ., cel celebru în toate țările de peste Dunăre !...

La despărțire mi-a spus: „La revedere, d-le suplinitor !“ și cu sfială am atins iar cele două degete reci ca o zi de iarnă. Da, mi-a impus la început d. Sfârlă, marele erudit, pe care-l cunoșteam acum pentru întâia oară. Dar m'a pătruns în acelaș timp un fior vag, nedefinit și ghețos. Când am ajuns la hotel, par'că mă'ntorceam dela o reprezentație a lui Rosmersholm. Totul era ghiață în mine, totul era vag, totul era nedefinit.

— Ce-i cu tine ? m'a întrebat nevasta îngrijată ?

— Nimic, i-am răspuns, am făcut cunoștință cu d. Sfârlă, decanul nostru.

Au trecut luni de atunci. Pe d. Sfârlă l-am putut examina și aprecia mai exact în toate întruchipările sale. La curs, unde mi-a făcut marea cinste de a mă invita, am admirat erudița-i nemărginită care mergea mână'n mână cu o elocvență la fel. Ce mândru sta pe catedră d. Sfârlă și ce curgător îi lunecau frazele ! Părea un râu lin întrerupt numai pe ici, pe colea de câte un *ca cu, ca co, că ce* și alte mici hopuri de acestea. Dar ce erau ele față de verva-i critică ? Savanții noștri și cei străini erau trântiți la pământ unul după altul, lucrările lor erau reduse la nimic. D. Sfârlă părea un Goliat, care cu o măciucă uriașă și nemiloasă, făcea terci pe toți eruditii pământului. Era așa de disprețuitor în înaltu-i savantlâc, încât nici unul din acești învățați nu avea cinstea de-a fi tratat cu epitetul de „domnul“. La toți li se zicea pe nume, încă o probă că erau mult mai prejos decât d. Sfârlă. Am eșit dela curs cu ceva vag și nedefinit în mine. D. Sfârlă începuse cu Buda și sfârșise cu Trotzki, vorbise de Sacontala, pentru a încheia cu Tosca lui Gorki. De toate a vorbit, afară de obiectul cursului. Nu-i vorba însă că și-a lăudat acest obiect cât se poate de conștiincios. Limba ce preda el, de pildă, era mai importantă decât toate celelalte față de limba noastră. Dacă limba franceză îi era soră, dacă limba latină îi era mamă, limba ce preda d. Sfârlă era mult mai importantă: ea îi era mamă mare! Când am eșit din sala de curs, d. Sfârlă m'aștepta în coridor. A rânjit vag și nedefinit și a binevoit să mă întrebe:

— Ei, cum ți s'a părut ?

—Vag și nedefinit, era cât pe-aci să-i răspund, dar m'am abținut și am exclamat:

— Foarte bine și ce frumos vă exprimați d-le Sfârlă !...

— Așa-i ?... Și când te gândești că sunt invidioși, cari spun că nu sunt bun orator !

— Invidioși, d-le Sfârlă, invidioși! i-am răspuns fără convingere, căci tocmai atunci mi-a venit în minte unul din „episoadele oratorice“ ale eruditului meu coleg.

Era, așa mi s'a povestit, pe timpul unor alegeri. D. Sfârlă, care făcea, din păcate și politică, trebuia să vorbească la o întrunire publică la țară. Nedumerit și trist, s'a dus la șeful organizației.

— Dragă, i-a spus, cum pot vorbi la țară când eu nu am vorbit decât de pe catedra universității ?

— Cată să spui ceva simplu și pe înțelesul țăranilor, i s'a răspuns. D. Sfârlă s'a declarat satisfăcut. A doua zi, a ținut un discurs magistral: a început cu pătlăgica roșie pentru a o sfârși cu cea vânătă și a trecut în revistă toți bostanii, morcovii și toate soiurile de zarzavaturi pentru a lămuri poporenilor scumpirea vieței și vitregia guvernului. La urmă, auditorii, văzându-l că nu mai ese din zarzavat, s'au declarat convinși și l'au rugat să-și scurteze cuvântarea. Cu o famfară improvizată și'n strigăte de ura, d. Sfârlă s'a întors triumfător spre orașul său. Fiind multă îmbulzeală în mica stație de unde pleca, abia a putut nimeri în vagonul de bagaje, unde în compania unor coșuri cu păstârnaci și cu ceapă, s'a înapoiat acasă.

— A fost o coincidență nimerită, spuneau invidioșii.

— E o minciună sfruntată, corecta d. Sfârlă când i se amintea de aceasta. Ce invidioși, d-le ! Nicăeri n'am văzut atâția ca'n acest partid. In loc să fie mândri că au un profesor universitar în sânul lor, ei mă critică și mă înjură. Invidioși, d-le, invidioși !...

Ori de câte ori rostea aceste cuvinte, trupul universitarului se înțepenea, ochii i se boldeau, mustața i se zburlea și un fel de mârâit de buldog furios, dar silit să rămână în liniște se auzea sacadat. Avea, în adevăr, mulți invidioși d. Sfârlă și pe toate terenurile. Cei mai aprigi se găseau însă pe tărâmul „scientific“, cum zicea d-sa. Erau neînduraţi ca și el, care ar fi fost în stare să omoare un om, pentru lipsa unui accent pe o vocală sau pentru ignorarea vreuneia din teorile sale. Aceasta se vedea nu numai față de dușmanii săi „scientifici“, dar și față de studenții săi dela examen.

— Ce-a zis Iorga în cutare chestiune ? întreba clipind șiret din ochi ? Dar Hașdeu ?

Și după ce studentul răspundea, d. Sfârlă se înțepenea, își umfla pieptul și mârâia solemn:

— Da, dar aceste teorii sunt învechite. Nu cunoști alta nouă și de foarte palpitantă actualitate ?

Aci studentul trebuia să răspundă fatal și mecanic :

— Da, cunosc pe-a dv., care este cea mai la curent cu „scienta“ actuală.

Domnul Sfârlă aproba mulțumit și'n ochii-i spelbi, verzui sau albăstrui, lucea o flacără vagă și nedefinită. Ce mulțumit și chiar fericit părea d. Sfârlă ! In viața-i de toate zilele, era un om ireproșabil, un adevărat universitar : mândru, demn și serios. Așa cel puțin era cu noi cei mai mici, față de care era totdeauna un perfect „Obercoleg“. Nu luneca niciodată în destăinuiri mai intime cu noi. Particularități din viața-i obișnuită, escapade, mai mult sau mai puțin vinovate, erau rezervate numai celor mai bătrâni, adică titularilor.

Intr'o frumoasă zi de Octombrie, când primisem ordinul de numire definitivă la catedra ce ocupam, am avut fericirea nespusă de a fi primit și eu în intimitatea d-lui Sfârlă. Steteam într'o cafenea și priveam distrat, când o mână amicală m'a bătut pe umăr.

— Felicitările mele !

Și mutra d-lui Sfârlă era luminată de un zâmbet vesel. I-am mulțumit și l-am poftit la masă, asigurându-l, bine'nțeles, că eu voi fi amfitrionul. După câteva păhăruțe. d. Sfârlă a pornit pe panta destăinuirilor. Sub razele dulci ale soarelui de toamnă târize, d. Sfârlă mi-a descoperit o lature pe care nu i-o mai cunoscusem până atunci. Era latura idilică.

Ce de conchiste, ce de victime făcuse frumusețea nebănuită a d-lui Sfârlă !

— Crezi că toate astea m'au costat vre-un ban ? Nimic, nimic, afară de vreun buchețel, știi așa de ocazie, sau vre-o cutiuță de bomboane nu tocmai scumpe. Principalul e să te placă !

Și d. Sfârlă se uita în oglindă și-și mângâia involuntar părul cenușiu, gălbui, castaniu. O flacără vagă și nedefinită lucea în ochii lui și cât de mulțumit părea în clipele acestea. Ca niciodată, l'am privit mai mult, atunci, și o perdea a căzut de pe ochii mei. Departe de a-mi mai apărea ca un ce nedefinit și vag, d. Sfârlă mi s'a înfățișat pentru prima oară în contururi foarte hotărâte și precise. Era cel mai mare erudit, cel mai mare scriitor, cel mai mare orator și pe deasupra, cel mai frumos om al veacului !

La despărțire, când i-am atins toate degetele de astădată, d. Sfârlă mi-a impus din nou : era omul cel mai fericit de pe tot pământul !

I. M. MARINESCU

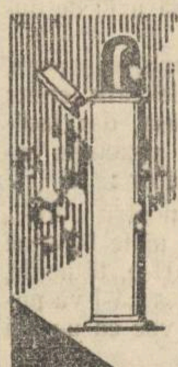
N. N. Tonitza — ***Studiu***

Editura „CUGETAREA“ București, Mătăsari 23

Director — Proprietar :
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Ultime nôutăți apărute:

M. Artzibașew:	Sanin	60.—
Delafras :	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki :	Mama (Ed. II-a)	38.—
Marcel Prevost	Scrisori de Femei	48.—
Raymonda Machard :	Cucerirea	55.—
Pierre Loti :	Pescarul din Islanda	50.—
Claude Anet:	Ariana	50.—

In fruntea progresului...

Violet rămâne în fruntea progresului, și mai ales pentru **Rouge,** specialitatea sa de 25 ani.

Noul său rouge, foarte frumos prezentat e o minune de rezistență și discrețiune.

„E cel mai preferat pentru că se menține cel mai bine“

VIOLET

29, Bd. des Italiens Paris

Lei 130,-în tub elegant de metal aurit; Lei 60,-rezerve. Se găsesc pretutindeni și la Depositul General pentru România: PARFUMERIA ELITEI, Cal. Victoriei 39 București.

Un admirator

Pe la ușa odăii, deschisă din pricina căldurii, trecea de câteva ori pe zi un vecin de cură. Probabil că cetise cartea mea de vizită, prinsă cu o țintă de pervaz și voia să mă cunoască și să mă studieze. Nimic nu mi s'a părut mai idiot atât din partea criticilor și a publicului cât și din partea oamenilor cunoscuți, ca indiscreția pe care și unii și alții o cultivă ca o suavă floare literară. Autorul zice : „Ia te uită : eu sunt ăsta ; uite portretul meu, uite ce fac și ce gândesc“. Iar istoriograful de stupidități zice : „Eu l-am surprins într'o zi răzându-se în oglindă : își ținea cu degetele mânii stângi mustățile și dedesubt evolua cu briciul“.

Omul care a vorbit cu Zola în tramvai scrie o carte și se încubă în reputația scriitorilor. Sunt lindini de aureolă, ca păduchii de cap.

Vecinul meu era un tânăr sportiv. Isprăvise liceul și mai purta în timpul vacanțelor mari o parte din uniforma școlii secundare, ca un câine intrat în pubertate câtiva din foștii lui dinți de lapte. Indată ce se apropia de cameră el bătea pasul anunțându-și ivirea și trecea prin fața ușii cu gâtul întors, atât de întors încât o emoție bruscă i l-ar fi putut încremeni, făcându-i întoarcerea cu neputință. Lipsa lui de creștere mă scotea din fire și mă gândeam la un procedeu potrivit pentru punerea gâtului tânărului pasager din vilă, la loc.

Hotărâsem întâi să ies pe coridor și să-l dojenesc, explicându-i că prezentarea ostentativă și stăruitoare a capului dinaintea unei uși deschise, echivalează cu ceeace psihologia perversiunilor genitale a numit exibiționism și că atârnă de raport ca expunerea feții să devie pornografică și provocătoare ; ceeace vechii Turci înțelegeau cu finețe, mascând ochiada și zâmbetul numeroaselor neveste din harem în zăbranice dese. Sunt într'adevăr anume scăpărări de ochi și de dinți și anume tremur al buzelor, care evocă nu numai faptul condamnabil dar și un miros ; și acest lucru savanții, poeții și tunzătorii, fotografiați cu pipăitul aplicat pe vâna temporală și pe lobul frontal, nu l-au înțeles nici până în ziua de azi.

Teoria risca să nu fie asimilată : vecinul meu, deși tânăr, după pas, după căscat, după strigătul cu care chema servitoarea și tonul poruncilor date, îmi da dovezi repetate de prostie. Mă gândii la alte mijloace, mai la îndemâna inteligenței lui și le căutam, cu grija ca să mă găsesc pe terenul just și lecția să fie pricepută.

Deocamdată, înțelesei din ce în ce mai mult că tânărul antipatic voia în special să-și întâlnească ochii cu ochii mei și acest act mi se păru prin intențiunea lui de intimitate de-o nepermisă indecență. Cunoșteam substratul acestei stări sufletești, de la animale, care caută coincidența punctului scânteietor al pupilii cu scânteia din ochiul omului, ca să știe dacă trebuie să i se supuie, să-l atace sau să fugă. Se produce un echilibru de dioptrii în care tăria cea mai slabă cedează. Șarpele, de pildă, are în ochii lui o lumină depărtată de perlă, care învinge luminozitatea de mărgică a pasărilor fixate și poate că tocmai această evocație inconștientă face prețul mărgăritarelor și le-a determinat să fie purtate în șiraguri ondulătoare.

In aparatul de polarizare a lichidelor conținătoare de zahăr se petrece un fenomen analog cu întâlnirea crăpăturilor revelatoare din lumina ochilor umani : ațintită în văpaia lămpii din camera neagră, luneta polarimetrului este reglată între distanța lentilelor mobile, unde se așază tubul de cristal cu soluția dulce, de un șurub cu ciuperca mare, așezat dedesubt și învârtit cu mâna. Ochiul cercetătorului urmărește, străbătând lentilele și soluția până 'n flacăra lămpii, coincidența discului numerotat cu transformările limpezimilor interioare, în vreme ce mâna lui sucește ciuperca. Coincidența perfectă are loc pe o singură linie de secundar și lichidul devine violet, ca și cum ar fi fost tratat în epruvetă cu un șuvoi strecurat încet pe păretele de sticlă, de acid sulfuric. Laborantul notează gradul coincidenței în cartea cu analize și numărul aflat indică proporția de zahăr.

Ceeace-ți spun e serios : scăpărarea privirilor într'un singur punct comun e o logodnă de energii, o oglindire și o absorbire. Oamenii se împreună și se subalternează prin scânteiere căci scânteia ochiului comandă.

Vecinul meu îmi căuta scânteia, ca un curcan pe care îl aveam la moșie și care voia să afle, privindu-mă piezis pe dedesubt, dacă eu eram într'adevăr stăpânul lui sau isprăvnicelul. Dar ceeace admiteam la un curcan în forma lui cuvenită, de curcan, nu puteam tolera unui curcan care parazita într'un om. Inteligența curcii e suficientă curcii : eu nu primesc cu bunăvoință prostia ei rătăcită, prin capriciile fiziologice, în oameni. De aceea când se apropia de ușă tânărul vecin, mă întorceam, lovind violent scaunul cu picioarele și primeam căutătura lui cu spatele sau împingeam ușa peste figura lui de cinocefal.

Acest joc a durat două săptămâni, după care s'a inaugurat un joc deosebit. Tânărul cânta versuri, din odaia lui, ca să aflu că citește ; recita versuri și proză cu accente de tragic. Intr'o Duminică m'a cuprins o înspăimântare amestecată cu ură : el recita din stihurile mele, cu o intenție a căreia durată mă sufoca. Ele mi se păreau cu atât mai rele cu cât erau grăite de gura lui. Auzii incidental că e fiul unui fost chelner înstărit cu o bucătăreasă, lătăreață ca ploșnițele.

Nu mă mai împiedicai de scrupule. Telegrafiai fratelui meu să-mi trimită buldogul englezesc, un câine de o statură neobicinuit de mare, grandios în urâțenie și splendid în frumusețe : alege. Pe un trup uriaș scotea muci un nas minuscul, spintecat în două cu buzele grele ca niște ficați și luceau în sânge mici, niște ochi în care Apocalipsa se învârtoșa cu asasinatul.

Am postat pe Bob în dreptul ușii ca pe un elefant într'un portic de templu idolatru și când a mai voit să treacă o dată vecinul, i-am strigat lui Bob :

— Pă el !

Și am închis ușa.

Am urmărit scena numai cu auzul, ca o prăbușire de mobilier. Tânărul avusese trista inspirație să se apere și să reziste, refugiindu-se în podul vilei. Bob l-a trântit de câteva ori. Tânărul a voit să scape prin lucarnă: Bob l-a tras înapoi de picioare și l-a tăvălit. Am auzit vaete de masacru și nu m'am mișcat. Destul că Bob mi s'a întors la ușă de astădată larg deschisă, după o jumătate de ceas, cu o expresie a figurii scârbită : în dinți purta corpul delict al unei jumătăți de pantalon, cu ismana din interior, murdară de un element neprevăzut.

Cu acest prilej admiratorul meu a dispărut, ca în poezie, pe totdeauna.

T. ARGHEZI

ANECDOTE

Dintre toate declarațiile de dragoste, una din cele mai galante este aceea pe care Ducele de *Villa-Mediana* a făcut-o celebrei regine *Elisabeta,* care-l rugă să-i arate portretul iubitei sale. Ducele trimise Elisabetei o oglindă.

* * *

Intr'o călătorie pe care *Piron* a făcut în Belgia ca să vadă pe *J. B. Rousseau,* se găsiră la un moment dat singuri pe câmp. Când sună ora amiezei, Rousseau îngenunchie să-și spună rugăciunea. „Dragă, zise Piron, nu mai umbla cu de-astea, e inutil ; aici nimeni nu ne mai vede afară de Dumnezeu“.

* * *

Când orchestra lui *Ludovic al XIV-lea* execută pentru prima oară acel divin *Miserere* de *Lulli,* monarhul, în genunchi, ascultă împreună cu întreaga curte. La sfârșit întrebă pe contele de Grammont :

— „Cum ți-a plăcut ?“

— „Muzica, Sire, este foarte dulce pentru urechi, răspunse acesta, dar prea aspră pentru genunchi“.

* * *

Cineva voia să smulgă un secret senatorului roman *Metellus.* „Cămașa mea, dacăași ști că-l cunoaște, aș arde-o“, fu răspunsul senatorului.

* * *

Se spune că locuitorii din *Arcadia* erau așa de proști, încât în timpul unei eclipse de lună prinseră un măgar și-i deschiseră pântecul, pentru că imaginea lunei dispăruse în apa din care măgarul bău în momentul acela.

* * *

La Paris, *Arlequin* purta sub mantaua lui o piatră destul de mare. Intrebat de ce poartă cu el piatra, răspunse : „E un échantillon dintr'o casă pe care vreau s'o vând“.

* * *

Când *Rivarol* află că Arhiepiscopul de Tuluza, Lomenie de Brienne, se otrăvise, zise : „A înghițit, desigur, una din maximele sale“.

* * *

Alcibiade avea un câine frumos și elegant, pe care-l cumpărase cu 70 mine (cam 40 mii lei). Intr'o zi îi tăie coada și amicii lui îl certară. „Aveți dreptate, zise el, dar eu am și mai multă, căci atât timp cât Atenienii se vor ocupa de coada câinelui meu, nu vor mai bârfi nimic pe socoteala mea“.

* * *

O actriță a cărei frumusețe era mult mai celebră în tot Parisul decât talentul ei dramatic, scria unui bancher, cerându-i bani. Acesta-i trimise imediat într'un plic o mie de franci, cu următoarele cuvinte :

„Găsiți aici o mie de franci și zece mii de complimente“.

La care actrița răspunse :

„Mulțumesc. Aș fi preferat zece mii de franci și o mie de complimente“.

„Povestiri Tragi-comice“

S'a depus la librării volumul *„Povestiri Tragi-comice“* datorite cunoscutului satiric.

Șalom Alechem

apărut cu portretul autorului în traducerea d-lui C. SĂTEANU

Sufletul altor generaţii

Patru din figurile cele mai reprezentative ale unei generaţii s'au topit în veşnicie în decursul unui singur an. Doctorul Ţurcanovici a dat semnalul plecării, la câteva săptămâni după el doctorul Chinezu, câteva luni mai târziu Arthur Stavri, iar acum în urmă Mihai Pastia, cel mai bătrân dintre ei.

In zorile tinereţei sale, această generaţie a trăit, ca oricare altă generaţie tânără, puteri infinite de dor, avânt şi vis. Idealul ei a fost se'nţelege altul de cât acel al generaţiilor de azi, căci fiecare generaţie îşi are ţinta în ea însăşi.

Năzuinţa cea mai mare a lor a fost expansiunea cât mai plină a vieţii sub toate formele ei, dezlănţuirea complectă a spontaneităţii sentimentului. Eminescu a fost prima descătuşare sufletească a trei-patru generaţii care au format o mentalitate unică, cu mici nuanţe de la una la alta până în preajma lui 1905. Eminescu a fost beţia acestor generaţii. Versurile sale au provocat în sufletele tuturor o izbucnire neînfrânată a puterii dorului şi visului. Ele ne-au îndrumat în viaţă liberi şi uşori, în fericirea unei tinereţi noi, care ne făcea să ne credem de o seamă cu poetul şi cu Dumnezeu.

Prima luptă împotriva acestei sentimentalităţi excesive a fost provocată, cel puţin în generaţia mea, de contactul cu inteligenţa lucidă, cu spiritul ironic, critic, negativ şi destructiv al lui Maiorescu şi al Junimii.

Entuziasmul delirant pentru versurile lui Eminescu întâlnea în Institutul Pedagogic de fete din Iaşi, ironia tăcută a profesorului de Română, Miron Pompiliu.

Eminescu ne-a descătuşat sensibilitatea dar Junimea ne-a ajutat să ne eliberăm de sub tirania ei. Ea ne-a făcut cea dintâiu să bănuim că o viaţă de om nu poate fi expansiunea dezordonată a forţelor naturii.

Dar direcţiunea pur critică şi orientarea negativă a Junimei, înclinată mai mult spre blam decât spre laudă, nu a putut fi nicicând hotărâtoare pentru sufletul generaţiilor de pe atunci. Ea era pentru noi raţiunea şi reflexiunea într'o formă prea îngustă şi necomplectă. Sensibilitatea noastră întâlnea acolo numai preocuparea de a fi stăvilită prin arătarea necruţătoare a rătăcirilor ei şi a ridicolului acestor rătăciri.

Cunoştinţa ne apăru atunci ca mijlocul suprem pentru liberarea sufletului, studiul ştiinţelor naturii, stăpânirea metodei fură pentru noi câva timp căile cele mai potrivite pentru purificarea interioară şi cultura morală.

Căzurăm atunci în eroarea pozitivismului barbar al lui Büchner. Intre 13—15 ani, Darvinismul, socialismul, interpretat de Büchner deveni crezul nostru. Imi amintesc că prietena mea cea mai bună din acele vremuri îşi petrecu câteva vacanţe copiind capitole din cărţile lui Büchner pentru mine, căci aceste cărţi păgâne nu erau îngăduite în Institutul nostru pedagogic.

Conceptul mecanic şi matematic al universului nu putea să ne mulţumească multă vreme. Un ideal într'o formă unică şi definitivă, cum îl căutam noi, era o himeră care ne amăgea mereu fără să ne aparţie nici o clipă. Scopul vieţii noastre, ţinta avânturilor noastre spre înţelepciune, fu în curând o interpretare morală a ştiinţei.

E curios că în generaţia noastră nimeni nu căuta fericirea. Contactul strâns cu Schopenhauer prin prisma lui Eminescu, distrusese se vede cu totul mitul acesta.

Nu era în noi nici „setea de plăcere" a generaţiilor actuale. Plăcerea izvora în mod firesc din beţia unei tinereţe pline de avânturi, din acea spontaneitate a sensibilităţii căpătată sub influenţa lui Eminescu. Râvna noastră era să stăpânim această sensibilitate înfierbântată spre a ne ridica mai sus. Unde ?...

Sentimentul amar al pesimismului, nici critica rece şi neproductivă a Junimei nu ne puteau îndruma.

Despopulasem cerul în străduinţa noastră de a ne elibera de tirania fariseismului, care se credea în drept de a moraliza, când el era plin de păcate şi care ştiam că vorbeşte în numele unor principii numai pentru a apăra ordinea socială pe care Eminescu o înfierase cu atâta dispreţ în satirele sale.

Ne trebuia o lume nouă de adevăr, dreptate şi iubire, peste lumea veche de violenţă şi minciună.

A denunţa răul ni se părea, fără îndoială un act de curagiu al generaţiilor precedente şi a lui Eminescu. Dar noi simţeam nevoia de a eşi din stadiul pasiv al simplei rezistenţe în faţa puterii destinului, simţiam nevoia de a afirma voinţa noastră de adevăr. Credeam că eiberându-ne putem elibera lumea de minciună, ură şi rău. Credeam că putem sfărâma odată pentru totdeauna cercul fatal al forţelor oarbe şi al patimilor inferioare. Credeam că era în puterea noastră de a învinge, prin sacrificii şi devotament, reîntoarcerea veşnică a Răului, a Minciunei şi a Urei!...

Prin educaţia noastră la şcoala pozitivismului cunoşteam realitatea cu legile ei necesare. Dar credeam cu toată puterea tinereţii că am putea-o sfărâma! Bine înţeles nu cu dezordinea şi forţa, căci aceasta ar fi însemnat a opune violenţa violenţei, dar prin influenţa spiritului, intronând armonia prin puterea iubirii de oameni şi a dezinteresării.

Pelerinagiile în strada Sărăriei, în care Nădejde ne primea cu o răceală de ghiaţă, iar Coana Sofia ne ignora cu desăvârşire, dintr'un exces de scrupul şi de prudenţă faţă de excesiva noastră tinereţă, era pentru generaţiile noastre un act de mărturisire de credinţă. A merge la Nădejde era pentru noi un act de iniţiare într'o credinţă nouă, un act de purificare interioară, dar în acelaş timp şi formarea cugetării noastre în această nouă etapă a tinereţii, o nouă încercare de conciliare a idealului intelectual cu realităţile acţiunei.

Pentru noi socialismul era adevărul pur, izbânda împotriva destinului, a violenţei şi a trecutului, adică viaţa şi libertatea. El însemna unirea înţelepciunii cu necesitatea, dar şi posibilitatea de a preschimba şi înnoi universul prin această fericită conciliare. Iată de ce acei cari s'au dus şi cari au fost poate dintre cei mai de valoare ai generaţiilor trecute, au păstrat, prin toate vicisitudinile şi ispitele vieţii, unii mai mult, alţii mai puţin, din puritatea şi frumuseţea acestor prime străluciri.

Ţurcanovici, Pastia, Chinezu, erau înaintaşii noştri în mişcarea socialistă. Pe când noi mergeam în Sărărie numai din Duminică în Duminică şi nu eram admişi decât la lipitul timbrelor pe „Muncitorul", ei erau deja intraţi în Empireu şi formau corpul „Apostolilor" din jurul lui Ion Nădejde.

Pentru noi Ion Nădejde era şi a rămas tot timpul „Şeful". In faţa lui eram atât de intimidaţi încât una dintre noi a uitat cum o chiamă când acesta i-a cerut numele şi adresa pentru a-i trimite „Contimporanul".

Pentru ei el era deja „Prietenul", fratele mai mare cu care glumeau şi vorbeau cu toată încrederea unei nelimitate intimităţi.

Discipolii lui Ion Nădejde erau foarte severi cu noi, cari eram cele şi cei din urmă veniţi în mişcare şi eram încă în timpul de încercare, din care n'am trecut niciodată în Empireu. Soarta ne-a mânat în curând în alt cerc mai potrivit cu vârsta şi sufletul nostru, cercul lui Gherea dela Ploeşti.

Dar cât am făcut ucenicie la Iaşi fiecare era pentru noi un dascăl cu atât mai sever cu cât era poate mai departe de idealul pe care-l realizau Ion Nădejde şi Coana Sofia, atât în viaţa lor familială cât şi în activitatea politică şi culturală. Ei nu preţuiau decât anume calităţi pe care voiau să le cultive şi în noi. Stoicismul din Sărărie ne impunea ca odată ce am luat cunoştinţă de caracterul absurd al vieţii egoiste şi utilitare din clasa burgheză, nu ne rămânea decât a ne îndrepta şi transforma sufletul pentru a ne conforma modelului rigid al revoluţionarului, oferit nouă de şef şi toţi acei care-l înconjurau.

Intreaga activitate revoluţionară se sprijinea pe anume concepţii de artă şi ştiinţă, pe care trebuia să ni le însuşim şi cărora trebuia să ne supunem până în cele mai mici amănunte. Cea mai mică abatere era cunoscută imediat în Empireu, iar vinovaţii şi vinovatele pierdeau, pentru multă vreme, în ochii lor proprii ca şi în acei ai tinerilor discipoli, dreptul de a mai veni în Sărărie la probele de încercare!

Noi înşine nu ne socoteam demne de a merge Duminica „la lipitul timbrelor", dacă ne lăsam ispitite a dansa în cursul săptămânei, la vre-una din prietenele noastre sau a juca crochet în societate prea burgheză sau a ne deda la jocuri de cuvinte şi spirite abracadabrante, farmecul şi seducţiunea tineretului din high-life, forma cea mai „şic" a flirtului, în care excela mai ales iubitul nostru George Diamandy.

Imi amintesc de o epocă, după venirea lui Manolescu şi a Aristiţei la Iaşi, în care o pasiune nebună pentru teatru a cuprins întregul nostru cerc de fete şi băeţi. Era în vremea când Petre Liciu intrase în conflict acut cu tatăl său şi întreaga societate, zisă bună, declarând ritos că va intra în teatru. Un vânt de răzvrătire şi nebunie tinerească sufla asupra tuturor. Părinţii cedară înţelepţeşte şi o trupă de amatori se înjghebă numaidecât, jucând o serie de comedii de salon la Culianu, Emilian şi alţii.

Ideia că vom avea de înfruntat privirea albastră şi tăioasă a lui Teodoru, indignarea locace a lui Ţurcanovici, ironia severă şi fulgerătoare a ochelarilor lui Ion Panaitescu — nu putu să oprească pe unii dintre noi de a-şi satisface gustul acesta „burghez şi uşuratec" de a juca comedii de salon şi a figura în nişte petreceri cari cadrau aşa de puţin cu pretenţiile noastre revoluţionare.

O asemenea bravadă însă a ţinutei severe impusă de morala partidului, o asemenea concesie făcută burgheziei de tineretul care aspira să stea într'o zi alături de Ion Nădejde şi Coana Sofia în Sărărie, trebuia numaidecât expiată şi expiată public.

Prilejul se ivi numaidecât. La o fastuoasă serbare de binefacere dată la Copou, pentru care fetele din cercul nostru social îşi pregătiseră cu multă vreme înainte rochii şi pălării cât se poate de elegante, noi apărurăm în tovărăşia lui G. Diamandy, arbitrul eleganţelor masculine în alte ocazii, cu nişte oribile rochii de stambă gălbuie şi nişte pălării cari costaseră ridicula sumă de... trei lei! Un prieten de-al nostru, rudă de aproape lui V. G. Morţun, ca să facă scandalul complect, pusese opinci !...

Dar acestea erau copilării, un foc al tinereţii zburdalnice, care nu ar fi avut nici o semnificaţie, dacă nu ar fi existat în sufletul nostru ceva mai adânc şi de o valoare reală în legătură cu mersul nostru la Nădejde. Ceiace era în adevăr măreţ în sufletul celor ce mergeau la Nădejde, era sinceritatea şi dezinteresarea nemărginită cu care urmăreau căpătarea unei discipline interioare, care să le permită realizarea unui ideal impus lor ca expresiunea celei mai înalte raţiuni.

Toţi cei cari au fost în Sărărie credeau cu toată puterea şi absolutismul tinereţii că trebue să creeze în ei şi în jurul lor un Univers spiritual nou, de înţelepciune şi iubire de oameni!

Deşărtăciunea iluziilor omeneşti, se va zice. Ce au realizat?...

Poate că n'au realizat mare lucru, dar e sigur că s'au realizat pe ei înşişi mai bine decât s'ar fi realizat trăind o altă viaţă. Au *devenit* cu toţii „ceva", cât le-au permis împrejurările interioare şi exterioare!...

ISABELA SADOVEANU

„Album zoologic"

Fotografii

SIMONEI BASARAB

Grădina cu covorul vegetal
Pe crengi înalţă frunze inedite.
Triunghiuri, lănci, potire de metal.
In ploaia luminoasă poleite.

Acum, cu piciorușe de bumbac,
Pe-o foare modelată ca o sferă,
Se urcă 'ncet şi sigur un gândac
Mişcându-şi trupul de coleopteră.

Alcoolicele prune în livadă
Imbată zarea cu miros de ţuică,
Şi cată, carnivoră, altă pradă,
Prin iarba de satin, o nevăstuică...

Planează-asupra vitelor ce pasc,
Cu aripe greoae un tăun;
Pe deal lumini domestice renasc...
Crepusculu-i ca fundul de ceaun.

Brazi svelţi visând domol Crăciun botanic.
Aşteaptă pueril lumânărele....
Şi cerul din hamacu-i larg, titanic,
Pe crengi le pune mucuri mici de stele...

Ariciul — minge ţeapănă de ţinte —
Pacific şi timid se strânge ghem,
Iar luna trece leneşă, cuminte,
Cu faţa unsuroasă de cold-cream...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Dragoste de altă dată

I

D-lui ADOLE ANTONIU

Vânătorul de Urşi

Peste drum ceva mai la stânga casei lui Sandu, tovarăş cu Mirişte, proprietarul moşiei, era gospodăria lui Iancu Profiran, durată pe un tăpşan încăpător, care se prelungea la fel de lat pe cât de lung din albia pârâului Oiasca, până sub poalele pădurii de fagi. La moartea bătrânului, le-a rămas celor doi fraţi: Iancu de douăzeci şi cinci ani şi Constantin de aproape douăzeci, destulă avere pentru locurile acelea.

Cum s'a împlinit anul de când l-au petrecut pe bătrân la groapă, Iancu s'a însurat cu o fată de peste deal din Cerbureni, pe care a adus-o cu mult alai în casa din care, peste câte-va zile numai, mezinul avea să plece la oaste.

Fata a adus drept zestre un locuşor care cu mult greu ar fi putut cuprinde între ulucile surpate, umbra a doi nuci mai bătrâiori. Avea însă farmec mult, hărnicie şi faima de fată cuminte.

Ori Iancu om cu destulă stare, nu căutase zestre. Mai de grabă a socotit drept avere cuminţenia Zoicăi, care, liberă la cuget, îşi vedea liniştită şi harnică de cei doi boi şi o vacă, de doi juncani, de scroafele cu vierul lor şi puzderia de purcei, cari scurmau jir în făgetul care începea din chiar împrejmuirea bătăturii lor.

Gospodarul avea toată ziua în grijă ba livada cu 1500 de pruni, ba dădea fuga la cele o sută de oi, ori mâna plugul în pogoanele de arătură; iar seara punea pe Ticu ciobănaşul de doisprezece anişori să-i ţesale un buestraş roib, cuminte şi spornic la pas, de pe spinarea căruia priveghea cu hărnicie întreaga-i aşezare de gospodar.

Frate-său, plecând la oaste, i-a arendat tot lui gospodăria cu vitele şi Iancu, norocos, avu parte de două recolte bune una după alta, din cele trei culese în anii de ostăşie ai lui Constantin.

La înapoerea acestuia, sergent cu mai multă ştiinţă de carte şi mai vioi, îl găsi pe Iancu mai chiabur, dar lăsat cam pe tânjeală. Acum avea şi doi argaţi în ogradă, guşaţi din vale... urâţi, dar harnici... beţivi, însă ascultători şi mulţumiţi că aveau de-o mămăligă, iar Duminicile ţuică cu care-şi umpleau guşile, cum umflă cimpoerul burduful cu aer.

Cu toate că Oeştii sunt aşezaţi chiar pe brâul Carpaţilor, unde arătura este puţină şi prunii din belşug, Iancu Profiran nu-şi bea ţuica, ci o vindea la timp potrivit pe ducaţi de-ai Mariei Tereza, pe cari îi adăoga la salbă. Aceasta, horbotă strălucitoare se încolăcea în şiruri tot mai lungi şi mereu mai grea în jurul grumazului alb ca neaua al Zoicăi. Şi Iancu nu era beţiv, pentrucă şi tată-său fusese un om cumpătat în toate, dar mai vârtos pentru că nu-i plăcea nevesti-si, pe care — luând-o fără zestre — vezi bine că o iubea. Iar de când o adusese în casă, fiind harnică, cuminte, cu gândul mai mult la gospodărie decât la petrecere şi la lucru decât la palavrăgeală cu vecinele, o îndrăgise din ce în ce mai temeinic. Se ferea însă să i-o arate, decât doar prin faptul că niciodată nu-i ieşea din vre-o dorinţă, rostită de altfel cât mai rar de Zoica.

Bătrâneasca şi larg încăpătoarea gospodărie părintească aşezată sub poalele pădurii şi scăldată pe la mijoc de pârâul Mieilor fraţii au împărţit-o în două părţi deopotrivă, drept hotar slujindu-le chiar albia apii.

Iancu, cel mai mare, a luat aşezarea bătrânului, cu locuinţa, poiata şi grajdurile durate de părinţi sub poala pădurii.

Constantin a luat numai loc gol întins ca o tipsie şi chiar a doua zi a dărâmat dintr'o ohămnicie de-o jumătate pogon de fagi, atât cât îi trebuia ca să-şi facă adăpost pentru cele patru vite de plug şi o junică de doi anişori.

Şi cum se înapoiase acasă când ruginesc frunzele pe pomi şi nu prea avea ce face până la topirea zăpezii, Sandu ar fi ţinut mult să-l aibă la cioplit ulucă, Constantin fiind cel mai îndemânatec la acest meşteşug.

La început nici n'a vrut să audă, dar peste câte-va luni s'a pomenit cu el la lucru.

Patru zile muncea în pădure, iar în restul de două îşi împlinea gospodăria, cărând buştenii şi cioplind usciorii şi grindăria pentru casa ce vroia să înalţe în primăvară, cu temelie de piatră şi pereţi în păiantă, aşa cum văzuse pe la Bucureşti. Ii era ruşine şi silă de bordeele făcute din nuele împletite şi lipite cu lut în care trăiau neamurile lui şi locuitorii. Ba îşi pusese în gând să alcătuiască din toţi prietenii o tovărăşie, al cărei scop urma să fie înlocuirea treptată a bordeelor cu locuinţe demne de oameni.

Cu toate că lucra numai patru zile pe săptămână, la plată primea el unul cât trei.

Faptul nu era de mirare, pentru că se pricepea ca nimeni altul de prin partea locului, să aleagă fagul alb cu aţa dreaptă şi uşor la despicat. Puternic ca un taur sub înfăţişarea-i înaltă şi subţire, îşi alegea tovarăşi dintre flăcăii harnici şi deprinşi să-i urmeze îndemnul fără multă stăruinţă din parte-i.

Şi apoi iarna în pădure nu-i rost de trândăvit, pentru că-i stăpân gerul, iar cei trei tovarăşi nu coborau seara în sat, ci odihneau sub acioală, încălziţi numai pe-o parte de dogoreala jarului, în vreme ce pe partea cealaltă gerul pătrundea adânc în trup, îmbiindu-i la lucru.

Şi cu cât era gerul mai amarnic, şi era viforos în muchea pădurii lângă Chiciora — deschisă tuturor vânturilor, fără pavăză din nici o parte — cu atât le era lucrul mai spornic. Şi creşteau, văzând cu ochii, cum se înălţă cozonacii în covăţică de harnică gospodină, grămezile de ulucă. Câte gospodării de prin Teleorman şi Romanaţi nu se vor fi îngrădit din munca harnică a lui Constantin Profiran.

Când însă îl răsbea fie dorul, fie frigul — de nu mai era chip de stat locului — îşi lua toiagul şi securea şi pornea rasna.

Toiag ca al lui nu mai avea nimeni. Lung de aproape un stânjen, era lucrat din inimă de corn şi ferecat la un capăt cu o cuţitoae, în formă de seceră, cu tăişul în afară. La vre-o trei palme de capătul de jos crengile erau tăiate mai în afara nodurilor, aşa că mâna îşi găsea un reasim temeinic.

Numai cu toiagul acela şi cu o secure grea, înfiptă într'o coadă scurtă din lemn de frasin, aninată la cingătoare, — aşa pornea în miez de noapte, după urmele de urs.

Vânătoarea de urşi era marea patimă a lui Constantin Profiran. Când se mai rărea lucrul, încă de pe când era flăcăiandru, lăsa ades oile în paza ciobănaşului şi-şi pierdea urma umblând hoinar câte două-trei zile în şir. Dar la înapoere, se întâmpla câte odată să aducă la spinare — sarică miţoasă — câte o piele de urs, fiară răpusă de el în luptă dreaptă piept la piept.

De când s'a înapoiat dela oaste încă nu trecuse hotarele moşiei, ocupat cu durarea grajdurilor, căratul lemnelor pentru casă şi iernat şi culesul porumbului de pe pământul lui.

Pe lângă trebile gospodăriei şi grija bârlogului pe care vrea să şi-l întemeieze, îl mai ţintuia locurilor acele şi o putere neînţeleasă încă.

Până să-şi dureze casa, locuia cu frate-său şi cu Zoica sub acoperişul părintesc, aşa că în întâlnirile la cină, băgase de seamă cât de frumoasă era Zoe.

In cei trei ani cât a fost dus de acasă, cumnată-sa mai crescuse par-că. Şoldurile îi erau împlinite şi puternice, pântecul larg, aproape lin, iar cutele pe care le însemnau fotele erau uşor rotunjite în părţi şi la spate. Betele cusute în mărgeluşe felurit colorate, alcătuiau din chiar rânduirea meşteşugită a colorilor, zugrăveli drăgălaşe şi îmbrăţişeau ca un vârtej, un mijlocel subţire fără slăbiciune şi mlădios ca lăstarul de alun. Din acel mijloc se înălţa un piept alb cu sâni ce creşteau încă rotunzi şi potriviţi.

Gâtul fără gropi la îmbinarea cu umerii, se termina înalt, rotund şi gingaş sub pletele negre şi creţe, care făceau mai albă pielea, sub care se simţea năvalnic prin vine sângele tânăr şi sănătos.

Părul negru în ştreanguri groase,mărginea un obraz frumos şi regulat. Gura roşie şi potrivită străjuia, desmierdând, două şiraguri de dinţi albi, drepţi, lucioşi, şi strâns lipiţi, ca de spaimă copilaşii, unul lângă altul... Nasul drept, fără ondulări, se pleca puţin numai la îmbinarea cu fruntea boltită şi prea albă, sub buclele negre care în zorul lucrului scăpau — ca mânjii sloboziţi din ţarc — sburând din strânsoarea pieptănăturii.

De sub sprâncenele negre,aproape drepte, terminate spre tâmple în vârfuri de coasă, apăreau două minuni de ochi.

Albaştri de parcă ar fi supt ei singuri toată vlaga unui cer senin. Nu i-ai fi putut privi în strălucirea lor, dacă nu i-ar fi umbrit genele negre şi lungi, lungi ca crengile de brad şi ca ele aduse puţin în sus la vârfuri.

Două sfârcuri de urechi, scăpând de sub şerpii cozilor, păreau două peceţi în sânge.

In timpul cinei Zoica vorbea rar şi numai întrebată, cum era obiceiul pe vremuri. Dar când vorbea, printre buzele-i tremurate de-o tainică putere, mai mult lăuntrică decât voită, eşeau vorbe cântate parcă...

Când Zoe avea de făcut vre-o dojană, o rostea nu cu glasul care'n pofida ei curgea uşor, ci cu privirea. Ochii albaştri, sub gene negre, îşi schimbau atunci coloarea, învestmântaţi în neguri.

Sandu, om umblat şi care-i atinuse calea, cu răbdarea vânătorului pândind în ger, spunea că atunci şi om şi fiară s'ar fi dat în lături din calea ochilor ce fulgerau şi care rămâneau totuşi nespus de frumoşi

Ochii aceia însă rar îi vedea cineva. Vara şi iarna Zoe purta o basma adânc adusă peste ei. Vara ca să-şi ferească pielea de arşiţă, iarna de crivăţ. Vara şi iarna îşi păzea ochii de lăcomia altor ochi.

O lună două, la început, Constantin i-a suferit farmecul fără să-şi dee seama de ce se petrecea cu el. Intru târziu luă în seamă că spre înserat îl cuprindea un neastâmpăr, ca pe cerb, căruia vântul îi trece pe la nas miros neobişnuit pădurii.

Pe când îşi dura poiata pentru vite, s'a pomenit că-l îndeamnă un gând nedesluşit, să înfrumuseţeze jghiabul streaşinii cu lemn sculptat, iar luminiţele uşilor le tăie în formă de inimi.

Altă dată, într'o seară, după o ploaie care ropotise două zile în şir, scoţând din albii păraele toate, Zoe s'a plâns că năvala apelor le surpase curtea, iar ei îi răsturnase brazdele cu ceapă şi ardei, îngrijite cu multă trudă.

Incepând chiar de a doua zi, Constantin de câte-ori pleca cu carul, îl aducea plin de bolovani din cei mai mari scoşi din matca Argeşului, care se rostogolea mârâind la vre-o două sute de stânjeni.

Frate-său, întrebându-l altă-dată într'o doară: că ce va face cu grămezile din ce în ce mai mari de pietre? Constantin i-a răspuns că, după ce se vor stâmpăra ploile în primăvară, avea de gând să indiguiască malurile pârîului — ca apa să nu mai poată părăsi matca, oricât de mari şi repezi ar fi viiturile.

Zoe care tocmai aducea fiertura, îl privi întâi mirată învăluindu-l într'o privire bucuroasă, strecurată pe sub gene. In două rânduri când şi-au întâlnit privirile, în vreme ce chipul îi rămânea ca cioplit în piatră, numai sângele aprins

(Continuare in pagina VI-a)

năvălea pe sub pielita buzelor, tremurându-le uşor.

Ce singur nu pricepea din câte se petreceau cu el dela o vreme, a bănuit Zoe în clipa aceia.

Şi tot cam pe atunci a isbutit şi Sandu să-l aibă la făcut ulucă.

Acum lua cina cu frate-său şi cu Zoe numai Vinerea şi Duminecă. Cum amurgea, în fie-care Sâmbătă, îşi lua desaga pe spinare şi nu se mai înapoia decât a doua zi pe inserat.

In tot acest timp căuta urmă de urs. De paseri şi alte animale îi era milă, iar pe urs nu-l vâna de departe, cu armă de foc, ci îi atinea calea şi se lupta cu el aproape corp la corp.

Acest flăcău care nu cunoştea frica, era înalt, cu mijlocul subţire, strâns în cingătoare lată de piele zimţuită. Pieptul îi era larg, umerii laţi şi legaţi în făşii groase de muşchi, care — plecând dela rădăcina grumazului — îi strejuiau umerii, încolăcindu-se apoi din ce în ce mai groşi şi mai noduroşi în jurul braţelor, al coastelor şi-a pieptului. Gâtul potrivit părea scurt din pricina muşchilor care se prelungeau, pierzându-se sub părul capului, care era mic. Obrazul avea linii regulate şi piele subţire. Flăcăul nu era de lepădat, mai ales când te privea în faţă cu ochii căprii şi blânzi şi când îi zâmbea cu bunătate gura mică, umbrită de-o mustăcioară cafenie, tunsă mărunt.

Picioarele le avea înalte şi subţiri la glesne.

Când îl priveai din depărtare ridicând furca împanată cu o căpiţă întreagă de lucernă, îţi părea un uriaş din poveste.

Ori ce muncă cât de grea ar fi fost, el o împlinea uşor fără să-şi silească puterea.

* * *

Constatin Profiran ştia ca ori-cine de prin partea locului, că ursul nu doarme niciodată unde a mâncat.

In pădurea Oiasca fiind în anul acela mult jir, urşii se iveau ades pe înserat, când amuţea svonul topoarelor şi ciocănitul ulucarilor. Mâncau până'n miez de noapte şi apoi se retrăgeau fie peste vale în pădurea lui Maala, fie spre Muşeteşti sau chiar în sus până sub cheile Argeşului.

Odată găsită fiara o stârnea lovind cu toiagul în copaci sau chiuind; apoi o aştepta.

Când namila lăţoasă ajungea în bătaia toporului, i-l svârlea cu putere isbind-o fără greş între ochi.

Furios, ursul se ridica în două labe. Din gura larg deschisă eşeau urlete de mânie, de se cutremura tot hăul.

Capul i se bălăngănea ca un clopot tras cu furie, iar ochii mici săgetau pe îndrăsneţul flăcău, care îl aştepta liniştit, ca înfipt în pământ.

Sub trupul greu, sub paşii legănaţi şi piezişi, duduia pământul stropit de balele fiarei.

Când se credea gata să-l strângă şi să-l zobească între labele lopătoase, Constantin, fără să-şi clintească trupul şi fără să clipească măcar, repede şi scurt, ca într'o scăpărare de amnar, ridica toiagul şi înfingea cuţitoaia în grumazul care sta fără împotrivire. Mişcarea sigură a flăcăului era atât de scurtă, că ursul — amăgit de nemişcarea lui de până atunci — nu găsea timp nici să înlăture toiagul nici să-şi strângă labele pentru apărare.

Tăişul odată pătruns în gâtită, flăcăul îl împingea cu atâta putere, încât îi trosneau mădularele din încheeturi. Cu beregata larg deschisă, răpus, ursul se rostogolea în sânge. Atunci abia sărea şi flăcăul în lături.

Işi căuta toporul, îl usca de sânge, îl anina la cingătoare şi, când bănuia că fiara şi-a dat duhul, se apropia ferit, pe la spate şi-o încerca. Dacă vedea că nu mai mişcă, o sguduia şi-i bătea labele cu toiagul. Toată măsurile pe cari le lua nu erau de prisos, deoare-ce ursul rânit se preface mort şi când vânătorul, ne învăţat cu şiretlicurile lui, se apropie încrezător, repede labele, îl prinde în ghiare şi-l sfâşie. Nu odată s'a întâmplat ca şi urs şi vânător să fi fost găsiţi morţi, strâns îmbrăţişaţi, pentru că — cirac în meşteşugul acesta greu — s'a apropiat nerăbdător, cu un minut prea de vreme de fiara pe care o credea omorîtă.

Constantin numai când se încredinţa de-a binele că ursul era mort, îl trăgea în lături din băltoaca de sânge închegat şi-l jupuia de piele. Intru târziu de pe locul unde s'a fost dat, fără martori, acea luptă grea dintre om şi fiară, Constantin pleca cu pielea ursului înfăşurată pe toiag. Iar când în faptul dimineţii Zoe păşea pragul casei să îngrijească de orătănii, de cari îi era plină curtea şi să zorească munca guşaţior, cari aşteptau îndemn, se întâmpla, câte o dată să-şi infunde picioarele micuţe în blană încă caldă şi moale de fiară, ucisă de focul ei.

Nouă piei de urs argăsite cu îngrijire, acopereau lutul odăilor şi înăbuşeau sgomotul paşilor şi aşa uşori ai Zoicăi,

(Urmează) ALEX A. FRANCU

FILATELIA

Desfiinţarea mărcilor poştale.

La Poşta Centrală din Londra a fost instalată o maşină-automat pentru francarea scrisorilor cu 6 diferite ştampile, fără să se mai aplice vre-o marcă poştală. In afară de cifra preţului, ştampila mai arată „Porto plătit“ şi are inscripţia : „Marea Britanie“. Toate aceste ştampile. conform deciziunilor Uniunii poştale Universale, sunt de culoare roşie. Producţia acestui aparat automat e de circa 25.000 scrisori pe zi. Spre a consola pe filatelişti, recunoaştem că înlocuirea mărcilor cu aceste ştampile va dura mulţi ani. Apoi, chiar atuncea când mărcile poştale vor dispărea cu totul, colecţiile lor vor avea valoare din ce în ce mai mare.

In America, coletele poştale sunt francate de expeditorul lor şi puse în mari cutii speciale. Când însă coletele sunt prea mari şi nu încap în cutie, expeditorii le pot lăsa dedesubt. Deoarece aceste cutii sunt instalate pe nişte stâlpi de fier pe marginea trotuarului, se adună în jurul acestor stâlpi grămezi mari de colete, ocupând o parte din trotuar. Regulat vin automobile poştale, ridică aceste colete şi le duc la Poştă. Cutiile pentru scrisori şi cărţi poştale sunt în Statele Unite de culoare verde, caşi mărcile pentru francarea lor ; cutiile pentru imprimate sunt vopsite cafeniu, iar cele pentru colete — galben-deschis. De aceleaşi culori sunt şi mărcile respective, „de bază“ (adică cele cu care se încep seriile şi emisiunile mărcilor), aplicate scrisorilor, imprimatelor şi coletelor. Dacă vedem foarte des că această distribuţie de culori nu se respectă, cauza este că în graba vieţii americane se caută numai aplicarea preţului nu şi a culorii, la corespondenţă.

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar“: manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5–6.

Evrica

Regulele Jocului

In fiecare număr al „Adevĕrului Literar şi Artistic“ se va publica câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica“, urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reuşit şi precis, se va socoti trimiţătorului 2 *puncte*, iar pentru fiecare răspuns reuşit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct*.

Răspunsurile inexacte şi greşite nu se vor lua în consideraţie.

Prima listă de jucători care au trimis răspunsuri la prima serie de întrebări, va fi publicată odată cu seria a 4-a de întrebări, adică în numărul viitor al „Adevĕrului Literar şi Artistic“.

In numărul nostru de faţă, publicând seria a 3-a de întrebări, repetăm şi seriile precedente.

Răspunsurile la seria 1-a de întrebări, rugăm să ne fie trimise cel mai târziu până Luni 23 Iulie cor., — iar la seria a 2-a — până Luni 30 Iulie.

1. Seria întâia de întrebări

1. Care e originea cuvântului „bârlog“ ?
2. Ce compozitor a scris un lung şir de opere geniale, fiind surd ?
3. De ce lacrimile făţarnice se numesc „lacrimi de crocodil“ ?
4. Care oraş e situat în două continente ?
5. Care sunt cele două păsărele care pot învăţa graiul omenesc ?
6. De unde a pornit obiceiul de a se scoate de pe cap pălăria, şapca, etc., când se întâlnesc oamenii ?
7. Care popor a început să poarte cel dintâi, pantaloni ?
8. Dela care popor se trage numele oraşului Paris ?
9. Câte versuri sunt într'un sonet ?
10. Cum se scrie „unu“ cu ajutorul a trei cifre de 5 ?
11. Care pasăre umblă şi nu sboară ?
12. De unde vine cuvântul „ghilotină“ ?
13. Când a murit Leon Tolstoi ?
14. Care-i forma de stat în Ungaria ?
15. Ce înseamnă „Carat“ ?
16. De unde se extrage chinina ?
17. De unde se trage cuvântul „panama“ ?
18. Ce este „Oul lui Columb“ ?
19. Cine a descoperit „Radiul“ ?
20. Ce este delta ?
21. Când devine cercul linie dreaptă ?
22. Care e cel mai lung fluviu din lume ?
23. Din ce se face asfaltul ?
24. Din ce se fabrică sticla obişnuită ?
25. Ce origine are cuvântul „Ţar“ ?

2. Seria a doua de întrebări

26. De ce un pahar cu ceai se răceşte mai repede dacă punem în el zahăr ?
27. Cine a spus : „Şi totuşi se mişcă“ ?
28. De unde s'a adus la noi tutunul ?
29. Din ce se compune mai ales corpul omenesc ?
30. Ce este mărul lui Adam ?
31. Ce-i chilimbarul ?
32. De unde vine cuvântul „proletar“ ?
33. Cine a inventat cifrele noastre ?
34. Ce vietate face cele mai mari salturi în comparaţie cu mărimea lui ?
35. La ce au slujit piramidele egiptene ?
36. Care e diferenţa între trust şi sindicat ?
37. Cât cântăreşte o tonă ?
38. Ce este „Kaki“ ?
40. Ce-i pergamentul ?
41. Câte grade arată termometrul Reaumur la 0 grade Celsius ?
42. Din ce se extrage zaharina ?
43. Cine a fost numit „Părinte al Istoriei“ ?
44. Care sunt cei doi scriitori celebri cari au fost şi actori şi directori de teatru ?
45. Care dintre scriitorii clasici francezi s'a cununat la Berdicev (oraş evreesc din Ucraina) ?
46. Cine a fost sculptor genial şi în acelaş timp — pictor, chimist şi matematician ?
47. Cine e autorul cărţii „Călătoria lui Guliver“ ?
48. Care armă, aruncată, se reîntoarce singură la cel ce-a aruncat-o ?
49. Ce este coxul ?
50. Cine a inventat praful de puşcă ?

3. Seria a treia de întrebări

51. — A câta parte din suprafaţa pământului e acoperită cu apă ?
52. — Cine a inventat şi construit cel dintâi vapor ?
53. — Ce este „Crucea de Sud“ ?
54. — Ce savant mondial a fost executat la ghilotină ?
55. — Care sunt cele trei Capitale din Europa situate pe acelaş râu ?
56. — Care e iuţeala sunetului ?
57. — Care e origina cuvântului „Moscova“ ?
58. — Care este rezultatul multiplicării tuturor cifrelor între ele ?
59. — In ce oraş s'a născut Homer ?
60. — Cine a descoperit bacilul tuberculozei ?
61. — Care sunt cele două vulcane mai cunoscute din Europa ?
62. — De ce păsările, aşezându-se pe sârmă, nu sunt ucise de curentul electric ?
63. — Ce Mare n'are ţărmuri ?
64. — Când şi de cine a fost descoperită Australia ?
65. — Ce scriitor celebru prin romanele lui de aventuri şi călătorii, n'a părăsit niciodată oraşul natal ?
66. — Care e origina cuvântului „Utopie“ ?
67. — Care limbă e vorbită de cel mai mare număr de oameni ?
68. — De care operă ştiinţifică scrisă acum 2000 şi ceva de ani, ne folosim şi astăzi ?
69. — La ce se întrebuinţează părul de bursuc ?
70. — In ce ţară şi de către cine s'a instalat pentru întâia oară lumina electrică ?
71. — De ce poartă chinezii coadă ?
72. — Unde şi când au apărut întâia dată chibriturile?
73. — Când şi unde uciderea unei pisici era pedepsită cu moartea ?
74. — In apa căror mări şi oceane se găseşte aur dizolvat ?
75. — Ce compozitor celebru a fost şi preot catolic ?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar“, *Rubrica „Evrica“*.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 138

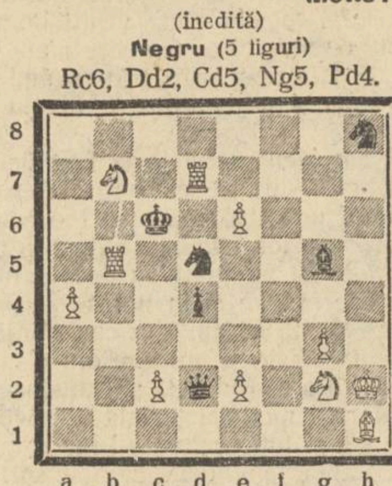
Din concursul nostru de probleme.

Motto: «Mai prejos II»

(inedită)

Negru (5 figuri)

Rc6, Dd2, Cd5, Ng5, Pd4.

Alb (11 figuri)

Rh2, Db5 şi d7, Cb7 şi g2, Nh1, Pa4, c2, é2, é6, şi g3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 139

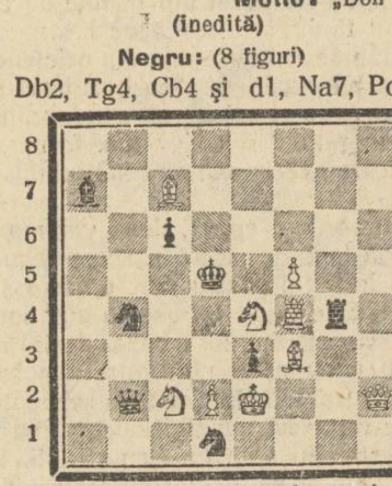
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Don Piedro şi tresa“

(inedită)

Negru: (8 figuri)

Rd5, Db2, Tg4, Cb4 şi d1, Na7, Pc6 şi é3.

Alb (9 figuri)

Ré2, Dh2, Tf4, Cc2 şi é4, Nc7 şi f3, Pd2 şi f5.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 140

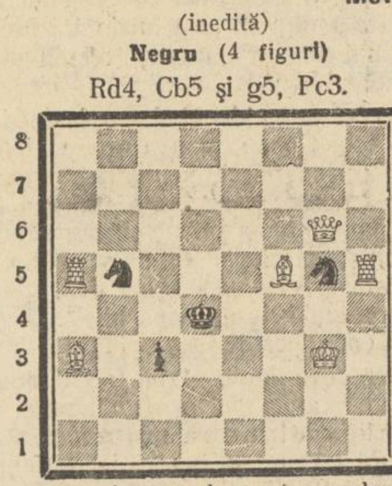
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Primăvară“

(inedită)

Negru (4 figuri)

Rd4, Cb5 şi g5, Pc3.

Alb (6 figuri)

Rg3, Dg6, Ta5 şi h5, Na3 şi f5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 141

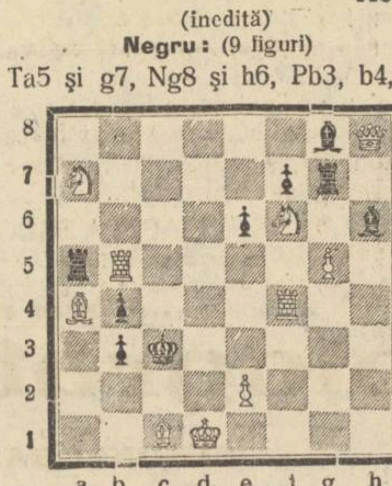
Din concursul nostru de probleme

Motto: „S'a dus..“

(inedită)

Negru: (9 figuri)

Rc3, Ta5 şi g7, Ng8 şi h6, Pb3, b4, é6 şi f7.

Alb: (10 figuri)

Rd1, Dh8, Tb5 şi f4, Ca7 şi f6, Na4 şi c1, Pé2 şi g5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 142

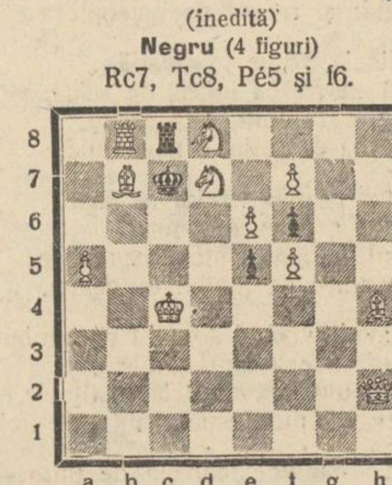
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Codalb“

(inedită)

Negru (4 figuri)

Rc7, Tc8, Pé5 şi f6.

Alb: (11 figuri)

Rc4, Dh?, Tb8, Cd7 şi d8, Nb7 şi h4, Pa5, é6, f5 şi f7.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Marathonul dansurilor

Tribunalul superior din New-York a refuzat să intervină în „Marathon-ul dansurilor” început la 9 Iunie a. c. In noaptea de 30 Iunie spre 1 Iulie s'au împlinit 500 ore dela începutul concursului. 7.000 spectatori au continuat să umple cea mai mare sală din New-York şi să privească cum 9 perechi de dansatori, rămaşi încă teferi, duceau înainte lupta pentru întâietate şi pentru... 5.000 dolari ! La ora 2 „dimineaţa” unul dintre dansatori leşină şi partenera lui fu nevoită să se oprească. „Marathon”-ul va mai dura câteva zile...

Un bandit într'un sicriu de argint

Cadavrul lui Frankee Yale — bandit şi contrabandist din Chicago, ucis de o mitralieră cu care nişte concurenţi îl urmăreau — se află depus într'un siciru de argint veritabil şi compact. In prima zi 10.000 de prieteni —admiratori şi curioşi au trecut prin faţa sicriului lui Frankee, depunând coroane şi flori în valoare de 30.000 de dolari!

Yale, acum trei ani, a trimis nişte tâlhari înarmaţi cu mitraliere împotriva lui Lyon O'Banion, un fost amic al său, care-l insultase la masa de joc. Atunci, moartea lui Banion a zguduit întreg cartierul criminal din Chicago. Admiratorii lui Banion i-au făcut o înmormântare de mare lux, după exemplul înmormântării unui celebru miliardar american. Banion fusese îngropat într'un sicriu de argint.

Yale, care îşi petrecea „amicul” la groapă, fusese uimit de faptul înmormântării. El îşi pregătise de pe atunci un sicriu la fel, în care l-au şi înmormântat acuma prietenii.

In ziua înmormântării lui Frankee, s'au adunat, într'un mare restaurant din Brooklin, circa o mie de admiratori ai celui ucis. După o scurtă cuvântare a preşedintelui, fiecare dintre cei prezenţi a depus o mie de dolari pentru cheltuelile înmormântării. O delegaţie din treizeci de bandiţi fu aleasă pentru a organiza ceremonia funebră.

— Frankee ţinea să aibă cele mai scumpe lucruri, — au declarat delegaţii unui mare dricar. — Iţi plătim cât vrei. Dacă însă ceremonia nu va fi pe placul nostru, atunci...

Dricarul nu avu nevoe să fie lămurit de ceiace-l aşteaptă în acest din urmă caz.

Din isprăvile bandiţilor

Moravurile din Chicago se practică astăzi şi în celelalte oraşe americane.

După împuşcarea lui Yale, s'a găsit într'un loc viran din Brooklin, un cadavru ciuruit de gloanţe. S'a constatat că e unul dintre contrabandiştii care au luat parte la asasinarea lui Yale. Banditul fu executat ca şi Yale, fiind ciuruit de o mitralieră pe când se afla în automobilul său. S'a găsit şi automobilul găurit în mai multe locuri. E aceiaşi maşină din care adversarii lui Yale au tras asupra lui cu două zile înainte. S'au găsit arme, o mitralieră şi câteva revolvere, lăsate în această maşină de bandiţii care s'au împrăştiat îndată ce au reuşit să isprăvească cu Yale.

Tele-aparatul lui Bird

Acum două luni, când marele vapor transatlantic „Berengaria” se afla în mijlocul oceanului, radio-telegrafistul vaporului a reuşit să vadă pe ecranul dela cabina telegrafiei fără fir, cum logodnica lui dela Londra, în casa ei, trata nişte mosafiri cu ceai şi vorbea cu dânşii. Toate acestea le văzuse atât de distinct încât putuse să priceapă chiar câteva cuvinte — după mişcările buzelor fetei. N'a fost un vis, ci o „superbă” realitate : scena din casa logodnicei radiotelegrafistului fusese redată prin nişte unde vizibile la distanţă de 3.000 de kilometri, mulţumită tele-aparatului lui Bird pe care telegrafistul a ştiut să-l instaleze în casa fetei şi apoi să capete legătură cu acel aparat, de pe bordul „Berengariei”.

De 50 de ani lucrează ştiinţa la transmisiunea imaginilor la distanţă.

Acum câţiva ani s'a descoperit procedeul care să permită trimiterea prin radio şi prin telegraf a fotografiilor, desenurilor şi iscăliturilor. Insă numai în Ianuarie 1926, inginerul Bird reuşise, în micu-i laborator, să obţină transmisiunea chipurilor de oameni vii, împreună cu mişcările lor, simultan redate în cadrul decorurilor şi al schimbărilor de tot felul.

La prima experienţă publică făcută atunci de Bird, inventatorul a arătat, în laboratorul său, mai multor savanţi invitaţi, tot ceiace se petrecea într'o casă vecină închisă din toate părţile. Savanţii rămaseră uimiţi, şi mărturisirile lor produseră mare senzaţie în presă.

Apoi Bird a mai lucrat doi ani la perfecţionarea aparatului, făcând alte experienţe între Londra, Glasgow şi New-York şi ajungând la un nou tip de aparat accesibil pentru toată lumea. In Septembrie, la expoziţia din Londra vor apărea aceste aparate şi preţul lor va fi circa de 3.000 franci. Un trust puternic se şi formează în Statele Unite cu scopul de a populariza noua invenţie. La expoziţia generală din Olanda se şi instalează tele-aparatele, cu ajutorul cărora populaţia provincială va vedea „acasă” întreaga expoziţie, fără să fie nevoită s'o viziteze.

Imaginile redate de aparatul lui Bird, pătrund nu numai prin ziduri ci şi prin bezna nopţii. Raza pătrunderii e aceiaşi ca a radio-telefonului. Inventatorul Bird lucrează acuma la transmiterea simultană a imaginilor şi a sunetelor; astfel încât în curând vom putea nu numai să auzim sau să vedem pe prietenii noştri dela Paris sau Londra, ci să-i avem la noi acasă, pe ecran, gesticulând şi vorbind cu noi, iar noi să le răspundem prin replici şi prin gesturi, la rândul nostru.

Cărvunarii

Poveste istorică

Domnul D. V. Barnoschi a avut o puternică intuiţie artistică când a alcătuit scenele Cărvunarilor. Cetirea acestei „poveşti istorice“ m'a încântat. Sfârşitul Comisului Ionică Tăutu este scris cu mână de maestru.

D. D. PATRAŞCANU

Preţul 40 lei.

Cărți și Reviste

Tinerețea lui Victor Hugo

Victor Hugo a avut o copilărie extrem de romanțioasă. I-au fost închinate numeroase volume, însă, cu toate acestea, publicul pare că-l cunoaște foarte puțin, de vreme ce de curând doi scriitori au socotit necesar să se ocupe în acelaşi timp de viața acestui scriitor.

Intr'adevăr, sub titlul „Tinerețea lui Victor Hugo" au apărut două volume, unul datorit lui André Le Breton, profesor la Sorbona și titularul catedrei lui Victor Hugo, celălalt lui E. Benoit-Lévy.

André Le Breton nu anunță nici un document nou, pe câtă vreme Benoit-Lévy aduce câteva scrisori inedite și unele informațiuni necunoscute, dar nu de prea mare însemnătate.

Le Breton își desfășură povestirea cu multă siguranță și într'o formă plăcută, până în 1829.

Benoit-Lévy se oprește la 1820 ; metoda sa nu-i îngădue să adauge nici un fel de apreciere personală. Se mărginește să expună evenimentele, sprijinindu-și afirmațiunile pe numeroase citații, alese dintre cele mai apropiate de realitate. Intreruptă de aceste citații, lucrarea e puțin greoae, dar păstrează totuși mai mult pitoresc și relief decât cea a lui Le Breton, care e mai sintetică și îmbâcsită cu aprecieri adesea excesive.

Din punct de vedere al valorii strict biografice, Emile Magne, care recenzează în „Mercure de France" aceste două lucrări, le socotește echivalente. Faptele desbătute pe larg într'un volum, sunt mai rezumate în celălalt. Copilăria propriu zisă a lui Victor Hugo reesă totuși mai colorată din textul lui Benoit-Lévy.

Amândoi cercetătorii trec foarte repede peste pretinsa nobleță a familiei Hugo, familie ce coboară din niște meseriași lorrainezi și, care a început să dobândească oarecare reputație prin ministeriatul lui Léopold Hugo, tatăl poetului.

Victor și frații săi păreau că nu prea sufăr de zâzania ce se născuse în sânul familiei, din pricina unuia din membrii ei.

Léopold Hugo, tatăl poetului, avea un temperament foarte sensual, care nu se potrivea deloc cu firea nevestei sale. Imprejurările îi despărțiră. Veselul soldat își luă o amantă care se potrivea cu temperamentul său și care de-aci 'nainte îi domină toată viața.

Contrariu de ceeace se spune, Léopold Hugo arătă o bunăvoință statornică pentru copiii săi, care preferau să rămână lângă mama lor, fiindcă aceasta știuse să le dea o educație aleasă și să-i crească după voia ei.

Schimbările de garnizoană, călătoriile, și în special călătoria în Spania, umplură sufletul lui Victor de imagini și amintiri neuitate, pregătindu-l pentru rolul său de novator. Avea o inteligență precoce, o vocațiune înăscută pentru literatură și cu deosebire pentru poezie. Incepu să facă versuri, care nu erau lipsite de însușiri excepționale, la o vârstă când deobicei băeții manifestă mai degrabă pofta de joacă decât cea de a scrie. Timpul petrecut la pensionul Cordier, unde toată lumea făcea versuri, îi stimulă această vocațiune.

Benoit-Lévy consacră pagini foarte frumoase acestui pension și debuturilor lui Victor Hugo.

Le Breton, în schimb, dă un capitol foarte complect asupra celor dintâi legături amoroase ale eroului său cu tânăra Adela Foucher care a ajuns apoi soția lui, dar nu menționează rivalitatea care a existat între Victor și unul dintre frații săi.

Cei doi biografi arată influența exercitată de Chateaubriand asupra adolescentului Hugo, dar nici unul nu ne explică prin ce împrejurări a dobândit adolescentul acea turnură de spirit care l-a condus mai târziu la romantism. Știm că mama lui i-a transmis convingerile ei regaliste și sentimentele religioase.

Nu ni se spune aproape nimic despre lecturile și admirațiile lui. Simpatia pentru Virgil, indicată de Benoit-Lévy, însemnează numai o predilecție pentru imaginile și cadențele armonioase, dar nu anunță preocupările îndrăznețe de mai târziu. — *h. b.* —

Amorul lui Goethe

Intreaga viață amoroasă a lui Goethe o evocă cu emoție d. Léopold Stern într'o carte pitorească, în care strălucesc gingașele chipuri de femei, prea adesea victime ale capriciilor marelui poet : o frumoasă Gretchen pe care o cunoscu la Francfort, la 16 ani; Ana-Catherina Schoenkopf întâlnită la Leipzig ; cele două surori Emilia și Lucinda pe care le iubi, la 20 ani, la Strasbourg ; frumoasa Frederica, frumoasa fiică a pastorului Brion ; Lotte Buff, eroina din Werther; Maximiliana La Roche lângă care se consolează de pierderea celei precedente; Lisa Schoenmann, M-lle de Stein, Christiana Vulping, viitoarea lui soție, și altele încă pe care d. Leopold Stern le descrie în portrete vii.

Autorul a făcut, în locurile acestor amoruri diferite, călătorii numeroase ; cartea îmbogățită cu o documentare personală mult prețioasă, este plină de priviri noui asupra vieții poetului și ne redă, în cele mai mici amănunte, minunatul roman care a fost viața sentimentală a marelui poet german. — *g. b.*

Cum ia naștere poezia?

Desigur este un secret dumnezeesc felul cum ia naștere poezia în inima unui poet. Privilegiatul muritor în care a pătruns suflul creator se miră el însuși de a nu fi pătruns dela început această divină înflorire în inima lui. In ce zi a început să simtă acest puternic extaz care-l face să regăsească, sub vane aparențe, noutatea ingenuă a ființelor și lucrurilor? Unde a cunoscut pentru prima oară tentația de a supune cuvintele obsesiunii melodioase a ritmului? Adeseori poeții rămân în fața lor înși-le ca în fața unui mister.

Unii, deabia pot încerca, prin prisma amintirilor lor, să descompue raza interioară care-i lumina și să regăsească origina probabilă. Ei vor preciza doar atât : „Era în cutare zi, la cutare oră"... Da vor putea totuși indica influențele pe care le-au suferit, bunăvoințele sau antipatiile ce-i înconjurau, ceeace face ca mărturisirile lor să fie pline de poezie.

In „Revue de Paris" *Contesa de Noailles* scrie una dintre cele mai prețioase și mai strălucitoare „confesiuni literare". A încercat să reconstituiască povestea începuturilor ei poetice. De la vârsta de șase sau șapte ani, mărturisește ea, se făcu auzită vocea ei poetică :

„Mai înainte de nașterea celor dintâi poezii ale mele, scriseiu narațiuni minunat judecate de către părinții mei binevoitori. Aceste foi de hârtie, pe care scrisul meu mărturisia un tânăr spirit de compoziție, mama și tatăl meu le arătau tuturor prietenilor, care la rându-le, se minunau".

Apoi, copilului acestuia așa de bine înzestrat, Chateaubriand îi deschise lumea imaginilor, Victor Hugo pe cea a ritmului. O institutoare dicta fetiții pagini fastuoase din opera neîntrecutului prozator. Și în fiecare seară, un prieten al familiei declama o poemă din „Contemplation" de V. Hugo. Asupra ei opera un farmec îndoit. Fetița înzestrată cu darul muzelor, începu să scrie versuri. Primele cântece, tânăra *Anna de Brancovan* le transcrise pe două albume, astăzi dispărute.

„Spre doisprezece sau treisprezece ani, povestește ea, mă hotărâi să pătrund misterul poeziei. Un sonet de Alfred de Musset îmi servi de exemplu".

De acum înainte muza ei inspiratoare îi dicta versuri care exprimau, cu o artă seducătoare, elanul profund și neliniștitor al dorinței umane. Contesa de Noailles publică azi, sub semnătura Anna de Brancovan, șase din aceste luminoase poezii de tinerețe. Un avânt către viața universală se ridică chiar din primele ei catrene :

Chaque aurore qui me réveille
Me luit comme au premier matin :
J'aurai reçu sans que la veille
M'ait préparée au lendemain.

J'erre en cherchant quel coin de terre
Ou quelle étoile au firmament,
Fragments de mon coeur solitaire,
L'attireront comme un aimant.

Iată și o concepție amară asupra amorului :

Notre ardente ferveur et nos effusions
Iront grossir la somme inutile des choses,
Mais qu'importe aux étés, ivres d'éclosions,
Ce qui pèse à l'hiver la poussière des roses?

Iată cum sufletul adevăraților poeți anunță prin câteva trăsături strălucitoare, manifestările încântătoare de mai târziu ! — *g. b.*

Secretul lui „Jocelyn"

Lamartine a cultivat cu multă sârguință genul epistolar; se spune chiar că numai jumătate din corespondența lui e cunoscută. Unele din aceste scrisori, când vor ieși din umbră, vor lumina încă alte colțuri misterioase din viața și opera lui. In numeroasele lui confidențe, Lamartine a alterat uneori adevărul; a făcut-o totdeauna pentru a idealiza, din pură generozitate sufletească. D-l Alfred Testot-Ferry, membru erudit al Academiei din Macôn, aduce o nouă probă publicând în „*Revue bleue*" rezultatul interesantelor cercetări asupra personalității și amorurilor abatelui François Ducont, parohul din Bussières și Milly din care Lamartine s'a inspirat pentru a concepe și a scrie poema „Jocelyn". Eroul acestei faimoase poeme, refugiat în Alpi în timpul revoluției, se îndrăgostește cu un nobil și cast amor de o tânără pe care întâmplarea i-o aruncă înainte ; chemat în închisoarea episcopului său, fără voia lui, i se recomandă, mai mult i se ordonă, să-și reia profesiunea de preot. El se desparte atunci de aceea pe care o iubia, se silește s'o uite, consacrându-și viața ca pastor al unor bieți oameni dintr'un sat obscur.

Aceasta este povestea romanțioasă inventată de Lamartine, și iată și realitatea găsită de d. Alfred Testot-Ferry: François Dumont, în momentul când scăpă pe Laurence ducând-o în munți, era deja abate Dumont; el fusese numit preot în condițiuni normale, în 1790, și numaidecât numit vicar de Bussières, unde putem să-i urmărim întreaga lui carieră și progresul studiilor sale, după semnăturile lăsate pe vechile registre ale parohiei. In ceea ce privește Laurence, ea era fiica cea de-a treia a contelui de Pierreclau, al cărui castel se înălța la o depărtare de 1 kilometru și jumătate de Bussières.

Ea se numea Jacqueline-Marguerite Michon de Pierreclau, născută la Mâcon, la 16 Decembrie 1774. In familie i se zicea Mademoiselle de Milly. Tatăl ei, contele de Pierreclau, violent, aspru, mai ales cu locuitorii numeroaselor lui terenuri, nu fu cruțat de jafurile din 1789 și, în 1793, fu închis cu soția sa, cu fratele său și cu o parte din copiii săi ; fiul lui mai mare emigrase. Tradiția spune că una din fiicele sale, Jacqueline-Marguerite, scăpă din închisoare. Ea cunoscu desigur pe Antoine-François Dumont, care în timpul teroarei se ocupa cu afacerile familiei ei, și pe fratele lui mai mic, abatele François Dumont, parohul din Pierreclos, care abdică din funcțiunile sale și care, în timpul directoratului din Mâcon, trăia mai mult ascuns, fiindu-i și biserica închisă.Ințelegem acum legătura banală, mai mult decât turburătoare, între preotul frumos, în floarea vârstei, plăcut prin manierele și spiritul lui, și tânăra fată, despărțită de familia ei.

In comentariul care însoțește documentele lui Testot-Ferry, d. Albéric Cahnet pune această aventură în timpul teroarei, în timp ce familia Pierreclau se afla încarcerată. Atunci se desfășoară aventura povestită de Lamartine în „Confidences". O scrisoare scrisă în 1859 de cumnata „celeia care a fost Laurence", numește această aventură „o înspăimântătoare nenorocire", ea confirmă existența unui copil, fruct al acestor legături nelegitime.

Nu se cunosc prea multe amănunte cu privire la acest fiu al lui Jocelyn. O tradiție spune că a murit de tânăr : Totuși Lamartine, se zice, l-ar fi vizitat după ieșirea lui din colegiu ; la acea epocă copilul avea patrusprezece sau cincisprezece ani.

Cât de mult a răsunat acest secret tragic în sufletul furtunos al viitorului autor al „Meditațiunilor" ! Abatele Dumont a fost, cu adevărat, aproape tot atât cât Rousseau și Chateaubriand, unul din maeștrii lui în romantism... — *g. b.*

BIBLIOGRAFIE

In editura „Cărții Românești", au apărut următoarele:

M. Sadoveanu: „Olanda". Note de călătorie. Lei 75.

C. Ardeleanu: „Diplomatul. Tăbăcarul și Actrița". Lei 96.

Charles Aubert: „Arta mimică", cu 200 desene. Prefață de d. prof. Rădulescu-Motru. Tradusă de Apriliana Medianu.

Apostol Culea: (Cunoștințe folositoare. Seria A. No. 35). „Din viața oamenilor întreprinzători".

In „Bibliotca Minerva" :

Ivan Turghenieff: „Fum". Vol. I.

Henrik Ibsen: „Doamna Mării".

Benjamin Constant: „Pribeagul".

Locotenent M. Zapan: „Viața și opera lui M. Berthelot".

* * *

Octav Botez: „Alexandru Xenopol", Editura Casei Școalelor, lei 45.

N. M. Condiescu: „Conu Enake", Edit. Scrisul Românesc, Craiova, lei 70.

Traian Brăileanu: „Politica", tip. Mitropolitul Silvestru, Cernăuți, lei 300.

Preot C. Dron: „Valoarea actuală a Canoanelor", tip. Cărților Bisericești, București.

G. G. Antonescu: „Educație și cultură", Edit. Cultura Românească, București, lei 80.

Al. Davila: „Din torsul zilelor", edit. Oltenia, București, lei 80.

André Maurois: „Dialoguri asupra comandamentului", trad. de col. Const. C. Alexandrescu, lei 60.

Anuarul Școalei Normale Vasile Lupu din Iași, Edit. Viața Românească, lei 100.

Orpheus, anul IV, No. 3; Transilvania, anul 59, No. 6; Viața Medicală, anul IV, No. 36; Revista de Șah, anul IV, No. 6; Orașul nostru, anul I, No. 10; Cele trei Crișuri, anul IX, No. 5-6; Societatea de mâine, anul 5, No. 12-13; Ritmul vremii, anul IV, No. 6-7; Universul Literar, anul 44, No. 27-28; Falanga anul II, No. 42.

NOU!
H. SANIELEVICI
CIVILIZAȚIE
In „BIBLIOTECA DIMINEAȚA"
No. 96 — 70 pagini — 8 Lei

GHIOCEL ALEXANDRESCU
(Gara Mărculești Jud. Jalomița)
La vârstra de 1 an și 4 luni. Hrănit dela naștere cu alimentele englezești
„ALLENBURYS"
19 MAI 1928

FĂRĂ ÎNDOIALĂ!
INCĂLȚĂMINTEA SCHUL ESTE CEA MAI TRAINICĂ ȘI ELEGANTĂ

SCHUL
• SMÂRDAN 43 •

Ardealul cultural sub regimul ungar

Noua revistă literară maghiară „Erdélyi Helikon" ce a început să apară la Cluj și pe care am anunțat-o și noi, dă tot mai mult dovadă de obiectivitate și independență în judecarea chestiunilor culturale din punctul de vedere maghiar. O polemică literară, provocată de un articol al episcopului L. Ravasz din Ungaria, a prilejuit declarațiuni interesante din partea scriitorilor ardeleni grupați în jurul revistei clujene. In acel articol intitulat „Schizmă literară", episcopul Ravasz acuză pe scriitorii maghiari din Ardeal că au abandonat tradiția literaturei maghiare și și-au creat o literatură nouă cu caracter ardelenesc, ceeace înseamnă, după cuviosul episcop, „schizmă literară". Revista „E. H." a organizat o anchetă între colaboratorii săi ca răspuns la acuzațiunea ce s'a făcut la Budapesta Ardealului literar. Răspunsurile acestea confirmă, că într'adevăr s'a făcut în scurtul timp de zece ani o deosebire distinctă între literatura din Ardeal și între cea dela Budapesta. Dar unul dintre cei anchetați se întreabă cu drept cuvânt : Care dintre aceste două literaturi este mai maghiară? Cea din Ardeal are, în tot cazul, un caracter mai pronunțat național, ceiace se explică prin nouile împrejurări în care trăește maghiarimea de dincoace de Tisza. „Căci e mai ușor azi a fi maghiar la Budapesta decât în Cluj". Intr'alt loc i se răspunde episcopului erijat în critic literar, că scriitorii ardeleni nu au nevoie de sfatul lui de-a merge din nou la școala clasicismului maghiar, căci Ardealul a dat de mult pe cei mai eminenți literați acestui clasicism... și acum a învățat a-și face singur educația artistică și culturală.

Fără îndoială că această polemică, începută de un episcop după preceptele „schizmatice" ale bisericei, are mai mult un caracter politic decât literar, și denotă teama celor dela Budapesta, mărturisită și în articolul din chestie, ca nu cumva maghiarimea din Ardeal „să-și creeze o nouă viață sufletească în urma literaturei ardelene", fiindcă „limba maghiară nu suportă decât o singură literatură".

In răspunsul său la anchetă unul dintre publiciștii ardeleni, d. Carol Kós își formează astfel părerea asupra articolului episcopului Ravasz : „Dacă opinia maghiară dinainte de războiu nu a semnalat existența unei literaturi ardelene, aceasta se datorește tendințelor de centralizare a întregei vieți la Budapesta, Ardealul fiind condamnat la rolul de simplu consumator al produselor de pe malul Dunărei :

Afirmațiunea aceasta d. Kós o desvoltă pe larg în numărul recent al revistei și ne dă un interesant tablou despre felul cum se purtau factorii culturei maghiare din capitala fostei Ungarii față de interesele culturale și artistice ale Ardealului, considerat ca „cea mai prețioasă parte din coroana sfântului Ștefan"

„Se poate, spune d. Kós, ca sub raport muzical societatea din Ardeal să nu fie destul de instruită și de cultă, dar în privința literaturei e la nivel european. Sub societatea Ardealului înțelegem la fel pe toate trei națiunile din Ardeal, dar despre societatea maghiară putem afirma cu inima liniștită, că temeinicia culturei sale literare, poate mai puțin extinsă, este mai adâncă și din punct de vedere național mai serioasă, decât a societății din Ungaria, sau mai corect spus din Budapesta. Cultura aceasta literară a societății noastre a întreținut, în condițiuni aproape de necrezut, și teatrele noastre și tot ea a făcut posibil ca de azi pe mâine să se desvolte din micile fițuici provinciale puternica și serioasa presă cotidiană de azi, foile săptămânale, revistele periodice și casele noastre de editură.

In schimb însă, în vreme ce cultura literară, moștenită secole de-arândul, a societății maghiare ardelene, a fost desvoltată și adâncită treptat prin școlile noastre în ultima jumătate de secol de sub imperiul ungar, cultura noastră artistică, (care odinioară ținea pas cu cea literară) a făcut, durere, tocmai în ultimii cincizeci de ani de regim ungar un regres aproape complet. Nu vrem să facem nimănui recriminări, dar adevărul trebue să-l spunem : cauza principală a acestui regres a fost politica culturală de centralizare forțată a Statului ungar, a cărei jertfă a fost (nu din rea credință, dar, să recunoaștem, dintr'un spirit de preocupare interesată) Ardealul. Ardealul n'a avut o singură școală sau instituțiune de artă ; istoria și estetica artelor n'au fost predate în nici o școală secundară, în nici una din instituțiile academice, și nici chiar universitatea din Cluj n'a avut o catedră pentru istoria artelor. In Ardeal până și școlile de meserii erau toate de grad inferior.

Talentele ardelene nu puteau căpăta în Ardeal nici o educație artistică de cel mai inferior grad și nici nu-și puteau găsi o existență aici. Planurile pentru edificiile publice le furnisa Budapesta, bisericile ardelene erau împodobite de pictori și sculptori peștani, singurului „Muzeu ardelean" maghiar i-se trimetea din când în când câte-un obiect de artă, care rămânea nevândut, după ce-și alegeau pinacotecile din Budapesta ceeace le convenea lor. Gustul la modă pentru artă la publicul nostru lipisit de educație artistică nu era îndrumat dela Budapesta, ci impus.

Sunt adevăruri crude acestea, dar nu ne dor. Trebue să recunoaștem adevărul pentrucă — vrem să clădim.

Situația noastră în prezent este aceasta : Educația artistică a publicului nostru este, fără vina lui, necultivată, instituțiuni de artă nu avem, criticii de artă serioși și curagioși ne lipsesc, pentrucă n'am avut cu ce să-i producem, prin urmare n'avem nici critică și publicul n'are îndrumători în privința vieții artistice. Urmarea acestei situații e că nici odată nu s'au clădit în Ardeal edificii mai proaste și fără gust ca acum, nici odată locuințele de odinioară făcute sau cumpărate cu bani scumpi n'au bruscat ca acum pe omul neorocit care mai are puțin gust, pentrucă nici odată nu s'au cumpărat atâtea lucrări de cârpaci și côpii proaste ca în zilele noastre. Provincia noastră a ajuns un eldorado pentru toți diletanții descendenți din familii bune și cu legături în societate, pentru cârpacii înfumurați, pentru înșelătorii guralivi, pentru telalii deveniți negustori de obiecte de artă, pentru inginerii ceferiști ridicați la rangul de arhitecți.

In acelaș timp însă artiștii noștri serioși, apreciați și în străinătate, sunt muritori de foame, sau își câștigă existența cu alte îndeletniciri și sunt bucuroși când le bate ceasul de plecare depe acest pământ trist și plin de greutăți.

Diagnoza aceasta se potrivește, mai mult sau mai puțin, la situația artistică a tuturor celor trei națiuni din Ardeal ; poate la sași să fie o stare ceva mai sănătoasă, dar pentru aceea și ei sufăr destul".

După aceste constatări, cari prin sinceritatea lor pun în lumina adevărată opera culturală, înfăptuită sau mai corect zis neînfăptuită de fosta stăpânire ungară în Ardeal, d. Kós face juste aprecieri cu privire la situația de azi, relevând faptul că și Bucureștii fac aceeași greșeală în privința culturei artistice în Ardeal ca și Budapesta. Interesantă e concluzia la care ajunge d-sa și care se rezumă în următoarele cuvinte : „Artiștii ardeleni și societatea ardelenească vor trebui să se împace cu gândul, că *în Ardeal sau va fi artă ardelenească* sau nu va fi nici un fel de viață artistică".

Pe cât de îndrăzneață pare această concluzie pe atât de justificată este afirmația d-lui Kós, dacă ne gândim la toate împrejurările de viață prin care a trecut și în care se găsește azi Ardealul.

ION BAILA

INSEMNĂRI

Elogiul lui Jean Richepin

Emile Mâle, noul membru al Academiei Franceze, celebru prin lucrările sale asupra artei religioase şi a catedralelor din Franţa, a vorbit în ziua recepţiei de autorul lui *La glu* şi *Chanson des gueux*.

Richepin a fost un îndrăgostit al cuvântului, din poemele cele mai orgolioase ca şi din cuvintele cele mai umile. Găsea în scrierile artiştilor mijlocii cuvinte savuroase exprimând mari delicateţi morale sau imagini îndrăzneţe şi pitoreşti. Studia pe aceşti artişti cu aceiaşi dragoste şi acelaş respect ca şi pe poeţii iluştri. Ii comenta cu entuziasm. Dorinţa lui era să-i egaleze, şi astfel a aflat filonul imaginaţiei lor. A izbutit să cânte ca matelotii, ca soldaţii, ca cerşetorii. Era exemplarul ciudat al unui literat în comunicaţie directă cu massa şi-a unui humanist preţuit de savanţi.

Jean Richepin a aflat secretul cântecului popular ai cărui eroi erau vagabonzii. Dar înfăţişarea lui de cântăreţ popular nu excludea cultura. Era un humanist îndrăgostit de antichitate şi-l vedem adesea metamorfozându-se în poet alexandrin. Traduce o idilă de Teocrit, parafrazează un vers de Juvenal. Spre bătrâneţe a fost tot mai cucerit de acea antichitate pe care o iubise în tinereţe. Antichitatea lui era însă tot Juvenal, Stace, Claudian—poeţii care au încercat o înnoire a poeziei latine.

Una din credinţele lui Richepin, pe care a împărtăşit-o de altfel cu toată generaţia romantică a fost credinţa mistică în puterea creatoare a poporului. Veacul al 19-lea a atribuit multă vreme câteva din cele mai frumoase opere ale trecutului, instinctului popular. Dar un studiu mai atent al acestor capodopere a dovedit că s'a acordat prea mult geniului necunoscut şi inconştient. Epopeile evului-mediu nu s'au creat din cântece transmise din gură în gură timp de veacuri şi adunate de rapsozi. Joseph Bédier, specialist în materie şi membru al Academiei Franceze, a dovedit că epopeile medievale sunt opera unor indivizi de geniu care cunoşteau regulele artei lor tot atât de bine ca şi poeţii de azi. Ei au inventat aproape în întregime ceeace se credea a fi legende populare. Ei au exprimat, desigur, gândirea timpului lor, dar poporul nu le-a dat decât admiraţia. Catedralele deasemenea, nu s'au ridicat de la sine, numai cu ajutorul poporului. Catedralele sunt capodopere de ştiinţă, de o ştiinţă atât de rafinată că a trebuit un secol de studii arheologilor moderni pentru a-i afla toate secretele.

Tot astfel cântecul popular al vagabonzilor, cerşetorilor şi ţiganilor, aşa cum il concepe şi cum de-atâtea ori l-a realizat Jean Richepin, era un cântec de adevărată poezie, opera unui adevărat artist. — *A.*

Fiica lui G. Clemenceau, scriitoare

Cartea d-nei Clemenceau-Jaquemaire „La Vie en France" tradusă şi în engleză de autoare este în realitate o idilă a copilăriei sale văzută după o lungă vreme prin prizma imaginaţiei şi a poeziei.

Ea îşi aminteşte de Victor Hugo de la care ar fi primit în copilăria ei un fel de **binecuvântare lirică** a celui ce era socotit ca patriarchul romantismului. Dar impresiunea păstrată de atunci nu e favorabilă acestui ilustru personagiu.

„Mi se părea, zice ea, că tonul nu era natural, imaginile ii erau forţate, gesturile tăioase, il suportam cu un fel de exasperare".

Despre tatăl ei vorbeşte ca despre un oaspete care apărea din când în când în vechiul castel din Vendée, unde era aşteptat cu pasiune. Arată cum sosea cu trăsura încărcată de fel de fel de pachete, în care erau cele mai ingenioase surprize, lua parte la lecţiile fetiţei, apoi dispărea misterios. Seara se auzea o trompetă şi într'o odaie a castelului era improvizat un „Grand Guignol".

Asistăm apoi la vânătorile pe care le deschidea în fiecare an Clemenceau, la cursele sale pe jos fantastice. Dar mai ales cunoaştem din cartea fiicei lui Clemenceau, nu viaţa Franţei întregi, dar viaţa unei familii aristocratice, deşi republicană, în persoana bunicului şi a celor două mătuşi, oaspeţii permanenţi ai castelului în care a trăit copila marelui om de stat. Evocarea acestor amintiri e vioaie şi plină de comentarii care dovedesc că autoarea este nu numai o femee de spirit, ceiace nu e de mirare la fiica lui Clemenceau, dar şi o fină cunoscătoare a vieţii şi artei. — I.

Cartea Caterinei Wells

Cartea de versuri şi proză apărută curând după moartea soţiei marelui scriitor, cu o biografie scrisă de soţul ei ca introducere, a fost considerată în Anglia ca un eveniment literar, şi un monument demn de aceea în amintirea căreia se ridicase. Nuvelele şi poemele Caterinei Wells sunt vibrante de entuziasm pentru frumos, limpezi şi fine în expresiunea lor, pline de putere de convingere.

Biografia scrisă de Wells este o adevărată capod'operă. Mişcătoare, demnă şi însufleţită de o simţire adâncă de durere stăpânită, e desăvârşită ca expresiune:

„Ea ne-a dat în povestirile şi bucăţile sale în versuri calitatea unui humor, o stare de suflet, o fază a unei personalităţi greu de realizat; niciodată agresivă, dar foarte dârză în rezistenţă, fără nici un fel de violenţă în atitudine, totuşi limpede şi hotărîtă, dulce şi fină, foarte, foarte fină în ţesătura ei intimă. Sub această înfăţişare personalitatea ei apărea cu o nuanţă de melancolie şi regret; avea ceva din tonalitatea sentimentală a unui peisagiu foarte liniştit, luminat totuşi în dulceaţa serii şi pătruns de o uşoară tristeţă. E o dorinţă acolo, dar o dorinţă aţipită, care nu caută să se înfiripeze. O dorinţă de frumuseţe şi dulce tovărăşie. O iubire care nu se arată, nu se dovedeşte, ci amăgeşte sufletul cu dorinţa ei. Inşeală obsesiunea acestei dorinţe. O nelinişte care nu se dă niciodată pe faţă, o nelinişte asemene unui elf ,care s'ar juca în visul unui copil".

„The Last Fairy" e o încântătoare naraţiune pentru copii, plină de lucruri ciudate. **„The Beautiful House"** sfârşeşte dureros o poveste plină de frumuseţă. **„The Dragon-Fly"** conţine câteva pagini de tragedie şi ironie, într'o formă strânsă şi plină de putere. **„The Ghost"** e plină de fiorii groazei; sunt în total douăzeci şi una de bucăţi bune în proză.

Poemele sunt scrise mai toate în versuri libere, în care ca şi în proză, sunt licăriri de conştiinţă limpede şi presimţiri nelămurite, amestec de patimă şi tăceri pline de înţeles. In acest ton sunt mai ales poeziile de războiu. Dar cea mai originală şi mai deosebită e poema **„The Fugitives"** o povestire puternică, furtunoasă, cu ritmuri variate, plină de expresii îndrăzneţe, atingând tonul şi alura baladelor vechi.

Prietenii marelui scriitor nu pot uita ceasurile petrecute în cercul plin de căldură şi adevărată ospitalitate pe care personalitatea ei generoasă, plină de bunătate şi fantezie a ştiut să-l însufleţească o viaţă întreagă. Dar cea mai nobilă amintire este acea pe care o evocă Wells în descrierea eroismului calm cu care şi-a suportat suferinţele boalei, resemnarea şi tăria cu care a primit agonia şi moartea. — **I.**

Un eveniment teatral

In Franţa, unde teatrul e atât de iubit şi are înapoia lui o glorioasă tradiţie multiseculară, evenimentele teatrale se produc rar. Ultimul sezon al dramei pariziene a fost cu deosebire sărac în opere de seamă. Tocmai la sfârşit, când totul părea pierdut, s'a ivit o lucrare dramatică remarcabilă. E vorba de *Siegfried* de *Jean Giraudoux*, reprezentată la *Comédie des Champs-Elysées.* Niciun autor dramatic francez, dela Musset încoace, n'a lucrat cu mai multă libertate. Şi dincolo de hotarele Franţei, numai Bernard Shaw a îndrăznit să-şi pue în scenă, fără nici o sfială, toate îndrăznelile sensibilităţii şi paradoxului care-l caracterizează: Jean Giraudoux se vădeşte astfel un discipol al artei lui Bernard Shaw: mai puţin paradoxal şi mai poet. Dar ca şi autorul irlandez al *Ioanei d'Arc,* scriitorul francez ne uimeşte cu focurile de artificii ale spiritului, ale simţirii, ale imaginilor şi cuvintelor, care îl uluesc la început pe spectator şi apoi îl încântă.

Eroii din *Siegfried* sunt poetici, mistici, nu sunt tipuri strict caracterizate. Ei nu întrupează anumiţi indivizi, ci mai curând neliniştea, grija şi simţirile a două rasse. Piesa lui Giraudoux e perfect stilizată şi scrisă cu grija formei dusă la exces, ca la Edmond Rostand. Dar efectele pe care le scoate Giraudoux sunt cu totul altele.

Iată subiectul piesei:

Scriitorul francez Jacques Forestier, care în timpul războiului a fost dat dispărut, se afla într'un spital german. A pierdut vorbirea şi memoria. E îngrijit de o germană, Eva, care-l vindecă şi îi reface educaţia — ca german. Ii dă numele Siegfried şi Jacques-Siegfried, după încheerea păcii, intră în viaţa politică a nouei lui patrii. Fără să ştie, aduce în haosul acelei vremi limpezimea şi logica spiritului francez şi ajunge în primul plan al vieţii politice germane. Visează la o nouă Constituţie care să facă din Germania o ţară unitară, ca Franţa. Dar vechea Germanie, romantică şi multiplă, nu vrea să piară. Ea e întrupată de un anume Zelten. Acesta a trăit la Paris şi a descoperit acolo secretul lui Siegfried; cheamă la Gotha pe logodnica lui Jacques, Geneviève Prat spre a-i vorbi. Astfel crede el că revoluţia pe care o plănueşte, se va împlini mai repede. Dar revoluţia lui Zelten se prăbuşeşte curând: biruit de Siegfried, îi face cunoscut că nu e german. Geneviève îi destăinueşte atunci la rândul ei, adevărata lui origine. Siegfried nu are mult de gândit spre a se decide între cele două patrii. Se înapoiază în Franţa, dar nu mai e cel care plecase din Franţa. Siegfried nu e ucis cu totul înlăuntrul lui Jacques. El vrea să joace rolul unui împăciuitor între cele două ţări, cele două culturi, cele două mentalităţi. Ideia fundamentală a piesei e că nu sunt aci două suflete identice, ci două suflete deosebite *care se întregesc.*

Siegfried prin succesul obţinut a deschis din nou porţile teatrelor pariziene, tuturor talentelor îndrăzneţe şi tuturor pieselor originale. — *A.*

Scrisorile lui Pilat din Pont

Un scriitor englez W. P. Crozier a editat scrisorile lui Pontius Pilat scrise către prietenul său Seneca pe timpul când era guvernator în Iudeea. Din aceste scrisori se vede că Pilat, pe care istoria Evangheliilor îl arată numai ca pe un om slab dar milos, era în realitate un om plin de ură şi mai ales plin de ură pentru Iudei.

In drumul său spre Cezarea, primind o delegaţie care-i vorbeşte cu respect şi moderaţie, descrie astfel scena în scrisoarea către Seneca:

„I-am luat din scurt, soldăţeşte". „I-am întrebat aspru..." „Le-am răspuns rece".

Despre Isus singurul punct care iese în relief din aceste scrisori, este că el a fost osândit din motive şi politice şi religioase, după cum se vede şi din Evanghelie.

Iar în ceiace priveşte sentinţa din urmă, iată cum scrie el lui Seneca:

„La urma urmei ce importanţă are acest lucru? Ce importanţă are faptul unui Iudeu mai mult sau mai puţin?"

Pe când Caiafa apare ca un foarte dibaciu apărător împotriva severităţii şi a tiraniei lui Pilat.

O dovadă mai mult de relativitatea adevărului istoric. — *I.*

Criza cărţi germane

Comerţul cărţilor germane, care odinioară se găsea în fruntea tuturor ţărilor, luptă după războiu cu aceleaşi greutăţi, cari se resimt pretutindeni. Cărţile nu se mai vând ca înainte şi editurile luptă cu greutăţi din cauza aceasta, căci pe lângă indiferenţa sau incapacitatea materială a publicului, mai e şi împrejurarea, că marile case editoriale germane pun mare pond pe execuţia technică ireproşabilă, ceiace în condiţiunile de astăzi înseamnă o majorare considerabilă a cheltuelilor.

In faţa acestei situaţii critice editorii şi librarii germani au căutat şi au găsit o nouă modalitate de-a face mari înlesniri publicului amator de lectură serioasă la procurarea cărţilor de tot felul. Astfel unii au organizat „Reuniuni a amicilor cărţilor", cari se constituesc în societăţi şi în schimbul unei taxe de membru relativ mică, ca 150 lei pe trei luni, primesc o revistă bine îngrijită, şi 1—2—3 volume pe ales dintr'o serie de câteva sute, care sporeşte continuu. Rentabilitatea în această contribuţie constă în tirajul cel mare al publicaţiunei şi al volumelor, tiraj care trece câte-odată de 100.000 de exemplare. Alţii editori au adoptat tot sistemul seriilor, dar fără obligaţia de-a se constitui în societăţi sau reuniuni. Seriile acestea sunt compuse după categoria şi conţinutul cărţilor. Pentru a se putea aprecia avantajul ce-l prezintă această nouă metodă de-a vinde cărţile, vom arăta aci la câteva exemple diferenţa de preţ între cărţile vândute singuratic şi între cele vândute pe serii. Cărţile unei serii ar costa, vândute singuratic, în total 50.35 R M, iar în seria complectă numai 30. R. M.; altele se vând cu 58.80 R. M. singuratic, iar în serie numai cu 30 R. M., sau alt exemplu cu 64.40 R. M. resp. 40.02. — R. M. Toate cărţile acestea sunt legate frumos; dacă se cumpără broaşte diferenţa e şi mai mare.

In felul acesta se fac sforţări mari pe piaţa cărţilor germane, cari vor da, desigur, rezultate bune. Metoda aceasta însă, oricât de ademenitoare ar părea, nu s'ar potrivi la noi pentru faptul, că produsele noastre literare sunt atât de reduse încât n'ai avea din ce să formezi nici câteva serii de cărţi, al căror conţinut să se potrivească.

Mărunte

— Dela ultimul premiu Goncourt, se vorbeşte mult despre *Premiul Vïking,* instituit spontan de un grup de Norvegieni, pentru a protesta împotriva romanului lui Maurice Bedel: *Jérôme, 60° latitudine nordică.* Acest premiu a fost decernat pentru întâia oară, la 17 Mai, sărbătoarea naţională norvegiană, de un juriu format din bărbaţi şi femei, oameni de litere, publicişti, pictori. Laureatul este d. Ch.-Th. Féret, poet normand, care a luat premiul, având numai două voturi mai mult decât d. P.-G. La Chesnais, autorul unor lucrări de sociologie şi de politică, traducătorul lui Bojer şi al lui Ibsen.

Ch.-Th. Féret, care a trecut de şaptezeci de ani, a publicat romane, antologii, poeme. Cele mai importante culegeri de versuri sunt: *L'Arc d'Ulysse, le Verger des Muses Le Livre des Ballades* et *La Normandie exaltée,* aceasta din urmă considerată drept o capo-d'operă şi care a fost cu deosebire preţuită de juriul Vïking.

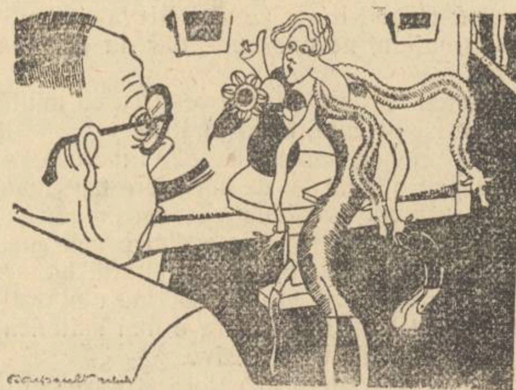
„Biblioteca Dimineaţa"
No. 95 — 80 pagini — 8 Lei
Cuprinde:
Dansatoarea Greacă
Şi alte povestiri
de celebrul scriitor
Artur Schnitzler

Se fac înlesniri de plată

Ondulaţii

Coaforii au fixat pentru 1928 moda ondulaţiei

— Pentru Dumnezeu, dragă... Ai torticolis sau ai înghiţit un şarpe?

— Nici una, nici alta... Dar moda cere acum ca femeile să fie foarte ondulate.

Toaletă de circumstanţă

— Vrei să ieşi aşa?

— Desigur. Doar mă duc la Salonul Nautic...

Reichstagul roşu

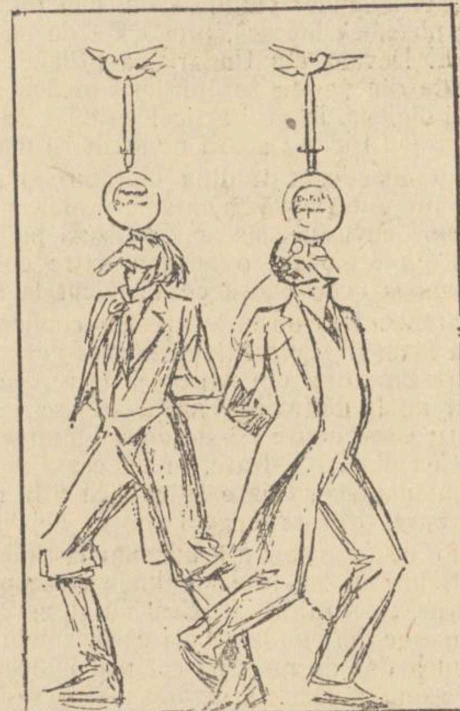
Fantomele Hohenzollern-ilor părăsesc pentru totdeauna locul acesta.

La băi

— Vă dau îndată o cabină. Tocmai m'am uitat acum: blonda dela No. 3 îşi pune cămaşa, iar bruna dela No. 17 e aproape îmbrăcată.

„Suprimarea" războiului

Vechiul joc diplomatic.

In tramway, în tren, la munte la mare, acasă citiţi:

REALITATEA

ilustrată

20 pagini cu clişee de actualitate

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 399

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATAT

Duminică 29 Iulie 192

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Vila de lângă țărm

O văzusem demult, demult... într'o zi de Mai și în primul ceas al vieții mele când priveam marea în față. Plecasem de lângă cărțile mele de teologie, părăsisem pentru câteva zile chilia mea cu arabescuri de vis și trecusem Dunărea, în câmpiile de maci ale Dobrogei... Toate erau noi, ca ieșite în ajun din mâna ziditorului și marea, — minunea de zmaragd fluid — mi se destăinuia întâia oară.

Eram nerăbdător s'o văz și s'o ascult mai de aproape. Am coborât spre țărm, printre niște case, printre niște ulițe pe cari nu le-am mai regăsit timp de treizeci de ani, și am ajuns aci, lângă această vilă... Mi s'a părut și ea isprăvită de curând și ridicată, pe subconstrucția ei de bolovani și de ciment, cu o zveltețã și cu o fizionomie de clădire maură. Cei ce o zidiseră fuseseră vădit preocupați de gândul să imprime acestei vile ceva din caracterele arhitecturei arabe.

Așa a fost cel puțin sentimentul nostru, al celor ce — surprinși și mulțumiți — priveam de jos subțirea și exotica fantasmă albă deasupra albastrelor noiane ale mării... Am poftit să pătrundem înnăuntru și să urcăm pe terasele vilei. Am găsit oameni binevoitori cari — în numele proprietarului absent, dar viță domnească și fire liberală — ne-au deschis ușa cu politeță... Și-am ajuns sus, pe dalbele terase, și-am rămas, o clipă lungă, nemișcați în fața mării și undeva, în registrele celui Prea Innalt, a rămas o îndoită binecuvântare, pentru clipa aceea fugară, dar eternă...

De atunci și până azi au curs treizeci de ani.. Cel puțin de zece ori, în vremea aceasta, am încercat să regăsesc vila de lângă țărm. Unde putea să fie? Imi venea să cred că a pierit din locul ei, fie din pricina mării, care-și mănâncă litoralul, fie din pricina cine știe căror prefaceri arhitectonice nebănuite... Deci, vila mea — socoteam eu — s'a strămutat cu totul în lumea prototipului și-a idealului. Și-am crezut aceasta și mai mult când, de peste mări și țări, am primit într'o zi știrea, că aceea care suise cu mine treptele vilei și ale visului, se strămutase și ea.

Dar paralela aceasta creiată de mine era nelegitimă. Mai zilele trecute, am trecut încă odată prin orașul de lângă mare și am făcut o plimbare pe subt balcoanele ultimelor case cari mai pot sta pe țărm... Cu largă și jalnică surprindere, am găsit, într'un complex de clădiri pe cari amintirea mea nu le mai recunoaște, castelul meu arab, de lângă valuri!... Nici marea nu-l expulzase, nici altă prefacere nu venise peste el, dar treizeci de ani, subt gemetele și durerea mărei, îl gârboviseră și-l înnegriseră... Privisem atunci un emir tânăr, frumos, îmbrăcat în mătăsuri foșnitoare... și regăseam acum un derviș bătrân, posac și trențăros!

Mi se păruse atunci, că de jur-împrejurul vilei este spațiu, libertate și curăție. Azi găseam strâmtoare, îmbâcseală și puzderii pe cari nu le mai mătură de cât vântul mării...

Am pornit cu gândul înnapoi, spre ziua cea de Mai, încadrată în lanurile de maci, în gândurile de la douăzeci de ani, și în farmecul unei prietenii lamartiniene. Cum începea viața atunci! Ce frumos arăta cetatea zorilor, văzută de pe ultimele coline și interpretată aprioric!

Credeam că vila aceasta s'a șters de pe pământ. O vedeam dincolo, pe plaiul neschimbărilor, al ideei și al adevărului nud. Dar azi văd că întârziază ca și mine... Mai mult, iată-o, în fața mea, oglindă neașteptată și crud revelatoare... Privește-te lung în oglinda aceasta și scrijelește, pe marginea ei, câteva versete din *Eclesiastul!*

Priveam cu ochi dureroși îmbătrânita vilă de pe țărm, niște cârpe sărmane cari se uscau pe frumoasele parmaclâcuri de altă dată și, în simbolică destăinuire, pricepeam adânca lecțiune din această întâlnire de după treizeci de ani...

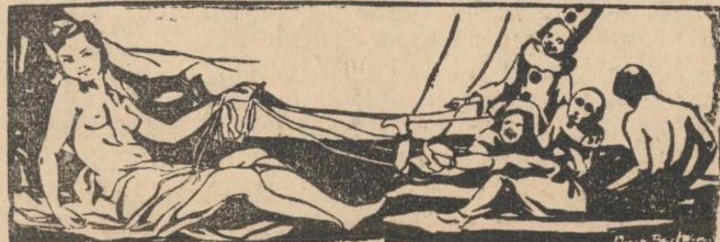
Dar între mine cel îmbrăcat în veștminte lungi și vecinic negre și această clădire, însemnată cu semnul nemuritor al amintirii, a trecut imaginea celei ce mă însoțea în neuitata zi de Mai... Dacă ar mai fi și ea aci de față, lângă aceste cârpe spânzurate, lângă aceste trepte despicate... ar plânge și ea, cum plânge bietul castel, cum plâng și eu.

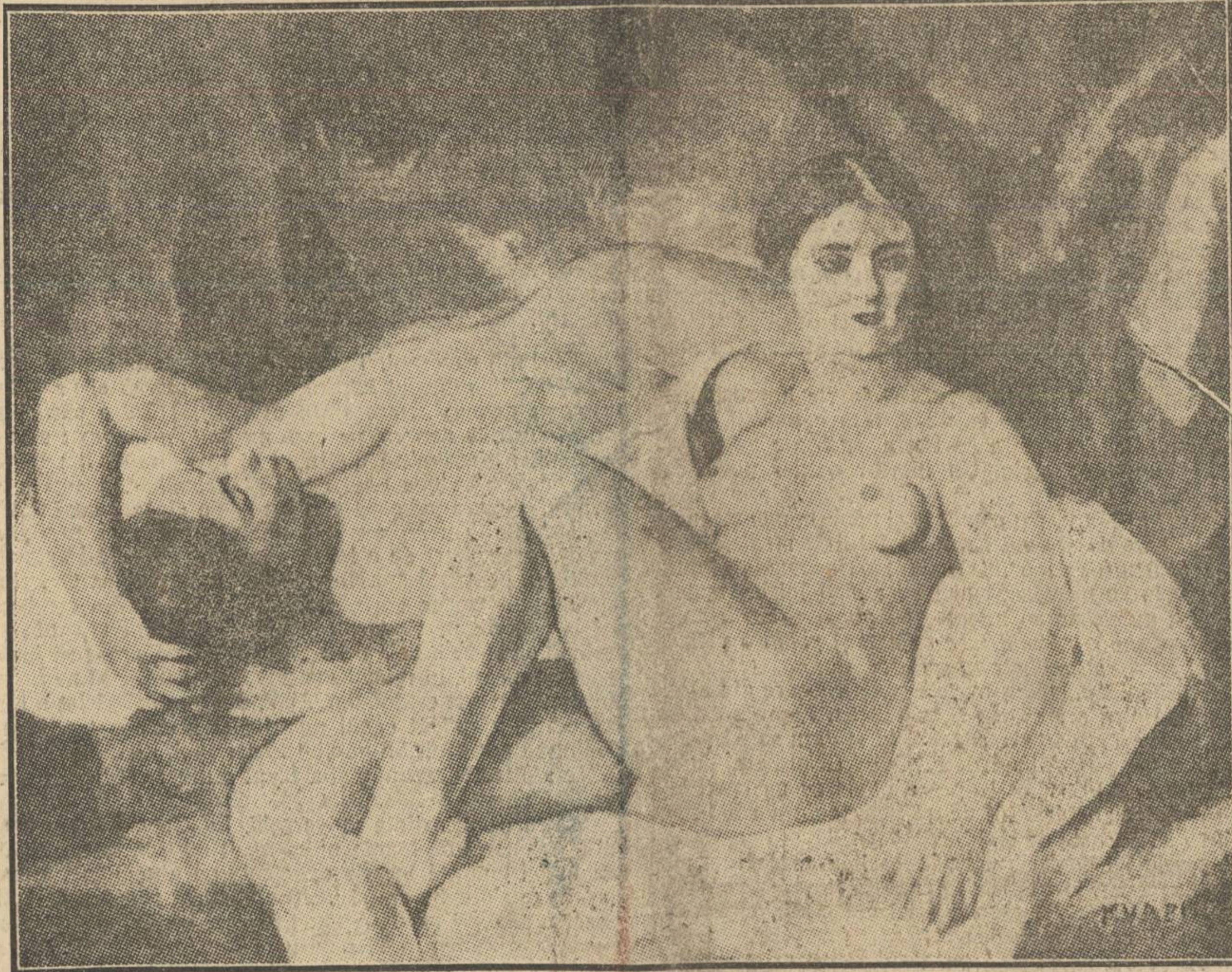
Ci ea — astăzi e dincolo de pragul celor pământești, dincolo de iluzia care se vestejește, dincolo de aripele cari se frâng, dincolo de puritățile cari ajung cârpe lamentabile. Dintre acești trei bătrâni, cari ar fi să stăm aici și să numărăm durerile, schimbările și cicatricele zilelor trecute peste noi, unul a isprăvit călătoria și s'a desbrăcat de vreme și de spațiu.

Stăteam și cugetam acestea, la umbra vilei regăsite și lângă țărmul plin de zbuciumul ritmic al mărei fără vârstă... Și mă întrebam, cum mă înttreb de multe ori când am în fața marea, dacă toată această largă și splendidă frământare, nu leagă tainic și nu ne înfățișează o învățătură mereu pierdută pentru priceperea noastră... Nu cumva suntem copiii cei mai îndărătnici și mai nerozi, când ne batem capul și ne întristăm și ne înnecăm de suspine și de probleme grele — tocmai în fața mării, tocmai în fața străveziului simbol care investmântă nemurirea și pe Dumnezeu?...

Cât de fericit este cel ce poate să mărturisească, deapururi, despre sine: „Doamne, nu am nici inimă care se trufește, nici priviri dominătoare. Nu-mi bat capul cu lucruri prea mari și prea înnalte pentru mine. Dimpotrivă! mi-e cugetul domol și liniștit, ca un copil înțărcat, lângă maică-sa..." (Psalm 131).

GALA GALACTION

Kvapil — Compoziție

De vorbă cu Paul Valéry

Salonul lui Paul Valéry: Mobile îmbrăcate în mătase galbenă și rose, ștearsă parcă de trecerea timpului, și care par aduse dintr'un vechiu castel provincial, — mobile prietenoase, familiare, care s'au pătruns de atmosfera spirituală în care trăesc stăpânii lor.

Paul Valéry are o voce extrem de muzicală; joasă, în note profunde și grave, puțin precipitată; un solo de violoncel în surdină. Părul alb, mustața sură, și privirea ce pare fixată asupra unor viziuni interioare; oarecum distrată, obosită poate.

Teoria poeziei

Despre ce să-ți vorbesc? Despre poezie? Nu mai am timp să fac versuri. Trebue să-mi trec vremea citind versurile bune sau rele ce mi se aduc. De altfel, o teorie artistică nu valorează nimic, despărțită de operele care o cuprind, care, dându-i naștere, o ilustrează și o explică în același timp. Valoarea ei e pur individuală. Precipită și cristalizează gândirea creatoare, o călăuzește și de multe ori o creiază. Insă nu poate îndeplini această funcțiune decât față de autorul ei. Orice teorie de artă e inalienabilă, păstrează forma celui ce a formulat-o, și nu poate sluji la nimic odată eșită din mâinile acestuia. O teorie care ar fi adevărată atât în raport cu mine cât și în raport cu altul ar fi falsă.

Poezia a existat înaintea oricărei teorii, muzica înaintea oricărei notațiuni.

Practică și teorie

Acum lucrurile par a se fi schimbat. De altfel o realizare de această natură a aparținut lui Aristot. Clasarea figurilor, a tehnicii exprimării, într'un cuvânt, crearea retoricii, înseamnă aservirea inspirației unor stricte reguli raționale. Din acest punct de vedere suntem înapoiați față de secolul lui Aristot. Insă teoria începe să-și recâștige drepturile. Astăzi când cel mai banal obiect, un brici de exemplu, e făcut după planurile complexe ale unui inginer, separația între teorie și practică e mult mai mică. Ciclul e următorul: practică, teorie, practică. Pornești dela observații experimentale cari-ți dau datele necesare construirii unui instrument — în sens larg, obiect sau gândire — care să explice și să simplifice datele experienței. Insă la rândul său acest instrument — în cazul de față teoria — va fi generator de artă.

Poezia pură

Poezia pură? Intrebuințasem această *expresie conventională* în prefața cărții lui Lucien Fabre: „Connaissance de la Déesse". De atunci, trecând din gură în gură, pare să fi devenit o *realitate în sine* pe care fiecare caută s'o definească.

Ințelegeam prin acest termen, poezia care ar rezulta din suprimarea oricărui element prozaic — și element prozaic e orice existență în chip independent, orice poate exista fără ajutorul cântecului — o limită spre care tinde poezia și pare greu de realizat într'o strofă care să cuprindă mai mult decât un vers. Am întrebuințat termenul „pur" în sensul chimic al cuvântului. Poezia și mijloacele ei de realizare sunt în relații foarte strânse. Esența poeziei e urmărirea ei, iar profunzimea ei e stăpânirea din ce în ce mai intimă a acestor mijloace de realizare.

Geneza operei literare

Nu gândesc în „om de litere". Nu ajung la aplicațiunea literară a spiritului decât provocat de împrejurări independente de voința mea. Aproape tot ce am scris mi-a fost comandat sau cerut. Astfel, „Eupalinos" mi-a fost comandat de revista „Architectures", care-mi indicase chiar numărul de cuvinte ce trebuia să cuprindă acest studiu.

In 1913, „La Nouvelle Revue Francaise" mi-a cerut o culegere a versurilor ce publicasem până atunci. Cedând stăruințelor lui Gide și Gallimard, am revăzut și remaniat poeme care dormeau prin reviste dispărute.

Versurile îmi servesc mai ales de exercițiu. Calculul logic, versificarea regulată, respectarea prosodiei clasice, urmărirea continuității efectelor plastice, a supleței sintaxei, sunt admirabile exerciții pentru spirit. Iar efortul literar e pentru mine ocaziunea unor cercetări de ordin deosebit, din care o parte numai ar putea da naștere operei literare.

Primele versuri le-am publicat în revista „La Conque", fondată de Pierre Louys și consacrată exclusiv poeziei. Fiecare număr publica un poem inedit de Heredia, Verlaine, Mallarmé, Moréas, Régnier, etc.

Paul Valéry

Pe Louys l-am cunoscut în 1889 — aveam 18 ani — cu ocazia serbării a 600 de ani de existență a Universității din Montpellier. După cum vedeți, persoanele morale sunt încântate să îmbătrânească. Ne-am împrietenit numaidecât. Discutam literatură, muzică; îmi citea versurile lui, mi le citea pe ale mele, mă îndemna să scriu... Căci nu simt în chip imperios această nevoe. Ceiace simt, e nevoia de a-mi reprezenta lucrurile în așa chip încât să poată fi încorporate într'un sistem omogen de simboluri și imagini.

Cariera de scriitor. — Biografia

Să-ți vorbesc de cariera mea? E deajuns de curioasă. Dacă țin seamă că „La Soirée avec Monsieur Teste" a fost preludiul unei tăceri de douăzeci de ani, tăcere încheiată cu „La jeune Parque", cariera mea s'a înfăptuit abia în cei zece ani, dela război încoace. Și pot deasemeni socoti că am intrat la Academie în vârstă de 26 ani. Trebue să mărturisesc că ași renunța la toate Academiile din lume și la toate gloriile, numai să fiu iarăși de 26 ani... Dorință inutilă și zădarnică; nimeni nu poate să-și reînceapă existența.

Ce să-ți spun din biografia mea? M'am născut într'o zi, undeva....

Tot într'o zi, am evadat din tăcerea mea.

N'am omorît pe nimeni...

— Ba da! și spre binele omenirii: ați ucis o sumă de „poeți" care și-au dat seama, cetind „Charmes", că n'au nimic comun cu poezia.

— Vreau să sper că nu. Nu vreau să fac școală. Am oroare de prozelitism. Ideile mele îmi servesc mie, mă îndoiesc însă că pot servi și altuia, — cel puțin în forma lor inițială.

— Dar acest lucru e independent de voință. De altfel vorbeam în sens de modificare.

— Da... fiece gest al omului răspândește moartea în jurul lui. Orice act vital e o suprimare. Bucata de pâine ce mănânci, o furi cuiva...

Moravurile actuale

Un scriitor nu poate fi un bun pictor de moravuri; el va alege totdeauna din realitate notele ce vor conveni tabloului său. Pe lângă aceasta, nu putem judeca deajuns de bine propria noastră epocă. Suntem prea aproape de ea, n'avem deajuns *recul*. In tot cazul, asistăm la o modificare în sensul libertății. Acest lucru e mai puțin sensibil în țara în care trăești, din cauza continuității spectacolului.

In Anglia am fost de mai multe ori, la intervale deajuns de îndepărtate; evoluția mi-a apărut în chip evident. Dar, ca să revin la Franța: am spus într'o notă asupra țării mele: „Franța e națiunea cea mai misterioasă și cea mai străvezie în acelaș timp".

In privința moravurilor, linia lor de despărțire e dreaptă până la un punct deajuns de îndepărtat; la acest punct însă, fără nici un motiv aparent, linia se bifurcă.

Sunt nuanțe inexprimabile care călăuzesc toleranțele și intoleranțele Francezului. De altfel, libertatea de moravuri în Franța e mult mai mare decât i se pare Francezului și mult mai redusă decât se crede peste graniță.

Căsătoria

Cred că în curând moravurile se vor uniformiza pe suprafața globului pământesc. Și prima instituție care va dispărea va fi căsătoria. Atâta vreme cât această instituție era expresia și răspunsul unor legături pământești, atâta timp cât copiii continuau personalitatea părinților, într'un cuvânt, atâta vreme cât căsătoria era privită din punct de vedere exclusiv social, existența ei era rațională. Astăzi, însă, un al doilea element a intervenit, cu rol preponderent: elementul sentimental care a dat naștere divorțului. Organizarea socială a căsătoriei nu mai are nici un rost din moment ce nu are la bază interesul social. In viitor, căsătoria va trebui să evolueze spre forma convenției între particulari, convenție care va face lege între părți.

Intre public și autor

Ies foarte des în lume. Lucru care e și mai des criticat, luat în deriziune. Publicul e convins că o doamnă sau un domn din „lumea mare" nu sunt în stare să înțeleagă, deci să se entuziasmeze, pentru o operă grea, și că autorul acestei opere e demn de ironie atunci când primește laudele și favoarea unui mediu atât de puțin comprehensiv. De fapt, însă, acest public mai mult poate decât oricare altul, a învățat să înțeleagă și să aprecieze acest gen de opere, considerându-le ca făcând parte din categoria de obiecte de lux ce îi sunt destinate. Iar pentru autor, frecventarea unui astfel de public are avantajul, pe de o parte, că-l pune în contact cu oameni care au ajuns la culmea carierei lor, contact prețios din punct de vedere psihologic; pe de altă parte, faptul că frecventează acest mediu și primește aceste omagii îl pune la adăpost de a le dori.

Atunci când existența mondenă i se pare lipsită de mister, nu mai prezintă nici-un pericol. Primejdia ar consta în a răspunde favoarei publice printr'o modificare a manierei destinată să atragă o favoare mai mare. Ceiace un autor așteaptă dela public nu e nici lauda nici admirația; e atenția pasionată, critica chiar....

România și Franța

Am primit o scrisoare din România, prin care sunt invitat să țin o serie de conferințe. Invitația mă ispitește.

Mai ales din punct de vedere literar, nu există nici-un fel de neînțelegere între România și Franța. Călătoria e însă obositoare, iar în Noembrie, data la care pot pleca, trebue să fie frig, zăpezi....

Intrevederea ia sfârșit. Inainte de a pleca stărui: In Noembrie nu e mai frig la București decât la Paris; și un public entuziast așteaptă pe poetul „Tinerei Parce".

Un amănunt care învederează extraordinara reputație de care se bucură Paul Valéry: scrisoarea prin care mă anunța că-mi acordă interviewul, era scrisă în întregime de un prieten al poetului. Manifestându-mi mirarea, mi s'a s'a răspuns că Valéry nu poate scrie cea mai neînsemnată notiță, cel mai inofensiv bilețel și nici măcar nu poate pune iscălitura sa în josul unei pagini fără ca, scurt timp după aceia, să nu găsească aceste hârtiuțe prin librării, vândute ca autografe de preț.

Insă iată și un alt aspect al medaliei numită glorie: pe vremea când Valéry, simplu funcționar la vamă, sau la Agenția Havas, compunea poemele care aveau să-i aducă celebritatea, era întâmpinat de neîncrederea celor ce trăiau în imediata lui apropiere. Și, fără îndoială, fratele lui Paul Valéry, rector la Universitatea din Montpellier, era pe atunci cel ce făcea mai multă cinste familiei...

ZOÉ GARTÈNE

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47 — 33 CAROL — MOBILA — 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LÂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA - EXPEDITII IN TOATA TARA

JEAN COCTEAU

Fragmente din „Secretul Profesional"

„Poetul blestemat" a ajuns un privilegiat, un răsfăţat, de când poesia „blestemată" e la modă. Puţini obţin acest titlu. Cei tineri nu-şi dau seama că marele public nu are o-pinie proprie, şi că nu e deajuns să fie blestemaţi de el, ci chiar de înaintaşi.

Tinere, doreşti această glorie sumbră. Te aprob, dar bagă de seamă! Dacă tinerimea literară îţi deschide braţele, te tămâiază, n'ai să cucereşti acea glorie. Nu poţi trăi la acelaş nivel cu epoca ta. Nu pentrucă adevăratul poet depăşeşte epoca sa sau că e deasupra ei. El e epoca însăşi. Dar toată epoca e în întârziere şi mai prejos decât el.

* * *

Cunoaşteţi impresia neaşteptată pe care o simţi când te afli în faţa propriului tău nume ca şi cum ar aparţine, altuia, când vezi, cum am zice forma lui şi-i auzi zgomotul silabelor fără obicnuinţa surdă şi oarbă datorită unei lungi intimităţi? Ideia că un vânzător, spre pildă, nu cunoaşte un cuvânt prea „savant" pentru el şi care nouă ne pare atât de cunoscut, ne deschide ochii, ne destupă urechile. Ca sub o baghetă magică banalitatea recâştigă viaţa.

Acelaş lucru se poate întâmpla cu un obiect, cu un animal. Timp de o clipită *vedem* un câine, o birjă, o casă *pentru prima oară*. Suntem copleşiţi de tot ce e într'înşii deosebit, nebunesc, ridicol sau frumos. Indată după aceia obicinuinţa şterge cu guma ei imagnea atât de puternică. Mângâiem câinele, oprim birja, locuim casa. Dar nu-i mai vedem.

Iată rolul poeziei. Ea desvălue în toată puterea cuvântului. Ea arată goale, într'o lumină care ne sgâlţâie toropeala, lucrurile surprinzătoare care ne înconjoară şi pe care simţurile noastre le înregistrau maşinal.

Nu e nevoie să cauţi departe lucruri şi sentimente bizare pentru a uimi pe cel ce doarme cu ochii deschişi. Acesta e sistemul poetului prost şi a provocat mania exotismului.

Trebue să-i arăţi lucruri peste cari inima şi ochii îi alunecă zilnic, sub un unghi şi cu o iuţeală încât să-i pară că el le vede şi că ele îl turbură pentru prima oară...

Iată într'adevăr singura creaţiune de care e în stare făptura omenească.

Puneţi un loc comun acolo unde trebue, lustruiţi-l, frecaţi-l, luminaţi-l, astfel încât să impresioneze prin tinereţea lui şi prin aceiaşi frăgezime, prin aceiaşi viaţă, pe care o avea când s'a născut, şi veţi face adevărată poezie.

Restul nu-i decât literatură.

* * *

Necunoscutul e o mare inexplorabilă. Ştiinţa, filosofia, ocultismul se scaldă în ea, bălăcesc pe mal.

Artiştii construesc o corabie sau o vilă pe ţărm.

Cel ce joacă jocul artei işi bagă nasul unde-i fierbe oala, dar se poate să nemerească niţel şi unde nu-i fierbe. Descoperirile unui Einstein depăşesc micşorimea noastră şi nu ajung nici la picioarele lui Dumnezeu. El se zbate în gol.

Să închipuim o fabulă. Nişte insecte închise într'o sticlă rotundă culcată pe o masă, trăesc şi se înmulţesc. După câtva timp una din insecte descoperă că universul lor e plat. Mai târziu, o alta că e cubic. Mai târziu, o alta că e triunghiular; mai târziu că trăiesc libere dar reţinute pe o suprafaţă bombată. Şi aşa mai departe. O insectă poet scrie ca să rimeze cu *undă*

Eu, biet prizonier într'o sticlă rotundă
A descoperit totul dar nu poate deslusi pe nimeni...

Privesc un obiect solid, un cui vechi. Substanţa lui e compusă din molecule care nu se ating între ele şi care se mişcă cu iuţeală nebună. Să ne închipuim una din aceste molecule populată de fiinţe conştiente ca şi noi gravitând, trăind, visând, înconjurate de vid şi văzând în depărtări diverse, în acest vid înşelător, alte molecule care le încălzesc, le luminează şi gravitează la rândul lor. Işi va pierde timpul mândria lor, admiţând că pot fi o fracţiune infinitezimală dintr'un cui colosal?

Metalele din atmosfera noastră mă fac să bănuiesc că aerul şi eterul nostru sunt unul din acele spaţii care despart moleculele unui corp solid.

Să zicem că ajung chiar la convingerea că pământul, soarele, luna, stelele sunt o bucăţică dintr'un cui pe un pământ care el însuşi etc. etc... Ei şi !?

Ce desnădejde, ce singurătate! Mă întorc la jocurile care îmi aduc mângâiere,

Aşa dar sfătuiesc pe artişti să nu amestece arta cu ştiinţa, cu filozofia şi cu ocultismul. Aceste amestecuri zămislesc un fel de lenevire sau un pedantism de femei învăţate.

I. D. G.

Dr. CABANÈS — Indiscreţiile Istoriei

Un Romanov

Petru cel Mare, al treilea fiu al ţarului Alexis, a venit la tron la vârsta de 18 ani, prin vărsare de sânge. Astfel de moravuri ne pot uimi, pe drept cuvânt, dar ele-şi au justificarea lor. Petru n'a fost numai o individualitate puternică, ci şi personificarea cea mai înaltă, cea mai cuprinzătoare a sufletului rus din vremea aceia.

Naşterea lui Petru e cu totul misterioasă. In vreme ce fraţii şi surorile lui sunt slăbănogi, întrebarea se pune dela sine: de unde a moştenit Petru acea statură de atlet, acea muşchiulatură de fier, acea abondenţă de sevă care-i îngăduia să depăşească toate legile firei şi să se dedea la toate excesele... Creşterea lui Petru a fost totuşi înceată. Acest colos a învăţat greu să meargă şi până la trei ani nu fusese înţărcat. La vârsta de 11 ani nu ştia nici să scrie, nici să citească.

Copilul e totuşi foarte nervos şi foarte impresionabil. Multă vreme nu va putea să vadă, fără convulsii, marea sau chiar un lac. E stabilit că Petru cel Mare avea toate caracterele unui epileptic. Un martor ocular povesteşte următoarele:

„Petru cel Mare, din copilărie şi până la moarte, a suferit de *accese de spasm*. Erau un fel de *convulsii* care-l aruncau pentru o vreme într'o stare de profundă agitaţie, când nu voia să primească nici pe amicii lui cei mai intimi. Acest paroxism se anunţa totdeauna printr'o *puternică contorsiune a gâtului spre stânga şi printr'o violentă contracţiune a muşchilor obrazului*".

Caşi Napoleon, cellalt mare nervos cu care are atâtea asemănări, Petru era viteaz şi hotărât în împrejurări critice; dar alteori era fricos, descurajat şi gata să părăsească tot ce a început. Aflând de înfrângerea armatei lui sub zidurile Narvei, Petru cel Mare a plâns ca un copil şi a căzut într'o melancolie atât de adâncă, încât n'a îndrăznit nimeni să se apropie de el.

Accesele lui de furie erau îngrozitoare. Regreta adesea faptele pe cari le comitea în această stare, dar era prea târziu. Se povestesc, asupra acestei apucături, numeroase întâmplări şi anecdote. Iată una:

După ce s'a urcat pe tron, ţarul Petru a învăţat meseria de lemnar, şi lucra în toate orele libere. Comandase cele mai bune unelte dela Paris şi dela Londra şi ajunsese un meşter desăvârşit. Capodoperile ieşite din mâna lui sunt păstrate la Academia de Ştiinţe din Petrograd. Atelierul monarhului se afla în palat. Cum intra în atelier, un ucenic se apropia să-i ia boneta. Odată, Petru venind ca de obicei să lucreze, a uitat să-şi scoată şapca din cap. Ucenicul se apropie şi îi scoase şapca şi apucă în acelaş timp şi câteva şuviţe de păr pe cari le smulse. Impăratul, urlând de durere, puse mâna pe cuţitul dela cingătoare şi se repezi pe urmele ucenicului care o rupsese de fugă. Fugarul a fost căutat pretutindeni, dar în zădar. Ţarul încunoştiinţă pretutindeni că-l iartă de orice pedeapsă. Dar ucenicul, neîncrezător, nu s'a mai prezentat la Palat şi nici aiurea. Şi-a schimbat numele şi a venit la Petersburg numai după moartea ţarului.

Intr'adevăr, era brutal. S'a spus pe drept că piciorul, pumnul şi băţul au fost cele trei mari unelte de civilizare ale lui Petru cel Mare. După lupta dela Pultava, a bătut pe unul din ofiţeri pentru că-l vorbise de rău pe Carol XII. La cucerirea Narvei, a pălmuit pe contele de Horn, acuzându-l că a vărsat în zădar sânge omenesc. In urma unui denunţ fals, a bătut pe arhitect; când i s'a arătat greşeala, a dat pe delator cu capul de pereţi.

Ii plăcea să controleze singur serviciile imperiului. Senatorii primiseră ordin să se întrunească în toate zilele şi şedinţa trebuia să'nceapă la ora opt dimineaţa. Odată, Petru apare pe neaşteptate şi nu găseşte pe nimeni la Şedinţă. Senatorii, acasă, dormeau. Ţarul trimite să cheme pe toţi senatorii şi, din prag, care cum venea, primea pe spate loviturile de baston ale Suveranului furios.

Nimeni, oricât de sus pus ar fi fost, nu scăpa de toiagul imperial. Un ambasador persan a fost bătut de Ţar, fără să fi fost vinovat. „Sunt foarte mâhnit, îi spuse Ţarul când îşi dete seama de eroare, că te-am bătut; dar cum ai să meriţi în curând să fii bătut, ţine minte că ai un credit la mine".

In ziarul său, la data de 7 Mai 1721, Ministrul Saxoniei scrie că „ţarul devine din zi în zi mai insuportabil; fericit e cel ce nu e silit să-l vadă!"

La un banchet, Petru se'nfuriă împotriva generalisimului; scoase sabia şi lovi în masă: „Am să-ţi tai tot regimentul şi am să pun să fii jupuit de viu!" Doi conmeseni încercând să intervie, Ţarul se aruncă asupra lor: unul se alese cu două degete tăiate, cellalt cu vre-o câteva răni la cap.

Bastonul legendar, după moartea ţarului, a fost pus într'o vitrină la muzeul Academiei, alături de vestmintele lui obicinuite. Cu vremea, obosit să mai pedepsească însuşi, a numit un funcţionar special. Inutil să mai spunem că această funcţie nu era o sinecură!

Ţarul avea şi alte pedepse, tot atât de năstruşnice.

Se povesteşte că unul din favoriţii lui, amiralul Golovine, refuzând să mănânce salată pentrucă nu-i plăcuse oţetul, Petru i-a golit o sticlă întreagă de oţet pe gât. Sunt numeroase anecdotele de acest fel: fete delicate silite să bea porţia de ţuică a unui soldat; bătrâni istoviţi, siliţi să fugă pe uliţe în costum de saltimbaci, etc.

In 1723 i-a venit cheful să pue să se tragă clopotele în puterea nopţei, de a sculat pe toţi locuitorii din Petersburg. Nu mai putea de bucurie când locuitorii speriaţi şi fugind în toate direcţiile se adunară în piaţă unde soldaţii în jurul unui foc mare le spuseră că a fost... *o păcăleală de 1 April*.

Prin ucazul din 29 August 1699 a decretat suprimarea bărbii şi înlocuirea costumului naţional prin costumul francez sau ungar: orice rus, din poruncă supremă, trebuia să se poarte bărbierit şi îmbrăcat europeneşte. In mintea lui Petru, barba simboliza toate tradiţiile, toate prejudecăţile pe care-şi propusese să le combată.

De voe, de nevoe, cei mai mulţi s'au supus şi şi-au tăiat bărbile; dar *mujicii* o păstrau cu sfinţenie, spre a fi pusă în coşciug alături de ei, temându-se că altfel nu vor fi primiţi în rai.

Unii s'au opus. Petru i-a pedepsit şi au fost bătuţi cu biciul. Apoi a îngăduit purtarea bărbii cu condiţia să se plătească o sută de ruble. Cei cu drept de a purta barbă primeau o medalie şi la bariera tuturor târgurilor Ţarul a pus ofiţeri de poliţie şi bărbieri, cu menirea de a bărbieri pe toţi cei ce nu erau în regulă cu impozitul. La bariere mai era expus şi un model de costum.

Femeile şi mai cu seamă doamnele dela Curte au primit cu bucurie ordinul de a sta laolaltă cu bărbaţii, de a lua parte la petreceri şi alte ceremonii de unde erau excluse mai înainte. Incercarea Ţarului de a fuziona clasele sociale şi de a favoriza amestecul raselor a fost mai puţin acceptată, deşi doamnele fuseseră obligate, la baluri ca, înainte de a se despărţi de cavalerii lor, să se îmbrăţişeze. Suprema cochetărie pe acea vreme era de a purta dinţii înnegriţi.

* * *

Caşi alţi suverani, Ţarul avea la Curte bufonii şi „nebunii" lui, în mijlocul cărora uneori, făcea şi el pe bufonul şi pe nebunul. Spre sfârşitul vieţii, Ţarul a căzut într'o melancolie neagră, pe care medicii au încercat să i-o combată, prescriindu-i distracţii şi mascarade. S'a organizat odată alegerea unui *Papă al Nebunilor*. A fost o adevărată punere în scenă şi o parodie a alegerii unui Papă.

Jocurile Ţarului au fost alteori mult mai crude. A pus doi grenadieri de a bătut pe contesa Maria-Pavlovna Hamilton, pentrucă spusese tare că împărăteasa Caterina se'mbăta — ceiace era perfect adevărat. Apoi a condamnat la moarte pe aceiaşi contesă, deşi îi era amantă, pe motivul că şi-ar fi ucis cei trei copii. Ţarul a voit să joace el-însuşi un rol, în timpul execuţiei. A îmbrăţişat pe osândită la picioarele eşafodului. Apoi, după ce nefericita a fost executată, a ridicat capul moartei şi a explicat adunării alcătuirea anatomică a gâtului tăiat; apoi, sărutând buzele palide ale fostei amante, şi-a făcut semnul crucii şi a plecat.

Avea o curiozitate universală. La Copenhaga vru să vadă cabinetul de istorie naturală al regelui, unde se afla cea mai frumoasă mumie existând pe atunci în Europa. Ţarul vru s'o cumpere şi pentrucă a fost refuzat, o mutilează, rupându-i nasul. A făcut numeroase autopsii şi avea o dragoste nemărginită pentru anatomie şi ştiinţă în genere. A cumpărat colecţia de ştiinţe naturale a lui Ruysch precum şi cea a farmacistului Scha şi aceste două colecţii au constituit primul fond al Muzeului Academiei de Ştiinţe din Petersburg. Ii plăceau atât de mult colecţiile lui ştiinţifice, încât adeseori primea ambasadorii în muzeul de ştiinţe naturale, dis-de-dimineaţă. Toată lumea are voe să viziteze colecţiile şi biblioteca Ţarului. Cineva din suită, suggerând lui Petru să pună o taxă de intrare, Suveranul răspunse:

„Nici nu mă gândesc! Cine ar mai veni să vadă colecţiile dacă aşi pune taxă de intrare? Toată lumea să intre gratis, iar cei care vor veni în grup mai mare să aibă dreptul la o ceaşcă de cafea, la un pahar de vin sau orice altă gustare". Conform voinţei Ţarului, s'a dat bibliotecarului, în afară de leafă, o sumă de 400 ruble pentru aceste cheltueli.

Petru cel Mare a creat spitale, farmacii şi grădini botanice. A fost o vreme în relaţii cu celebrul Leibnitz.

* * *

Ruşii în genere au o mulţime de prejudecăţi.

Petru cel Mare, cu tot spiritul lui modern împărtăşea unele din superstiţiile poporului. El atribuia o mare putere clopotelor, iar în noaptea când i s'a născut un fiu moştenitor a dat fuga la catedrala fortăreţii. Dar a fost împiedecat de santinela pusă să păzească să nu tragă cineva clopotele.

Deşi nu lua în serios slujbele religioase, totuşi celebra victoriile cu o slujbă care ţinea cinci ore cel puţin, iar după lupta dela Pultava, slujba religioasă a ţinut şapte ore.

Fire exuberantă, Ţarul nu sta niciodată locului. Invăţa să arunce bombe, să se caţăre pe catarguri. Altădată, se punea şi construia un iacht întreg, dela pupă la proră, fără ajutorul nimănui.

Avea impulsii cari nu îngăduiau nici o rezistenţă. Părăsea deodată serviciul divin şi se ducea să chefuiască până la ziuă. In călătoriile lui, uita adesea că e *incognito* şi se purta în chip atât de ciudat încât uimea pe occidentali.

Electorul de Brandenburg, trimiţându-i înainte pe maestrul de ceremonii, bărbat extrem de bine crescut, savant şi poet pe de-asupra, Ţarul se repede la el, îi zmulge peruca şi o aruncă într'un colţ.

— Cine e tipul ăsta? — întreabă el.

I se explică funcţiile pe care le îndeplineşte un maestru de ceremonii.

— Perfect!... Să-mi aducă o femee! — zice Ţarul.

In Petru cel Mare găsim sufletul poporului rus din vremea aceia. Ţarul era un barbar în care se zbăteau forţe şi instincte primitive. Tragic şi bufon în acelaş timp, găsim în el elemente din Ludovic al XI-lea şi din Falstaff.

Cereţi la toţi librarii
interesantele romane de moravuri bucureştene
FECIOARA VANDUTA;
Patimă de bătrân
Ispăşirea Miradorei
de N. ARCAŞ
Eroii sunt personagii bine cunoscute în Capitală.
Editura „ANCORA" Preţul Lei 30 şi 35

Rămâneţi veşnic tineri întrebuinţând renumita tinctură naturală
HENOL ROYALE
Regina Tincturilor pentru păr
în toate nuanţele dorite
Cutia mică lei 100
de 4 ori mai mare lei 250
HENNE ROYALE Renumita plantă orientală
Totdeauna proaspăt în toate nuanţele
Cutia mică lei 100.— Cutia mare lei 150.—
Se predau lecţii pentru aplicaţie. Părul stricat de alte tincturi se reface cu cea mai mare îngrijire. Cereţi la principalele farmacii, drogherii, coafori şi parfumerii. Acolo unde nu găsiţi trimiteţi costul prin mandat poştal la:
Institutul de Beauté Dortheimer, Calea Victoriei No 50
lângă Cinema SELECT. Tel. 27135. — Cereţi noul catalog —

INTERESANTA
Distractivă Instructivă
Biblioteca „DIMINEAŢA"
—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare —
AU APARUT PANA AZI APROAPE 100 VOLUME
Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă
No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zîna apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazul 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa)
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici Fabre.
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătatea de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Nădejde).
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hofman
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57. — Plăpumarul chior şi Taurul alb de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Henrich Fann.
No. 61. — Clacă şi robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului de Georges Duhamel.
No. 63. — O împuşcătură în ceaţă de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi şasă... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga de Guillaume Apollinaire
No. 71. — Floarea roşie de Voevold Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R. de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii de Thomas Hardy.
No. 79. — Antigona de Walter Hasenclever.
No. 80. — Un om sensibil de Octave Mirbeau,
No. 81. — Viaţa şi filosofia lui Spinoza de Dr. Ygrec.
No. 82. — Ochiul de Nichel de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — Copilul minune de Thomas Mann.
No. 84. — Robii pământului de Simona Basarab.
No. 85. — Oul de cristal de H. G. Wells.
No. 86. — Alte schiţe vesele de Gh. Brăescu.
No. 87. — Caucaz de Knut Hamsun.
No. 88. — Despre stil de Paul Zarifopol.
No. 89. — Visul unui om ridicul de Th. Dostoewsky.
No. 90. — Zâna din fundul lacului de N. Davidescu.
No. 91 — Povestiri de Ladislav Reymont.
No. 92. — Femeia visurilor mele de Massimo Bontempelli.
No. 93. — Verdeta de Honore de Balzac.
No. 94. — Drumuri în spirală de Eug. Relgis.
Primele zece umere sunt epuizate.

Dragoste de altă dată

II

Hangioaica

Inainte de-a pleca la oaste, flăcăul avea o ţiitoare în Corbeni, un sat la vre-o cinci, şase kilomerti pe Argeş, în sus de Oieşti. Veta era nevasta unui cârciumar în prăvălia căruia pe lângă băutură, găseai de toate şi mai ales lucruri femeieşti. Negustoria aceasta o scornise Veta. Bărbatul ei, un molău, era lacom de bani. Cât era ziua de mare şi noaptea de neagră, gândul lui mergea numai la bani, la camătă şi la basamac.

Puţintel la trup, cicălitor la vorbă, niciodată mulţumit, bombănea cât ţinea ochii deschişi şi scâncea din pricina unei vătămături cât era noaptea de mare. Nicicând ochii lui mici şi turburi, n'au strălucit la vederea unei femei, ci numai la vederea banilor.

Veta — înaltă, drăguţă, deşteaptă şi veselă — prin trupul căreia curgea un sânge sănătos şi dornic de viaţă, a priceput curând că nu cârciumarul Maftei era omul care îi trebuia. Şi atunci, s'a gândit să adauge la cârciumă şi negoţul de stămbărie şi mărunţişuri. In felul acesta a isbutit să dee trei lovituri dintr'o dată : a mărit venitul prăvăliei, îndestulând nesăturata lăcomie a soţului; i-a devenit trebuincioasă prin câştigul pe care munca, dar mai ales trecerea ei i-l aduceau, şi-a câştigat pentru sine deplină libertate. Când nu mai putea să astâmpere nesfârşitul dor de trai îngrămădit în trupul tânăr, în lungile nopţi petrecute stingher în patul prea larg, lângă trupul stors de vlagă al tovarăşului, care de mult nu-i mai era bărbat, înhăma caii la căruţă şi cobora la Curtea de Argeş; ba, câteodată, chiar la Piteşti, după târgueli şi după flăcăi.

Când îşi împlinea lipsurile de tot felul, se înapoia la Corbeni, unde, cuminte şi tot mai pricepută, îşi vedea ziua de gospodării şi prăvălie, iar seara se aciolea în ea şi trăia visând înfiorată fie la plăcerile fugarnice din trecut, fie la acele ale viitoarelor călătorii.

Pe un astfel de drum, la înapoiat acasă, un foc de puşcă, slobozit pe neprevestite, o găsi pe Veta moţăind în căruţa încărcată cu târgueli şi cu hăţurile târşind prin praf.

Speriaţi din picoteala lor, caii au rupt-o la fugă, iar Veta, spăimântată că nu izbutea să prindă hăţurile, ţipa cât o ţinea gura de muiere, — ţipetele ei biciuind şi mai mult spaima cailor.

Inebuniţi şi albi de spume, caii purtau căruţa în neştire, când de-alungul, când de-acurmezişul drumului, printre grămezile de piatră, semănate la voia întâmplării de prestaşii amărîţi de corvoadă.

Când nevoia se arăta mai mare şi căruţa sta gata să se răstoarne, un om răsări înaintea cailor.

Dintr'o singură ochire acesta a judecat împrejurarea şi s'a ferit puţin în lături lăsând loc cailor să treacă. Apoi sprinten şi-a potrivit goana cu a lor; făcând semn femeii năucite să tacă, a prins căpiţelele cailor şi dintr'o smuncitură i-a întors aproape în loc, grămădindu-i într'o movilă de pietriş.

Cu mâna pe hăţurile, pe care le întinse Vetii, la primul gând vru să mustre cărăuşa ; dar când o desluşi drăguţă printre lacrimi, prinse a râde :

— Ai tras o spaimă bună ?

— Vezi bine !

— Te văd voinică, cum de nu i-ai putut stăpâni ?

— Moţăiam răpusă şi de osteneală şi de căldura soarelui, când un foc de puşcă mi-a speriat caii şi mi-a împrăştiat visele. Bănuesc că în vreme ce somnul îmi încurca gândul, hăţurile vor fi lunecat dintre degete şi... de nu erai *Tale*, nu ştiu zău pe unde mi-ar sta împrăştiate mădularele. Numai cât gândesc şi mi se face gura clisă şi mi-i o sete...

— Sete ? dar apă nicăieri ! Doar colo în vale Argeşul.

— Dacă ai vrea, adăpostim căruţa sub salcii, desfacem ştreangurile din cruci, ca să mai răsufle caii, iar eu să-ţi dăruesc o pereche de opinci, cum *Tale* m'ai dăruit din nou cu viaţă.

—Bucuros că te-am mântuit din primejdie, dar opincile nu le iau. Doar nu-s milog să primesc plată de la o femee !

— Fără supărare ! Atunci măcar o basma frumoasă. Am marfa bună colo în lada cea mare ; ţi-i alege după pofta inimii !

— Mă chiamă Constantin a lui Profiran din Oieşti şi basmale primesc numai dela fete.

— A lui Profiran eşti? De aceia grăieşti şi te porţi atât de mândru ! Dar dela neveste n'ai primi ?

— Nu zic ba, dar lucrate frumos şi numai de mânuţa lor.

— Atunci ţi-oi lucra eu una cum n'ai mai purtat, dar acum ajută-mi să cobor.

O prinse de mijloc, o săltă în sus şi-o aşeză pe picioare uşor, cum ar fi mânuit o puşcă.

Minunată de fapta şi, pe minut ce trecea, de făptura lui Profiran ca şi de felul lui de-a fi, hangioaica îl privi cu drag în faţă; şi cum stăteau aproape lipiţi, săltă în vârful picioarelor, îi cuprinse grumazul şi-l sărută cu foc.

— Arvună la basma ? — râse Constantin.

— Arvună la ce vrei, şi chiar plată pe loc, de te îndeamnă inima, flăcău chipeş şi îndrăsneţ. Eu sunt Veta hangioaica din Corbeni.

— Acum vin şi eu de-acasă. Am auzit, dar nu te socoteam chiar aşa frumaosă.

Ce-a mai urmat, cine-ar putea spune ? Mergea buhu' că Veta ar fi ajuns cu mult în urma întunerecului în seara aceia la Corbeni. Noroc că prăvălia era plină de muşterii şi cârciumarul mulţumit de alîş-veriş, nici nu i-a bănuit lipsa. Altfel ar fi spurcat-o urât de tot pentru întârziere !

Dela întâmplarea aceia, Veta nu a mai plecat la târg. De câte ori însă avea nevoe de marfă, îl mâna pe bărbatu-său după cumpărături.

Cum pornea el, venea Oiesteanul, pe care avea grijă să-l vestească de cu vreme. Atunci Veta lăsa prăvălia în seama unui băiat de încredere....

Cînd se întîmpla ca, furat de treburi, Constantin să nu dea pe la Corbeni, se trezea în miez de noapte cu Veta, fie la stână, sau la bordeiul din livada cu pruni, ori în pădure.

De la o vreme, îndrăgostită de-a binele, Veta a săvârşit greşala de a-i ţine tot mai des calea ; şi atunci flăcăul s'a mai depărtat de ea.

Şi doar Veta era drăguţă coz, ştia multe, fiind umblată prin străini, ca pivnicerul printre felurite vinuri, vorbea de toate, dar ştia să şi tacă când vedea pe om că nu-i în apele lui şi nu-i arde de vorbă. Iar pe de-asupra acestor daruri mai avea unul : grija curăţeniei şi la trup şi la îmbrăcăminte.

Veta îl dorea şi-l pândea în loc să se facă ea dorită şi, înstrunindu-şi pofta, să se ceară căutată.

Nefiind cicălitoare, flăcăul s'a bucurat de farmecele şi voioşia ei până a plecat la oaste. Ba odată s'a pomenit cu zărghita tocmai în poarta cazărmii, la Cotroceni.

De la liberare însă, n'o văzuse deloc.

Veta aflând că este acasă, i-a tot ţinut calea ; dar el i-a înconjurat cu grijă drumul şi nu s'au întâlnit.

Intr'un amurg, însă, într'o Vineri, i-a răsărit înainte — chiar în poarta casei fratelui, — fără chip să poată fugi din faţa ei.

Ca să-şi potolească focul ce-i lăsase Dinu, hangioaica a încercat să-l uite în anii petrecuţi de el la ostăşie. Cu câţi l'a schimbat, niciunul nu-i semăna nici pe departe, aşa că pe cât îi creştea desgustul de toţi ceilalţi, pe atât îi mergea gândul după cel plecat. Cu câtă pornire pătimaşe a eşit flăcăului în faţă, dar l-a aflat străin şi depărtat de ea.

Era tot Veta hangioaica dinainte, mai drăguţă şi mai cu vino 'ncoace, mai curată, mai involtă şi mai ageră, dar nu mai era el acelaş, mai ales că sus, în cerdacul casei, căutându-şi zor, ca porumbele pe drum îngust şi prăfuit de streaşini, minţind a treabă, — veghea Zoe.

In minutele acelea lungi, Constantin s'a lămurit, din ruşinea întâlnirii cu Veta în faţa celeilalte, că virtutea şi frumuseţea Zoicăi îl robise pe viaţă.

Dar şi Veta a înţeles limpede, cu mintea-i ascuţită, cele ce se petreceau şi a plecat fără să stăruească, spunând rămas bun dragostei.

In ochii Zoicăi se iviră două lacrimi de înţelegere şi de amar — că altuia îi este soţie .

După plecarea Vetii, ruşinat, Constantin Profiran a pătruns în curte, cu privirea ascunsă ; şi îşi iscodea cumnata ca să-i citească în ochi iertarea sau osânda.

Zoe însă s'a dosit cercetării ; şi amândoi nu s'au mai întâlnit două săptămâni. Zoe se arăta stăpânită ; dar ca umbra care nici nu stărue să rămâie, nici nu pleacă, era tristă şi cam ostenită de lupta pe care o da.

Constantin însă o căuta mereu şi-o cerceta stăruitor, cu priviri cari ardeau în frigurile îndoelii şi ale dorinţii de-a o pricepe.

Furat cu totul şi chinuit de această întrebare, Constantin nu se mai supraveghea deloc.

In schimb, cumnată-sa, căuta să ascundă privirilor rătăcite ale cumnatului, năvala gândului ei pătimaş.

Intr'o zi, la masă, slăbită de lunga luptă pe care o da împotrivă-i şi mai ales împotriva lui Constantin care o urmărea cu priviri stăruitoare, simţind cum îi sfârşesc puterile, aduse vorba despre o vită care sta cam pe tâmjeală. Amândoi fraţii au pornit grăbiţi; în vreme ce Zoe, sfârşită, aluneca fără simţire pe podeaua rece.

Inapoiaţi dela grajd, nu mică le-a fost durerea, dar mai ales nedumirirea, în faţa femeii lungită la pământ.

Bietul Iancu, în minutul acela, de groaza că Zoe o fi murit, a dat buzna pe uşă, îndemnându-şi fratele să stea de veghe până s'o înapoia cu baba Dina, bătrânica încă ageră la minte, şi care petrecuse multe şi ştia de toate.

Constantin, zăpăcit şi neîndemânatec, se plecă deasupra leşinatei ,îşi strecură stângaciu mâinile sub trupul ţeapăn... şi milos, cum ar fi umblat cu un nou născut găsit în drum, o ridică sus până spre obrazul lui. Când i-a simţit însă căldura răsuflării şi s'a încredinţat că treeştee, a aşternut-o pe plocatul miţos şi moale al patului şi-a fugit pe prispă.

Când au trecut pe lângă el baba Dina şi Iancu ? Cât au stat, când şi cum au trezit-o pe Zoe, nici n'a simţit Constantin.

Zorile l-au găsit cutreerând cu capul gol, fără toiag şi fără secure, pădurea megieşă a lui Maala.

Dela întâmplare — ca printr'o învoială — se întâlneau numai odată pe săptămână, la cină, şi totdeauna de faţă cu Iancu.

Bietul Iancu ! In împrejurarea aceia arătase, atât cât putea să scoată la iveală stângăcia lui, cât ţinea la Zoe. Ca s'o vadă pe picioare, se ruga de baba Dina, şi-i făgăduia orice numai să i-o scape. Dar lucru şi mai minunat, a răsplătit-o peste aşteptări, când femeia şi-a venit în simţiri. In spre ziua aceia argaţii şi-au făcut de cap şi vitele au rămas nemâncate. Dar ce însemnau toate, pe lângă bucuria lui că i-a scăpat nevasta. Cum un cal gonit se strânge tot mereu în jurul priponului de care l-a fost zălogit stăpânul, la fel şi Iancu pe cât se simţea mai înlăturat în preţuirea satului din cauza zgârceniei şi-a lăcomiei lui, cu atât se strângea mai bucuros pe lângă casă şi'n jurul femeii pe care o iubea tot mai mult, îndestulându-i viaţa şi împlinindu-i toată voia.

Că femeia mai avea şi suflet, că sufletul acela se sbătea în îndoială şi că suferea cumplit, de unde să le ştie toate acestea el, om simplu, fără pricepere şi fără minte mai ascuţită.

Zoe din clipa aceia de slăbiciune se priveghea cu asprime şi, ca din culă oblonită, nu lăsa să răsbată în afară, nici unul din clocotele furtunii din sufletul ei.

La fel de chinuit trăia şi Constantin, dar fără desghinul nici unei silnicii. Totuşi, într'o noapte, ca un hoţ s'a furişat spre hangioaica Veta. Aceasta l-a simţit, a eşit în calea poftelor lui, şi, fericită, amăgită de împrejurare, crezând că i s'a întors iubitul, a fost iarăşi a lui. In braţe cu trupul Vetei, dar cu inima şi gândul la alta, cu ochii plini de chipul Zoicăi, într'o desmierdare i-a rostit numele şi, trist, s'a smuls îmbrăţişerii.

A fugit iarăşi în pădurea care-l învăluise, adăpostindu-l o bună bucată de vreme. Iar hangioaica s'a înapoiat la sila patului ei, blestemând, de astă dată, femeia care-i înstrăinase, înebunindu-l, frumuseţe de flăcău.

Şi Constantin şi Zoe erau născuţi în apropierea Curţii de Argeş, acolo unde au poposit primii descălicători ai ţării. Ca şi aceia erau chipeşi şi tari la trup, sănătosi la minte şi cu strajă temeinică pusă patimilor omeneşti. Privindu-i lăudai aceste zămisliri ale naturii, care'n trupuri oţelite şi fără de cusur, închisese ostateci pe viaţă, suflete curate şi tari, fără nici una din scăderile obişnuite oamenilor de rînd. Şi dacă o soartă pismaşă a făcut ca ei să se întâlnească şi să se iubească cu un ceas mai târziu decât trebuia, — strecurându-le în inimi o iubire neîngăduită, — cu atât le era mai spre laudă lupta pe care amândoi o duceau împotriva acelor porniri.

Legat prin toate firile inimii, de satul lui, de pădurea cu luminişurile ei, de Argeşul limpede şi sgomotos, de bătătura în care a crescut, de pământul pe care l-a muncit şi care i-a purtat paşii cu drag, Constantin nu s'a putut rupe locurilor sfinte unde au trăit toţi cei din neamul lui, care prin negura veacurilor scurse au ferecat vremile de azi de timpul descălicătorilor, ce şi-au înfipt rădăcinile în plaiurile Argeşului... ale Argeşului care le-a îngânat copilăria, le-a biciuit dârzia la nevoe şi acum le povesteşte, în susur molcom, viforoasa închegare prin jertfe de atâtea veacuri a mândrei aşezări româneşti.

Poate că s'a socotit mai tare ca ispita, sau n'o fi aflat puterea să se fure vrajei pe care Zoe, fără să ştie şi fără să vrea, o împletea tot mai temeinic în jurul lui.

A rămas...

(Urmează)

ALEX. A. FRANCU

Dansul

Intr'o interesantă lucrare a lui Havelock Ellis se găseşte un capitol remarcabil intitulat „Semnificaţia primitivă a dansului la animale şi la om". In capitolul acesta, autorul descrie dansurile, cântecele şi ţopăelile amoroase ale pasărilor, afirmând că toate aceste „accese periodice ale veseliei" chiar dacă nu sunt rezultatul satisfacţiilor amoroase, ele sunt într'o foarte intimă legătură cu aceste satisfacţii.

Astfel, diferiţi autori citaţi de Havelock Ellis, constată că aceste fenomene, care sunt însoţite la pasări şi de o colorare mai intensă a penajului masculilor, au loc cu deosebire, dacă nu chiar exclusiv, în aşa zisa perioadă a dragostei.

E. Selous, afirmă că dansurile pasărilor nu sunt totdeauna dansuri nupţiale, însă alcătuesc o fază anterioară iubirii şi toate alergările şi cântecele lor au un vădit caracter amoros.

Häcker susţine că, la început, cântecul pasărilor nu consta decât într'un soiu de chemări şi semne de recunoaştere. Cu timpul, însă, în epoca dragostei, cântecul deveni un reflex al amorului.

In sfârşit, cântecul se transformă apoi în joc. La mascul el are o semnificaţie primară pre-nupţială, iar la femelă are o semnificaţie nupţială secundară. Dar cântecul are la pasări si o semnificaţie extra-nupţială, fiind o expresie a bucuriei.

Dansurile au în special menirea să atragă atenţiunea femelei. Masculul, având penajul mai bogat şi mai strălucitor, ţopăe pentru a-şi distra iubita, arătându-i toate splendorile cu care e împodobit.

Exemplele citate de Havelock Ellis, demonstrează că fenomenele acestea se pot urmări în surprinzătoare aspecte la diferite pasări şi animale. Distanţa dela pasăre la om pare destul de mare, dar, cu toate acestea, din cercetările invocate de acest autor, reesă că fenomenele pomenite se înrudesc de aproape cu fenomenele similare întâlnite la popoarele primitive şi chiar la unele popoare civilizate.

* * *

In Australia, unde dansul a atins cel mai înalt grad de perfecţiune, legătura lui cu dragostea este de netăgăduit.

Samuel Gason (despre care s'a spus că a trăit mai mult decât toţi cei ce mai sunt azi în viaţă printre indigeni şi a izbutit să înregistreze cele mai curioase dintre obiceiurile lor), spune următoarele despre dansurile tribului Dieyeri: bărbaţii şi femeile iau parte la aceste dansuri într'o atitudine uniformă. Tactul le e dat de sunetul a două arme ciocnite cu regularitate. Unele femei bat tactul lovindu-şi coapsele cu palma. După dans, urmează legături amoroase în promiscuitate.

Gelozia e oprită în timpul acestor festivităţi, — şi lucrul acesta dovedeşte că dragostea e un element recunoscut şi desigur esenţial în desfăşurarea ceremoniilor. De altminteri, aceasta se mai poate constata şi din faptul că în timpul celorlalte sărbători, amorul liber nu e îngăduit

In epoca dansurilor care întovărăşesc o ceremonie de pace (şi în care se întâlnesc mai multe triburi), au loc mari petreceri. Lumea se bucură dinainte de această sărbătoare, care mai totdeauna are loc în timpul lunei pline şi ţine toată noaptea. Bărbaţii sunt împodobiţi artistic cu puf şi pene ce schiţează felurite desene şi sunt lipite pe tot corpul cu sânge proaspăt luat chiar din trupul lor. Sunt vopsiţi cu fel de fel de culori, li se prind nuele uscate de picioare pentru a produce un zgomot caractersitic în timpul dansului. Pe sub ascuns, ei au legături amoroase în promiscuitate şi lucrul acesta dă prilej unor destul de frecvente neînţelegeri.

Brough Smyts spune că dragostea e riguros oprită între unele triburi australiene, dar constată că, în timpul sorocit amorului, femeile şefilor au voe să aprindă mici focuri la depărtare de 200 paşi de dansatori, pentru a le arăta unde sunt şi pentruca orice tânăr să poată părăsi dansul, să plece cu una dinr'însele şi apoi să se înapoeze la dans.

In Australia, bărbaţii şi femeile, dansează câte odată împreună şi adeseori deoparte. Intr'un dans descris de Eyre, femeile joacă rolul cel mai însemnat. Trupurile lor sunt vopsite cu linii albe, iar capul le e împodobit cu pene de papagal. In mână ţin un fel de bastoane foate lungi. Se aşează pe un singur rând, în timp ce bărbaţii, cu suliţe, se aşează în linie la spatele lor. Fac mişcările toţi odată, fără să se amestece între dânşii. Uneori, femeile încep un alt fel de dans încrucişând mâinle pe creştetul capului, desfăcând picioarele şi ilpind genunchii. Apoi, pulpele sunt aruncate în afară, dar laba piciorului şi palmele rămân în poziţia dela început, şi, ciocnind pulpele repede, dansatoarele produc un sunet strident. Dansul acesta e un fel de distracţie pentru fetele singure sau când sunt mai multe laolaltă. Acelaş dans e executat, deasemeni, şi de o singură femeie în faţa unui singur rând de dansatori bărbaţi.

La triburile occidentale din strâmtoarea Torres, dacă un bărbat dansează bine, câştigă în ochii şi în stima femeilor, căci, cum spunea şeful din Mabuiag: „In Anglia femeile doresc de soţ pe bărbatul cel mai bogat; aci însă ele doresc pe cel ce dansează mai frumos !"

La triburile care trăesc aproape de locul unde se revarsă fluviul Wanigela în Noua-Guinee, un tânăr căruia îi place o fată nu se uită la ea, nu-i vorbeşte şi nu se apropie de dânsa ; dar îi dovedeşte dragostea prin sărituri acrobatice, prin atitudini, prin gesturi şi atacând cu lancea duşmani închipuiţi. Toate acestea la face în faţa celei de care e îndrăgostit, pentru a-i atrage atenţia. Dacă dragostea e împărtăşită şi de fată, aceasta trimite pretendentului o fetiţă pentru a-i da un *ugauga-gauna* sau o chemare de dragoste, care constă într'o nucă de arec, al cărei înveliş e acoperit cu felurite desene ce vorbesc despre dorinţa de *ugauga*, de dragoste, a fetei. După apusul soarelui, se arată iubitului locul unde îl aşteaptă obiectul dragostei lui; acolo, ei mănâncă împreună nuca şi se socotesc astfel logodiţi.

Din clipa aceia tânărul e liber să intre în casa unde locueşte logodnica şi să doarmă cu dânsa. Căsătoriile, de obicei au loc la sărbătoarea cea mai mare a anului, la *Kapa*, pentru care se fac pregătiri timp de trei luni, îngrămădindu-se o mare provizie de banane. Atunci, fetele nemăritate dansează mult şi în timpul acesta li se fac tatuaje pe toată partea din faţă a trupului, şi mai ales pe părţile inferioare, căci o fată care n'a fost tatuată cum trebue, nu prezintă nici o atracţie pentru bărbaţi. Femeile măritate, văduvele şi cele divorsate nu sunt oprite de a lua parte la aceste dansuri, dar sunt ridiculizate când o fac.

In insula Nias din arhipelagul malaez, când are loc o căsătorie, dansul şi cântecul durează toată ziua. Femeile — câte două sau câte trei, depărtate puţin de bărbaţi, — iau parte la dansurile care au menirea să scoată în evidenţă linia şoldurilor şi a sânilor, cu toate că în acelaş timp cusururile picioarelor nu se mai pot ascunde din pricina contorsiunilor ritmice caracteristice dansurilor din Nias. Mişcarea cea mai graţioasă pe care o execută femeile este o legănare lascivă a şoldurilor, în timp ce figura şi pieptul sunt uşor învăluite cu un fel de rochie *(sorong)*, pe care o ţin cu mâna, iar la urmă o lasă să cadă. Aceste gesturi sunt întovărăşite de încrucişarea repede a braţelor şi de mişcările şoldurilor, nu întotdeauna graţioase, dar care stârnesc admiraţia tuturor privirilor, chiar a femeilor ce se grupează pentru a cânta în cor o laudă mai mult sau mai puţin sinceră, spunând că dansul are graţia pasărilor în zbor, puterea şoimilor şi că, într'un cuvânt, e minunat. Aceste dansuri şi aceste cântece întovărăşesc nunţile şi celelalte petreceri.

Marsden constată că în Sumatra, castitatea domneşte mai mult decât oriunde. Căsătoriile sunt precedate de un flirt aparent fără nici o însemnătate. Obiceiurile locale nu-l îngădue, căci *boojongii* şi *geddasele* (băeţii şi fetele) sunt foarte riguros ţinuţi despărţiţi şi fetele au foarte rar voe să se depărteze de mamele lor... Numai la serbările publice *(birnbang)* tinerii au prilejul să se vadă: numai atunci se întâlnesc, pot să cânte şi să danseze împreună. După ce bărbaţii îşi aleg iubitele, recurg de obiceiu la o femeie bătrână ca să le slujească de mijlocitoare. Aceasta comunică declaraţia de dragoste şi duce cadouri iubitelor. Părinţii se amestecă şi ei, şi, după ce totul e aranjat, are loc un *birnbang*. Fetele se aşează împreună în partea de sus a sălii *(balli)* unde li se rezervă un loc anume după perdea. Adesea ele nu se arată decât după prânz, căci timpul acesta înainte de a doua sau a treia masă e închinat luptelor de cocoş sau altor distracţii pentru bărbaţi. Seara au loc celelalte distracţii al căror element principal îl formează dansul. Dansurile sunt executate sau individual, sau câte două femei, sau câte doi bărbaţi, sau împreună bărbaţii cu femeile. Mişcările şi atitudinile sunt încete şi aproape lascive. In timpul dansului trupul se apleacă înainte şi de obiceiu dansatorii au un evantai închis cu care îşi lovesc coatele într'o cadenţă originală...

Petrecerile acestea se isprăvesc foarte rar, înainte de răsăritul soarelui şi adesea *birnbangul* se prelungeşte timp de câteva zile. Tinerii vin la aceste serbări pentru a găsi o femeie pe placul lor şi fetele fac tot ce le stă în putinţă ca să fie luate în seamă. Işi pun cele mai bune rochii de mătase pe care le-au ţesut cu mâna lor, toate podoabele în filigran pe care le au, brăţări de argint la mâni şi la picioare, cercei de-o construcţie cu totul aparte. Părul şi-l împodobesc cu flori şi îl parfumează cu ulei de răşină. Untura e deasemeni întrebuinţată, dar mai mult de bărbaţi. Pentru a face pielea catifelată şi lucioasă, se slujesc de o unsoare albă numită *poopoor*.

Alfurii din Seram, care n'au fost încă pervertiţi de influenţele străine, sunt mari amatori de muzică şi de dans. Dansurile lor *Maku*, care au loc noaptea, au fost foarte bine descrise de Joset. Mari torţe de bambu şi grămezi de frunze răşinoase aprinse, luminează arborii uriaşi până'n vârf, descoperind în depărtări colibele mărunte pe care le-au clădit Alfurii în pădurea virgină, precum şi capetele duşmanilor înfrânţi. Femeile stau pe vine, strânse toate în jurul focului, şi fac o larmă asurzitoare cu gongurile şi cu tobele, în timp ce fetele, bogat împodobite cu perle şi cu flori mirositoare, aşteaptă să'nceapă dansul. Atunci sosesc tineri şi adolescenţi neînarmaţi, dar îmbrăcaţi de sus până jos de război, şi cu centurile proaspăt încrustate cu numărul duşmanilor doborîţi. Căci, la Alfuri, cel ce se poate mândri cu cel mai mare număr de capete, are cele mai multe şanse de a câştiga dragostea femeilor.

Bărbaţii se ţin de braţ, formând un cerc ce totuşi nu e perfect închis. Se aude un cântec şi, cu paşi mici şi leneşi, cercul se mişcă şerpuind spre dreapta, spre stânga, înapoi, se strânge şi se desface; apoi, paşii devin mai greoi, cântecele şi darabanele mai răsunătoare. Atunci, fetele se reped în mijlocul cercului şi fiecare apucă, cu ochii închişi, cingătoarea alesului ei, care, la rândul lui, o strânge de şolduri şi de grumaz. Lanţul se lungeşte mereu, dansul şi cântecele sunt mai înflăcărate, până ce, obosiţi, dansatorii dispar în întunericul pădurii.

Femeile din Nouile-Hebride dansează, sau mai de grabă se leagănă, mergând încolo şi'ncoace în mijlocul unui cerc de bărbaţi, fără să se amestece însă cu ei. Sar, îşi descopăr goliciunea şi imită mişcările dragostei. In timpul acesta, bărbaţii se prefac că prind femei şi, în glumă, le trântesc lângă dânşii. Toate acestea sunt însoţite de cântece tânguitoare, întrerupte din când în când de strigăte ascuţite şi de urlete.

Tahitienii trebue să fi fost foarte rafinaţi în legăturile lor amoroase şi chiar foarte destrăbălaţi, atunci când au fost descoperiţi de către europeni. Totuşi, Cook a înregistrat la Tahiti o legătură foarte riguroasă şi primitivă între dans şi flirt. Dansul *Timorodee* era executat de fete de îndată ce se puteau întruni opt sau zece laolaltă şi consista din mişcări şi gesturi de-o nemaipomenită exuberanţă, învăţate din cea mai fragedă copilărie, şi pe care le însoţeau

(Continuare in pag. IV-a)

cu exclamații ce interpretau, pe cât era cu putință, aceleași idei. Insă dansul acesta nu era îngăduit decât fecioarelor, și era interzis oricărei femei, din clipa în care a pus în practică aceste lecții pline de făgădueli și a îndeplinit simbolurile dansului. Clasa privilegiată a Areoilor nu cunoștea aceste îngrădiri deoarece la dânșii dansul era un soi de pregătire a iubirii nupțiale.

In insulele Marchize, mireasa, de orice rang ar fi, e culcată pe pământ, cu capul pe genunchii viitorului soț. Toți bărbații care iau parte la petrecere, vin la mireasă cântând și dansând, — mai întâi cei din clasele de jos, după aceia șefii. Numărul invitaților fiind adesea foarte mare, tânăra căsătorită, istovită, trebue adesea să rămână câteva zile în pat. Ceiace ne interesează aci, e faptul că dansul și cântecul sunt socotite ca preliminarii amoroase.

S'a remarcat că Polinesienii, la descoperirea lor de către europeni, depășiseră de mult faza primitivă în materie de dragoste și aceiași observațiune se poate face și în privința unora dintre dansurile lor.

Dansul *hula-hula*, de pildă, deși primitiv la origină, poate fi mai degrabă comparat cu un dans civilizat decât cu unul primitiv, fiind cu totul străin de viața reală. Dansul pantomimă amoroasă al fetelor Azimba, din Africa centrală, se raportă direct la exigențele vieții reale; însă dansul pântecelui practicat de popoarele hamitice din Africa septentrională e mai de grabă un amuzament, un joc bazat mai mult sau mai puțin pe instinctul sexual.

Nu există o distincțiune precisă între dansurile primitive și cele civilizate. Haddon a demonstrat, că chiar printre sălbateci dansurile sunt atât de desvoltate încât e foarte greu să precizezi origina lor. Și în strâmtoarea Torres, de care am vorbit mai sus, sunt unele dansuri seculare care n'au alt scop decât amuzamentul pur.

Spix și Martus descriu cum petrec Murii din Brazilia nopți întregi, pe lună, în dansuri zgomotoase. Se țin de mână, formând un cerc imens. Femeile stau deoparte, bărbații de alta. Bărbații strigă tot timpul : „Cine vrea să se mărite cu mine ?" iar femeile răspund: „Diavole, toate te vrem de bărbat !"

Aceiași autori descriu în amănunt dansul Purilor din Brazilia, care e executat în complectă nuditate. Bărbații pe un rând, femeile pe altul, la spatele lor, dansează înainte și înapoi, dau din picioare și cântă, la început, tărăgănat și melancolic, apoi din ce în ce mai inimos și mai puternic. Dansul devine astfel o reprezentație pantomimică a dragostei.

La Minnetari s'a observat un dans nocturn foarte ciudat. In timpul acestui amuzament, femeile au prilejul să aleagă pe cei ce le plac. Dansând, femeia se apropie de bărbatul pe care-l iubește fie pentru înfățișarea lui mândră, fie pentru meritele lui, îl atinge pe umăr și esă numaidecât din casă, fugind să se ascundă în tufiș, unde e urmată de alesul ei. Dacă însă acestuia îi place mai mult altă femeie dela care nădăjduește aceiași favoare, sau dacă e legat printr'o făgăduială, sau, în sfârșit, dacă pasiunea lui a fost satisfăcută, refuză politicos darul, punând mâna pe pieptul femeii, — și amândoi se reîntorc la dans.

La nunțile Cafrilor se dansează și se cântă până la miezul nopții. Familia mirelui și a miresei dansează una în fața celeilalte, fără să se amestece între ele. Seara, pasiunile ajung la paroxism. Cântecul, acțiunea musculară, gesturile celor ce dansează și sar, alcătuesc un spectacol extraordinar. Chipul în care, la un moment dat, un bărbat sau o femeie esă din rând sărind în aer, cu trupul convulsionat, smucit par'că înainte și înapoi de o putere nevăzută, nu se poate descrie. Exercițiile acestea violente se isprăvesc deobicei spre miezul nopții, când fiecare păreche se retrage.

Inițierea băeților, la Cafri, corespunde ritualului botezului semitic. In această fază a ceremoniei se dansează foarte mult, toată asistența fiind îmbrăcată în costume fantastice. Dansurile acestea sunt din cele mai lascive. Femeile execută în fața copilului dansurile cele mai obscene ce s'ar putea închipui.

De îndată ce urmele operației făcute băiatului trec, el este liber să facă ce vrea în societate, nici o lege neputând să-l urmărească. Are voe să fure și să ucidă vitele vecinilor, fără teamă de pedeapsă. Are voia să ia cu forța la el acasă orice femee nemăritată.

Ceremonii identice însoțesc inițierea fetelor.

E. de Goncourt reproduce astfel spusele unui ofițer francez din Senegal asupra dansurilor femeilor: „Un dans care constă într'o oscilație leneșă a torsurilor se înfiripă încet-încet. Din când în când, câte o femeie se desprinde, se aruncă în fața logodnicului sau a iubitului, care, tremurând ca sub o îmbrățișare amoroasă, o prinde de picioare și-o arată tuturora în spasmele-i erotice".

Dansul acesta e probabil cel pe care Wolofii îl numesc *bambula*, o sărbătoare a primăverii pe care Pierre Loti a descris-o în „Romanul unui Spahiu" și despre care un medic militar francez ce cunoștea bine Senegalul, spunea că are loc noaptea, pe lună plină, la început într'o mișcare timidă, dar pe măsură ce sgomotul tamtamurilor și urletele de încurajare ale spectatorilor devin mai puternice, dansul capătă un caracter furios. Numele indigen al acestui dans e *anamalis fobil*, dansul rațelor împerechiate. Dansatorii imită prin mișcările lor împerecherea marilor rațe indiene.

La Gurii de pe coasta golfului Guineii, dansul are loc de obiceiu noaptea, și iau parte numai bărbații, căci, uneori, femeile neavând voe să fie de față, când asistă la dansuri fetișiște, mor. Sunt și dansuri la care iau parte și femeile, fără a se apropia însă de bărbați. Mișcările lor sunt lascive. Chiar și dansurile ce însoțesc funeraliile au acest caracter. După înmormântarea unui fiu de șef, populația întreagă dansează până la extenuare. Contorsiunile dansatorilor n'au nimic ritual sau trist. Femeile și bărbații, fetele și băeții, bătrânii și copiii, toți se întrec în supleță, și ceremonia capătă un caracter vesel, ca și cum ar fi fost destinată să celebreze o căsătorie sau o victorie.

Interesante din acest punct de vedere sunt și riturile căsătoriei în Taveta (Africa orientală). Tinerii dansează și beau. Amețeala și beția ține până ce cad într'un soi de atac de epilepsie. Cei patru cavaleri de onoare ai mirelui, se duc cu mireasa și numai după aceia ea devine soția legitimă a sărbătoritului.

Tinerii se strâng în grupuri și dansează, ca și când ar fi vorba de un concurs. Câte un adolescent se desprinde din cerc și sare strigând : „Won ! won !" Alții îl imită. Toți dansează cu genunchii încordați și, din pricina săriturilor — care uneori ajung până la trei metri dela pământ, — energia lor devine aproape spasmodică. Adesea dansatorul tremură din cap până'n picioare, în timp ce dinții-i clănțănesc în gură fără să-i poată opri. In sfârșit cu gura plină de spume, cu privirea rătăcită, se prăbușește la pământ și tovarășii îl scot afară. Dansul acesta, spune cel care-l descrie, pare că emană dintr'un soi de voluptate.

Dansurile locuitorilor din insulele Feroe, descrise de Raymond Pilet, sunt foarte decente, sunt însoțite de poezie, de muzică și mai ales de mimică ce imită bătăliile. Adesea ele durează două zile și două nopți în șir. Dansul nu e altceva decât o metodă îngăduită și discretă a tinerilor de a face curte fetelor. Un tânăr intră în cerc și se așează lângă fata căreia vrea să-i mărturisească afecțiunea lui. Dacă ea consimte, rămâne unde se află și continuă să danseze lângă dânsul. Dacă nu, esă din cerc și apare mai târziu într'alt loc.

La Negriții din Filipine, dansul e definit de A. B. Mayer astfel: „un fel de sărituri în cerc în jurul unei fete, lovind picioarele".

Am arătat că aceste dansuri nu sunt decât o formă primitivă de a face curte și sunt foarte răspândite și printre animale.

* * *

Mișcările musculare, a căror expresie superioară și complexă e dansul, alcătuesc unul din mijloacele cele mai puternice de amețeală. Căci fiecare mișcare energetică tinde să producă o congestie activă. Exercițiile violente pot, prinurmare, din pricina influenței lor asupra scoarței cerebrale, să producă o stare de beție foarte asemănătoare cu nebunia. Lagrange afirmă că o fată care a valsat un sfert de oră, e în aceiași stare ca și când ar fi băut șampanie. Gross, privește dansul, înainte de toate, ca pe un joc amețitor, care, ca și celelalte mijloace de amețeală, are darul de a ne smulge din banalul vieții cotidiene și a ne transporta într'o lume de vis, creată de noi înșine.

Dansul nu e numai un narcotic, dar și un stimulent puternic. Lucrul acesta e demonstrat prin experiențe care dovedesc că acest efect e atins chiar și prin mișcări musculare, mai puțin complexe.

Dansul are o influență atât de covârșitoare asupra noastră, fiindcă afectează întreg organismul vital, și nu mai suntem conduși de centrele superioare.

Insă dansul primitiv se deosebește de dansul civilizat, care-și găsește forma ultimă în balet, unde energia e concentrată în mușchii picioarelor. In formele cele mai obișnuite ale dansurilor primitive, iau parte toate părție trupului omenesc. Fetele din insulele Marchize, spune Herman Melville, dansează cu tot trupul: cu brațele, cu mâinile, cu degetele și chiar cu ochii.

Acest caracter al dansului primitiv, e admirabil ilustrat de către misionarul Holden, la Cafri: „Atât cât am putut observa, perfecțiunea în dans sau în știință, consistă în faptul că dansatorii sunt în stare să pună în mișcare, în aceiași clipă, fiecare parte a trupului lor. Și, fiindcă sunt desbrăcați, spectatorul poate să observe de minune procesul întreg al mișcărilor, care au un caracter foarte ciudat și grotesc. Capul, torsul, brațele, picioarele, mânile, pulpele, oasele, mușchii, pielea, fruntea, părul, totul este în mișcare simultană, și'n acelaș timp dansatorii își fac vânt cu pene, scutură cozi de maimuțe și de animale sălbatece, le lovesc coamele, urlând, țipând și sărind, — par'că tot trupul le-ar fi scuturat de puteri nevăzute. Dansurile sunt atât de mult apreciate, fiindcă sunt expresia naturală a unei emoții înveselitoare, sau crează această emoție dacă ea nu există. Nici un alt exercițiu nu e mai înrudit cu sentimentele sau cu sensațiile unui popor barbar, și nu poate stâmpăra mai bine pasiunile sălbatece și necontrolate, decât dansul".

Dansul fiind forma cea mai înaltă și mai complexă a mișcărilor musculare, constitue metoda cea mai puternică pentru a obține excitația organică ce e produsă în genere de mișcarea musculară. Lucrul acesta ne explică de ce, încă din cele dintâi ere zoologice, dansul a jucat un rol atât de covârșitor, fiind pus în slujba instinctului sexual. La sălbateci, practica dansului are darul să afecteze în așa măsură organismul, încât chiar și oasele sunt modificate. Cu evoluția civilizației celelalte repercusiuni ale dansului încep să dispară rămânând numai un stimulent al simțurilor. Burton a adunat numeroase pasagii din autorii clasici, pentru a demonstra că dansul e o invitație la dragoste. In epocile mai înaintate, dansul nu e numai un reflex al impulsiunii sexuale, ci, de cele mai multe ori, se substitue unei satisfacții amoroase firești și procură ceva din plăcerea amorului satisfăcut. Aceasta se poate vedea foarte bine mai ales la femeile tinere, care îndeobște cheltuesc o mare cantitate de energie dansând, nu pentru a se obosi, ci pentru a încerca acea satisfacție de care vorbeam mai sus. Fetele, din ziua în care au început să aibă relații amoroase, pierd în genere foarte mult din entuziasmul lor pentru dans.

* * *

Și dansurile moderne au o origină similară. Astfel, cel mai tipic dintre toate dansurile, valsul, la origină era „un dans complicat, care reprezenta romanul de dragoste, urmărirea și fuga, mofturile, timiditatea și... nunta".

Mișcarea în sine nu e un izvor de tumescență, dar spectacolul acestei mișcări produce acelaș efect. Plăcerea de a fi martorul acestor mișcări, plăcere reprezentată prin efectul ei stimulator asupra sistemului muscular — căci fiecare clipă de plăcere e însoțită de o creștere a puterii — a fost măsurată cu exactitate de Féré, care a demonstrat că cel ce privește un disc colorat în mișcare încearcă contracțiuni musculare mai puternice decât dacă privește acelaș disc în repaus. Această constatare de natură pur psihologică e cunoscută în lumea comercială, și negustorii caută să sugereze valoarea mărfurilor, anunțându-le prin reclame colorate, luminoase și mobile. Și aceiași origine are în mare parte și plăcerea ce oferă un spectacol de balet.

Nu numai dansul e un excitant, dar însuși spectacolul dansului în sine are aceleași repercusiuni ; și chiar la sălbateci dansul găsește spectatori care se aprind aproape tot atât de tare ca și dansatorii.

Un lucru rămâne perfect stabilit din toate exemplele citate: la pasări, la animale și îndeosebi la om, selecțiunea sexuală s'a făcut mai ales prin mijlocirea dansurilor, a jocurilor și a petrecerilor de felul celor enumărate.

AL. N. BIAZ

„Album zoologic"

Intermezzo

E soare palid și anemic. Norii
Au proaspătă pojghiță de caimac ;
— Escadre lungi de pene — trec prihorii
Și taie firmamentul alb, opac,
Prinzând în cioc pe cerul zmălțuit
Albinele : menu-ul favorit.

Când ciorile de crep pictează zarea
Și boabe străvezii de aer sorb,
Atent, își sfredelește-ascunzătoarea
Cu vârful cozii dur, un șarpe orb.

— Oștiri pe câmp strategic așezate
Ce-s gata să pornească la războiu —
Porumbi cu plete roșii și bronzate
Au coifuri, lănci și zale mici de foi.

Cu voci de brotăcei pământul cere
Acuma duș de ploae străvezie;
Lumina moare.... Rumegă tăcere
Un bou păscând amurgul în dughie...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Păcatul

Bine, măi Ioane, nu-i păcat de munca ta și de tine? Ia te uită în ce hal ai ajuns! Băutura e ochiul dracului, măi băiete, lasă-te de ea că uite, cu toată mila, dacă te mai văd în halul ăsta să știi că te dau afară. Te-am primit cu voie bună la curtea mea, ești cinstit, muncitor, sunt mulțumit de tine, dar dacă nu-ți bagi mințile'n cap, să te duci să-ți cauți de muncă în altă parte, eu nu te mai țin.

— E! boerule, când ai ști dece beau n'ai fi așa aspru cu mine. O fi băutura ochiul dracului, cum ziseși matale, da' iaca mie-mi stinge focul care-l am colea la inimă.

Povestea mea e scurtă, conașule. Dacă vrei, treci colea lângă mine să ți-o spun, și după ce-i asculta, să vedem daca nu mi-i pune d-ta vinul dinainte:

Să tot fie șaisprezece ani d'atunci. Munceam departe pe câmp, singur, și munca era grea și soarele dogorea ca jarul, însă, în amurg, când mă'ntorceam în sat cu fete și flăcăi, în râsete și cântece, uitam și de muncă și de arșița soarele, c'așa-i tinerețea, conașule. Dar când ajungeam în fața cimitirului glumele și râsetele conteneau, căci ne ieșea în cale Ilenuța cu pruncu'n brațe, cernită toată, ducându-se la cimitir. De șase luni, decând îl îngropase pe Gheorghe al ei, nu mai râdea, nu mai glumea, nu mai vorbea cu nimeni. Și ne era dragă tuturor că era cea mai frumoasă și cea mai deșteaptă fată din sat. Da'uite cum le brodește Dumnezeu, după ce s'au îndrăgit și s'au luat, numa' la un an și jumătate după nuntă, moare Gheorghe, și Ilenuța, gata, gata să înebunească de jale. Uneori stătea toată noaptea în cimitir și cu greu o ridica taică-su de pe mormântul lui Georghe.

...Și uite, conașule, îmi căzu dragă Ilenuța. Și d'atunci nu mă mai întorceam odată cu flăcăii și fetele, în sat, ci o brodeam să fiu tot singur, ca să pot vorbi cu ea. Mi-era milă, boerule, când o vedeam așa frumoasă și puțintică — să tot fi avut șaisprezece ani atunci — cu pruncu'n brațe, cernită toată și jelind mereu.

Și, într'o seară, i-am spus :

„Ilenuțo, nu vrei să fii nevasta mea? Că uite morții cu morții și viii cu viii; că Gheorghe tot acolo rămâne și tu îți prăpădești frumusețea; da' eu te iubesc și la mine să vezi ce bine ai să trăești, că nu te-oi pune de loc la muncă, sunt destul de voinic, și'oi munci pentru amândoi, iar băiatul tău, Gheorghiță — c'așa-l botezase, ca și pe taică-su, cà l-a născut trei luni după moartea lui, nu l-ar mai fi născut! — o să-l creștem ca și cum l-ai fi avut cu mine".

Mi-a răspuns, boerule, că s'o las în pace, că acum prea-i sfredelește jalea sufletul, că nu poate să-l uite pe Gheorghe al ei, dar mi-a lăsat nădejdea pentru mai târziu.

Doi ani mi-au trebuit, boerule, pân' s'o hotărăsc să-mi fie nevastă. N'a vrut să facem nuntă în satul nostru, cà spunea că nu vrea să se cunune cu altul în biserica unde se cununase cu Gheorghe, și ne-am dus să ne cununăm în alt sat.

Și ne-am luat.

Anii treceau cu muncă bine cuvântată de Dumnezeu, cu belșug în casă și cu lumină în sufletul meu, că Ilenuța tot frumoasă era și eu tot o iubeam. Numai Gheorghiță, băiatul, mă întrista și uite dece, conașule. Creștea voinic și frumos și era bun și ascultător, dar cu cât se făcea mai mare, cu atât semăna mai bine cu taică-su, și mereu o vedeam pe Ilenuța uitându-se la el și ștergându-și o lacrimă, pe furiș. Se vede treaba că tot se mai gândește la mortul ei, îmi spuneam eu, dar când o vedeam pe urmă voioasă și drăgăstoasă nu mă mai gândeam la nimic.

Și uite-așa trecură, boerule, paisprezece ani și băiatul crescu și se făcu flăcău frumos, înalt, voinic, dar ca junghiul mă treceau vorbele oamenilor de prin sat, că, unde mă duceam cu el, numa' auzeam :

— Mă, da' par'că ar fi Gheorghe, Dumnezeu să-l ierte!

— Dacă n'ar fi bălai, ași ura că-i Gherghe, răposatul.

— Seamănă ca două picături de apă cu tat'su.

Și-i drept, așa era, cucoane.

Intr'o seară mă'ntorsei cam târziu acasă, fusesem la Vasile, cumătru-meu. Când deschid ușa, și dau să intru 'n casă, o văd pe Ilenuța șezând pe scaun, uitându-se la o fotografie, pe care o răzimase de-o ulcică.

— Da'ce faci acolo, Ilenuțo? A cui e fotografia ceia, de nu te mai saturi privind-o? — o întrebai râzând.

Și numa' ce-o văd pe Ilenuța îmbujorându-se ca focul, boerule, și cătând să dosească fotgrafia. Mă repezii să i-o smulg din mâni:

— Ti! bată-l norocu! Da' când s'a fotografiat Gheorghiță, surato, că mie nu mi-a spus nimic ?

— Ba nu-i fotografia băietului, Ioane, e a lui Gheorghe!

Și-o și podidi plânsul.

Rămăsei încremenit ca piatra, boerule. Așa asemănare nu mi-a fost dat să văd. Iaca bine spuseseră oamenii din sat: „ca două picături de apă".

Numai eu știu ce s'a petrecut în sufletul meu, conașule, îmi venea să rup fotografia, să i-o asvârl în ochi, s'o bat, dar când am văzut-o acolo grămădită și plângând, mi s'a făcut milă și-i spusei cu blândețe:

— Vasăzică, Ileano, tu nu ești ca toată lumea, că eu așa știu că omului i-e dat să uite ce-i colo, sub pământ! Da'tu ești ca neoamenii. Păi bine, cum mai poți tu plânge un om care zace de șaisprezece ani mestecat cu pământul. Nici oasele n'au mai rămas de el săracul... Vezi-ți de treabă, femee. Ștergeți ochii și hai de te culcă.

Niciodată, boerule, nu mi s'a părut mai frumoasă ca'n noaptea ceia... Nu știu însă ce aveam, că par'că mă apăsa ceva greu pe suflet, și fel de fel de gânduri îmi treceau prin minte. Imi venea să mă duc la cimitir, să desgrop morții, să-i amestec mai bine cu țărâna. Iartă-mi, Doamne, gândul cu păcat! Iaca-mi fac și semnul crucii, că d'atunci nu m'am mai socotit vrednic să mă'nchin...

Au mai trecut conașule, dela întâmplarea asta, ca la vre-o două săptămâni și, într'o Duminecă, par'că-i astăzi, se mărita o nepoată d'a mea, eu și Ilenuța eram nuni. Se gătise Ilenuța și era frumoasă ca o fată mare, iar Gheorghiță, băiatul ei, să-l fi văzut spuneai că-i mirele, o întrecea cu un cap; de i-ai fi pus alături ai fi jurat că nu-i copilul ei, așa tânără era Ilenuța, și-așa voinic și 'nalt era Gheorghiță. Rămăsei mai în urmă să'nchid ograda și când i-am văzut, conașule, așa frumoși și tineri, unul lângă altul, atunci ce trăsnae îmi trecu prin minte: mi se părea că mă duc să-i cunun pe ei, mama cu feciorul... ducă-se pe pustii de gând!...

Ai spus ceva, boierule ? ...Nu, nu plâng, da' cine știe cum ți s'o fi părut matale...

Și uite, boierule, când am eșit din biserica unde mi-am cununat nepoata și Gheorghiță a prins-o în brațe pe Ilenuța ca s'o treacă movilița, pe când toți oamenii făceau haz, mie, nu știu de ce, mi-a trecut ca un fier roșu prin inimă... Și toți au băut, s'au veselit și au cântat, numai eu eram năcăjit, conașule, și nu știu nici eu de ce. Numa' așa, din când în când, mă gândeam la Gheorghe, ăl mort de șaisprezece ani, și par'că ași fi vrut să mor și eu, să nu-l mai văd pe Gheorghiță așa frumos și voinic și semănând cu taică-su ca două picături de apă, și pe Ilenuța așa tânără și frumoasă. Se vede treaba, presimțeam ceva, conașule, da' ceva de groază, ce nu s'a mai pomenit. Și-așa a fost, boerule.

Ascultă cu luare aminte și dacă nu te-i minuna cum nu mi-am pierdut mințile, și dacă te-i mai mira de ce mi-i dragă băutura, să nu-mi mai spui pe nume.

Mă întorceam, încet, spre casă, cu moartea'n suflet, cu gândul dus. Pe Ilenuța care dăduse de duscă vre-o șapte pahare cu vin, o trimisesem mai din vreme acasă cu Gheorghiță. Nu știu dece, d'a nu-mi venea deloc să intru'n casă... Era noapte frumoasă, boerule, cu lună plină și mi se păru deodată că satul e pustiu, că eu sunt stingher că Ilenuța m'a părăsit și mă cuprinse o jale, că uite plâng și acum când îmi aduc aminte...

Am intrat în ogradă încet, încet; m'a lătrat cânele de par'că nu mă cunoștea. Am suit încetișor treptele, ca atunci când doarme cineva și te temi să nu-l trezești. Am intrat pe sală și-am aprins o lampă mică cu petrol. Când am ajuns în dreptul ușii lui Gheorghiță, am lipit urechea de ea; era liniște; zic: „Doarme băiatul!" — de-ar fi dormit somnul morții — și intrai cu lampa'n mână în odaia noastră, a mea și-a Ilenuței... hă, hă, să nu beau, boerule, ai? zici să nu beau, d'apoi cum crezi c'aș mai putea trăi dacă n'aș bea ? Ba uite, să-mi mai torn un pahar... așa... încă unu'... Știi ce-am văzut, boerule ? știi ce-am văzut ? — ascultă cu capul în țărână: am văzut-o pe Ilenuța în brațele lui Gheorghiță... pe Gheorghiță în brațele Ilenuței și știi ce bolborosea Ilenuța, boerule ?... eu zic că era nebună, spunea: „Da, Gheorghe, știam că nu ești mort, știam că n'ai uitat-o pe Ilenuța ta, știam că ai să vii... așa, strânge-mă... mi-ești drag!" și se sărutau și-și șușuiau de dragoste și se rostogoleau ca împinși de diavol...

...Dar eu plângeam, boerule, căci eu știam că Gheorghiță nu e Gheorghe ăl din groapă, ci Gheorghiță e copilul ei și că Ilenuța e mama lui, și știam că ăsta-i mare păcat în fața lui Dumnezeu, și-am scăpat lampa, că-mi tremura mânile... și-am fugit, am fugit... Când am ajuns în mijlocul câmpului și m'am uitat în urmă, de-abia mijea de ziuă și mi s'a părut că ceru-i roșu și par'că limbi de foc se'nălțau în văzduh.

...Să fi fost un răsărit de soare, care sângera de rușinea păcatului de jos, de pe pământ, ori se aprinsese casa — blestemul lui Dumnezeu — și-or fi ars acolo împreună cu păcatul lor... Nu știu, nu mai știu nimic... Nu m'am mai întors în satul meu și am rătăcit, am rătăcit... și iaca de ce beau și de ce am ajuns printre străini...

IOAN A. MUGUR

Aspecte actuale

Vitrine oarbe

Pe străzile cele mai activ comerciale, cu excepția fericitei căi a Victoriei, întâlnești la tot pasul magazine îndoliate. Chiar fără drapelul lugubru fâlfâind deasupra anunciului cu chenar, o prăvălie care, într'o zi de dever, ține obloanele trase, vestește sigur că înăuntru a murit ceva mai prețios decât stăpânul: activitatea comercială.

In jurul nenorocirilor, oamenii lasă până la ei un gol, ca un cerc prevăzător de pază. Ca să-și facă tolerată apariția în lume, văduva a găsit mijlocul de a demoda crepul de pe obrazul bine șters de lacrimi și își atenuează doliul cu tivuri albe și economie de stofă — concesii făcute adesea fără râvna ce li se atribue.

Magazinele închise nu fac concesii. Cele trei zile lăsate morții adevărate ca o îngăduială maximă deasupra pământului, sunt depășite nepermis până la luni întregi de aceste prăvălii stabilizate în întuneric și cu raftul dator până sus.

Cu toată aglomerația străzii, prin fața lor trotuarul e deșert. Lumea ocolește vitrinele oarbe, iar negustorii care cu câtva timp înainte poftea elocvent clientele, mascând cu un obraz radios pragul falimentului, privește acum obloanele de pe trotuarul din față, unde dă târcoale ca un asasin, numără clienții care ar fi intrat la el și intră alături, și socotește în metri plătiți câștigul încasat de vecin.

Socoteala lui nu-i invidioasă, e mai degrabă compătimitoare.

Ea jalonează pentru vecin acelaș drum de noroc aparent pe care a mers el însuși. Prăvălioara de cartier cu ață, nasturi și ciorapi eftini, unde tejgheaua plină în fiecare seară se deșerta toată într'o ladă cu trei chei, fusese la amândoi baza magazinului de noutăți „exclusiv pariziene" instalat cu darabana firmelor ochioase și a reclamelor scumpe de ziar. Vânzarea putea umplea la loc lada norocului într'o singură lună, dar, când ești negustor mare, ies zi cu zi o mulțime de îndatoriri neprevăzute. Nu mai poți ține locuința veche cu două odăi fără confort, trebue apartament de lux în centru. Cucoana vrea bonă străină la copil și sărbătoarea plimbarea boierească cu automobilul și masă la Șosea. Asta costă scump. Când afacerile încep să meargă și mai bine, cucoana vrea blănuri de preț, parfumuri rare, iar bărbatu-său, pe lângă cucoana asta împodobită, mai vrea una. Toate costă scump, dar ești negustor mare și nu poți face altfel decât să lași deschisă lada cu trei chei și să scoți din ea cu amândouă mâinile.

Negustorul fără treabă de pe trotuar face cam în felul acesta comptabilitatea dublă a vecinului, îi complectează caetul de sarcini cu necesarele cheltueli de lux, dublând câștigul încasat, ba uneori numai așteptat, îi fixează termen la toate fazele care vor urma inevitabil și le așteaptă cu răbdare, ca un bolnav care ar urmări simptomele aceluiaș rău pe corpul semenului în aparență sănătos.

Magazinul închis, cu vadul lui cuies de vecin ca un pom care și-a scuturat roada peste gard, grăbește apogeul de unde începe la un pas degringolada.

Consolat de mersul sigur al boalei ca de o justificare proprie, pacientul negustor își petrece restul zilei într'o cafenea de breaslă unde joacă, față de cunoscuții prea dispuși să-i plângă de milă, rolul avantagios al falitului de bună voe, aruncând pe consumație ultima sută de lei, nu cu dezinvoltura de odinoară pe care a pierdut-o definitiv, ci cu grația contrafăcută a unui îmbogățit proaspăt.

ALICE GABRIELESCU

Pentru tot ce privește „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărți, informații, etc. a se adresa la redacție numai Joi, Vineri și Sâmbătă între orele 5—6.

Leagăn de cîntece

51

Vine şi privirea ei e locul
Răsăritului pe care-l creşte
Şi-i aprinde 'n întuneric focul.

Marea cântă şi se risipeşte
La picioarele-i ca un tezaur
De rubine sparte nebuneşte.

Şi e toată statue de aur,

52

Liniştea de-argint şi de sidef a serei
Era oglinda caldă-a sufletelor noastre;
Noi înfloream în ea imagina tăcerii
Şi ne jucam cu luna'n foile-i albastre.

Stelele-atîrnau ca nişte fructe coapte
Şi strălucirea lor împovăra văzduhul;
Noi ascultam adânc în noi şi'n marea noapte
Cum dragostea-şi cernea prin întuneric duhul.

53

Nori! închipuiţi rochii
Pe trupul ei cald;
Flori! împrospătaţi ochii
Ei de smarald.

Gând! înfăşură-o 'n linii
Semeţe de nea,
Ca să-şi caute crinii
Graţia 'n ea.

54

Se'nchide noaptea cu zăvoare
In pivniţa-i întunecată,
Şi soarele 'n azur cu toată
Aurăria lui răsare.

O 'nfrigurare caldă vine
Şi'n sevă proaspătă se'mbracă,
Albinele'n polen se'neacă
Şi trupul tău pândeşte'n mine.

55

Indelungată vreme cu gându 'ntors în noi
Am alergat potrivnic minutelor fugare;
Mustea pământul încă viaţă 'ncepătoare
Şi timpul ca un fluviu se prăvălea 'napoi.

Tu, zămislire smulsă cu patimă din vis,
Desghiocai, din umbră, spre soare-o rugăciune.
Eu îţi gândeam pe umeri străbuna viziune
A două aripi albe ca floarea de cais.

56

Noaptea cântă'n noi ca un isvor
Iar luna'mpinge 'n casă, pe fereastră,
Şi 'ntinde umbra pomilor, albastră,
Ca pe-o dantelă vie pe covor.

Tu te proectezi dintr'un ungher
Uşoară, pe părete, ca o plasă,
In care gândurile mele lasă
Şi leagănă bucăţi, în ea, de cer.

57

Cea mai frumoasă dimineaţă
S'a desfăcut din frunză 'n frunză,
Şi'n pragul lunii, nepătrunsă,
A stat ca un altar de ghiaţă.

Tu ai luat-o 'ncet de mână,
Şi ea, la fel, cu 'nfiorare,
Şi, una 'ntralta, fie-care,
Aţi fost lui Dumnezeu fântână.

58

Fie-ţi dimineaţa baldachin de soare
Trecător cu gândul greu ca o solie,
Şi călătoria ta strălucitoare
Binecuvântată cu isbândă fie.

Inima ta încă plină ca un lacăt
Incuiat în fundul pieptului, mi-arată
Că-ai avut norocul să-o zăreşti în treacăt
Şi că-i porţi în suflet umbra, azurată.

59

Aici începe o potecă, poate,
Pe care 'ntr'un capriciu generos
Femei îndrăgostite-o vor fi scos
De sub tăcerea ei cu pietate.

Clepsidra nu se-aude, şi nisipul
Sclipeşte'n pragul serii sidefat;
Noi ne privim o clipă 'ntunecat
Şi le vedem pe faţa noastră chipul.

60

Primăvara-a 'ncins colinele
Şi şi-a desfăşurat culorile;
Tu ţi-ai lăsat în flori albinele,
Eu în albine ţi-am strâns florile.

Primăvara-a 'ncins colinele
Şi şi-a descătuşat isvoarele;
Tu ţi-ai desprins în soare pletele,
Eu ţi-am aprins în plete soarele.

N. DAVIDESCU

O moarte fără nume

Nu sunt nici scriitor nici nu cunosc domni dintre aceia care ar putea povesti frumos întâmplarea. Ar trebui poate şi mai mult talentul de detectiv al lui Edgard Poe, care a redat întâmplarea cărăbuşului de aur. O întâmplare desigur tot atât de autentică precum e şi aceia pe care ţi-o destăinuiesc.

Şi prietenul al cărui nume nu îl voi mai spune nici odată, fiind-că de atunci au intervenit alte fapte care ne-au îndepărtat pentru totdeauna, — îmi arătă un bulgăre mic făcut din metal, pământ uscat şi sgură. Am recunoscut un inel găsit în pământ, dar atât de stricat încât abia se mai recunoştea.

Inceputul unei povestiri fantastice

— Uită-te mai bine.

— Metalul galben pare să fie aur.

— Uită-te şi mai bine!

— Nu mai văd nimic, am răspuns.

— Nu ştii să vezi. Inelul a fost găsit în malul râului. L-a adus apa, asta se vede bine din firicelele de nisip care au rămas în ornamente.

— Da, şi osul care e înfipt în inel şi nu a căzut trebue să fie rămăşiţa unui deget al unui boer — de-acum patru sau cinci sute de ani, judecând după stilul şi lucrătura ornamentelor.

— Dar de ce nu o fi căzut osul de mort din cercul de aur?

— Toate astea le-am gândit şi eu. Ia lupa şi priveşte mai departe!

La lumina sticlei măritoare podoaba de aur îşi arăta o inscripţie. Inscripţia era însă toată ştearsă, nu se desluşea decât cuvântul Voevod.

— E un inel domnesc!

— Nu, e mai mult decât un inel domnesc: e un inel de moarte. Priveşte mai bine. Bucata de os nu a căzut din inel pentru că nu poate cădea. Un ac subţire e înfipt în os.

Toate astea le-am lămurit singur în nopţi de veghe. Amănuntul acesta îmi apare precis şi nu poate suferi nici un fel de discuţie. A fost un inel cu otravă. Un inel care în interior avea un ac ce pătrundea în deget şi inţepătura aducea grabnic sfârşit.

Că aducea grabnic moartea o dovedeşte însăşi bucăţica de os.

Toate astea le vezi şi le văd — dar de aici încolo aşi vrea să înceapă povestirea. Eu nu mă încred în cronici unde de altfel nu ai afla nimic. Ar trebui creerul nostru să poată găsi în orice obiect povestea lui — aşa cum acul gramofonului găseşte în placa lui Edison de fiecare dată cântecul. E deajuns să prinzi vibraţia. Nu crezi? Şi totuşi în frânturile răsleţe care încep din ce în ce să se adune şi să se întregească a început să trăiască povestea, pentru mine. Văd foarte bine locul în gând.

Codrii mari şi negri vuesc.

Sus în munte o singură lumină, ca o stea care s'a agăţat în pietre. Mă apropiu — e fereastra îngustă a castelului.

O domniţă şi un om îmbrăcat în zale vorbesc.

— A plecat la vânătoare de urşi, — zice ea.

— Cu atât mai bine, — răspunde glasul lui.

— Mi-e frică să nu-şi dea seamă de vicleşug.

— Inelul are să-l primească drept semn de iubire din partea ta.

— Dar când are să simtă acul otrăvit din floarea inelului?

— Nu are cum să îl ştie, decât când va fi prea târziu. Acul nu se va desprinde decât atunci când mâna lui prea încleştată va strânge o sabie sau va izbi cu pumnul.

Tu ai să fii departe, şi până să înţeleagă, va fi prea târziu.

Pe urmă văd iar codrii de brad, aud o tânguire de bucium şi un hohot nesfârşit de râs.

Un hohot la fel cu sgomotul apelor de munte: un râs în cascadă. Şi pe urmă, tânguiri de jale, că vezi, şi în mormânt inelul a rămas pe deget.

Ce-a fost înainte? ce-a fost mai departe? — nu ştiu.

Am spus la începutul acestor însemnări, că nu voi mai putea vorbi nici când cu fostul meu prieten, pentrucă noaptea a cuprins pentru totdeauna fruntea lui. Dar trebuia să scriu, atât cât este îngăduit.

ADRIAN MANIU

ANECDOTE

Corespondentul din provincie, telgrafiază, în lipsă de alte ştiri, ziarului său.

„Aflăm că o femee şi şase copii, voind să treacă peste şine, spre a ajunge mai curând la celălalt peron, în timp ce manevra maşina acceleratului, au alunecat şi au căzut în faţa locomotivei. Amănunte urmează".

Amănuntele publicate în ediţia de seară cuprindeau :

In legătură cu telegrama de azi dimineaţă, aflu că n'a fost nici un accident de persoane. Locomotiva acceleratului manevra înapoi".

Epitaf

Domnul Andrei era un om uriaş; avea un cal mare, o căruţă mare şi şaizeci de ani, purtaţi ca treizeci. Calul îl ţinea la grajd, căruţa o păstra în curte şi anii, ca o batistă cu colţuri, îi ducea în buzunarul din stânga dela piept. Aspră şi osoasă, figura lui încruntată semăna cu o perie de sârmă şi Domnul Andrei întreg, amestecat cu negustoria lui numeroasă, se deosebea de toată lumea, nu numai prin înălţime — şi alţi oameni din piaţă se născuseră mari — dar prin tăceri concentrate şi stăpânitoare, neobişnuite la negustorii de comestibile mărunte. El sta oamenilor şi lucrurilor cum ar sta o săgeată din timpurile arcului printre droguri şi medicamente şi de când l-am cunoscut mi s'a părut că e un om fără început sau care s'a iscat, ca urşii sau ca şerpii, dintr'o linie de naşteri şi creşteri proprie şi excepţională.

Fusese jandarm la trecătorile Alpilor şi arma lui de mare ochitor răstignise pe stâncile pleşuve numeroşi contrabandişti de tutun, mulţumiţi cei rămaşi în viaţă, să scape de glonţul lui al doilea, şchiopătând înapoi, pe o potecă de silex, atinşi în spinare sau genunchi de focul întâi al carabinei. Domnul Andrei punea gloanţele cu preciziunea de care au nevoie ţintele de planşetă ca să fie înfipte în colţul hârtiei de desen dintr'odată, şi nu pierduse fără sânge, în lunga lui carieră de scotocitor de ascunzişuri niciunul.

El ieşise la pensie cu simplicitatea unui câine de vânătoare, care se culcă. Nu l-au clătinat în nici un fel dovezile de recunoştinţă ale Statului, care în ziua când Domnul Andrei părăsi serviciul în haine civile, păstrându-şi însă, ca un ciocan experimentat, carabina, i-a ţinut un discurs şi i-a pus în buzunar un cec. Ba fostul şef de jandarmi s'a mirat că îndatorirea în care se tocmise cu simbrie, îi aducea un spor de beneficii, neprevăzute în angajament şi, confuz că devenise obiectul unei adunări administrative, în localul jandarmeriei, învăluit la poala munţilor cu ciorchini violeţi de glicine, când prefectul i-a strâns mâinile păroase, el s'a scuzat zicându-i respectuos:

— Vă rog să mă iertaţi...

Afară de firea lui, care părea că se iscase singură în viaţă, nu se vedea în jurul d-lui Andrei nimic nici din acea schelărie veche şi din acele resturi de materiale, din care se clădeşte un om, părinţi pătrâni, bunici, familie ascendentă, şi care te îndrumează să gândeşti că lucrul făcut a ieşit din sculele prezente, din formele astea, din varul şi ipsosul de colo. Trecutul lui întreg, de peste timpuri, era tot atât de absent din el ca şi munca meşterului care îţi arată, scoasă din sân, icoana de argint, cu chirilicele gravate în unghiul umărului cu grumazul, a Sfântului Ioan Chrisostom. Acasă, domnul Andrei avea în schimb o mulţime de zile viitoare, dacă zilele din urmă îi lipseau de tot. Trei băeţi voinici, o fetiţă de 14 ani, zveltă ca iedera şi cu ochii imenşi şi nevasta, care îl ajuta să-şi deshame calul, să poarte cămaşa albă ca floarea, să mănânce bine şi să păstreze echilibrul vieţii de muncă, de sănătate şi de credinţă al familiei, nemişcat.

Când îşi pregătea calul pentru târg, Domnul Andrei, ieşea din casă după miezul nopţii şi nu se mai ivea din întuneric, pe drumurile judeţului, decât odată cu soarele, departe, printre platani şi brazi. El se uita în faţa soarelui ca'n faţa unui om cumsecade, schimbându-şi cu limba perişoara de foi de tutun, pe care o ţinea de 30 de ani în gură, şi o sugea ca să nu o fumeze, din căptuşala obrazului, de pe o gingie pe cealaltă gingie. Ochiul lui dur, de uliu, judeca soarele cu răceală şi singurul sentiment de camaraderie pe care îl avea faţă de el, era atunci când lumina lui îl orbea afară din cale.

— Mi te bagi în ochi, zicea Domnul Andrei supărat, trăgându-şi marginea pălăriei până la marginea mustăţii şi înaintând cu calul lui negru către discul de aur, care-i aducea pe talger bucuria, negândită nici de unul nici de celălalt.

Pe la orele 9 dimineaţa calul, căruţa şi omul se opreau într'un sat, aducând pe ei mirosul de iarbă metalică proaspătă al nopţilor din piscuri şi aştri. Acolo era centrul de aprovizionare în cantităţi, cu ouă, unt şi brânzeturi dospite, transportate în piaţa dintre şaleuri, din toţi Alpii apropiaţi, pe măgari şi cai. Domnul Andrei cumpăra de două ori pe săptămână câte o căruţă de marfă, pe care o vindea cu adaosul de preţ al ostenelilor lui, în prăvălia familiei, din oraş. El străbătea astfel de câte patru ori, de două ori la munte şi de două ori dela munte în oraş, poezia continuu schimbătoare a ţinutului de calcar, de izvoare, de păduri şi de ceruri — şi zăpezile vecinice ale piscurilor, florile şi luminile şi singurătăţile adânci, prin care băteau copitele calului, ca o toacă în mânăstirea gheţarilor, se strecuraseră în sufletul lui puternic şi deschiseseră într'însul un continent corespunzător de tăceri alternate cu întuneric şi lumini. Domnul Andrei spunea câteodată, fără să se gândească, lucruri mai frumoase decât Homer, şi, aruncând, ţişnită printre dinţi, câte o gură cu scuipat negricios, din când în când, pe când îşi muta dumicatul de tutun îşi zmălţuia povestirea cu străbunii.

Stam de vorbă cu tăcerile Domnului Andrei. El nu ştia limba latină dar cunoştea limba cuvintelor care păstrează rădăcinile lucrurilor şi le întineresc, asemănător cu scriitorii fără ştiinţă ai Bibliei, care luau însemnare, din poruncă de sus, de isprăvile dinlăuntrul vieţii, de faptele dintru început, cum s'a despărţit uscatul de ape, cum a rătăcit porumbielul lui Noe, cum a suferit Iov, cum s'a născut într'un staul de vite un împărat mic, peste împăraţi, dintr'o fecioară şi un dulgher.

Intr'o seară, Domnul Andrei lucrase la grajd şi trecuse cu furca patru care de fân în pod. Trebuia să închidă uşa, agăţat de o scară şi urcându-se la pod, el se opri pe-o stinghie, par'că ar fi voit să zboare. Intinse braţele şi căzu şi îşi rupse spinarea, ca o coadă de mătură, în două drept. L-am văzut în odaia din fund a lăptăriei. Ouă şi unt îşi întârziaseră vânzarea, în pâcla de mirodenii stătute ale mortului, încă dârz totuş, în rigiditatea braţelor puse pe piept, pe carabină. Domnul Andrei, în momentul agoniei, când îl sărutau copiii, ceruse carabina.

— Nu i-am putut scoate din gură tutunul ! se jăluia, ca de o nefericire, soţia Domnului Andrei, cu o insistenţă ca să fie auzită de preot —şi mai departe, de Papă şi de Dumnezeu.

T. ARGHEZI

Din Literatura Chineză

Reintoarcerea fericirii

Sub razele soarelui care aureşte grădinile, la umbra parfumată a sălilor palatului, în dosul tufişurilor, după perdele de mătase tinere şi frumoase fete cântă din lăute şi din pietre sonore. Adierea Primăverii duce cântecele lor, Impăratului care surîde.

O mulţime veselă se înghesue pe ţărmul lacului. Corăbierii sunt chemaţi. Insulele înverzite vor auzi multe sărutări... Apa ţâşneşte la prora bărcilor acoperite de corturi în culori vii.

Trei mii de tinere şi răpitoare fete aduc Primăverii tributul râsului lor. Ele sună din clopote şi bat în tobe. Ce sgomot, ce veselie ! Poporul, deasemeni, e vesel. Dansează. Cântă imnul Păcii. Şi Impăratul îşi contemplă opera : fericirea tuturor.

Cei treizeci şi şase de Impăraţi nemuritori spun suveranului nostru că poate să vină alături de ei. Carele lor trec prin faţa ochilor săi încântaţi. Dar, Stăpânul nostru nu ne părăseşte, şi eu, prea plecata sa slugă, îi strig: „Să trăeşti tot atât de mult ca muntele Nauchan".

Pavilionul de porţelan

In mijlocul lacului, se 'nalţă un pavilion de porţelan alb. Ca să ajungi la el, trebue să treci un mic pod, care are curba unui tigru la pândă.

In acest micuţ palat, prieteni se adună, stau de vorbă, beau. Pe apa verde, ei privesc ondulând răsfrângerile bujorilor care împodobesc balustrada terasei. Unii, cu mânecile sumese, cu tichia trasă pe ochi, scriu versuri.

Arcul podului se aseamănă cu cornul lunei. Răsfrângerile bujorilor se aseamănă cu tinere fete dansând.

Streina

In noaptea aceia, care era o noapte de iarnă, am ajuns în insula Papagalilor. Priveam luna şi ascultam sgomotul vântului trecând prin brazi.

Deodată auzirăm un cântec sfâşietor adus de-o adiere. Cântecul venea dintr'o barcă.

Ne îndreptarăm într'acolo. Era o tânără femee albă ca zăpada. Sta în picioare, sprijinindu-se de catarg. Lacrimile îi curgeau pe obraz. Tovarăşii mei o întrebară de ce plânge... Fără să răspundă, ea îşi plecă capul, şi se înfăşură în părul ei, care era blond.

Filosofie

Un stol de pasări a tăbărît pe piersicul meu în floare. Frigul de-astă noapte nu mi-a făcut destulă pagubă ? Blestematele ! Se urmăresc din cracă în cracă. O ploae de petale cade pe iarbă.

Uite ! Uite !... Ce zăpadă roză, ca în grădinile prin care se plimbă zeii...

Vă mulţumesc, mici pasări nebune ! Nu voiu avea multe piersici, dar pe ce covor frumos mă voiu întinde, îndată !

Sfat

La Kiang-nan, se află mici portocale roşii, pe care iarna nu le usucă. Vreau să-ţi spun că acolo clima e foarte dulce. Dar, ca pretutindeni, florile de piersic şi de prun se ofilesc la Kiang-nan.

Nu te duce în acest ţinut dacă fericirea ţi-e gingaşă.

De când a plecat ea

Nu mai mi-aduce flori, ci ramuri de chiparos ! Când soarele apune după munţi, îmi pun mantia albastră, cu mâneci lungi, şi mă duc să dorm printre bambuşii pe care îi iubea.

Linişte

Miresmele primăverei şi razele piezişe ale soarelui îmi străbat storurile. E ora când corăbierii îşi fierb orezul pentru masa de seară. Vrăbiile ciripesc. Un car scârţie.

Beau şi grijile mele se duc să se 'ntâlnească cu gângăniile sburătoare care sbârnie în praful strălucitor al grădinei.

Trad. de. AL. T. STAMATIAD

Stefan Georg

— Cu prilejul sărbătoririi lui —

Stefan George, cel mai mare poet în viaţă al Germaniei, a fost sărbătorit de curând cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani. A trăit aceşti ani retras, departe de sgomotele zilei şi de succesele uşoare, în mijlocul cenaclului său literar ,al cărui discipol mai strălucit a fost autorul dramatic vienez şi libretistul lui Strauss: Hugo von Hoffmanstahl. In cercurile largi ale cititorilor a fost cunoscut mai ales după ce ,anul trecut, i s'a decernat, de către oraşul Francfurt, marele premiu de literatură *Goethe.* Acest premiu era destinat să încoroneze existenţa unui poet care s'ar apropia mai mult, prin demnitatea şi atitudinea lui, de exemplul lui Goethe. Şi totuşi supremaţia acestui *„om reprezentativ"* cum îl numea *Emerson,* era de altă speţă decât a poetului sărbătorit azi.

Regatul lui Goethe era din lumea aceasta. Olimpianul pe care *Heine* îl numea Wolfgang-Apollon, trona în plin azur. Napoleon îl socotea ca pe un egal sie-şi. Omul de rând înobilat, ministrul unei alteţe serenisime, judeca în justa lor valoare, fără să le dispreţuiască, vanităţile şi pompele mondene. Marile şi micile lui calităţi îi asigurau o strălucire incomparabilă. Stefan George, poetul suveran, domneşte dar nu guvernează. El opune gestului omului de acţiune sau cuvântului de tribun, divinitatea poetului. El îşi rezervă, în afară de orice agitaţie efemeră, fără ecou pentru contingenţele istorice, o ţintă supremă : salvarea spiritualului, a acestei părţi din eternitate care răscumpără gravele rătăciri ale unui secol.

După George, poema nu intervine în viaţa practică ; ea stă pe celălalt talger al balanţei. Iată pentruce Stefan George îşi cultivă grădina lui, o realitate într'un fel negativă, o lume *à rebours,* de care aminteşte într'o poemă intitulată *„Floarea neagră" :*

Grădinii mele, pe care singur am plantat-o,
Nu-i priieşte nici aerul nici căldura ;
Mulţimea pasărilor ei încremenite
N'a văzut încă mijind zorii primăverii...

Ar fi poate îndrăsneţ din partea noastră să voim a rezuma, în câteva linii numai, fructul a patruzeci de ani de muncă poetică şi să descifrăm ieroglifele unei cugetări adeseori ermetică. Ne e de ajuns să spunem că restaurând versul goethean care degenerase, Stefan George a înzestrat umanitatea întreagă cu volume ca : *„Anul sufletului"*, „Covorul vieţii" şi „Al şaptelea inel", nepieritoare mărturii ale lirismului contimporan. Dar ceiace este mai curios, e un aspect al operei prin care acest poet de limbă germană şi-a câştigat simpatia cititorilor francezi. Sunt antecedentele lui latine. Este formaţiunea sa intelectuală franceză.

Stefan George este un renan crescut în cultul catolic, hrănit din pământul pe care mişunau legiunile şi unde abundă augustele vestigii ale dominaţiunii romane. Pe această treaptă a lumii latine îşi îndrumă adolescentul primele visuri de măreţie. Izolat printre ai săi, înstrăinat de ţara lui în mod tragic, trebui să treacă Rinul pentru a întâlni pe cei asemenea sie-şi. Oda *„Les Francs"* glorifică această minunată aventură. Exaltă *„la terre magnanime de France", „mère des étrangers, des méconnus et des chassés".* El evocă Parisul timpului său, căci *„là-bas, le héros et le poète défendaient le mystère : Villiers, qui se tenait pour digne d'un trône, Verlaine, pieux et enfantin dans la chute et l'expiation, et, saignant pour sa statue, Mallarmé.* Aceste amintiri alimentau viaţa interioară a lui Stefan George.

Pentru el, ca şi pentru Mallarmé, poezia era o denumire nouă a realităţilor secrete, o magie încântătoare. Şi întrebarea pe care şi-a pus-o Mallarmé, şi-a pus-o deasemenea Stefan George : Dintr'o limbă comună, degradată, depotenţializată de toate virtualităţile ei magice, căzută în rangul simplului numerar de schimb, instrument comercial al cugetării sau unealtă a reportagiului ieftin, din această limbă decăzută cum să mai poţi extrage verbul iniţiator ? *„Par l'écriture"* răspunse Mallarmé. Şi pentru George poezia va fi *„une écriture" — ein Schrifttum.* El aşează printre accesorii „lira" lui romantică şi nu vorbeşte decât numai de „creionul" lui, de creionul care se agită, — *„der Griffel der sich sträubt".* Plecând dela cunoscutul vers al lui Mallarmé :

Donner un sens plus pur aux mots de la tribu

el caută să reformeze limba poetică germană, în contact cu seva originală. Pe când limba germană modernă tinde către un fel de gigantism agregativ şi polimorf al formelor compuse şi al constructiunilor încâlcite, Ştefan George, din contră îi impune o concizie lapidară, măsurată cu milimetrul — *Kürze, sein ellenmässige Kürze* — şi a realizat, mai ales în ultimile-i lucrări, o limbă poetică expresivă plastică, aproape exclusiv monosilabică.

Educaţia poetică Stefan George şi-a făcut-o, în bună parte, şi în atmosfera parnasianismului francez. Cele mai frumoase triumfuri literare Stefan George le-a cunoscut sub această directivă sufletească, mai mult decât sub aceea a mişcării simboliste, mai superficială, a parisienilor. Câteva strofe, câteva versuri îi sunt suficiente lui George pentru a circumscrie un orizont istoric, pentru a îngrădi un climat, pentru a fixa gestul într'un fel ritual al unei epoci, pentru a extrage chintezenţa unei civilizaţii.

Astfel se înalţă în faţa noastră acest „poeta laureatus" pe care, printr'o ciudată revenire asupra opiniilor sale proprii, Germania de astăzi, activă şi realistă, îl onorează ca pe una din gloriile sale cele mai înalte.

G. B.

FILATELIA

La Revel (Capitala Estoniei) s'a închis o expoziţie Filatelistă care a durat o săptămână şi a înfăţişat bogăţiile colecţionarilor estonieni. Cu ocazia acestei expoziţii, ministerul poştelor a emis 230.000 de mărci speciale a 10 cenţi fiecare, de culoare cenuşie. Cererea acestor mărci a fost atât de mare încât ghişeul de stat dela expoziţie a vândut întreaga emisiune în ultimele două zile dinainte de închiderea expoziţiei.

Se proectează organizarea unei expoziţii internaţionale filateliste la Barcelona, în Palatul comunicaţiilor şi transporturilor.

Simultan se va deschide şi la Sevilla o expoziţie „Ibero-Americană". Aci vor fi aduse marile colecţii Sud-Americane ,care n'au apărut încă în Europa

Evrica

Sutele de răspunsuri venite din toate părţile, ne silesc să amânăm pentru nr. viitor publicarea seriei a 4-a de întrebări, lista exactă a răspunsurilor la prima serie, precum şi numele celor ce au răspuns la această serie, câştigând un anumit număr de puncte.

Repetăm din nou regulele jocului şi seriile 1-a, 2-a şi a treia de întrebări. Ultimul termen pentru primirea răspunsurilor la prima serie de întrebări se prelungeşte până Duminecă 29 Iulie cor., iar pentru seria 2-a — până Vineri 3 August 1928.

Regulele Jocului

In fiecare număr al „Adevĕrului Literar şi Artistic" se va publica câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica", urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reuşit şi precis, se va socoti trimiţătorului *2 puncte,* iar pentru fiecare răspuns reuşit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct.*

Răspunsurile inexacte şi greşite nu se vor lua în consideraţie.

1. Seria întâia de întrebări

1. Care e originea cuvântului „bârlog" ?
2. Ce compozitor a scris un lung şir de opere geniale, fiind surd ?
3. De ce lacrimile făţarnice se numesc „lacrimi de crocodil" ?
4. Care oraş e situat în două continente ?
5. Care sunt cele două păsărele care pot învăţa graiul omenesc ?
6. De unde a pornit obiceiul de a se scoate de pe cap pălăria, şapca, etc., când se întâlnesc oamenii ?
7. Care popor a început să poarte cel dintâi, pantaloni ?
8. Dela care popor se trage numele oraşului Paris ?
9. Câte versuri sunt într'un sonet ?
10. Cum se scrie 1 (unu) cu ajutorul a trei cifre de 5?
11. Care pasăre umblă şi nu sboară ?
12. De unde vine cuvântul „ghilotină" ?
13. Când a murit Leon Tolstoi ?
14. Care-i forma de stat în Ungaria ?
15. Ce înseamnă „carat" ?
16. De unde se extrage chinina ?
17. De unde se trage cuvântul „panama"
18. Ce este „Oul lui Columb" ?
19. Cine a descoperit „Radiul" ?
20. Ce este delta ?
21. Când devine cercul linie dreaptă ?
22. Care e cel mai lung fluviu din lume ?
23. Din ce se face asfaltul ?
24. Din ce se fabrică sticla obişnuită ?
25. Ce origine are cuvântul „Ţar" ?

2. Seria a doua de întrebări

26. De ce un pahar cu ceai se răceşte mai repede dacă punem în el zahăr ?
27. Cine a spus : „Şi totuşi se mişcă" ?
28. De unde s'a adus la noi tutunul ?
29. Din ce se compune mai ales corpul omenesc ?
30. Ce este mărul lui Adam ?
31. Ce-i chilimbarul ?
32. De unde vine cuvântul „proletar" ?
33. Cine a inventat cifrele noastre ?
34. Ce vietate face cele mai mari salturi în comparaţie cu mărimea lui ?
35. La ce au slujit piramidele egiptene ?
36. Care e diferenţa între trust şi sindicat ?
37. Cât cântăreşte o tonă ?
38. Ce este „Kaki" ?
40. Ce-i pergamentul ?
41. Câte grade arată termometrul Reaumur la 0 grade Celsius ?
42. Din ce se extrage zaharina ?
43. Cine a fost numit „Părinte al Istoriei" ?
44. Care sunt cei doi scriitori celebri care au fost şi actori şi directori de teatru ?
45. Care dintre scriitorii clasici francezi s'a cununat la Berdicev (oraş evreesc din Ucraina) ?
46. Cine a fost sculptor genial şi în acelaş timp — pictor, chimist şi matematician ?
47. Cine e autorul cărţii „Călătoria lui Guliver" ?
48. Care armă, aruncată, se reîntoarce singură la cel ce-a aruncat-o ?
49. Ce este coxul ?
50. Cine a inventat praful de puşcă ?

3. Seria a treia de întrebări

51. — A câta parte din suprafaţa pământului e acoperită cu apă ?
52. — Cine a inventat şi construit cel dintâi vapor ?
53. — Ce este „Crucea de Sud" ?
54. — Ce savant mondial a fost executat la ghilotină ?
55. — Care sunt cele trei Capitale din Europa situate pe acelaş râu ?
56. — Care e iuţeala sunetului ?
57. — Care e origina cuvântului „Moscova" ?
58. — Care este rezultatul multiplicării tuturor cifrelor între ele ?
59. — In ce oraş s'a născut Homer ?
60. — Cine a descoperit bacilul tuberculozei ?
61. — Care sunt cele două vulcane mai cunoscute din Europa ?
62. — De ce păsările, aşezându-se pe sârmă, nu sunt ucise de curentul electric ?
63. — Ce Mare n'are ţărmuri ?
64. — Când şi de cine a fost descoperită Australia ?
65. — Ce scriitor celebru prin romanele lui de aventuri şi călătorii, n'a părăsit niciodată oraşul natal ?
66. — Care e origina cuvântului „Utopie" ?
67. — Care limbă e vorbită de cel mai mare număr de oameni ?
68. — De care operă ştiinţifică scrisă acum 2000 şi ceva de ani, ne folosim şi astăzi ?
69. — La ce se întrebuinţează părul de bursuc ?
70. — In ce ţară şi de către cine s'a instalat pentru întâia oară lumina electrică ?
71. — De ce poartă chinezii coadă ?
72. — Unde şi când au apărut întâia dată chibriturile?
73. — Când şi unde uciderea unei pisici era pedepsită cu moartea ?
74. — In apa căror mări şi oceane se găseşte aur dizolvat ?
75. — Ce compozitor celebru a fost şi preot catolic ?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar", *Rubrica „Evrica".*

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 143

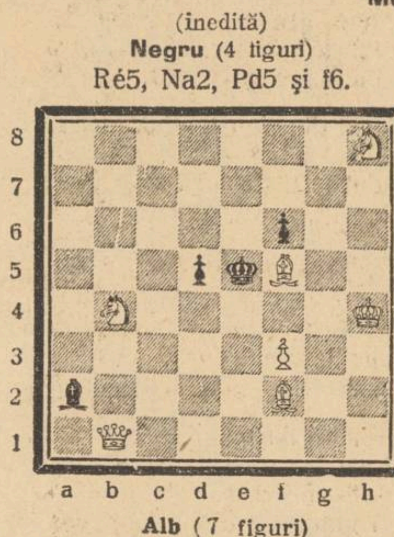
Din concursul nostru de probleme.

Motto: «Bencea»

(inedită)

Negru (4 figuri)

Ré5, Na2, Pd5 şi f6.

Alb (7 figuri)

Rh4, Db1, Cb4 şi h8, Nf2 şi f5, Pf3.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 144

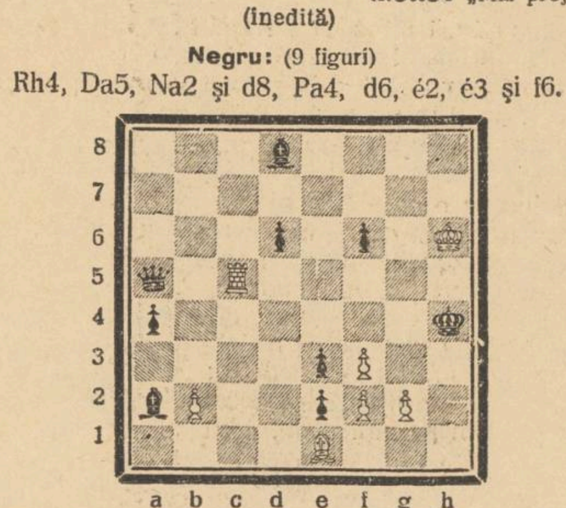
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos IX"

(inedită)

Negru: (9 figuri)

Rh4, Da5, Na2 şi d8, Pa4, d6, é2, é3 şi f6.

Alb (7 figuri)

Rh6, Tc5, Né1, Pb2, f2, f3 şi g2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 145

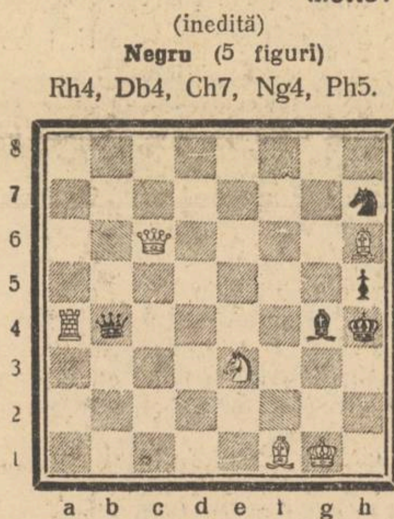
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos X"

(inedită)

Negru (5 figuri)

Rh4, Db4, Ch7, Ng4, Ph5.

Alb (6 figuri)

Rg1, Dc6, Ta4, Cé3, Nf1 şi h6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 146

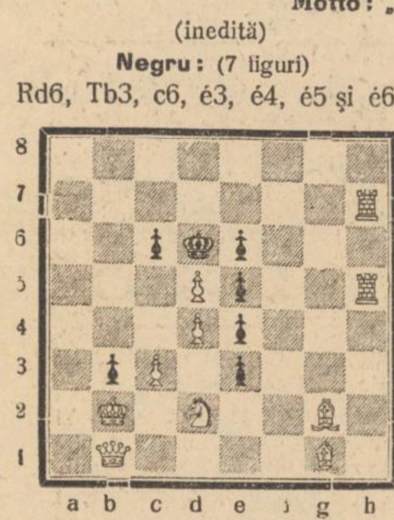
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos XII"

(inedită)

Negru: (7 figuri)

Rd6, Tb3, c6, é3, é4, é5 şi é6.

Alb: (10 figuri)

Rb2, Db1, Th5 şi h7, Cd2, Ng1 şi g2, Pc3, d4 şi d5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Trăznetul loveşte o biserică

In Finlanda, lângă Tammerfors, biserica parohiei Parkino a fost lovită de un trăznet de o putere neobicinuită. Serviciul divin în ziua de 24 Iunie a început la ora 10 dimineaţa pe timp nouros, când se şi simţea apropierea furtunii. Urma să se facă o slujbă solemnă şi biserica adăpostea cu acest prilej circa o mie de credincioşi. Mulţimea aceasta era foarte emoţionată din cauza bubuiturilor care zguduiau biserica până în temelii. Apoi căzu un trăznet care umplu biserica de lumini orbitoare şi trăzni mai toată lumea aflată acolo. Clopotniţa, bolţile bisericei fură distruse. Pietrele şi bârnele căzură peste mulţime. Se aprinseră multe strane şi obiecte de lemn caşi hainele enoriaşilor. Focul stârni o panică generală. Zecile de trăzniţi, arşi, răniţi şi striviţi n'au primit ajutoare şi n'au fost scoşi de sub dărâmături decât cu mare întârziere. N'a rămas nici o fereastră întreagă. Numai altarul n'a suferit nimic !

Cel mai mare rău din lume ?

Un ziar londonez a făcut o anchetă printre cititorii săi, care au fost invitaţi să numească, fiecare, cel mai mare rău din lume. Iată unele dintre răspunsuri:

Whitechapel (cartierul sărăcimii londoneze). Luptele de tauri din Spania. Lido din Veneţia. Comerţul de sclavi din Africa. Monumentul lui Miss Cavell. Davos. Impozitul pe venit. O femeie grasă de vre-o 200 kgr., Sărăcia! etc.

„Camera de tortură"

Ministerul sănătăţii din Anglia a deschis o expoziţie a modei feminine în diferitele epoci istorice. Această expoziţie a fost numită de public „Camera de tortură". Aci sunt concentrate cele mai ciudate unelte şi aparate, cu ajutorul cărora femeile au căutat în cursul secolelor să-şi dea o înfăţişare mereu „la modă". mereu „frumoasă".

După cum femeia îşi schimba aparenţa pentru a deveni mai subţire sau mai groasă, şi aceste „unelte de tortură", — mai ales corsetele de toate formele imaginabile, — au evoluat dela o epocă la alta.

Vizitatorul acestei expoziţii, examinându-i „inventarul", se convinge că o „cameră" plină cu cleşti, bolduri, foarfeci, corsete, calapoade, măşti de fier, etc. etc., nici nu se poate numi altfel decât „cameră de tortură"...

Ce cumpără Austria ?

Statisticile de pe trimestrul Ianuar-Mart 1927 arată că în Austria au fost importate 600 kgr. de păr omenesc, pe când exportul acestui articol n'a întrecut 50 kgr.. In aceleaşi trei luni Austria şi-a adus din străinătate 700 kgr. de diferite prafuri insecticide, 169.300 kgr. de unt de ricină, 385 kgr. de trufe, 89 kgr. de insecte „uscate" pentru colecţii şcolare sau muzee, şi 469 kgr. de dinţi artificiali. Iată deci o parte interesantă din viaţa Austriei moderne, atât de radical micşorate de războiu! Desigur, Viena consumă aproape în întregime toate aceste articole. Nici mizeria şi nici scumpetea nu împiedică pe Vieneji să savureze trufe; totuşi, cele 17 vagoane cu unt de ricină arată, poate, o stare de lucruri destul de deplorabilă la acest organism de stat, al cărui cap (Viena) are 2.500.000 de locuitori, iar tot restul trupului său (cu oraşele din provincie) — numai vre-o 2 milioane!

Scrisorile regelui Angliei salvate din Moscova

Ziarul englez „Daily Express" povesteşte cum colaboratorii lui au reuşit să scoată din Rusia Sovietică scrisorile trimise pe vremuri Ţarinei-Mame de Regele Angliei şi de alte persoane din familia regală britanică.

Pachetele cu aceste scrisori au ajuns astăzi la destinaţie, la cancelaria regelui, şi direcţiunea gazetei „Daily Express" a şi primit mulţumiri din partea regelui.

Pentru această întreprindere s'a creiat o serioasă organizaţie din cei mai inteligenţi colaboratori secreţi care duceau o corespondenţă foarte dificilă, rară şi, bineînţeles — cifrată.

La începutul revoluţiei pachetul cu scrisori a fost dat în păstrare, de o doamnă de onoare a Ţarinei-Mame, unui aristocrat din Moscova. Acesta le-a păstrat timp de zece ani, aşteptând mereu vreo ocazie pentru a le remite în Anglia. Păstrarea lor echivala cu o perpetuă primejdie de moarte.

Ocazia s'a prezentat cu sosirea la Moscova a unui corespondent trimis de „Daily Express". Acesta a informat Londra de unde a primit apoi instrucţii cifrate asupra modului cum urma să treacă scrisorile din Rusia Sovietică în străinătate.

Scrisorile au fost împărţite în 15 pachete mici şi expediate cu diferite ocazii, în diferite direcţiuni.

Două pachete au schimbat cel puţin 20 de curieri. Unele au făcut şi ocolul lumei. Ultimul pachet a sosit la Liverpool pe bordul unui vas de comerţ.

Majoritatea scrisorilor au un caracter pur intim; unele însă tratează despre acte istorice necunoscute încă. Toate scrisorile vor fi înapoiate acuma expeditorilor lor de acum 12-15 ani...

Cititi azi :
„LECTURA" No. 181
Floarea literaturilor străine
PONTSERVEZ
Sânge Spaniol
— Scrierea complecta. la Librari şi chioşcari Lei 5. —

In tramway, în tren, la munte la mare, acasă, cititi:
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu clişee de actualitate

Cărți și Reviste

PAUL FAURE: 20 ans d'intimité avec Edmond Rostand
Preface de la Comtesse de Noailles Paris, Plon

Rostand a avut în Paul Faure un prieten intim, așa încât are astăzi dreptul să apară în postură de confident al marelui poet dispărut.

Se descrie în această carte cum anume se rădea Rostand și cum își clădea vila „Harnagas“.

Douăzeci de ani de intimitate între Rostand și Faure ne dădeau dreptul să pretindem o carte în genul atâtor monografii celebre. Paul Faure nu reconstitue însă nici măcar un singur gând însemnat sau vre-o frază mai interesantă care să caracterizeze pe Rostand în intimitate. Nimic de valoare, deși Paul Faure (care nu trebue confundat cu Paul Fort, poetul) întâlnea la Rostand pe Loti, pe Louis Bartou, pe Léon Blum, etc. N'a aflat mai târziu nici din amintirile lor, nimic autentic de Rostand? Care să fie cauza acestei lipse de fond, în cartea lui Faure? El singur sau lumea descrisă de dânsul — e de vină ?...

De altfel, Faure a păstrat totuși ceva din vorbele oamenilor de litere cu care a venit în contact; dar acest ceva se reduce la anecdote ca cea cu contesa de Noailles care văzând un porc, zise:

— Și când te gândești că în acest animal gras e cuprinsă toată prăvălia lui Felix Potain !...

PHILIPP OPPENHEIM: Smara
A novel. London 1928

Popularul romancier englez scrie în acest roman, despre viitoarea Rusie. Smara e un diictator democrat care reușește să răstoarne pe bolșevici și să-și ducă patria spre glorie și înflorire, căutând s'o emancipeze în acelaș timp, de tutela militară a Germaniei acceptată de regimul sovietelor.

Dar, din nenorocire, întâlnește în America pe *„cea mai autentică moștenitoare a tronului rus“* (pe pseudo-Anastasia, Marea Ducesă, adică pe d-na Ceaicovsca), se îndrăgostește de dânsa, o face secretara lui și o ia cu el în Rusia.

Din cauza „Anastasiei“, toți monarhiștii ruși refugiați în restul lumii, pleacă și ei în Rusia pe care o trasformă repede într'un vast câmp de comploturi.

Prizonier al ideilor libertății și democrației, Smara abia mai e în stare să-i combată. Totuși când și o parte din armată ridică steagul răscoalei, el nu le opune forța, ci reușește să organizeze un plebiscit pan-rusesc.

Acest plebiscit nu se isprăvește, bineînțeles, în favoarea lui Smara. Dictatorul e nevoit să fugă din Rusia tocmai când și în Germania se restabilește regimul monarhic....

Dar iată că o bucurie nespusă e rezervată pentru Smara: iubita lui, Anastasia, îl urmează, renunțând la toate drepturile ei ereditare. Perechea fericită se stabilește deci în sudul pitoresc al Franței, în splendida Riviera, într'un loc ales de mult după gustul lor.

Dragostea triumfă. Dragostea e mai presus de politică și de putere. Mai presus de patrie, mai presus de orice !...

Aceste accente patetice, „à la Turgheniev“, salvează romantismul operei lui Oppenheim. — *N.* —

Ana de Brancovan, Contesă de Noailles

Contesa de Noailles a scris și a publicat de curând, într'o revistă franceză, „mărturisiri literare“ pline de interes pentru începuturile ei artistice.

„Inainte de a fi compus primele poezii, mărturisește ea, am scris povestiri cari au uimit pe părinții mei. Acele pagini în care se vedea lupta spiritului cu indisciplina vârstei, părinții le arătau musafirilor“.

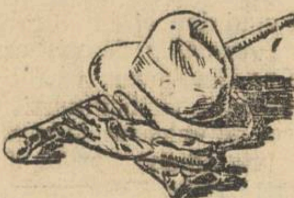
Chateaubriand a deschis copilei atât de bine înzestrată, lumea imaginilor, V. Hugo lumea ritmului. O profesoară dicta viitoarei poete pagini fastuoase din autorul *Geniului,* sub portretul lui în mărime naturală. In fiecare seară, un vechi prieten al familiei declama câteva poeme din *Contemplations* de Hugo. Sub infuența acestor doi poeți, tânăra poetă începu să scrie versuri.

„Cineva din preajma noastră găsea în versurile mele reminiscente ereditare din elegia greacă și latină. Surprindeam elogii șoptite într'ascuns, priviri al căror surâs admirativ îmi încununau frunea plină de iubire și nu de vanitate. Mulțumesc tuturor acelora ce, în negura anilor, prin bunătatea și poezia sufletului lor, mi-au dat credință în mine însumi. Eram o biată copilă neliniștită care, încurajată de pretutindeni, sorbea din infinitul dorințelor ei o siguranță de vocație“.

Aceste prime modulări poetice, Anna de Brancovan le-a transcris în două albume, azi pierdute.

„ Nu mai am cele două albumuri din copilărie, unul în piele grenat, cellalt în piele neagră și ale căror încuetori prea des mânuite, atârnau stricate și sunau ca niște brelocuri. Le-am dăruit, și nu mai știu nimic de ele, unul amic care spunea că-i amintesc poemele lui Robert Browning. Tot în vremea aceia, mărturisește poeta mai departe, am cunoscut misterele prozodiei. Cucerită pentru totdeauna de muzică nu m'am putut dedica ei și mă consolam cu cadențele verbului care îngădue afirmația, amestecul sufletului cu lumile, vraja, mărturisirile, decretele. Un sonet al lui Alfred de Muset mi-a fost pildă. Mă sileam să pricep bine sursele artei poetice, ca să pot mai curând da frâu liber pornirilor mele spre libertatea poetică“.

Anna de Brancovan și-a înțeles dela 'nceput timbrul sufletului ei. — *A.*

Trei nuvele de Stefan Zweig

Scriitorul austriac Stefan Zweig e cunoscut ca poet, romancier și autor dramatic, dar mai ales ca *essai*-ist și critic, căci a devenit celebru după ce a publicat cele două studii ale sale asupra lui *Verlaine* și *Verhaeren.*

Volumul de nuvele *„Conflicte“* pe care l-a scris de curând, e interesant, mai ales ca studiu de psihologie individuală, ca analiză a unor izbucniri de patimi primordiale și elementare, care deslănțuite de soartă și împrejurări, dărâmă personalitățile în care se revarsă.

In prima povestire, o englezoaică de bună condiție și destul de matură, se dă unui tânăr și pătimaș jucător de cărți, în nobila intențiune de a-l tămădui de această patimă. Dar nu numai că sacrificiul e inutil căci influența ei asupra jucătorului e de foarte scurtă durată, dar ea însăși se lasă ademenită și devine victima patimii de care a căutat să-l vindece pe tovarășul ei.

In a doua povestire *„Inimă slabă“*, un negustor evreu, schilod, care și-a petrecut toată viața adunând bani pentru o nevastă trivială și cheltuitoare și pentru fiica lui, se hotărăște în fine să-și încoroneze opera trăind și el în bogăție și lux. Dar descopere pe neașteptate că fiica lui întreține legături neîngăduite cu un călător în trecere prin hotelul în care locuesc.

Pentru omul acesta cu sănătate șubredă, lovitura aceasta e doborâtoare. Sé desparte de acele femei stricate, se întoarce la viața și apucăturile pioase ale rasei lui, și moare.

A treia povestire *„O întâmplare din viața de odinioară a Consilierului Privat D“*, este cea mai puternică și mai interesantă dintre toate. E istoria delicată, scrisă cu mult tact și cu un tragic sfâșietor, al unui caz de homosexualitate.

E vorba de un profesor genial care resimte o puternică pasiune pentru unul din elevii săi. Profesorul caută să sublimeze această pasiune consacrându-se unei opere care să fie opera capitală a vieții lui. Dar descopere că în aberațiunea patimii lui, strângând legăturile cu elevul său, care însă nu bănuește nimic din cele ce se petrec în sufletul profesorului, a creiat o intimitate zilnică între elev și soția sa, primejduind astfel, el însuși, cinstea casei.

Abandonează atunci opera vieții sale și, despărțindu-se pentru totdeauna de elevul său, își destăinuește într'o scriere istoria vieții și a luptelor sale cu patima.

Ceiace e interesant, e tonul în care e tratat subiectul acesta de către Stefan Zweig. Nici cinismul desgustător, nici afecția sentimentală obișnuită în literatura care se scrie pe această temă.

Dimpotrivă, castitate, măsură, atitudine limpede și hotărâtă în fața problemei. Totuși, fără a fi o pledoarie propriu zisă pentru acest caz, pare a fi scris anume astfel încât să miște până la lacrimi, dacă se poate afirma acest lucru despre un talent care are darul de a stoarce lacrimi sau de a provoca râsul.

Ca și Arthur Schnitzler, alt scriitor mare austriac, și deși nu se poate compară cu acesta ca putere de sensibilitate, Stefan Zweig trezește în sufletul cititorului o mare tenziune nervoasă.

Acești doi tineri reprezentanți ai literaturii moderne în Austria, nu se mărginesc numai a analiza viața.

Scrierile lor sunt solid construite, exacte în amănunțimi și verosimile. Ei dau însă pe lângă impresia unei arte desăvârșite, a unei technice superioare, și sentimentul unei adânci și întinse simpatii omenești, revenind, prin aceasta la tradiția marilor scriitori din generația precedentă. — *I. S.*

Editura „CUGETAREA“ București, Mătăsari 23

Director — Proprietar: P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Cărți apărute:

Claude Anet:	Ariana	50.—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	50.—
Raymonda Machard:	Cucerirea	55.—
Marcel Prevost	Scrisori de Femei	48.—
Maxim Gorki:	Mama	38.—
Delafras:	Micul Sacrificiu	40.—
M. Artzibasew:	Sanin	58.—
Maurice Dekobra:	Cu Inima întristată	55.—
	Madona din Tren	58 —
	Gondola cu Himere	58.—
Jules Verne:	Ocolul Pământului	25.—
	Copiii căpitanului Grant	25 —

A apărut a 5-a ediție:

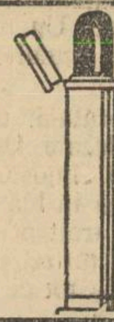
Cum am ucis pe Rasputin

Interesanta povestire a lui V. PURIȘKEVICI

Biblioteca „DIMINEAȚA“ No. 54—55

120 pagini 10 lei.

La librării și depozite de ziare

Și publicitatea se citește...

când ea vă semnalează stimată Doamnă, un podus atât de remarcabil ca noul **ROUGE** de Violet, cel mai rezistent și cel mai discret dintre rujuri

„Este cel mai preferat pentrucă se menține cel mai bine“

Lei 130. în tub elegant de metal aurit; Lei 60.— rezerve Se găsește pretutindeni și la PARFUMERIA ELITEI București, Calea Victoriei No. 39

VIOLET

29, Bd. des Italiens PARIS

Literatura Statelor Unite din America

La primii coloniști ai Statelor-Unite din America nu poate fi vorba de o mișcare intelectuală propriu zisă. Multiplele lor ocupațiuni, dictate de noile așezări ce trebuiau să-și întemeieze acolo, nu le dădeau răgaz decât cel mult să facă propagandă religioasă condusă de misionarii lor.

Abia în secolul al XVII-lea, se observă un început de artă și literatură sub influența ideilor teologice. Cărțile importante din Europa, și în special *biblia,* alcătuiau lectura lor favorită.

Poezia ia ființă prin secolul al XVIII-lea, și este vădit influențată de clasicism. Proza se manifestă prin romane de senzație.

Absența unei literaturi național-americane, exclude criticismul literar. Origina lor strict puritană, spiritul lor aventurier, munca brută continuă, și goana nebună după aur, i-au făcut pe americani să dea atenție numai părților practice ale vieții, neglijând preocupările de științe, artă și literatură.

O națiune, pentru a da naștere unei literaturi proprii, trebuie să aibă un caracter original și clar. Formarea acestui caracter în Statele-Unite din America, — unde indivizii lucrau izolați și nu aparțineau aceleiași origini, — a fost și este un proces de lungă durată, care se va isprăvi foarte târziu, când se vor contopi toate caracterele disparate spre a forma un tot unitar.

Până în anii din urmă, America n'a avut o literatură națională. Lucrările lor, chiar cele mai bune, se resimt de influența Marei Britanii, Germaniei și Franței. Mulți dintre scriitori au folosit subiectele tratate de europeni, altoindu-le pe tulpina caracterului american. Aceștia și-au petrecut chiar o mare parte din viața lor în Europa.

Poeți de valoare ca Poë și Wihtman, ar fi putut produce opere distinse original-americane, dacă n'ar fi lucrat într'o atmosferă ostilă caracterului lor.

Astfel, literaturii americane îi lipsește grația, și nu aprofundează problemele vieții, din cauza unei exagerate activități industriale, bazată pe un materialism supra excesiv.

Literatura și arta americană modernă nu are schițată o metodă și nu se conduce de principii naturaliste. Era de așteptat ca poemele și poeziile lor să poarte pecetea originalității și să îmbrace forme nouă, întrucât au clădit forme nouă de viață. S'a zis, cu drept cuvânt, că viața oricărui american ar forma obiectul unui roman de senzație. Arta și literatura lor se închid într'un mic paradis de cultură europeană rafinată și aristocratică, într'o formă de democrație „yankee“.

Scriitorii americani, pot fi caracterizați ca timizi, convenționali, și prea atașați moralei tradiționale.

Democrația americană nu este decât pe jumătate clădită, — abia există cadrul instituțiunilor — însă conștiința și dorința matură de societate democrată sunt încă într'un proces de formare.

Astăzi a început o școală real americană cu speranța unor frumoase posibilități. *Marea nuvelă americană* încă n'a fost scrisă deși unii citează ca fiind una dintre cele mai bune: „Scarlat Letter“ de Hawthorne.

* * *

Redăm pe scurt, modul cum au luat naștere Statele-Unite din America și cităm sub formă de biografii, oamenii de seamă cari au contribuit la înființarea confederației, precum și scriitorii cu operele lor, urmând ordinea cronologică.

In primii ani ai domniei lui James I în Anglia, s'au format primele colonii engleze în America (1608). La început erau numai 14 state în confederație.

In 1764, din cauza unui regim conducător oarecum sever, aceste state s'au răsculat și după un războiu destul de crîncen s'au declarat independente la 4 Iulie 1776. După semnarea păcii dela Paris, în 1873, punându-se capăt răsboiului independenței, Statele-Unite din America au fost recunoscute de Puterile Europene ca independente.

Astăzi, prin anexări și cumpărări sunt 48 state confederative și un district federal, numit „District of Columbia“. Populația acestor imense colonii, a căror suprafață este aproape cât a continentului european, era la început abia de un milion jumătate de locuitori; astăzi populația acestei republici, trece mult de 115 milioane.

Răsboiul civil din 1863—1865, a provocat a doua mare criză din Istoria Statelor-Unite din America. Statele dela Sud au refuzat să oprească sclavia, reclamând totodată dreptul de a se deslipi de cele dela Nord și de a se conduce singure. După lupte îndelungate, au fost învinse de Puritani (statele Yankeilor dela Nord), obligate să asculte de ei și să rămână în „Uniune“.

Așa dar, aceste două mari crize au fost liniile principale care au infuențat în parte literatura celor de peste Ocean.

Inceputurile de literatură ale acestor state se caracterizează printr'un permanent entuziasm democratic și o totală neîncredere față de tot ce s'ar sprijini pe feudalism.

* * *

Primul conducător al Statelor-Unite din America, a fost *George Washington* (1732-1799), englez emigrat în America la începutul conflictului dintre Anglia și emigranți. El deveni conducătorul mișcării contra Angliei și comandantul răsvrătiților. La 1789 a fost ales președinte: apoi, la expirarea mandatului, a fost reales. A refuzat să fie reales și a treia oară, preferând să rămână simplu cetățean. A fost un caracter loial, onest și brav, pomenit până în timpurile noastre ca. „The Father of the Land“ (Părintele Patriei).

Benjamin Franklin (1706—1790) este primul scriitor al Americii; el a atras atenția lumii prin lucrarea sa „Peer Richard's Almanac“ pe care a scris-o înainte de războiul independenței Statelor-Unite din America. In ea dă sfaturi coloniștilor pentru a deveni cetățeni buni și mulțumiți. A fost om de stat și filosof. S'a ocupat și cu științele, descoperind existența electricității în atmosferă. A colaborat la alcătuirea Constituției americane. Intr'o altă lucrare, „Autobiography“, face istoricul schimbărilor prin care a trecut mica colonie engleză pentru a deveni un stat puternic și independent.

Washington Irving (1783—1859) a scris istorioare frumoase. E umorist în genul lui Addison. Dintre lucrările biografice sunt de remarcat: „Lives of Goldsmith“, „Columbus“, „Mahomed“ și „Washington“. Nuvelele care i-au creat renumele sunt „Tales of a Traveller“. Producții originale sunt istorioarele „Sleepy Hellew“, și „Rip van Winkle“. In lucrarea „Istoria New-Yorkului“, ridiculizează noua „Anglie Olandeză“.

Fenimore J. Cooper (1789—1851). Descrie în nuvelele lui viața americană cu câmpiile și pădurile țării, cu pieile roșii, — și sunt gustate mult de tineretul american; în aceste nuvele lipsește aprofundarea caracterelor. Dintre istorioarele de aventuri, cităm: „The Spy“, „Last of the Mohicans“. „Pathfinder“, „Deer Slayer“.

William Prescott (1796—1859), e marele istoric al americanilor. Descrie evenimentele în mod conștiincios și pitoresc.

Edgar Allan Poe (1809—1849). E unul din geniile americane. A scris povestiri de valoare, cu caracter gotic, cărora le lipsește baza morală; a scris poeme pe motive mistice. „Tales of Mistery“, „Raven“ și „Bells“ sunt poeme remarcabile. Operele lui au devenit aproape internaționale, fiind traduse în toate limbile.

Nathaniel Hawthorne (1804—1864), continuă nuvela gotică în genul lui Poe, însă cu descrieri din Noua Anglie. Cele mai bune lucrări: „Scarlat Letter“ și „Blithedale Romance“.

H. W. Longfellow (1807—1882) este poetul popular al americanilor. In poemele lui descrie viața primilor coloniști veniți în America. Astfel sunt: „Evangeline“ și „Courtship of Miles Standish“, scrise într'un hexametru monoton, dar într'o limbă curată și curgătoare.

* * *

Cu *James Russell Lowell* (1819—1891) încep scriitorii literaturii războiului civil, ale cărui faze le descrie cu multă forță și umor în „Biglow Papers“ care sunt discuții umoristice în dialectul yankeu. A fost editorul revistei „Atlantic Monthly“ și a ocupat postul de ambasador al țării în Spania și Anglia.

Walt Whitman (1819—1892) scriitor original de mare merit. E poetul democrației americane. Adversar neîmpăcat al folosirii izvoarelor de inspirație străine, stilul lui are vădite lipsuri și e plin de excentricități. Are însă scântei de inspirație și impulsuri nobile în „Leaves of Grass“, „Drum Taps“ și „Democratic Views“, — care au fost criticate cu multă aprindere.

John Greenleaf Whittier (1807—1892) e un poet „mormon“ și profesa meseria de cismar. A predicat cu entusiasm liberarea sclavilor. După ce și-a început ucenicia ca ziarist, a publicat o serie de poeme „Legends of New-England“ (1831). Avea idealuri înalte pe care le-a trăit și concentrat în alte lucrări ca: „Lays of My home“, „Voices of Freedem“, „Songs of Labour“ și „National Lyrics“.

Francis Bret Harte (1839—1902) poet și prozator care devine popular încă dela 1860, prin schițele și istorioarele din viața minierilor Californiei, — în care oglindește real, umoristic și sugestiv goana nebună a căutătorilor de aur. Ultimii ani ai vieții și i-a petrecut în Anglia.

Mark Twain (Samuel L. Clemens). (1835—1910). După terminarea războiului civil, intră în ziaristică și-și cucerește faima ca umorist cu „Innocents Abroad“. Multe din scrierile lui sunt relative la exodul turiștilor americani în Europa. Alte lucrări ale lui, traduse astăzi în mai toate limbile, sunt: „A Tramp Abroad“, „Tom Sawyer“, „Huckleberry Finn“, etc.

Dr. Oliver Wendel Halmes (1809—1894) scriitor de mare umor și genialitate, cu un stil rafinat, umbrit de o discretă filosofie umoristică. Cităm: „Autocrat of Breakfast Table“. „Profesor at the Breakfast Table“ și „Poet at the Breakfast Table“.

Ralph Waldo-Emerson (1803—1882) e marele dascăl al americanilor și se ridică hotărît contra pericolului ce amenință țara prin acumularea de bogății. Lucrările sale devenite celebre sunt: „Conduct of Life“, „Representative Men“ și „Essays“.

James Oliver Curwood (1878—1927) e fiul romancierului englez, căpitanul Marryat. Are povestiri bine scrise asupra vieții populației canadiene și originale romane de aventuri.

Dean William Howells (1837). Eminent nuvelist și autor modern. Lucrările principale: „A Modern Instance“, „April Hopes“, „Certain Delightful English Towns“ (1907).

F. P. Dunne (1867) și-a câștigat marea reputație de umorist cu „Mr. Dooley“ un ciclu de schițe dialogate, în care un crâșmar irlandez-american „discută“ chestiunile importante ale zilei cu clientul său, „Mr. Hennessy“.

* * *

In ultimul timp s'a format o școală de scriitori americani cu tendințe noui. Dintre scriitorii actuali și originali, cităm: *Sherwood Anderson, Upton sinclair, Stephen Crane, Dreisser, Sinclair Lewis,* — acesta din urmă are o lucrare voluminoasă „Babbitt“, citită mult în Europa, în care expune pe larg viața comercială americană. O altă lucrare a sa, foarte mult citită de americani, e „Main Street“; în ea descrie viața liniștită a unor oameni simpli dintr'un oraș din apusul țării, — orășel de văcari-americani (cowboys) într'un ținut de o sălbăticie pitorească. *).

GHEORGHE V. LOHAN

*) Din lucrarea: *„Cultura Anglo-Saxonă“*.

INSEMNĂRI

Scandaluri literare

George Sand a fost una din acele rare femei magnifice, cu sufletul devorat de pasiune. Mai mult decât în galeria marilor scriitoare, George Sand va rămâne în halucinanta frescă a marilor amante. A iubit şi a fost iubită. A înşelat şi a fost înşelată. Dintre toate romanele pe cari le-a scris ea, cel mai complex, cel mai înlănţuitor, cel mai fascinant este romanul propriei sale vieţi. Un roman în care patimile se încrucişează într'un tumultos vârtej.

Acest roman l-a scris, cu o indiscreţie brutală, un critic parizian. Nepoata scriitoarei l-a tras în judecată. Din cartea buclucaşă, George Sand iese micşorată, înjosită. Nepoata vrea ca profilul mătuşei sale să rămână în blândul chenar al legendei banale: o femee, care a trăit pentru literatură — pentru literatura ei; o sfântă a prozei tipărite; o martiră a inspiraţiei; o fiinţă străină de tot ce e lumesc...

Din partea nepoatei, un gest în faţa căruia orice sensibilitate se va închina cu respect. Cui i-ar fi plăcut să vadă patimile înaintaşilor lui desvăluite în public, svârlite pradă celui mai feroce dintre monştri: curiozitatea plebei?

Nici istoria literară nu câştigă prea mult, aflând că viaţa lui George Sand a fost biciuită deopotrivă de dorinţele cărnei şi de svâcnirile sufletului.

...Şi totuşi criticul care a cutezat s'o facă, nu merită atâta vrăşmăşie! Dela o vreme suntem cu toţii însetaţi de scandal. Cum cronica scandaloasă a vremei este dezolant de mediocră, ne-am refugiat în marile scandaluri ale trecutului — căci trecutul excelează, mai ales, în scandaluri. O serie de „biografii romanţate“ — mari existenţe istorisite sub formă de romane — au inundat vitrina franceză. Scriitori subtili, scriitori de elită au întreprins această vastă operă de destăinuire a vieţilor scandaloase.

René Benjamin, unul din puţinii aristocraţi ai gândirii franceze de astăzi, ne-a dat un Balzac în ceartă cu creditorii, cu oştirea ale cărei legi nu le satisfăcuse, cu femeile pe cari le înşela, cu noblimea către care îl împingea marea lui vanitate puerilă.

Louis Latzarus, a cărui vervă aleasă s'ar fi putut exercita cu aceleaşi aiuritoare sclipiri şi asupra unui alt subiect, ne-a dat un Rivarol leneş, escroc, rău tată al unicului său fiu, un Rivarol poftit la mese bogate „ca să distreze societatea“, un Rivarol prigonit de iubirea femeilor pe care el n'ar fi voit s'o aţâţe prin nimic.

Francis Carco, romancierul viguros care este fruntaşul generaţiei lui, ne-a dat un Francois Villon întreţinut de femei la şaisprezece ani, hoţ de răspântie mai târziu.

Şi seria continuă...

Dece ar fi cruţată deci George Sand? Fiindcă din familia lui Villon nimeni nu mai există? Fiindcă Rivarol, fiu de hangiu, a avut imprudenţa să nu lase după sine o familie? Fiindcă Mirabeau — a cărui furtunoasă viaţă face obiectul unei alte biografii romanţate — a fost om politic şi, după cum se ştie, în viaţa intimă a omului politic oricine are voe să-şi plimbe grosolănia?

Nu este tocmai frumos, — recunosc, — să scotocim prin sertarele marilor scriitori, să le desgropăm biletelele de dragoste sau conturile de datorii, şi să le divulgăm turpitudinile. Dar nu este nici sănătos să creem în jurul lor legende mincinoase, în care cred cu fanatism fetele romantice din târgurile provinciale (căci numai acolo mai există — poate — fete romantice...).

Mi-aduc aminte că, într'o înserare de toamnă, stând de vorbă cu Ion Slavici, acolo, în odăiţa lui de lucru, mi-a povestit — după ce mi-a cerut cuvântul de onoare că nu le voi scrie niciodată — câteva detalii intime din viaţa lui Eminescu. Deşi sbuciumata existenţă a acestui mare chinuit este atât de cunoscută chiar în laturile ei josnice, detaliile lui Slavici erau totuşi oribile — mult mai oribile decât tot ce se ştie despre Eminescu.

La sfârşit, bătrânul a încheiat:

— Vezi d-ta, aceste lucruri nu trebuesc spuse... Eminescu nu trebue micşorat în faţa cititorilor lui de azi, de mâine, de peste o sută de ani în viitor...

Aceste amănunte, Slavici nu le-a scris. Nici unul din cei ce le-au aflat dela Slavici nu le va putea scrie, fiindcă Slavici le-a destăinuit sub jurământ că nu vor fi scrise niciodată. In acest mare act de pietate, este sufletul unei generaţii întregi.

Vremea pietăţii a trecut. Suntem astăzi în epoca reportagiului indiscret, în epoca biografiilor brutale.

Generaţia de azi nu mai îngădue idoli. Marile personagii istorice sunt zugrăvite în halat şi papuci: fantoşe goale, cretini sinistri sau damnaţi ai pasiunii. Oamenii politici ai trecutului sunt cercetaţi în meschina lor viaţă cotidiană. Dece ar fi cruţaţi scriitorii? La urma-urmei, scriitorul nu este un zeu... Este un om ca toţi oamenii. Are poliţe protestate şi necazuri familiare. Are chiar mai mult decât ceilalţi oameni, fiindcă este deosebit de ceilalţi oameni.

Vă amintiţi celebra replică a lui Danton, căruia i-se imputa că îşi creiase venituri nu tocmai regulate:

— Dar ce? Vroiaţi ca Danton să trăiască aşa cum trăiesc oamenii de rând?

Cinism? Fie. Mai degrabă, sinceritate. Sinceritate excesivă, dacă vreţi. Dar cinismul nu este oare curajul sincerităţii depline, totale?

Acum doi ani, lumea literară din Franţa era scandalizată de destăinuirile veninosului pamfletar Jean Jacques Brousson, asupra vieţii intime a lui Anatole France. Pornirea lui Brousson era meschină: avusese o ceartă bănească cu France, în timpul când îi servise acestuia ca secretar. Dar, după puţin timp, lumea s'a deprins: cele două cărţi asupra lui France, scrise de fostul lui secretar, se citesc astăzi fără împotrivire.

Răscolirea vieţii marilor scriitori este un dezavantaj al celebrităţii. Dar unul dintre cei a căror viaţă a fost cu atâta brutalitate răscolită — Oscar Wilde — a spus-o minunat:

— E foarte neplăcut să fi celebru. Dar este ceva şi mai neplăcut: să nu izbuteşti să fi! — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Un rege romantic

Dacă prin romantism înţelegem o deformare a realităţii, o idealizare continuă a vieţii, urmată în mod fatal de-o refugiere a eului dezamăgit în turnul de fildes salvator, — atunci, biografia lui *Ludovic II al Bavariei*, ne dovedeşte că acest rege a fost un romantic.

Artistul care poartă eticheta estetică a romantismului, urmăreşte o anumită viziune a frumosului, pe când individul ce confundă această tendinţă cu însăşi viaţa sa, devine un mythoman incorigibil.

Educaţia pe care o primise Ludovic, temperamentul său, precum şi atavismul, au contribuit desigur la cristalizarea individualităţii sale, ce s'a manifestat cu ocazia aşa zisului său concubinaj artistic cu *Wagner.*

* * *

„Deşi Wagnerianismul este expresia unei nevroze şi a unei degenerescenţe“, după cum susţine Max Nordau, şi, cu toate că „admiraţiunea către Wagner se plăteşte scump“, după cum afirmă Nietzsche — admiratorul de mai târziu al lui Bizet, — totuşi autorul lui „Lohengrin“ fără să fie responsabil de nebunia „Regelui Fecioară“ a fost un factor care a contribuit mult la desvoltarea ei.

Sursa de legende din care s'a inspirat Wagner : Wolfram d'Eschenbach, Gotfried von Strasbourg, Walter : von der Vogelweide, a devenit leit-motivul regelui Ludovic. Şi chiar mai târziu, după ce pasiunea sa pentru Wagner se micşorează, motivele wagneriane îi preocupă obsedant viaţa.

Ca şi Ludovic al XIV-lea, Regele-Soare, Ludovic al II-lea, are mania construcţiilor. Dar dacă la Ludovic al XIV-lea această manie avea un motiv politic, la regele Bavariei porneşte dintr'un capriciu romantic. Castelul Neuschwanstein, e, în privinţa aceasta, o strălucită dovadă. Motivele şi scenele wagneriane, predomină. Ici, e o sală a „Maeştrilor cântăreţi“, cu zidurile pline de îngeri, sfinxi, lebede — mai cu seamă lebede — şi sirene; colo armele regelui Arthus, cupa sfântului Graal, Montsalvat-ul şi porumbielul divin.

După cum spune Jacques Bainville, istoricul Regelui-Fecioară, puţin îi păsa acestuia că artiştii erau mediocri şi pictura săracă ; el era mulţumit să fie legenda redată cu exactitate.

Mizantrop şi misogyn, Ludovic se refugiase în turnul de fildeş al wagnerianismului. Inconjurat de decoruri teatrale, îşi creiase o nouă viaţă. Intr'un colţ din Tirol, cu brazi mulţi, la o altitudine unde zăpada acoperă pământul timp de opt luni pe an, acolo îşi trăia visurile sale fantastice

* * *

Romantismul acut al Regelui-Fecioară se vede mai bine în corespondenţa cu Wagner. Iată o scrisoare :

Unicul şi divinul meu amic ! O, Tristan ! — O, Siegfried ! — Mizerabilii oameni care îndrăznesc să te critice, nu se gîndesc ce înseamnă dragostea noastră. Iartă-le căci nu ştiu ce fac. Ei nu ştiu cine eşti, ce ai fost şi ce vei fi pentru mine întotdeauna, până la moarte. Ei nu şitu că te-am iubit înainte de-a te fi văzut ; dar ştiu că prietenul meu mă cunoaşte şi că nu va îngădui niciodată ca încrederea lui în mine să fie zdruncinată de cineva.

Scrie-mi mai des. Sper să te văd în curând. Cu dragoste sinceră şi înflăcărată.

Ludovic

14 Februarie 1865.

Din această scrisoare exaltată se veae romantismul sui-generis al regelui.

Amatorii de scandal au vrut să vadă în ea, o declaraţiune homosexuală; dar nu e decât rezultatul unui dezechilibru cerebral.

* * *

E adevărat că prietenia lui Wagner cu regele, a fost de mare folos celui dintâi, căci fără acest sprijin regal, nu se ştie dacă nevoile materiale i-ar fi îngăduit să scrie „Parsifal“ şi „Tetralogia“, însă şi numele acestui monarh, atât de neînsemnat prin faptele sale politice, rămâne vecinic legat de personalitatea lui Wagner, prin sprijinul şi protecţia ce i-a acordat.

Ca şi principii din epoca minunată a Renaşterii, în mod cu totul dezinteresat. Ludovic a sprijinit pe Wagner, al cărui geniu l-a bănuit instinctiv.

Apoi ca un adevărat erou romantic, a sfârşit, precum trăise, într'un chip misterios lăsând în urma sa, taina unei vieţii neînţelese şi-a unui suflet original... — *A. B.*

Stendhal şi Muzica

Stendhal a schiţat o adevărată ideologie a muzicii. Spre a o înţelege şi reconstitui e nevoe de o cercetare amănunţită a întregei lui opere. Muzica a venit totdeauna în ajutorul cugetării lui Stendhal. L-a făcut să cugete cu mai multă intensitate, cu mai multă limpezime. Ea înflăcărase mai cu seamă sentimentul lui amoros şi Stendhal a stabilit o analogie între muzică şi iubire, însemnând în *Jurnalul lui:* „Dacă mi-aşi pierde imaginaţia, aşi pierde în acelaş timp gustul pentru muzică“. Aceste mărturisiri explică toată opera şi toată viaţa sentimentală a lui Beyle. Inaintea lui Baudelaire şi a lui Arthur Rimbaud el pricepu analogia sunetelor şi culorilor, când sunetul flautului îl făcea să cugete la albastrul ultramarin din tablourile lui Carlo Dolci.

Toţi eroii lui Stendhal au ceva din sufletul lui. Fabriciu del Dongo plânge auzind melodii de Pergolese şi de Cimarosa ; Matilda de la Môle îşi exaltă pasiunea repetând la piano cantilena care, la Operă, a făcut-o să se gândească toată seara în extaz la Julien. De asemeni, muzica lui Mozart, în grădinile „Vânătorului Verde“, reînvie sentimentul tainic al lui Lucian Leuwen şi al doamnei de Chasteller.

Pentru Stendhal muzica nu e altceva decât graiul inimii, pe care l-au creiat câtiva oameni de geniu.

„Muzica îmi place ca *semnificaţie*, ca amintire a fericirii, sau pentru *ea însăşi ?*“ se întreabă el; şi răspunde: „Uneori pentru ea însăşi“.

Don Juan de Mozart i-a plăcut mai mult decât cea mai de seamă operă literară.

Muzica readuce astfel pe Stendhal la studiul firei omeneşti. *Viaţa lui Haydn* e pe trei sferturi compilată de Beyle din alţi autori, dar a introdus — şi aceasta e o contribuţie strict personală — un fel de geografie a sensibilităţii muzicale. El aduce noui observaţii asupra diferitelor popoare, asupra melancoliei Italienilor, asupra societăţii vieneze, care nu gustă decât voluptatea, asupra psihologiei amoroase a Germanilor. La fiecare pagină alcătueşte un tablou de moravuri şi caută pururea raporturile între plăcerea pe care o dă muzica indivizilor şi temperamentul acestor indivizi, ceiace-l conduce în chip logic la psihologia raselor, cu mult înaintea lui Hippolyte Taine.

La Milano, în 1820, a pus să se graveze pe mormântul lui că toată viaţa a iubit muzica lui Cimarosa şi Mozart.

Admiraţia pentru Mozart pare foarte legitimă şi aproape un loc comun. Pe vremea când Stendhal proclama geniul muzicantului german, acesta era încă destul de discutat ca afirmaţia lui Stendhal să fie originală. Cu o sută de ani înainte Henry Beyle afirma, că'n zilele noastre d. Adolphe Boschot, că pentu a înţelege pe Mozart şi a-l iubi e nevoe de contactul imediat cu muzica lui, şi mai cu seamă un contact zilnic, intim, fervent. Stendhal a fost totdeauna transportat de melancolia amoroasă, de nuanţa tristă a melodiilor celor mai voioase chiar compuse de divinul Mozart despre care scria: „Mozart nu te'nveseleşte niciodată; e asemenea unei iubite serioase şi adesea triste, dar pe care o iubeşti mai mult din pricina tristeţei ei...“

Pe Mozart, Stendhal nu l-a cunoscuţ personal, şi i-a părut foarte rău. La Viena, i-a cumpărat portretul şi-a căutat să stea de vorbă cu toţi cei ce-l cunoşteau pe muzicantul miraculos.

Stendhal a fost unul din cei dintâi cari şi-au dat seama de valoarea operei *Freischütz* de Weber. E drept că n'a înţeles în întregime pe Beethoven, a cărui operă i-a rămas în bună parte necunoscută. Criticii muzicali de azi îşi dau perfect de bine seama de valoarea judecăţilor muzicale ale lui Stendhal, în privinţa compozitorilor din timpul său. *A.*

Mărunte

— Recomandăm cetitorilor noştri dornici de lectură interesantă în timpul vacanţei să viziteze librăria *Hasefer*, din strada Karagheorghevici 7, unde vor găsi în ediţiuni frumoase şi eftine cele mai de seamă lucări franceze şi germane apărute în ultima vreme.

— *Cheng Tcheng*, tânăr chinez în vârstă de 29 ani, a scris o foarte interesantă carte, prefaţată de *Paul Valéry*, *„Ma mère“*, prin care introduce pe cetitor în mijlocul unei familii chineze, arătând viaţa şi sentimentele ţării sale şi înfăţişând crâmpee de umanitate care permit oamenilor de culoare şi spirit diferit să se înţeleagă şi să se iubească.

Opera lui Cheng Tcheng are titlul colectiv : *Vers l'unité*. După primul volum: *Ma mère,* vor urma celelalte: *Ma mère et moi ; Mon odyssée en Europe* şi ultimul : *L'Orient et l'Occident...*

— Trei sute de piese teatrale au fost prezentate pentru *premiul Brieux*, care a fost atribuit lui *Edouard Schneider* pentru *L'Exaltation* — 3 acte reprezentate cu mare succes la Geneva.

Edouard Schneider născut în 21 Februarie 1880, a debutat în literatură cu o piesă mistică *„Les Mages sans étoile“*. Apoi *Antoine* i-a jucat la *Odeon „Les Vagues“*. — Iată lista operelor lui Schneider :

Les raisons du coeur, esseu teologic ; *Les Heures bénédictines ; L'Immaculée,* roman ; *Ariane, ma soeur,* roman ; *Le Dieu d'Argile,* patru acte jucate la teatrul Antoine ; *Le Mécène repenti — piesă în patru acte ; — Fra Angelico da Fiesole; Eleonora Duse* — o evocare a figurii marei tragediene ; — *Promenades d'Italie ; Le petit pauvre au pays d'Assise ; Vie de Saint Benoit* şi *Le petit pauvre dans ses ermitages.*

— Căutând să verifice pulsul actual al criticei franceze contimporane, o mare revistă pariziană a interviewat diverşi critici.

Paul Souday, cunoscutul foiletonist dogmatic, s'a exprimat foarte ireverenţios la adresa celor ce fac critică cinematografică, contestând cu totul existenţa acestui soiu de critică.

Azi, când cinematograful a ajuns a şaptea artă şi când în Germania şi'n America ocupă rangul I din punct de vedere industrial, ne mirăm că se mai găsesc oameni care să-i nege importanţa socială.

Valoarea filmelor cu Charlie Chaplin a făcut pe cei mai increduli, să se descopere respectuos, văzând minunile tehnice şi artistice realizate în ultimul timp pe tărîmul artei mute.

E aproape o axiomă că cinematograful este o artă independentă şi pură.

Proteza „Dentară“
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

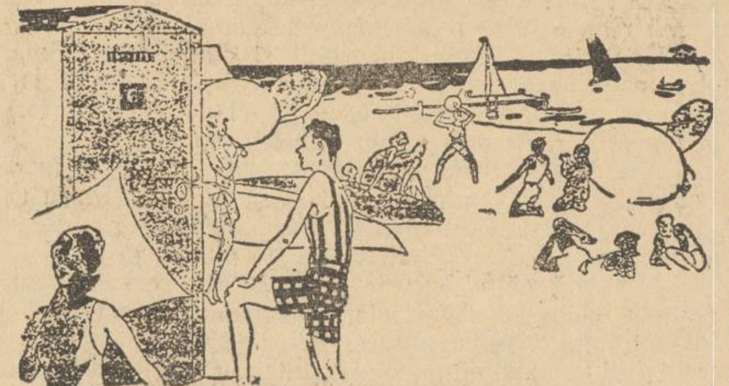
In momentul potrivit

— Scuzaţi, domnule, vă cheamă cineva urgent la telefon !

Sondagsnisse-Strix)

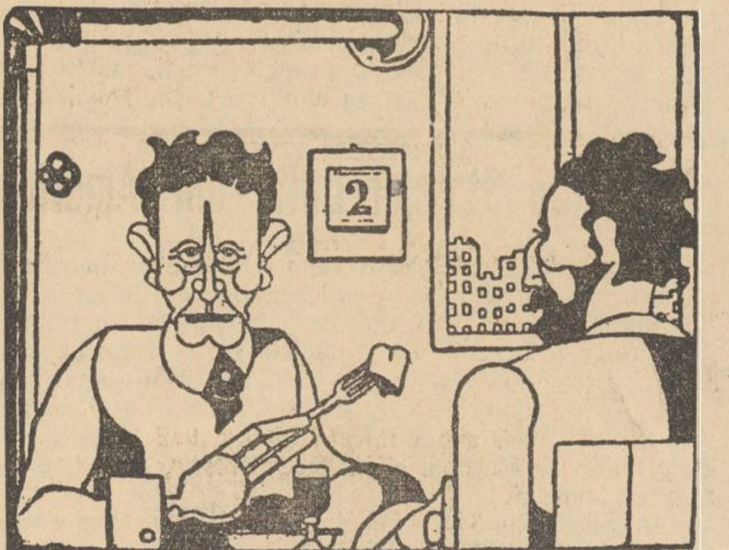
Bae în cabină

Soţul: Tereza, eşti gata să intrăm în apă?
Un glas din cabină: Nu pot, dragă. Am vărsat un pahar cu apă şi mi-am udat tot costumul.

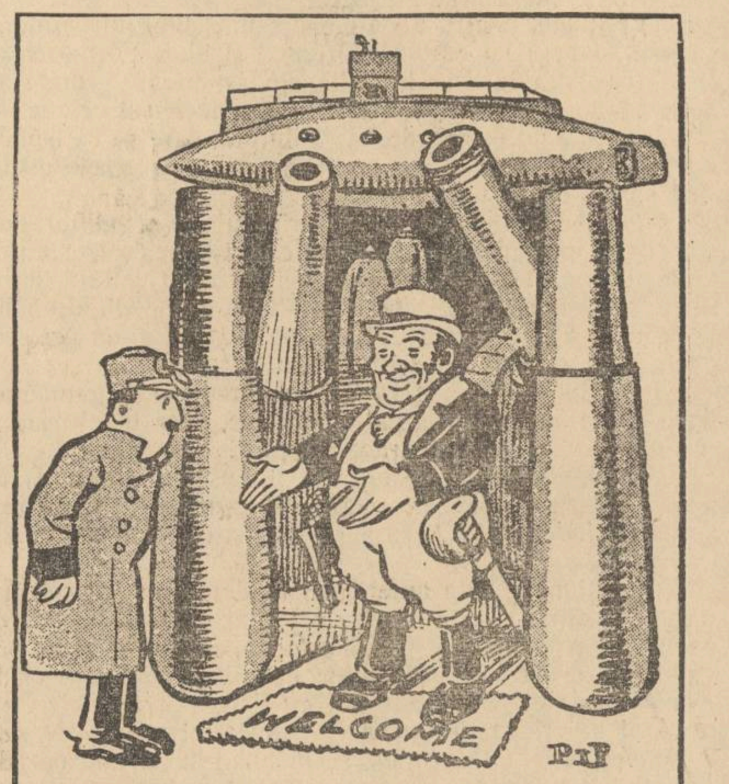
(Life)

După expoziţie

— Ai vândut ceva cu ocazia ultimei tale expoziţii ?
— Da, am vândut mobila din casă, pentru ca să plătesc sala.

O spitalitate

Primirea regelui Amanullah în Anglia
(Daily Herald)

TIP. „ADEVERUL“ S. A. STR. SARINDAR No. 7—11